

αντί

Περίοδος Β'
Τεύχος 671
Παρασκευή
23 Οκτωβρίου 1998
Δρχ. 500

ΟΟΟΧΙ...ΤΟ ΠΟΣΟΣΤΟ
ΜΑΣ ΔΕΝ ΕΠΕΣΕ...

ΑΠΛΟΣ
ΓΛΥΣΤΡΗΣΕ...

ΜΕΤΑ ΤΙΣ ΔΗΜΟΤΙΚΕΣ ΕΚΛΟΓΕΣ:
Το κρεβάτι του φακίρη

• **Η ΠΑΓΚΟΣΜΙΑ
ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΥΦΕΣΗ**

• **ΠΩΛ ΒΙΡΙΛΙΟ:**
*Ο πόλεμος
της πληροφορίας
έχει ήδη αρχίσει*

• **ΝΟΜΠΕΛ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑΣ:**
*Ο Ζουζέ Σαραμάγκου
και οι καταβολές του*

• **ΓΙΑΝΝΗΣ ΠΑΝΟΥ:**
*Το τραγούδι
της απέθαντης
Ρέμινγκτον*

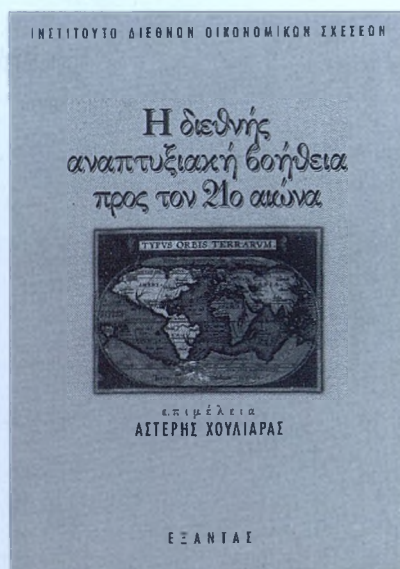

ΚΚΟΧΟΤΟΡΓΟΣ9810

ΕΞΑΝΤΑΣ ΕΚΔΟΤΙΚΗ

ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΔΙΕΘΝΩΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΣΧΕΣΕΩΝ

Η διεθνής αναπτυξιακή βοήθεια προς τον 21ο αιώνα

Το βιβλίο αυτό, εξετάζοντας τις τάσεις που διαμορφώνονται στη χορήγηση αναπτυξιακής βοήθειας μετά την κατάρρευση της Σοβιετικής Ένωσης και το τέλος του διπολικού κόσμου, επιχειρεί να καλύψει ένα σημαντικό κενό στην ελληνική βιβλιογραφία και να δώσει απαντήσεις σε μια σειρά ερωτήματα. Πώς η διεθνής αναπτυξιακή βοήθεια σχετίζεται άμεσα με την άσκηση της εξωτερικής πολιτικής και, ειδικότερα, με τους στόχους της οικονομικής διπλωματίας; Πώς μπορεί να γίνει πιο αποτελεσματική; Ποια είναι η σχέση της με το εξωτερικό χρέος; Ποιος είναι ο ρόλος των μη κυβερνητικών οργανισμών; Ποια είναι τα μεγάλα ζητήματα για την πολιτική αναπτυξιακής συνεργασίας της Ευρωπαϊκής Ένωσης; Ποια θα είναι η ελληνική πολιτική αναπτυξιακής συνεργασίας τον 21ο αιώνα;

ΕΞΑΝΤΑΣ ΕΚΔΟΤΙΚΗ Α.Ε.

Διδότου 59 – 10681 ΑΘΗΝΑ – Τηλ.: 3804885 – Fax: 3813065

αντί

ΟΟΟΧΙ...ΤΟ ΠΟΣΟΣΤΟ
ΜΑΣ ΔΕΝ ΕΠΕΞΕ...

ΑΠΛΩΣ
ΓΗΣΤΡΗΣΕ...

Περίοδος Β' · Έτος 25ο · Τεύχος 671
Παρασκευή 23 Οκτωβρίου 1998 · Δρχ. 500
**ΑΝΤΙ - ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ
ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ**

Δημοχάρους 60, 115 21 Αθήνα
Τηλ. 72.32.713-72.32.819 FAX: 72.26.107
ΑΝΤΙ ON-LINE: <http://www3.enet.gr/anti>
E mail: anti@compulink.gr

ΕΚΔΟΤΗΣ: Χρήστος Παπουτσάκης
ΑΡΧΙΣΥΝΤΑΚΤΗΣ: Ηλίας Κανέλλης
ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΗ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ: Δημήτρης Γκέκας
ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ ΥΛΗΣ: Μάχη Γεωργιάδου
ΕΚΤΥΠΩΣΗ: ΛΙΘΟΤΥΠ Α.Ε. Ιασιού 5, Περιστερί
Τηλ. 57.22.201
ΣΥΝΔΡΟΜΕΣ:

Ετήσια συνδρομή: 26 τεύχη., Εξάμηνη: 13 τεύχη
ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΥ: Εξαμ. 5.000 δρχ., Ετήσια 10.000 δρχ.,
Ετήσια Οργανισμών, Τραπεζών, κ.λπ.: 40.000 δρχ.

Φοιτητική ετήσια: 8.000 δρχ.

ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΥ: ΕΥΡΩΠΗ - ΜΕΣΟΓ. ΧΩΡΕΣ:

Εξαμ.: 38 δολ., Ετήσια: 75 δολ.,

ΗΠΑ - ΚΑΝΑΔΑΣ - ΑΣΙΑ - ΑΥΣΤΡΑΛΙΑ:

Εξαμ. 44 δολ., ετήσια 88 δολ.

ΕΜΒΑΣΜΑΤΑ - ΕΠΙΤΑΓΕΣ: Χρήστος Παπουτσάκης

Δημοχάρους 60, 115 21 Αθήνα

ΤΙΜΗ ΤΕΥΧΟΥΣ: ΔΡΧ. 500,

ΠΑΛΙΑ ΤΕΥΧΗ: ΔΡΧ. 1.000

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ: Για τα βιβλιοπωλεία
της Αθήνας: Περιοδικό ΑΝΤΙ,

για τα βιβλιοπωλεία της Β. Ελλάδας:

Κέντρο του Βιβλίου - Α Πουλουκτσή και Σία Ε.Ε.

Λαοσάνη 3, Θεσσαλονίκη, τηλ. (031) 285.857

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΣΕΛ. 12 ΤΟ ΚΡΕΒΑΤΙ ΤΟΥ ΦΑΚΙΡΗ Στο κρεβάτι του φακίρη είναι πλέον
ξαπλωμένος ο Κώστας Σημίτης, αφού έλαβε το μήνυμα των δημοτικών
εκλογών. Το Αντί, σήμερα, εντοπίζει το σύνολο των μηνυμάτων που
έστειλε το εκλογικό σώμα από το Α ως το Ω, καταγράφει τα πολιτικά
προβλήματα που θα αντιμετωπίσουν τα κόμματα μετά τις δημοτικές και
τις νομαρχιακές εκλογές αλλά και πηγαίνει πίσω από το κυρίαρχο νόημα
του α' βαθμού τοπικής αυτοδιοίκησης, στις αδιόρατες αλλαγές της
ελληνικής κοινωνίας και στις μεταλλάξεις που έχει υποστεί ο
κοινωνικός ιστός. Γράφουν: Τάσος Παππάς, Μάνος Στεφανίδης,
Δημήτρης Καΐσης, Απόστολος Διαμαντής, Χρήστος Κανελλόπουλος,
Μανώλης Βασιλάκης

**ΣΕΛ. 12 Ο ΚΑΠΙΤΑΛΙΣΜΟΣ ΤΩΝ «ΧΡΗΜΑΤΟΠΙΣΤΩΤΙΚΩΝ
ΠΑΡΑΓΩΓΩΝ»** Τα χαρακτηριστικά της παγκόσμιας οικονομικής
ύφεσης - του Κ. Τσαλόγλου

ΣΕΛ. 31 ΔΙΕΘΝΗΣ ΣΚΗΝΗ: Μέση Ανατολή: Ήταν παρωδία συνόδου κορυφής; -
της Κατερίνας Καρύγιαννη. Κόσσοβο: Προσωρινή λύση; - του Σωτήρη
Ντάλη. Ιταλία: Ελιά με μπόλικη χριστιανοδημοκρατία - του Λεωνίδα
Βαλασσόπουλου. Λεζότο, Αφρική: Εξάρτηση και πρόοδος - του Αστέρη
Χουλιάρα

ΣΕΛ. 46 ΤΟ ΤΡΑΓΟΥΔΙ ΤΗΣ ΑΠΕΘΑΝΤΗΣ REMINGKTON Η απώλεια
του Γιάννη Πάνου για τα ελληνικά γράμματα κι η

επανανακάλυψη ενός σημαντικού κειμένου - της Α. Τσιριμώκου

ΣΕΛ. 48 ΟΙ ΚΑΤΑΒΟΛΕΣ ΤΟΥ ΖΟΥΖΕ ΣΑΡΑΜΑΓΚΟΥ Το φετινό
Νόμπελ λογοτεχνίας και τα άγνωστά μας πορτογαλικά γράμματα
- του Βίκτορα Ιβάνοβιτς

ΜΟΝΙΜΕΣ ΣΤΗΛΕΣ

ΚΥΡΙΟ ΑΡΘΡΟ

Όλοι μαζί, σελ. 4

ΟΙ ΕΚΣΥΓΧΡΟΝΙΣΤΑΙ

Κώστας Κουφογιώργος, σελ. 5

ΠΟΛΙΤΙΚΟ ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟ

Αντήνωρ, σελ. 6

ΑΝΤΙΘΕΣΕΙΣ

Σχόλια, σελ. 8

INTERNET

Δημήτρης Σκούφης, σελ. 26

ΔΙΑΛΟΓΟΣ

Δημήτρης Σκούφης, σελ. 42

ΕΠΙΣΗΜΑΙΝΟΥΜΕ

Πολιτισμός, σελ. 44

ΒΙΒΛΙΟ

Κριτική, σελ. 63

ΚΑΙ ΤΑ ΛΟΙΠΑ

Χρήστος Ξανθάκης, σελ. 66

Εξώφυλλο: Κ. Κουφογιώργος

ΟΛΟΙ ΜΑΖΙ!

ΟΛΟΙ ΜΑΖΙ! Με αυτό το συνθηματικό επιφώνημα έκλεισε τη δευτερολογία του ο πρωθυπουργός και πρόεδρος του ΠΑΣΟΚ στη σύνοδο της Κοινοβουλευτικής Ομάδας του κόμματός του την Τετάρτη.

ΟΛΟΙ ΜΑΖΙ λοιπόν. «Όλοι μαζί θα προχωρήσουμε για...» Για; Κάτι τέτοια έλεγε και ο αλήστου μνήμης ιδρυτής του Κινήματος. Αλλά τα συνθήματα τα εκφωνούσε σε προεκλογικές συγκεντώσεις, μπροστά σε πλήθος λαού, σε συγκεντρώσεις με παλμό. Όχι σε αίθουσες όπως αυτή της Γερουσίας, ανάμεσα σε στελέχη που στριφογυρίζαν στα καθίσματά τους και έριχναν φαρμακερές ματιές το ένα στο άλλο.

ΤΕΛΟΣ ΠΑΝΤΩΝ, αυτά είναι θέματα που αφορούν την εσωτερική λειτουργία του κυβερνώντος κόμματος και, ίσως δεν μας πέφτει και πολύς λόγος. Εμείς ενδιαφερόμαστε για τους λόγους και τα συνθήματα των στελεχών του κόμματος που κυβερνά μόνο για όσα συνεπάγονται στο μέλλον και τη «μοίρα» του τόπου.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΤΕΣ παραμένουμε για όσα συμβαίνουν «εκεί». Αλλά αυτά που παρατηρούμε από καιρό τώρα, για τον τρόπο άσκησης της κυβερνητικής πολιτικής, για όσα συνέβησαν κατά την προεκλογική περίοδο αλλά και μετά τα κρίσιμα για το ΠΑΣΟΚ αποτελέσματα των δημοκρατικών και νομαρχιακών εκλογών οφείλουμε να τα τονίσουμε.

ΔΕΝ ΕΙΜΑΣΤΕ οπαδοί του «Κινήματος» και δεν μπορούμε να συμμετέχουμε στις αγώνες και τα προβλήματα που ανακύπτουν κάθε τόσο στο εσωτερικό του κυβερνώντος κόμματος. Άλλωστε δεν έχουμε ποτέ πλήρη την εικόνα· γνωρίζουμε μόνο αυτά που διοχετεύουν τα ίδια τα στελέχη κατ' επιλογήν και κατά την κρίση ενός εκάστου.

ΣΤΙΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΕΣ αυτές λοιπόν μένουμε. Και σε όσα δημόσια κατά καιρούς δηλώνουν τα στελέχη του ΠΑΣΟΚ. Αλλά αυτό το πρωθυπουργικό σύνθημα «Όλοι μαζί» φανερώνει καθαρά τις προθέσεις του ηγέτη του «Κινήματος». Όλοι μαζί. Οι κ. Πεπονής, Γιαννόπουλος, Δασκαλάκης, Βερυβάκης, Καϊής, Βοινάτσος και άλλοι, και άλλοι. Όλοι μαζί με τον κ. Σημίτη και με όσους διακηρύσσουν εκείνα τα ωραία περί εκσυγχρονισμού. Αυτός όμως ο κομματικός πατριωτισμός φαίνεται ότι δεν έχει πια απήχηση στον πολίτη. Γιατί το *όλοι αυτοί μαζί* εκπέμπουν εκκωφαντική χασμωδία και αποτελούν ένα κακόγουστο σύνολο. Στην κοινή γνώμη, για παράδειγμα, μόνον μειδιάματα προκαλούν οι άγριες φαγωμάρες του κυρίου Γιαννόπουλου. Σε τέτοια ανυποληψία έχει περιπέσει «κορυφαίος» υπουργός της κυβέρνησης.

ΟΛΟΙ ΜΑΖΙ μπορεί να προχωρούν, αλλά προχωρούν μάλλον σε κρημνό και σε νανάγιο. Και αν αυτοί, όλοι μαζί, αποφάσισαν να αυτοχειριασθούν, δική τους η επιλογή. Όλοι μαζί συμβαίνει να προχωρούν κοινότητες και ομάδες που έχουν κοινό λόγο και κοινά οράματα. Δεν είναι της ώρας να καταμετρηθούν οι αμαρτίες του «Κινήματος» και να εξετασθεί η πορεία του και το «πώς και διατί» έφτασε εδώ που έφτασε το ΠΑΣΟΚ. Ο ίδιος ο πρωθυπουργός για πολύ καιρό έσκυβε πειθήνια την κεφαλή στις παπανδρεϊκές επιταγές – το έκανε έστω κι αν περίμενε την ώρα της ανταρσίας, που του προετοίμασε το πολιτικό του μέλλον. Και τώρα, που είχε την ευκαιρία να αρθρώσει τον δικό του αντιθετικό λόγο, προτίμησε το συμβιβασμό με τους γνωστούς του συνδαιτυμόνες της μεγάλης παράταξης που κάποτε ευαγγελίσθηκε την αλλαγή..

ΣΗΜΕΡΑ ΟΜΩΣ έχουν αποσαφηνιστεί πάρα πολλά. Αν στο ΠΑΣΟΚ θέλουν να προχωρήσουν *όλοι μαζί* ας συνεχίσουν. Αλλά οι λόγοι τους πια δεν είναι πειστικοί και δεν είναι συνεκτικοί. Δεν θα συμπαράσύνουν και άλλους στον κρημνό. Θα είναι μόνοι τους και, βεβαίως, *όλοι μαζί*...

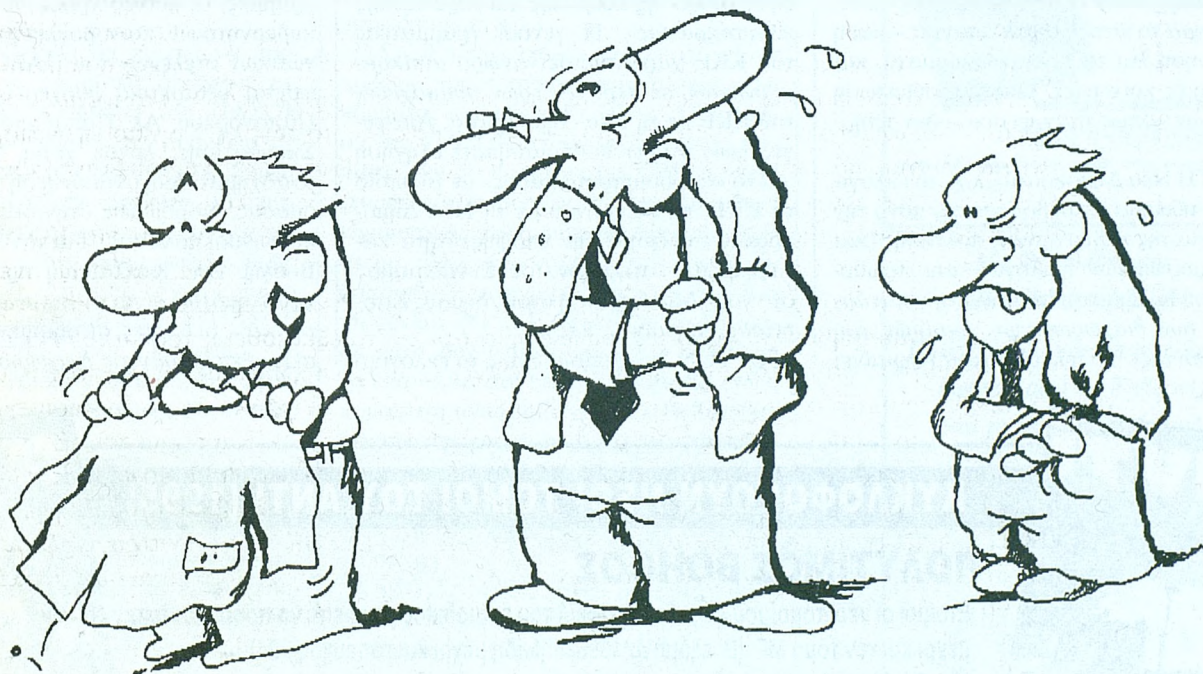
αντί

Οι Έκουχρονιστάι

ΨΑΝΤΕΙΤΕ ΚΑΛΑ ΛΕΒΕΝΤΕΣ ΜΟΥ!

ΓΙΑ ΝΑ ΑΠΟΔΟΚΙΜΑΣΕΙ Ο
ΛΑΟΣ ΤΗΝ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΜΑΣ...

... ΔΕΝ ΜΠΟΡΕΙ ΠΡΕΠΕΙ
ΝΑ ΕΧΟΥΜΕ ΜΙΑ...

ΚΙ6ΥΦΟΠΤΕΡΟΣ9810

Δ **ΠΟΛΙΤΙΚΟ** Δεκαπενθήμερο

«Μηνύματα» και αφομοιώσεις...

ΣΤΗΝ ΑΘΗΝΑ, το μήνυμα του καθηγητού Αμάρτια Σεν (που βραβεύθηκε με το φετινό Νόμπελ Οικονομίας) ήταν απλό: Αύξηση των οικονομικών μεγεθών –αύξηση, λ.χ., του ΑΕΠ– «δεν οδηγεί, αφεύκτως, σε οικονομική ανάπτυξη», ενώ, στο Λονδίνο, ένας άλλος καθηγητής, ο ιστορικός και φιλόσοφος Έρικ Χόμπσμπάουμ, διαμηνύσε (από τις στήλες του *Γκάρντιαν*) ότι ο Καρλ Μαρξ είναι και πάλι επίκαιρος, ότι η διεθνής οικονομία περνά σοβαρότατη κρίση και ότι η οικονομική νεορθοδοξία –διάβαζε ο θάτσερικού τύπου μονόδρομος– αποτελεί, σήμερα, επικίνδυνο αναχρονισμό...

ΣΕ ΑΛΛΟΥΣ καιρούς τα μηνύματα του Αμάρτια Σεν ή του Χόμπσμπάουμ θα μας απασχολούσαν ίσως, εν εκτάσει... Αλλά πού καιρός, όταν στο επίκεντρο της προσοχής μας είναι το μήνυμα των δημοτικών και νομαρχιακών εκλογών! Υποτίθεται ότι το μήνυμα το κατέγραψαν άπαντες – και η κυβέρνηση και τα πολιτικά κόμματα, και οι τοπικές κοινωνίες. Ωστόσο, σύμπτωση απόψεων –όπως ήταν φυσικό– δεν υπήρξε.

ΓΙΑ ΤΗ Νέα Δημοκρατία, λ.χ., το εκλογικό αποτέλεσμα επιβεβαίωσε όχι μόνο την αποτυχία της κυβερνητικής πολιτικής (και των προσωπικών επιλογών του πρωθυπουργού Κ. Σημίτη), αλλά και την «κατάρρευση των διαχωριστικών γραμμών του παρελθόντος». Το τελευταίο αυτό σημαίνει

ότι, στις εκλογές αυτές, νεοδημοκράτες ψήφισαν υποψήφιους δημάρχους ή νομάρχες του ΚΚΕ, προκειμένου ν' αποτραπεί η εκλογή υποψηφίων του ΠΑΣΟΚ και τουύμπαλιν. Πάντως, στα επίσημα κείμενα της Νέας Δημοκρατίας αποφεύγεται οποιαδήποτε αναφορά στην ύπαρξη ή μη ύπαρξη κεντρικών συμφωνιών, για αλληλοϋποστήριξη, κ.λπ.

ΓΙΑ ΤΟ ΚΚΕ, το αποτέλεσμα των εκλογών ήταν «μήνυμα δυσaréσκειας του λαού προς την κυβερνητική πολιτική». Φυσικά, δεν είναι εύαρεστο –επισήμανε η κ. Αλέκα Παπαρήγα– ότι ένα μέρος της λαϊκής δυσaréσκειας εκφράσθηκε «με ενίσχυση των συνδυασμών της Νέας Δημοκρατίας», αλλά γι' αυτό ευθύνεται, κατά βάση, η κυβέρνηση του ΠΑΣΟΚ, η οποία (με τη βοήθεια της Ν.Δ., αλλά και του Συνασπισμού) προβάλλει «σαν εθνικό στόχο της ΟΝΕ, δηλαδή το στόχο της ελληνικής και ευρωπαϊκής πλουτοκρατίας». Η γενική γραμματέας του ΚΚΕ χαρακτήρισε «ανίερο αντικομμουνισμό» τα περί «ανίερων συμμαχιών» του ΚΚΕ με τη Νέα Δημοκρατία. Απέφυγε, όμως, να δώσει οποιαδήποτε εξήγηση για το «απροσμέτρητο πάθος» με το οποίο το ΚΚΕ, εκ συμφώνου με τη Νέα Δημοκρατία, πολέμησε την υποψηφιότητα κατ'αξιομένων στελεχών του Συνασπισμού στο νομό Μαγνησίας ή στους δήμους Καρδίτσας, Λειβαδιάς, κ.ά.).

ΓΙΑ ΤΟΝ Συνασπισμό πάλι, το εκλογικό

αποτέλεσμα επαλήθευσε την εκτίμηση του κόμματος ότι η κυβερνητική πολιτική ανοίγει το δρόμο σε συντηρητικές εξελίξεις. Η πολιτική αυτή, συνεπώς, πρέπει ν' αλλάξει, διότι «δεν οδηγεί στην Ευρώπη, δεν εξασφαλίζει ανάπτυξη, δεν ενοποιεί, αλλά διχάζει και διασπά την κοινωνία».

ΤΙ ΛΕΓΟΥΝ ΟΜΩΣ ΠΑΣΟΚ/ΣΗΜΙΤΗΣ ΕΣΩΚΟΜΜΑΤΙΚΗ ΑΝΤΙΠΟΛΙΤΕΥΣΗ

ΌΛΑ ΤΑ παραπάνω λέγονται ή γράφονται από τη μείζονα ή ελάσσονα αντιπολίτευση. Η κυβέρνηση, όμως, προσωπικά ο πρωθυπουργός, το ΠΑΣΟΚ, η εσωκομματική αντιπολίτευση, τι υποστηρίζουν, πώς δικαιολογούν την ήττα του κυβερνώντος κόμματος σε έναν προνομιακό (μέχρι χθες) χώρο του – την τοπική αυτοδιοίκηση; και τι εισηγούνται ως *ίαση*, ως *λύση*;

ΜΕΧΡΙ την ώρα που σύρονται αυτές οι γραμμές, οι κοινές προσεγγίσεις, μεταξύ κυβερνητικών, κοινοβουλευτικών ή οργανωτικών στελεχών του ΠΑΣΟΚ, διαγράφονται εξαιρετικά δυσχερείς. Οι Βάσω Παπανδρέου, Αλ. Παπαδόπουλος και Κ. Σκανδαλίδης, λόγου χάρη, εισηγούνται ανασχηματισμό, ανασύνθεση της ηγετικής ομάδας, διορθώσεις στην οικονομική και κοινωνική πολιτική... Για τον πρόεδρο της Βουλής Απ. Κακλαμάνη πρόβλημα των προβλημάτων είναι οι «προσωπικές στρατηγικές», οι οποίες, σε ορισμένες περιπτώσεις «ξεπέρασαν τις διαχωριστικές γραμ-

Α' εξάμηνο 1995

ΚΥΚΛΟΦΟΡΟΥΝ ΝΕΟΙ ΤΟΜΟΙ ΤΟΥ ΑΝΤΙ (1995)

ΠΟΛΥΤΙΜΟΣ ΒΟΗΘΟΣ

Έτοιμοι οι νέοι τόμοι του *Αντί*. Στα γραφεία του περιοδικού μπορείτε να προμηθευτείτε μέχρι και τον τόμο ΜΓ' (Β' εξάμηνο 1995, δηλαδή μέχρι και το τεύχος 594).

Θα βρείτε, επίσης, τους τόμους των προηγούμενων ετών.

Στους τόμους του *Αντί* έχετε καταγεγραμμένη τη σύγχρονη ιστορία μας.

Β' εξάμηνο 1995

μές ακόμα και του συνεδρίου το '96... Από την πλευρά του, ο υπουργός Άμυνας Άκης Τσοχατζόπουλος πιστεύει ότι σήμανε η ώρα για ένα «νέο κοινωνικό σύστημα, που θα διασφαλίζει όχι μόνο την ανάπτυξη αλλά και την κοινωνική συνοχή», ενώ ο υπουργός ΠΕΧΩΔΕ επανέφερε την πρότασή του για κυβερνητική συνεργασία με την Αριστερά, κατά το πρότυπο της Γαλλίας, Ιταλίας και Γερμανίας.

Όσο για τις τοποθετήσεις της εσωκομματικής αντιπολίτευσης, ο καθείς με το όπλο του ή τα πλέγματά του, καθώς στις τοποθετήσεις αυτές παρεμβαίνει έντονο το προσωπικό στοιχείο. Ο κοινοτικός επίτροπος Χρήστος Παπουτσίς, επί παραδείγματι, πιστεύει ότι το εκλογικό αποτέλεσμα «δικαίωσε τις δικές του θέσεις» - φτάνει, κατά βάση, η Κεντροαριστερά, είτε, συνεπεία της οποίας ήταν «να διαταραχθεί η ενότητα του κόμματος και κάποιιοι στο ΠΑΣΟΚ να περιθωριοποιηθούν»... Στο ίδιο μήκος κύματος κινήθηκε και ο Κίμων Κουλούρης («ο Σημίτης πρέπει να γίνει πρόεδρος όλου του ΠΑΣΟΚ»), ενώ ο διαγραφείς Β. Κεδίκογλου προέβλεψε («και πολλοί προβλέπουν» - φέρεται να λέει...) ότι ο κ. Σημίτης δεν θα πάει στο προσεχές συνέδριο ως πρόεδρος του ΠΑΣΟΚ και πρωθυπουργός.

ΣΤΑ ΠΑΡΑΠΑΝΩ θα πρέπει να προστεθούν και οι επικρίσεις στελεχών της κοινοβουλευτικής ομάδας του ΠΑΣΟΚ (όπως καταγράφηκαν στη σύσκεψη της Τετάρτης), με τον πρωθυπουργό Κ. Σημίτη ν' αναγνωρίζει ότι «έγιναν λάθη», ότι υπήρξαν «προσωπικές στρατηγικές» (που κατέτειναν σε ένα είδος «ομιόσπονδιοποίησης του κόμματος»), πλην αυτό γίνεται για τελευταία φορά, καθώς ο «μεγάλο ΠΑΣΟΚ δεν τελειώνει» κ.λπ. Επιμύθιο: το ΠΑΣΟΚ έχει γραμμή, έχει στόχους, ξέρει τι θέλει, μπορούμε να κάνουμε συνθέσεις.

ΟΤΑΝ ΤΟ «ΑΝΑΛΟΓΙΚΟΤΕΡΟ» ΑΝΗΣΥΧΕΙ ΤΗ ΝΕΑ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

ΚΙ ΕΝΩ ο πρωθυπουργός δεν φαίνεται να ελπίσεται στη λήψη άμεσων «διορθωτικών μέτρων», αποφεύγοντας, ειδικότερα, την εμπλοκή του προϋπολογισμού, στην αντιπαράθεσή του με την εσωκομματική αντιπολίτευση, από πλευράς Νέας Δημοκρατίας άρχισαν να διατυπώνονται ανησυχίες για το ενδεχόμενο αλλαγής του εκλογικού νόμου «επί το αναλογικότερο». Ήδη, ο βουλευτής Γ. Βουλγαράκης, με ερώτησή του, κάλεσε τον κ. Σημίτη να απο-

σαφηνίσει τη στάση της κυβέρνησης, ενώ, από την πλευρά της, η κ. Ντόρα Μπακογιάννη αισθάνθηκε την ανάγκη να κρούσει τον κώδωνα του κινδύνου! «Υσάτο όπλο της κυβέρνησης -είπε- μπορεί να είναι αυτή η, "επί το αναλογικότερο", αλλαγή του εκλογικού νόμου».

ΥΠΟΤΙΘΕΤΑΙ ότι στόχος του κ. Σημίτη, όσο και του κ. Καρμανλή, είναι η κατάκτηση της «μεσαιάς τάξης», η οποία κινείται μεταξύ των δύο κομμάτων εξουσίας και δίνει, κάθε φορά, τη νίκη στις εκλογές... Οι ανησυχίες, όμως, του κ. Καρμανλή εξηγούνται από το γεγονός ότι τυχόν αλλαγή («επί το αναλογικότερο») του εκλογικού νόμου θα καθιστούσε δυσχερέστερο το σχηματισμό αυτοδύναμης κυβέρνησης της Ν.Δ., αν υποθεθεί ότι το κόμμα αυτό κερδίζει τις προσεχείς βουλευτικές εκλογές... Οι ίδιες ανησυχίες, όμως, δεν φαίνεται να συνέχουν τη σημερινή ηγεσία του ΠΑΣΟΚ, η οποία, παρά τα αναθέματα των Παπουτσί, Καϊρή, κ.λπ. κατά της Κεντροαριστεράς, θα μπορούσε ενδεχομένως, να σταθμίσει, εν ευθέτω χρόνω, την περίπτωση μιας συμμαχικής κυβέρνησης με ανοίγματα τόσο προς την Κεντροαριστερά όσο και προς την Κεντροδεξιά. (Στη δεύτερη περίπτωση, αναφέρονται ονόματα όπως Σουφλιάς, Κοντογιαννόπουλος, κ.ά.)

ΟΛΑ ΤΑ παραπάνω μπορεί να ηχούν πρόωρα, όπως πρόωρα και τα περί νέου κόμματος από τον κ. Στ. Μάνο. Όμως μέσα στο ΠΑΣΟΚ υπάρχουν δυνάμεις που πιστεύουν ότι ο στόχος της ΟΝΕ απαιτεί «ενριότερες συσπειρώσεις» και ότι, όπως νομιμοποιούνται ανοίγματα προς την Αριστερά, άλλο τόσο θα μπορούσαν να νομιμοποιηθούν ανοίγματα και προς την Κεντροδεξιά. [Ο κ. Γ. Σουφλιάς, επί παραδείγματι, δεν φαίνεται καθόλου πρόθυμος να επανέλθει στη Νέα Δημοκρατία, ενώ η πρόσφατη αναφορά του στον κίνδυνο «επικράτησης του λαϊκισμού», ως αποτέλεσμα των τελευταίων εκλογών, κάθε άλλο παρά ενθουσίασε τους άλλοτε συναδέλφους του στο κόμμα της μείζονος αντιπολίτευσης.]

ΚΑΤΑ ΤΑ άλλα, πολλά θα εξαρτηθούν από το κλίμα που θα δημιουργηθεί στο προσεχές συνέδριο του ΠΑΣΟΚ, από το πώς ο πρωθυπουργός θα αφομοιώσει, τελικά, το «μήνυμα» των δημοτικών και νομαρχιακών εκλογών και από το πώς θα αποτρέψει την επάνοδο σε έναν αναβιωμένο, χυδαίο λαϊκισμό.

ΑΝΤΗΝΩΡ

ΧΡΗΣΙΜΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ

ΣΕΙΡΑ: ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΟ

ΔΕΛΤΙΟ

«28ος χρόνος»

Με Φιλολογικά, Λογοτεχνικά, Ιστορικά, Φιλοσοφικά, Παιδαγωγικά, Σχολικά Βοηθήματα νεότερων και σύγχρονων εκδόσεων

№ 28 ΦΘΙΝΟΠΕΡΟ 1998

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΟ ΔΕΛΤΙΟ

ΒΙΒΛΙΑ ΝΕΟΤΕΡΩΝ ΚΑΙ ΣΥΓΧΡΟΝΩΝ ΕΚΔΟΣΕΩΝ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ • ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟ
ΔΗΜ. Ν. ΠΑΠΑΔΗΜΑ

ΕΠΙΧΡΟΝΑΤΟΣ 8 • ΑΘΗΝΑ, 106 79 • ΤΗΛ: 3627318 - 3642682 - FAX 3618271

Με 95 σελίδες και
2764 τίτλους βιβλίων

Προσφέρεται και αποστέλλεται
δωρεάν από τις Εκδόσεις
και το Βιβλιοπωλείο μας

ΕΚΔΟΣΕΙΣ
ΠΑΠΑΔΗΜΑ

Προσφορά στον Πολιτισμό
Ιπποκράτους 8 Αθήνα
Τηλ.: 36.27.318

ΕΓΩ, Ο ΒΛΑΞ

Τη διαρρέυσασα προεκλογική εβδομάδα χαρήκαμε σχεδόν σε όλα τα κανάλια την αρχοντική παρουσία του **Ευ. Βενιζέλου**, ο οποίος επιχειρούσε σταθερά να υποστηρίξει τα αστήρικτα. Αυτός ο άπελπις αγώνας του αιφνιδίως μας τον κατέστησε συμπαθή. Αν και ο κ. Βενιζέλος συνήθως όταν μιλά, είναι σαν να λέει: «Δες πόσο έξυπνος είμαι εγώ και πόσο ηλίθιος είσαι εσύ!». Εγώ πάντως μόλις συνειδητοποιώ εξαιτίας του την ηλιθιότητά μου, κάνω zapping ως αυτοάμυνα.

Μ.Σ.

ΑΝΤΙΔΗΜΑΡΧΟΣ ΦΑΙΗ

Δεν παίζεται ο κ. Αβραμόπουλος. Κάλεσε την **κ. Φαίη Ντάναγουέη** στο ρεστωράν του κ. Κωστόπουλου, και ο κ. Καρατζαφέρης έγινε –δικαίως– έξαλλος. Διότι διαβλέπει περίεργες συμμαχίες του δημάρχου με τους φίλους του κ. **Σημίτη**. Μα, αγαπητέ Γιώργο, ο άνθρωπος πάει εκεί που έχει φαί. Από το ΠΑΣΟΚ θα πάρει ψηφοφόρους, αυτό θα βαρέσει πρώτο την πτώχευση κατά πως δείχνουν τα πράγματα. Και μετά, μόλις ο νεαρός τα κάνει μπάχαλο, θα σας επισκεφθεί και εσάς, μην ανησυχείτε.

Α.Δ.

ΤΟ ΦΙΛΕΜΒΟΛΟΝ ΤΗΣ ΦΥΛΗΣ ΤΟΥΣ

*Ασκληπιέ πατέρα
ανάτειλε την πλέρια σου λαμπράδα
την ώρα αυτή και φέρε την ημέρα
της γειας στα πλήθη.
Αγγέλωσησε η Ελλάδα...
Αγγελος Σικελιανός
(Φιλολογική Πρωτοχρονιά, 1951)*

Πριν από μερικούς μήνες ο **Κ. Ζουράρις** σε επιφυλλίδα του στην *Ε* διετράνωσε με απροκάλυπτο ρατσιστικό οίστρο την υπερηφάνεια του για το «φιλέμβολον» της φυλής, καμαρώνοντας ιδιαιτέρως όταν αυτό ασκείται επί των δύστυχων γυναικών που εισάγουν ποικίλοι δουλέμποροι από τις χώρες του πρώην υπαρκτού –δηλαδή ανέκαθεν ανύπαρκτου– Σοσιαλισμού. Και τότε βέβαια, όπως και τώρα, ήταν τοίς πάσι γνωστή η απίστευτη έκταση του εμπορίου λευκής σαρκός που θάλλει στη χώρα υπό τα όμματα του επίσημου κράτους και υπό τις ευλογίες και τις διευκολύνσεις των εντεταλμένων οργάνων του. Πρόσφατα, όμως, ο **Μάκης Τριανταφυλλόπουλος**, πάλι, αποφάσισε να ρίξει φως σ' αυτή την κτηνωδία αποκαλύπτοντας με συνταρακτικά στοιχεία ότι στις αγοραπωλησίες γυναικών και στον εξαναγκασμό τους σε πορνεία παρεμβάλλεται εμβολιμώς και η Αστυνομία με τα φιλέμβολα όργανά

της, τα οποία δεν διατάζουν να διεκδικήσουν γνώσιν άμα και θεωρίαν αλλά και πράξιν. (Θυμηθείτε τις τέσσερις Μολδαβές και τους αφρούρητους τους φρουρούς των). Φαίνεται ότι δεν θα περνά πλέον μέρα χωρίς να εμπλέκεται η ΕΛΑΣ σ' ένα ευώνυμο ή δύσσομο σκάνδαλο. Ειδικά όμως μ' αυτά τα δύστυχα πλάσματα –που συχνά είναι και ανήλικα– τα οποία έρχονται από χώρες που πέφτουν, όπως η Ρωσία, η Ρουμανία ή η Βουλγαρία, θα περίμενε κανείς από την κατά παράδοση φιλόξενη φυλή μας στοιχειώδη ανθρωπισμό.

Φαίνεται, όμως, ότι το φιλέμβολον της φυλής, την οποία υποστηρίζει φασιστοειδώς ο κ. Ζουράρις είναι πάνω και από ανθρωπισμούς και από ευαισθησίες. Παράλληλα, ο Τριανταφυλλόπουλος κατήγγειλε και τους μεγαλοεκδότες, οι οποίοι στεγάζουν τις εκατοντάδες αυτών των ροζ αγγελιών ανερυθρίαστα, καθιστάμενοι έτσι συνένοχοι σε μαστροπεία. Εδώ πλέον το φιλέμβολον γίνεται κινικά κερδών και η Αφροδίτη συνεταιρίζεται με τον Ερμή.

Άραγε, ποιοι έχουν το σθένος να διαφοροποιηθούν από τις τερατογενέσεις αυτής της άρεας «φυλής» των δουλεμπόρων-προαγωγών και των παιδεραστών; Άραγε, δεν τους λείπει τίποτε η αυτοκτονία μιας νεαρής έγκλειστης Ρωσίδας από ντροπή;

Μάνος Στεφανίδης

ΑΣΤΟΧΑΣΤΑ ΚΑΙ ΠΑΛΙΜΨΗΣΤΑ

Το Τμήμα Μεθοδολογίας, Ιστορίας και Θεωρίας της Επιστήμης του Αθηνών, αφού εγκατεστάθη καλώς στη συλλογική μας συνείδηση ως προκάλυμμα τουλάχιστον για τα κενά της επιστημονικής έρευνας στη χώρα, αφού πέτυχε και τις πρώτες εγγραφές φοιτητών μεθοδολόγων, προς θεραπεία ενός επαγγελματικού κλάδου του οποίου τη χρησιμότητα η ελληνική κοινωνία είχε παραγνωρίσει ως τώρα, έχει τις τελευταίες μέρες αποδοθεί σ' έναν άλλον εθνικών αγώνα: Θέλει να φέρει στην Ελλάδα έναν παλίμψηστο κώδικα του 12ου αιώνα που περιέχει αντίγραφο επιστολής (!:!) του Αρχιμΐδη.

Το Τμήμα κινητοποίησε το ΥΠΠΟ και εκείθεν ειδοποιήθηκαν όσοι μπορούν να προσφέρουν ως αρμόδιοι (π.χ. η Ακαδημία) ή

ως μετα-συλλέκτες (π.χ. τα ιδρύματα Τραπεζών). Το τελικό κόστος του εγχειρήματος είναι άγνωστο, καθώς ο κώδικας θα δημοπρατηθεί στις 29 Οκτωβρίου στη Νέα Υόρκη και τον διεκδικούν πολλοί, αλλά η αρχική τιμή βρίσκεται περίπου στο εκατομμύριο (δολάρια).

Δεν γνωρίζω αν το Τμήμα, αντλώντας από την ιστορία τη θεωρία και τη μεθοδολογία, έχει αντιμετωπίσει ποτέ τα κοινότυπα αλλά κυρίως διλήμματα, τα προερχόμενα από το πεπερασμένο των πόρων εν γένει. Διακινδυνεύοντας τη μορφή της βαρβαρότητας, θα πρότεινα στο Τμήμα να εγκύψει σε μίαν άσκηση –πείραγμα σκέψης ίσως λέγεται– αν είχε εξασφαλίσει το εκατομμύριο και πλέον που απαιτείται, που θα ήταν κοινωνικά συμφερότερο να το διαθέσει, στον παλίμψηστο ή σε άλλες εκπαιδευ-

τικές και ερευνητικές δράσεις.

Δεδομένων, από τη μία πλευρά, της υψηλότητας τιμής, της σχετικά με την τιμή μικρής αισθητικής αξίας του χειρπιλίου αυτού, της κατάστασης της παιδείας και από την άλλη, της ελευθερίας μελέτης του κειμένου, όπου και αν τελικά βρεθεί, η πίεση για την προμήθεια του παλίμψηστου δεν μπορεί παρά να χαρακτηριστεί ως σουδουδισμός προχωρημένου σταδίου.

Το γεγονός ότι όλοι οι άλλοι, Υπουργεία, Ακαδημία, Ιδρύματα και Τράπεζες, ενέδωσαν στις πιέσεις αδιαμαρτύρητα και ψάχνουν για χρήματα με θετική κάλυψη στον Τύπο μάλιστα, εξηγείται εύκολα με παραποιητή μόνο στο Παρδαλό Κατσίκι του 1946, χωρίς καν επίκληση του φρεντζέ της Μαριόρης.

Στέλιος Καφαντάρης

του Κώστα Κουφογιώργου

ΑΝΤΑΡΤΕΣ ΥΠΟΥΡΓΟΙ ΚΑΙ ΝΟΜΑΡΧΕΣ ΤΗΣ ΟΠΛΑ

Ο κ. Κατριβάνος κατηγορεί τον κ. Γιαννόπουλο, διότι, λέει, «πολέμησε με τον κυβερνητικό στρατό εναντίον των ανταρτών». Εάν καλώς ενθυμούμαι, ο κυβερνητικός στρατός ενίκησε και οι αντάρτες ηττήθησαν. Πού είναι ο ψόγος; Έχουμε κυβέρνηση Ζαχαριάδη και δεν το πήραμε είδηση; Με τους νικητές δεν έπρεπε να είναι και ο υπουργός Δικαιοσύνης των νικητών; Τότε δε ολόκληρος ο πολιτικός κόσμος -πλην του ΚΚΕ- ήταν με το μέρος του κυβερνητικού στρατού. Από τον Παπανδρέου και τον Κατάρη, μέχρι τον Θεοτοκά και τον Σεφέρη. Τι ήθελε, δηλαδή, ο κ. Κατριβάνος; Να πάρει κοτζάμ Γιαννόπουλος τα όπλα και να τρέχει μετά πρόσφυγας στο χωριό Μπελογιάννης; Αντιστασιακός ήταν ο άνθρωπος, δεν ήταν κουκουές.

Α.Δ.

ΕΙΔΙΚΟ ΤΕΥΧΟΣ ΤΟΥ ΑΝΤΙ Αφιερωμένο στον Ν. Μ. ΠΑΝΑΓΙΩΤΑΚΗ ΚΥΚΛΟΦΟΡΕΙ

Την επόμενη Παρασκευή 30 Οκτωβρίου

Στις 30 Σεπτεμβρίου πέρυσι, φτάνοντας στο Ηράκλειο για να συμμετάσχει σε επιστημονικό συμπόσιο, πέθανε από καρδιακό επεισόδιο σε ηλικία 62 χρόνων ένας μεγάλος φιλόλογος· ο διευθυντής του Ελληνικού Ινστιτούτου Βενετίας καθηγητής **Νικόλαος Μ. Παναγιωτάκης**.

Τηρώντας την υπόσχεσή μας, την επόμενη Παρασκευή 30 Οκτωβρίου θα κυκλοφορήσει ειδική έκτακτη έκδοση του Αντί, αφιερωμένη σ' αυτόν. Ειδικοί επιστήμονες, συνεργάτες και φίλοι του αναφέρονται στον άνθρωπο αλλά και στο επιστημονικό του έργο.

Στο τεύχος αυτό γράφουν:

Στ. Αλεξίου, Μάν. Δουλγεράκης, Εμμ. Δρετάκης, Χανς

Εϊντενάιερ, Στεφ.

Κακλαμάνης, Μαρία

Κωνσταντουδάκη-

Κιτρομηλίδη, Γιώργος

Λεωτσάκος, Αθ.

Μαρκόπουλος, Γ.

Μαυρομάτης, Δ. Ι. Πολέμης,

Βάλτερ Πούχνερ, Μιχ.

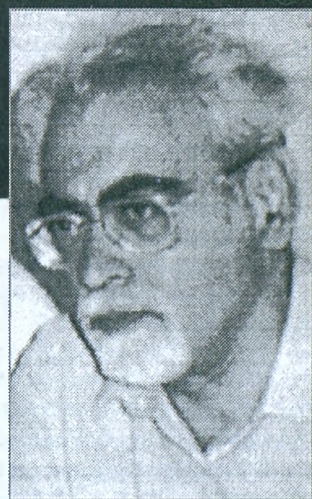
Τζεχάκης, Ζαχ. Τσιρπανλής,

Ν. Χατζηνικολάου, Ν.

Χουρμουζιάδης και Ευάγγελος Χρυσός.

Την επιμέλεια του αφιερώματος έχει ο καθηγητής

Γρηγόρης Μ. Σηφάκης.

ΤΟ ΕΦΕΤΕΙΝΟ ΝΟΜΠΕΛ ΤΩΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΣΤΗΝ ΑΘΗΝΑ

Απόδειξη της αλλαγής στη νοοτροπία και τη στάση των κυρίαρχων πολιτικο-επιστημονικών κύκλων της Δύσης, που επέβαλε η παγκόσμια οικονομική κρίση, είναι, ασφαλώς, και η απονομή του εφετεινού Νόμπελ των Οικονομικών Επιστημών στον ινδικής καταγωγής καθηγητή των Πανεπιστημίων Καϊμπερτζ και Χάρβαρντ, **Αμάρτυα Σεν**.

Μετά την απονομή του –από το 1990 κι έπειτα– σε τεχνοκράτες εκπροσώπους της κυρίαρχης νεο-κλασικής και νεο-φιλελεύθερης ορθοδοξίας, με αποκορύφωμα την απονομή πέρυσι στους **Π. Μπέρτον** και **Μ. Σόουνς** για τα μοντέλα των χρηματοοικονομικών παραγώγων (οι οποίοι ήσαν και σύμβουλοι σε μια εταιρεία επενδύσεων που χρεωκόπησε πρόσφατα!) που κατάρτισαν, αποφάσισαν ν' απονεύμουν, πριν από λίγες μέρες, το εφετεινό Νόμπελ σ' έναν εκπρόσωπο της οικονομικής ετεροδοξίας, που αναλύει τα μεγάλα προβλήματα του σύγχρονου κόσμου και με ένα εννοιολογικό οπλοστάσιο προερχόμενο από τις άλλες κοινωνικές επιστήμες και τη φιλοσοφία και ο οποίος είναι, επιπλέον, συγγραφέας ενός σημαντικού βιβλίου για τις σχέσεις ηθικής και οικονομίας.

Ο καθηγητής Αμάρτυα Σεν έδωσε στις 20.10.98 μια διάλεξη στην Αθήνα, προσκαλεσμένος από το «Ίδρυμα Ανδρέας Πα-

πανδρέου» με τίτλο «Το πολιτικό στοιχείο στην οικονομική ανάπτυξη», αλλά στη διάλεξή του ανέπτυξε κυρίως όχι τις δικές του απόψεις, αλλά αυτές του... **Ανδρέα Παπανδρέου!** Η πρόσκληση στον καθηγητή Σεν είχε διαβιβαστεί πριν αυτός πάρει το Νόμπελ. Τώρα, λόγω Νόμπελ, η διάλεξη στην Παλαιά Βουλή πήρε πανηγυρικό χαρακτήρα, με την παρουσία του Προέδρου της Δημοκρατίας, του πρωθυπουργού, πλειάδας υπουργών και άλλων αξιωματούχων του κράτους. Ποιος, όμως, δεν εκτιμούσε τις επιστημονικές απόψεις του Ανδρέα Παπανδρέου, όταν ήταν πρόεδρος της Οικονομικής Σχολής του Πανεπιστημίου του Μπέρκλεϋ;

Ο Αμάρτυα Σεν παρουσίασε, με κάποια καθυστέρηση, τον επιστήμονα Α. Παπανδρέου, που είναι καθολικής αποδοχής, σε αντίθεση με τον πολιτικό –που εκπροσωπούσε κάτι το διαφορετικό ακόμα και για τους οπαδούς του ΠΑΣΟΚ που, ανεξαρτήτως τάσεων, ήσαν παρόντες στην αίθουσα της Παλαιάς Βουλής. Απ' αυτή την άποψη, ο Αμάρτυα Σεν ελάχιστα δούλεψε για το ενιαίο ΠΑΣΟΚ. Όσο για τις δικές του απόψεις πάνω στα θέματα που έθιξε, ως περιμένουμε λίγες μέρες, να τις ακούσουμε στην επίσημη τελετή της απονομής των Νόμπελ στη Στοκχόλμη.

Σπύλιος Παπασπηλιόπουλος

• Οι δημοτικές εκλογές ήρθαν και έφυγαν. Οι πολίτες διεκπεραίωσαν τα δημοκρατικά τους καθήκοντα εκλέγοντας τους

δημοτικούς και νομαρχιακούς άρχοντες με τους οποίους οι τοπικές κοινωνίες θα εισέλθουν στον νέο αιώνα.

• Στο Δήμο Αθηναίων, στον πρώτο δήμο της χώρας, ο εκλογικός θρίαμβος του **Δημήτρη Αβραμόπουλου** είναι αδιαμφισβήτητος. Πάνω από τους μισούς ψηφοφόρους τον εμπιστεύτηκαν για μια ακόμη τετραετία. Μια ακόμη τετραετία στη διάθεση του τηλεοπτικότερου πολιτικού για να συνεχίσει τα μεγαλεπήβολα σχέδιά του: τέσσερα χρόνια γεμάτα υδάτινους πίδακες, σηματοστολισμούς, χριστουγεννιάτικα δέντρα, λουσάτα καγκελάκια, πορτοκαλί πλακάκια... Η πολιτική της βιτρίνας προβλέπεται να ενταθεί ενόψει των μεγαλείων που περιμένουν την πρωτεύουσα (Μετρό, Ολυμπιάδα...).

• Μια πόλη που ζει και κινείται με το κεφάλι σκυμμένο χωρίς να νοιάζεται για τον διπλανό της, ένας δήμος που εκτελεί «έργα» μόνο για να τα εγκαινιάζει και να βάζει την υπογραφή του. Μια πόλη που δεινοπαθεί για να κινήθει και ν' αναπνεύσει αλλά που γοητεύεται από το ψευτοχλιδάτο κιτσαριό του φωταγωγημένου κέντρου.

• «Η Αθήνα είναι τρελή, τη νύχτα ολοφώτιστη, τη μέρα σκοτεινή». Μια τρελή πόλη που εμπιστεύεται έναν πολιτικό της

πόζας μόνο και μόνο για το χαμόγελό του. Μια τρελή πόλη που θαμπώνεται από τη φωτογένεια ενός πολιτικού που στάθηκε ικανός να τριπλασιάσει περίπου τα δημοτικά χρέη.

• Ναι, στενοχωρηθήκαμε που κέρδισε ο **Αβραμόπουλος** αλλά όχι, δεν λυπηθήκαμε καθόλου που το κεντροαριστερό πείραμα στο Δήμο Αθηναίων απέτυχε παταγωδώς. Άλλωστε αυτοί που γοητεύονται από τέτοιον είδους φλερτ έχουν κι άλλες ευκαιρίες να πραγματοποιήσουν τα όνειρά τους...

• Επ' ευκαιρία, εκφράζουμε και μια απορία: Προεκλογικά, η **Μαρία Δαμανάκη** δεσμεύτηκε για τη μετατροπή των 2 κτιρίων των οδών Αχαρνών και Χέυδεν –που εδώ και 9 χρόνια τελούν υπό κατάληψη στέγης και λειτουργούν ως αυτοδιαχειριζόμενο κοινωνικό κέντρο γνωστότερο ως **Βίλλα Αμαλία**– σε δημοτική βιβλιοθήκη. Μήπως ήταν το πράσινο φως της δημοτικής αντιπολίτευσης για καταστολή της κατάληψης;

• Απ' ό,τι γνωρίζουμε και ο **Δ. Αβραμόπουλος** χρησιμοποίησε στο παρελθόν το πρόσχημα της δημοτικής βιβλιοθήκης για να χρυσώσει το χάπι της καταστολής ενός μη-εμπορευματικού και αυτοδιαχειριζόμενου χώρου στην καρδιά της πρωτεύουσας. Με τις ευλογίες και των «προσοδεντικών δυνάμεων» μπορεί τώρα να πραγματοποιήσει τα σχέδιά του. Αδυνατούμε να πιστέψουμε ότι ο Δήμος δεν διαθέτει άλλο χώρο για να στεγάσει τη βιβλιοθήκη του και δεν έχουμε τίποτα να απαντήσουμε σε όσους ισχυρίζονται ότι «όλοι ίδιοι είναι».

Λεωνίδας Βαλασόπουλος

Ο ΑΥΤΟΜΑΤΟΣ ΠΙΛΟΤΟΣ

Πού είν' η Γνώση που την χάσαμε στις πληροφορίες;
Τ.Σ. Έλιοτ

Είναι γεγονός ότι όσο ο κ. πρωθυπουργός –με αφοσίωση ομολογουμένως και σοβαρότητα– επέβλεπε τον αυτόματο πιλότο που είχαν οι Βρυξέλλες καθορίσει –καλύτερα επιβάλει– για την διακυβέρνηση της χώρας ενόψει ΟΝΕ, τα πάντα έμοιαζαν να βαίνουν καλώς. Τα

προβλήματα δημιουργήθηκαν όταν ο αυτόματος πιλότος έπαψε να είναι επαρκής, ή να δίνει λύσεις, και έπρεπε να ληφθούν ριζικές αποφάσεις και να παραχθεί άλλη πολιτική εκτός προδιαγεγραμμένης πορείας. Να γίνουν, με λίγα λόγια, τακτικοί ελιγμοί. Τότε την κυβέρνηση κατέλαβε πανικός. Τα μέλη της, είναι προφανές ότι αντιλαμβάνονταν διαφορετικά το χειροκίνητο, αλλιώς και manual, σύστημα πλοήγησης. Τον δε de jure χειριστή, ήγουν τον πρωθυπουργό, κατέλαβε αφλογιστία και πάγωσαν να προβλήθηκε από τη νόσο των δυτών.

– Και τώρα τι κάνουμε; Ο κόσμος έξω βοά και το κόμμα μέσα βράζει, ενώ ο Τσουκάτος κοιτά τον αυτόματο πιλότο αποσβολωμένος. Πάνω στη σύγχυση, ο κ. Σημίτης επισκέπτεται την έκθεση του κ. Φασιανού στους Δελφούς, μήπως και αντλήσει κάποια ιδέα. Δεν μπορεί, ο κ. Φασιανός, προικισμένος ζωγράφος

και εν γένει χαρακτηριστικός «τύπος», κάτι θα ξέρει περισσότερο αφού επί χρόνια ζωγραφίζει πολύ επιτυχημένα ομολογουμένως τα ίδια, πανομοιότυπα, θέματα χρησιμοποιώντας αποτελεσματικώς τον αυτόματο πιλότο περί τα εικαστικά. Έλα, όμως, που η τύχη δεν μας θέλει πλέον! Βάσκανος μοίρα ώθησε τον Φασιανό να δηλώσει στην Ε πάνω-κάτω ότι περιφρονεί τους νεόπλουτους που αγοράζουν έργα του γιατί θέλουν μόνο την υπογραφή του. Ο ίδιος παρά ταύτα επιμένει να τα πωλεί. Σύγχυσις!

– Αλλά και εγώ, σκέφθηκε ο κ. πρωθυπουργός, παρομοίως κωφεύω στα λαϊκά αιτήματα εφόσον θεωρώ τους συμπατριώτες μου συλλήβδην νεόπλουτους και άρα περιφρονήτους. – Μήπως είμαι κοντά στη λύση του χρησμού; Μήπως δικαιούμαι επιτυχιών αναλόγων μ' εκείνες του ζωγράφου; Ετέρα σύγχυσις.

Στο σημείο αυτό παρενέβησαν τα exit polls και εν γένει η βαβούρα των εκλογών και το όνειρο διαλύθηκε. Πολλοί του «πατριωτικού» ΠΑΣΟΚ ζητούσαν επίμονα και άκομψα ν' αφυπνισθεί ο αυτόματος πιλότος και να πάρουνε την κατάσταση στα χέρια τους. Και τότε ήταν που ο πρόεδρος της κυβέρνησεως συνειδητοποίησε με άφατη πίκρα ότι άλλο πράγμα η τέχνη κι άλλο η ζωή· κι ότι απέχει παρασάγγας το να ζωγραφίζεις καπνιστές ή ποδηλάτες από το να παρατηρείς ενεός την αλαζονική αυθεντία του αυτόματου πιλότου. Και μάλιστα made in Europe.

Στέφανος Προτεστάκις

ΜΠΕΝΕΤΟΝ Η ΑΘΩΑ

ΑΓΝΟΙΑ ΚΑΙ ΕΚΠΛΗΞΗ. Μ' αυτές τις δύο λέξεις αντιμετώπισε η πολυεθνική εταιρεία ιταλικών συμφερόντων Benetton την είδηση που έκανε το γύρο του κόσμου και αφορούσε την εκμετάλλευση ανήλικων παιδιών που εργάζονταν κάτω από άθλιες συνθήκες στην τουριστική εταιρεία Bogazici Hazir Giyim – συνεργάτη του ιταλικού κολοσσού και παραγωγού ρούχων και υφασμάτων. Μετά την αποκάλυψη, η Benetton προσπάθησε να περιοίσει το «προοδευτικό» της προφίλ διακό-

πτοντας τη συνεργασία της με την τουρκική εταιρεία.

«Πώς γίνεται εμείς που πρώτοι καταγγείλαμε την εκμετάλλευση των ανήλικων, που προωθούμε την καμπάνια του ΟΗΕ για τα δικαιώματα των παιδιών, να εκμεταλλευόμαστε παιδιά;». Αυτά ρωτούσε ο Ολιβιέρο Τσγκάνι –εμπνευστής και δημιουργός των πολυσυζητημένων διαφημίσεων της εταιρείας και ένας από τους υπέρμαχους της άποψης ότι η «διαφήμιση είναι τέχνη»– προσπαθώντας να δικαιολογήσει τ'

αδικαιολόγητα. Ρωτούσε χωρίς να περιμένει απάντηση, χωρίς να θέλει ν' αντικρίσει την αλήθεια που είναι αμελική: Μια επιχείρηση που γεννήθηκε την εποχή του ιταλικού «οικονομικού θαύματος» και γρήγορα μετατράπηκε σε γίγαντα –πλέον κατέχει την 5η θέση στις ισχυρότερες ιταλικές επιχειρήσεις– δεν μπορεί παρά να στοχεύει στο μεγαλύτερο δυνατό κέρδος με το χαμηλότερο δυνατό κόστος. Αυτή είναι η τέχνη της εκμετάλλευσης που την εποχή των κινούμε-

νων ανά την υφήλιο κεφαλαίων βρίσκει την εφαρμογή της στη χρήση ανήλικων, τριτοκοσμικών και υπανάπτυκτων χεριών. Ποιος ξέρει ίσως κι αυτή η ιστορία να ξεχαστεί γρήγορα (αν δεν έχει ήδη ξεχαστεί) και τότε ο κ. Τσγκάνι θα μετατρέψει τους πρόσφυγες από το Κόσσοβο, που καταφθάνουν κατά εκατοντάδες στις ιταλικές ακτές, σε μοντέλα της Benetton σίγουρος ότι η διαφήμιση είναι τέχνη όπως άλλωστε και ο καπιταλισμός...

Α.Β.

Θα αναλάβει τώρα πρωτοβουλίες ο κ. Σημίτης;

του Τάσου Παππά

Το αγαπημένο «μότο» των συνεργατών του πρωθυπουργού είναι: «Ο Κ. Σημίτης δεν λειτουργεί ποτέ υπό την πίεση των γεγονότων». Σωστό. Πλην όμως, η πλημμυρίδα των δυσάρεστων συμβάντων θα είναι τέτοια το προσεχές διάστημα που αν περιμένει να εμφανιστεί μία περίοδος ηρεμίας, προκειμένου να προχωρήσει σε σοβαρές αποφάσεις για την πορεία της κυβέρνησης και του κόμματος, πολύ φοβούμαστε πως αδικώς θα περιμένει.

Ο χρόνος δεν δουλεύει υπέρ του προέδρου του ΠΑΣΟΚ. Θα εκδηλωθούν πιέσεις πανταχόθεν που θα τον υποχρεώσουν, αν δεν θέλει να πάει «σφραγμένος» στις εθνικές εκλογές, να αναλάβει πρωτοβουλίες μεγάλης εμβέλειας προκειμένου να ανατρέψει το δυσμενές κλίμα. Δεν είμαστε, όμως, καθόλου σίγουροι ότι ο πρωθυπουργός και η ηγετική ομάδα που τον περιβάλλει είναι σε θέση να αποκοιδικοποιήσουν σωστά τα περιβόητα μηνύματα των δημοτικών και νομαρχιακών εκλογών.

Κι αυτό γιατί, παρά τις συγκαταληπμένες θρηνηδίες, το βράδυ των εκλογών είχαμε και πάλι τις γεμάτες νοσηρή αυτοπεποίθηση δηλώσεις περί «πολιτικής ηγεμονίας της προτάσης μας». Τα μηνύματα που εξέπεμψαν οι κάλπες δεν αφορούν μόνο τα κόμματα.

Αποκαλύπτουν ταυτοχρόνως και ορισμένες διεργασίες που συντελούνται εδώ και καιρό στο υπέδαφος του πολιτικού συστήματος οι οποίες, αν αναλυθούν διεξοδικώς, ενδεχομένως να αλλάξουν τον τρόπο με τον οποίο το ΠΑΣΟΚ προσλαμβάνει την κοινωνική πραγματικότητα.

Είναι ηλίθιο φαινότατο ότι το ΠΑΣΟΚ είχε χαμηλές επιδόσεις σε πολλές περιοχές εκτός των άλλων και γιατί εμφανίστηκαν «αντάρτικα» ψηφοδέλτια. Όσοι τα επέλεξαν στον πρώτο γύρο δεν ανταποκρίθηκαν στον δεύτερο γύρο στις προτροπές των επικεφαλής τους για στήριξη των υποψηφίων του ΠΑΣΟΚ. Η συνοχή της εκλογικής βάσης του ΠΑΣΟΚ –το πλεονέκτημά του έναντι των αντιπάλων του σε καιρούς χαλεπούς– απειλείται σοβαρά και, αν το «τραύμα» δεν επουλωθεί γρήγορα, η συνέπεια θα

είναι η εκλογική ήττα. Επιβάλλονται, λοιπόν, κινήσεις καλής θέλησης προς την εσωκομματική αντιπολίτευση σε συνδυασμό με τροποποιήσεις στις πιο απεχθείς πλευρές της οικονομικής και κοινωνικής πολιτικής. Αλλιώς η κατάσταση δεν θα αναστραφεί.

Όπως προκύπτει από μια περιπτωσιολογική προσέγγιση των αποτελεσμάτων, το ΠΑΣΟΚ δεν ευτύχησε στην επιλογή των προσώπων. Η ήττα έκρουε τη θύρα από καιρό σε αρκετές περιοχές και μόνο κουφοί δεν άκουγαν τον κρότο. Τώρα όλοι αναγνωρίζουν στο ΠΑΣΟΚ ότι έπρεπε να πάνε με άλλους υποψηφίους στη Βοιωτία, στην Εύβοια, στα Δωδεκάνησα, στο δήμο της Πάτρας και βεβαίως στην υπερνομαρχία Αθηνών-Πειραιώς. Σήμερα και εκ των υστέρων παραδέχονται ότι ήταν λάθος τους που δεν υπέδειξαν για τη θέση του υπερνομαρχη τον Δ. Σαράφογλου, έναν νέο και άφθαρτο άνθρωπο που ήταν και επιτυχημένος δήμαρχος Κερατσινίου. Μόνον που μετά την απομάκρυνση από το ταμείο ουδέν λάθος αναγνωρίζεται!

Οι ψηφοφόροι του ΠΑΣΟΚ σε γενικές γραμμές πειθάρχησαν στη γραμμή του κόμματος να υποστηριχτεί υποψήφιος του «προοδευτικού» χώρου εκεί όπου δεν υπήρχε εκπρόσωπος του κόμματος. Παραδείγματα: το Αιγάλεω, το Π. Φάληρο, ο Βύρωνας. Τα αντιδεξιά ανακλαστικά των οπαδών του ΠΑΣΟΚ ενεργοποιούνται όταν το καλούν οι περιστάσεις.

Το αποτέλεσμα των εκλογών είναι, βεβαίως, μια συντριπτική ήττα για τον πρωθυπουργό, ταυτοχρόνως όμως συμβάλλει και στην απομυθοποίηση των ικανοτήτων του στενότερου συνεργάτη του, του αποκαλούμενου και στρατηγού, δηλαδή του Θοδ. Τσουκάτου. Ο κ. Τσουκάτος είχε συνδέσει το όνομά του με τις δύο μεγάλες νίκες του Κ.

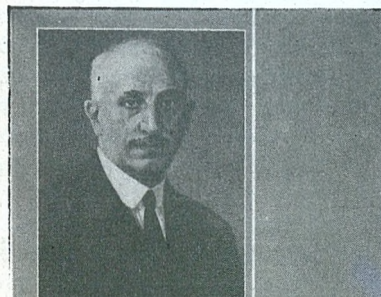
Σημίτη (συνέδριο, εκλογές '96). Είχε εδραιωθεί η αίσθηση ότι ο «στρατηγός» είναι ανίκητος. Ήρθαν, όμως, οι δημοτικές και νομαρχιακές εκλογές να διασκεδάσουν αυτή την περιρρέουσα εντύπωση. Τώρα σχεδόν όλοι στη Χ. Τρικούπη του χρεώνουν τη θεαματική υποχώρηση των δυνάμεων του ΠΑΣΟΚ. Είναι απορίας άξιο πώς το μέλος του Ε.Γ. δεν έβλεπε αυτό που διέκριναν οι πάντες στο ΠΑΣΟΚ! Ήταν τέτοια η σιγουριά του για το εκλογικό αποτέλεσμα που θεωρήσε ιητοπαθή την προσέγγιση του **Κώστα Σκανδαλίδη**, ο οποίος σε ανύποπτο χρόνο είχε πει ότι αν το ΠΑΣΟΚ κερδίσει 30-32 νομαρχίες πρέπει να είναι ευχαριστημένο. Η αισιοδοξία του εξέθεσε και τον ίδιο των πρωθυπουργό. Ήταν αυτός που έπεισε τον πρόεδρο του ΠΑΣΟΚ να κατεβεί στον Πειραιά και στο εκλογικό κέντρο του **κ. Φωτίου**, με το επιχείρημα ότι ο εκλεκτός του ΠΑΣΟΚ είχε καλύψει τη διαφορά που τον χώριζε από τον **Χρ. Αγραπιδή** και χρειάζόταν απλώς ένα φύσημα για να κερδίσει. Η ζωή όμως έδειξε ότι ούτε με τυφώνα δεν κέρδιζε ο κ. Φωτίου. Οι μουρμούρες για τις αποτυχίες του κ. Τσουζάτου έχουν ξεκινήσει

στη Χ. Τρικούπη και τώρα ο ισχυρός άνδρας του κομματικού μηχανισμού μετράει τους φίλους και τους εχθρούς του.

• Παρά τα περί του αντιθέτου θρυλούμενα, η θέση του ΔΗΚΚΙ στην πολιτική σκηνή είναι εξαιρετικά επισφαλής. Η επιρροή του πανελλαδικώς μειώθηκε, ασχέτως με το τι λέει ο αρχηγός του για λόγους κομματικής σκοπιμότητας. Οι ψηφοφόροι του είναι εύλωτοι στις αντιδεξιές κορώνες της ηγεσίας του ΠΑΣΟΚ και μάλλον είναι έτοιμοι να επαναπατριστούν αν διαισθανθούν ότι κάτι αλλάζει στο κυβερνητικό κόμμα. Επιπλέον, οι αντάρτες του ΠΑΣΟΚ, που υποστήριξε με νύχια και δόντια το ΔΗΚΚΙ, έσπευσαν πριν ακόμη κλείσουν οι κάλπες του πρώτου γύρου να δηλώσουν ότι θα υποστηρίξουν τους επίσημους υποψηφίους και μάλιστα μερικοί εξ αυτών ήδη διαπραγματεύονται τους όρους της επιστροφής τους στη στοργική αγάλη της μητέρας που τους γέννησε.

• Εντύπωση προκαλεί η σπουδή ορισμένων στελεχών του ΠΑΣΟΚ να μιλήσουν για την αναγκαιότητα των κυβερνήσεων συνεργασίας. Εκτός από τον **Θ. Πάγκαλο** που έχει τις πιο προωθημένες απόψεις και τις έχει

εκφράσει κατά καιρούς, στο χορό μπήκαν και ο **Άκης Τσοχατζόπουλος**, πολύ πριν από τις εκλογές, και ο **Κώστας Λαλιώτης**, το βράδυ του δεύτερου γύρου. Στην ουσία ομολογείται η αποτυχία του εγχειρήματος της κεντροαριστεράς έτσι όπως το φαντασιώθηκε ο πρωθυπουργός και κάποιοι εκ του περιβάλλοντός του. Είναι ένα θέμα που θα απασχολήσει το ΠΑΣΟΚ στην πορεία του προς το συνέδριο. Ζητούμενα είναι τόσο η αντίδραση των υποψηφίων συμμάχων (ΣΥΝ και ΔΗΚΚΙ), όσο και η ειλικρίνεια των προθέσεων της ηγετικής ομάδας του ΠΑΣΟΚ. Φαίνεται πάντως ότι στη Χ. Τρικούπη αρχίζουν να συμφιλώνονται με την ιδέα πως οι μονοκομματικές κυβερνήσεις δεν μπορούν να λύσουν τα προβλήματα (βοηθάει και η εμπειρία των ομολόγων κομμάτων της Ευρώπης). Η υπόθεση αυτή είναι πολύ σοβαρή και δεν μπορεί να εξαντληθεί στα όρια κάποιων συζητήσεων κορυφής – και το κυριότερο: δεν μπορεί να σαρκωθεί σε συνθήκες εκλογικής ήττας, ούτε βεβαίως να προκύψει ως λύση ανάγκης, ως μια σπασμωδική αντίδραση στην επελαύνουσα Νέα Δημοκρατία.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΠΑΠΑΝΑΣΤΑΣΙΟΥ

Θεσμοί, Ιδεολογία
και Πολιτική
στο Μεσοπόλεμο

Κείμενα:
• Ν. ΑΛΙΒΙΖΑΤΟΣ
• Γ. ΑΝΑΣΤΑΣΙΑΔΗΣ
• Τ. ΑΠΟΣΤΟΛΟΠΟΥΛΟΥ
• ΕΥ. ΒΕΝΙΖΕΛΟΣ
• Θ. ΒΕΡΕΜΗΣ
• Θ. ΔΙΑΜΑΝΤΟΠΟΥΛΟΣ
• Η. ΗΛΙΟΥ
• Δ. ΚΟΝΤΟΓΙΩΡΓΑ
• Γ. ΚΟΝΤΟΓΙΩΡΓΗΣ
• Γ. ΚΟΥΚΙΑΔΗΣ
• Γ. ΚΟΥΚΙΑΔΗΣ
• Γ. ΚΟΥΚΙΑΔΗΣ
• Δ. ΝΙΚΟΠΟΥΛΟΣ
• Ν. ΠΑΝΤΑΖΟΠΟΥΛΟΣ
• Χ. ΠΑΠΑΣΤΑΘΗΣ
• Π. ΠΕΤΡΙΔΗΣ
• ΑΛ. ΡΗΓΟΣ
• ΧΡ. ΡΟΖΑΚΗΣ
• Α. ΣΒΟΛΟΠΟΥΛΟΣ
• ΑΛ. ΣΒΩΛΟΣ
• ΑΝ. ΤΑΧΟΣ

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΠΑΠΑΝΑΣΤΑΣΙΟΥ:
Θεσμοί, ιδεολογία
και πολιτική στο Μεσοπόλεμο

ΕΚΔΟΣΕΙΣ
ΠΟΛΥΚΑΛΩΣ

ΜΑΝΟΣ ΣΤΕΦΑΝΙΔΗΣ ΜΙΑ ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΖΩΓΡΑΦΙΚΗΣ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΑΣΤΑΝΙΩΤΗ

Το κρεβάτι του φακίρη

του Μάνου Στεφανίδη

Ο καλός αμαξιάς δεν ορμά ξέφρενα.
Ο καλός μαχητής δεν οργίζεται.
Ο αληθινός νικητής δεν χαίρεται στη νίκη.
Ο αληθινός άρχοντας είναι ταπεινός.

Λάο Τσε

Από την πρώτη στιγμή που ανέλαβε πρωθυπουργός ο κ. Σημίτης είχα την αίσθηση ότι κοιμόταν στο κρεβάτι του φακίρη, προσπαθώντας να μη διαταράξει την εύθραυστη ισορροπία των ποικίλων κομματικών τάσεων. Ο ίδιος έμοιαζε ν' ανακουφίζεται διαπιστώνοντας ότι τα καρφιά έμεναν για καιρό στο ίδιο σημείο του κρεβατιού και, παρά τον πόνο που προκαλούσαν, ελέγχονταν. Ίσως γι' αυτό δεν προχώρησε σε κανενός είδους ανασχηματισμό, έως τώρα, ή απομάκρυνση υπουργών, γιατί δεν ήθελε να διαλύσει το κρεβάτι του προσωπικού του πόνου εις τα εξ' ων συνετέθη.

Τι κι αν ο κόσμος ορδόναν για την καταφανή ανικανότητα ή την αλαζονική κενότητα ενίων -ενίοτε και πρωτοκλασάτων- υπουργών του, και για το αδιέξοδο της ακολουθούμενης πολιτικής, ο κ. Σημίτης φοβόταν τα χειρότερα και βολευόταν στο ρόλο του φακίρη.

Στις πρόσφατες, όμως, «ανιέρρες»(;) και πάντως ανάληπτες εκλογές του πιο ματαιόδοξου τύπου που γνώρισε ποτέ η πολιτική μας σκηνή, ήρθαν τα πάνω-κάτω. Παρά τις σοφιστείες και την επιμένονσα κομπορημοσύνη των βαρέων βαρών εκπροσώπων του κινήματος, το ΠΑΣΟΚ αποδοκιμάστηκε κραυγαλέα με τη γελοιοποίηση των επιλογών του και μάλιστα όχι τόσο για τη σκληρή δημοσιονομική του πολιτική ή το αντικοινωνικό του πρόσωπο όπως θα ήταν η εύκολη εξήγηση - ή όπως κατηγορούν τους αποτυχημένους του «εκσυγχρονιστικού» μπλοκ, οι παλαιόθεν αποτυχημένοι της κυβερνητικής αντιπολίτευσης.

Το ΠΑΣΟΚ παρουσιάζεται, συλλήβδην,

αποτυχημένο και ξεπερασμένο από τα πράγματα πρωτίστως γιατί δεν προσφέρει **δράμα** και προοπτική στον τόπο, γιατί φαίνεται να χάνει και τους μικροοικονομικούς και τους μακροοικονομικούς του στόχους και γιατί δεν μοιάζει να «χαμπαρίζει» τίποτε από την ιδιαιτερότητα ή τις ανάγκες της σημερινής Ελλάδας. Γιατί, τέλος, απεδείχθη τραγικά ανίκανο να εξυγιάσει την ανίκανη κρατική μηχανή.

Το ΠΑΣΟΚ, επίσης, αποδοκιμάζεται γιατί έχει ταυτίσει ασφυκτικά το κόμμα με το κράτος, και έχει αναγάγει σε απρό-

δεν μπόρεσε να πείσει τα χειμαζόμενα στρώματα για το μονόδρομο των θυσιών που τους επέβαλε και για τη ζωτική και άμεση ανάγκη του εκσυγχρονισμού που υποσχέθηκε. **Το ΠΑΣΟΚ ελέγχεται και γιατί δεν εκσυγχρονίστηκε** παρά τις επαγγελίες του **και γιατί, κατά συνέπεια, αδυνατεί να εκσυγχρονίσει τον τόπο.**

Είναι γεγονός πως, μετά τον παπανδρεϊκό λαϊκισμό, ο τεχνοκράτης Σημίτης και οι εκσυγχρονιστικές του προθέσεις ανακούφισαν κάθε καλόπιστο, ιδίως όταν σε κάποιες μείζονες επιλογές διαπιστωνόταν η σιωπηλή συμπίεση των δύο κομμάτων εξουσίας. Δυστυχώς, όμως, ο πρωθυπουργός δεν μπόρεσε να τιθασέψει την «ποδαρίλα» του κόμματος, ούτε ν' απαλλάξει τον κρατικό μηχανισμό από τη μέγγενη των «ημετέρων». Είναι χαρακτηριστικό ότι και για τη μετακίνηση ακόμη ενός υπαλλήλου κρατικής τράπεζας από το ένα υποκατάστημα στο άλλο **απαιτείται** σπρώξιμο από τη Χαριλάου Τρικούπη. Είναι προφανές πως ό,τι συσπειρώνει το ΠΑΣΟΚ και τους οπαδούς του είναι η βουλευτική νομή της εξουσίας.

Πάντως στις πρόσφατες εκλογές ο κ. Σημίτης πλήρωσε όπως κατ' επανάληψιν γράψαμε την ανεκδιήγητη στάση των κρατικών παραγόντων κατά την πυρπόληση της Αττικής και τη σοβούσα κρίση της ΕΛΑΣ όπως απεκαλύφθη από την υπόθεση Ματέι Σορίν. Η έξαρση της εγκληματικότητας, από την άλλη πλευρά, σε συνδυασμό με τη στάση του κ. Ρωμάου και την υποκρισία των λοιπών Πιλάτων της κυβέρνησης έκαναν τη λαϊκή δυσανεμία ν' αφρίσει.

ΠΑΡΑΚΜΗ ΚΑΙ ΔΥΣΩΔΙΑ

Αυτό που κανείς αισθάνεται είναι παρακμή, συναλλαγή και δυσωδία από πλευράς εκείνων που θα εξυγείναν τον τόπο. Μετρήστε χώρους στους οποίους η κρίση

σβλητο θεσμό την ευνοιοκρατία και την αναξιοκρατία. Το ΠΑΣΟΚ απέτυχε γιατί ως κυβέρνηση απλώς «εξυπηρετεί» τους διαπλεκόμενους ισχυρούς του τόπου και αισθάνεται ότι εκπληρώνει την υποχρέωσή του προς τον λαό όταν αφήνει όλους να τρώνε εκ περιτροπής από όλα τα πιάτα του κρατικού μενού. Το ΠΑΣΟΚ, τέλος, χλευάζεται για τη διγλωσσία και την αναξιοπιστία του, η οποία καταφαίνεται από το ότι

και η ένταση περισσεύουν: δημόσια περι-
θαλψη -χάος και χυδαιότητα-, ασφαλιστι-
κό σύστημα -το χρονικό ενός προαιφαι-
σισμένου θανάτου-, παιδεία -απόψε αυ-
τοσχεδιάζουμε-, οικονομία -όσο και να
υποτιμάται η νοσηρότητα των πολιτών, η
δραχμή δεν λέει ν' ανανήψει-, σωφρο-
νιστικό σύστημα και δικαιοσύνη- κακοδι-
κία, αρνησιδικία, σκανδαλογία- κ.ο.κ.

Αντ' αυτών, οι υπουργοί του ΠΑΣΟΚ
διασκεδάζουν σε νυκτερινούς «χώρους
πολιτισμού», πουλάνε ιδεολογική προστα-
σία από τους τηλεδιαύλους ή μικροκομμα-
τίζονται, όπως φάνηκε περίτρανα στις
πρόσφατες δημοτικές και νομαρχιακές
εκλογές. Μ' άλλα λόγια, έχουν χάσει πα-
ντελώς την επαφή τους με το λαϊκό αίσθη-
μα. Γι' αυτό και είναι προσβλητικό και
συγχρόνως ηλίθιο να ζητάνε αυτοί, οι εκ-
πρόσωποι του πιο διαβρωμένου κατεστη-
μένου, «αντιδεξιές» συσπειρώσεις, για να
μην έλθει η Ν. Δημοκρατία. Ασφαλώς και
να έλθει η Ν. Δημοκρατία ή όποιος άλλος
έχει τη λαϊκή έγκριση, για να σπάσουν τ'
αποστήματα που δημιουργεί η μακροχρό-
νια άσκηση εξουσίας από τα ίδια πρόσω-
πα και για να λειτουργήσει η απαραίτητη
στον κοινοβουλευτισμό εναλλαγή των
κομματικών συνδυασμών.

Αντί να μας φοβίζει, λοιπόν, ο κ. Γιαννό-
πουλος για την επέλαση του «Καραμανλι-
σμού», ας μελετήσει καλύτερα τα χαρα-
κτηριστικά του στον καθρέφτη -κι ας απο-
βάλει πρώτος το λαϊκισμό και τις παλαιο-
κομματικές μεθόδους- μπορεί πράγματι να
φαντασθεί κανείς ότι οι 15 -το όλον- σύμ-
βουλοι του Στ. Δογοθέτη πλαισίωναν το
ψηφοδέλτιο του Χρ. Φωτίου στον Δήμο
Πειραιά; Και ο Κολάς επικεφαλής!

Θυμηθείτε, επίσης, τον κ. Τσοχατζόπου-
λο να διαφημίζει ανερυθρίαστα την πολιτι-
κή του πραγματεία στα παζάρια της Θεσσα-
λονίκης καθιστάμενος, αυτός ο επίδοξος
σωτήρας του παραπαύοντος ΠΑΣΟΚ, ένας
κομματικός γυρολόγος που υπόσχεται
άφεση αμαρτιών στις παρ' όλα αυτά χρυ-
σοφόρες όσο και πλήρως ιδιωτικοποιημέ-
νες ποδοσφαιρικές ΠΑΕ.

Απ' την άλλη πλευρά, φαντασθείτε τον κ.
Σημίτη, θέλοντας ν' αναστρέψει την καθη-
μαγμένη του εικόνα, να δίδει το υπουργείο
Εξωτερικών στον κ. Μιχάλη Παπακων-
σταντίνου και το υπουργείο Οικονομικών
στον κ. Γιώργο Σουφλιά. Φαντασθείτε
ακόμη να πρότεινε το υπουργείο Εσωτερι-
κών στον πρόεδρο του ΣΥΝ! Δηλαδή, να
εγκατέλειπε την πτήση με τον αυτόματο πι-
λότο και να προέβαινε σε πολιτικές -και
όχι σε κομματικές και μάλιστα καθ' υπα-

γόρευσιν-, κινήσεις φως στην άκρη του
τούνελ! Ωστόσο, κ. Σημίτης δεν τολμά να
εγκαταλείψει την «ασφάλεια» του φακρέ-
νιου κρεβατιού του.

Όμως αυτοί οι άνθρωποι δεν μαθαίνουν
τίποτε και δεν μετανιώνουν για τίποτε, γι'
αυτό ας μη χρεώνουν σε άλλους την πα-
ρακμή τους. Και κυρίως, ας μην τη χρεώ-
νουν στην Αριστερά. Εξάλλου, αυτή έχει
τα δικά της, καθοριστικά, σφάλματα να
γιατροπορέψει και να κριτικάρει.

Κατά τη γνώμη μου, στην πρόσφατη ανα-
μέτρηση ηττήθηκε -αλλά και εξετέθη- και
ο Συνασπισμός, στον οποίο επίσης λει-
τουργεί ένα ανάλογο «κρεβάτι του φακί-
ρη». Η «δημοκρατία» των τάσεων και των

**Εφόσον το ΠΑΣΟΚ δεν
μπόρεσε να εκσυγχρονισθεί
το ίδιο, χάνοντας πολύτιμο
χρόνο, είναι πλέον αδύνατο
να εκσυγχρονίσει τον τόπο
περί του οποίου υποτίθεται
ότι κόπτεται.**

φρονών είναι αναγκαία αρκεί να μην εμπο-
δίζει τη χάραξη πολιτικής και να μην συ-
σκοτίσει την καθαρότητα των θέσεων, που
οφείλει να έχει η Αριστερά. Φοβούμαι ότι
ο ΣΥΝ πλήρωσε την επιθυμία του να διει-
βολίσει το ΠΑΣΟΚ από τ' αριστερά γιατί
το μόνο που κατάφερε, ήταν να αντιμετω-
πισθεί από τους ψηφοφόρους ως «ουρά
της κυβέρνησης». Δίκαια ή άδικα. Ας μην
επιχαιρεί λοιπόν ότι διατήρησε τα κεκτη-
μένα του, γιατί αφενός η πρόσφατη ψήφος
και «χαλαρή» και «εύκαμπτη» ήταν και
γιατί αφετέρου θα χρειασθεί καιρός για ν'
αποπλυθεί το άγος της κεντροαριστεράς.

ΠΕΡΑ ΑΠΟ «ΑΝΙΕΡΕΣ» ΣΥΜΜΑΧΙΕΣ

Το ΚΚΕ, πάλι, είχε μιαν θετικότατη πα-
ρουσία μέσω του Λέοντα Αυδή και κατά-
φερε χάρη στην μικροστρατηγική «σοφία»
των γερόντων του ν' αυξήσει τους πόντους
του, να περάσει τις επιλογές του και να κα-
ταρρίψει παραδοσιακά χαρακτηριστικά.

Μήπως, λοιπόν, μετά τόση υπερδοσολο-
γία «ρεαλισμού» κατά τις προεκλογικές
τους συμπράξεις, και συμμάχους, θα έπρε-
πε να επιτευχθεί ένας ισότιμος διάλογος
ανάμεσα στα δύο κόμματα της Αριστεράς;

Δεν είναι αστείο ΚΚΕ και ΣΥΝ να συνο-
μιλούν ευκολότερα με τη Ν.Δ. ή το
ΠΑΣΟΚ και όχι μεταξύ τους; Γιατί καλές
οι έντριγκες και οι τακτικισμοί, αλλά δεν
φθάνουν για να καλύψουν το ιδεολογικό
κενό. Το λέμε και το επαναλαμβάνουμε.
**Αν η Αριστερά δεν καταφέρει να εκφράσει
τη βαθύτατη κρίση της ελληνικής κοινω-
νίας και την ανάγκη της για επαναστατι-
κές τομές, τότε θα συρρικνώνεται και θα
περιθωριοποιείται ακόμη περισσότερο.**
Τότε η «πασοκοποίηση» της θα καταστεί
το τίμημα της ευθιθείας της.

Ο πρόεδρος του ΣΥΝ έχει και το κύρος
και την εμπειρία για να προχωρήσει στις
επιλογές που η βάση περιμένει. Κυρίως ας
απαλλάξουν το κόμμα από αιτιολογημένες
ή ανατιολογήτες «ενοχές» και από ανίε-
ρες -όντως- συμμάχους ή συνενυρέσεις.

Και, βέβαια, ας μην λησμονούν οι παρά-
γοντες της πολιτικής μας ζωής τη ραγδαία
«τηλεοπτικοποίηση» των πολιτικών θε-
σμών και των πολιτικών συμπεριφορών: τη
ραγδαία αντικατάσταση του πολιτικού λό-
γου από την πολιτική εικόνα: ακόμη χειρό-
τερα από την εικόνα που εκπορεύει την
πολιτική από τα ΜΜΕ που καθιστούν την
πολιτική προϊόν με ημερομηνία λήξεως.

Το βράδυ του αποτελέσματος των εκλο-
γών εμείς οι πολίτες το πήραμε το μήνυμα
σχετικά με το ποιος ασκεί την πραγματική
εξουσία στον τόπο αυτό και σχετικά με το
πώς αντιμετωπίζει εμάς τους άκοντες υπο-
τελείς του.

Η τηλεοπτική δημοκρατία αντικαθιστά
την πολιτική ανάλυση από glamour εμφα-
νίσεις και «χαριτωμενίες» προσωπικότη-
των. Και δεν συνειδητοποιούν ότι το τηλε-
οπτικό κοινό εθίζεται εύκολα και βαριέται
ακόμη ευκολότερα.

Το βράδυ των εκλογών συνειδητοποίησα
ότι όλο αυτό το νταβαντούρι έγινε κυριο-
λεκτικά για το τίποτε: υπέρογκες διαπάνες
υποψηφίων, γενική παραλυσία κράτους
και πολιτών, απίστευτη ρύπανση και απί-
στευτα τεχνητοί φανατισμοί μόνο και μόνο
για να εκλεγούν οι κατά τεκμήριο χαμηλής
ποιότητας τοπικοί μας άρχοντες. Οι κατά
τεκμήριο δεμένοι χειροπόδαρα από τους
περιφερειάρχες και την κεντρική διοίκη-
ση. Μήπως θα έπρεπε, λοιπόν, να τους
εκλέγουμε διά κλήρου γλιτώνοντας φασα-
ρίες και έξοδα, όπως συνέβαινε και στην
αρχαία Αθήνα;

Εκτός κι αν οι εκλογές κατά βάθος γίνο-
νται για ν' ανταλλάσσουν ατάκες και αστεία
το βράδυ των αποτελεσμάτων οι ανακυ-
κλούμενες πολιτικές και χιουμοριστικές
προσωπικότητες των καναλιών.

Από το Α έως το Ω

Άνοιξαν οι κάλπες, έσβησαν οι τηλεοπτικές οθόνες, σταμάτησε το φυλλομέτρημα των εφημερίδων. Ας επαναφέρουμε στη μνήμη όσα προηγήθηκαν, όσα διαδραματίστηκαν, όσα αντιληφθήκαμε. Δεν είναι και τόσα πολλά. Τα πολλά, τα δύσκολα και τα «περίεργα» θα αρχίσουν από μεθαύριο.

Α

ΑΒΡΑΜΟΠΟΥΛΟΣ. Ο «κύριος Τίποτα» του Πάγκαλου, μια τετραετία πριν, γίνεται τώρα «ο κύριος Πάρ' τα Όλα». Η σαρωτική νίκη Αβραμόπουλου αναθέριμανε τα σενάρια που θέλουν τον δήμαρχο της Αθήνας να επιδιώκει τη διεκδίκηση της προεδρίας της Ν.Δ. Βεβαίως, αυτό δεν είναι τόσο εύκολο. Οι αρχηγοί και οι βαρόνοι δεν θα ανεχθούν τόσο εύκολα την άλωση του κόμματός. «Έχουν σειρά άλλοι», ψιθυρίζουν στη Ρηγίλλης. Όμως, σε κάποια κρίση που αναπόφευκτα θα ανακυκλωθεί στο κόμμα της αξιωματικής αντιπολίτευσης, όλα θα παιχθούν εξ αρχής. Και τότε ίσως, εκτός από τον κ. Στέφανο Μάνο, και έτερος Καππαδόκης — ο κ. Αβραμόπουλος εν προκειμένω — να σκεφθεί ότι η σωτηρία της πατρίδος τον καλεί. Βεβαίως, τότε θα πρέπει να μην επιδιώκει τη γενική συναίνεση: χρειάζεται ρήξεις, συμμαχίες, στρατηγική... Ός τότε, πάντως, ο κ. Αβραμόπουλος γνωρίζει ότι μπορεί να επαναπαύεται στις διάφνες του.

ΑΡΙΣΤΕΡΑ. Τι συμβαίνει στο χώρο της Αριστεράς, στο ΚΚΕ και το Συνασπισμό; Το βράδυ της Κυριακής αναζωπυρώθηκε και πάλι το πνεύμα του διχασμού που, άλλωστε, δεν έχει σιγάσει ποτέ στο χώρο της Αριστεράς. Είναι προφανές ότι τα δύο κόμματα δεν μπορούν να συμπορευθούν. Έτσι ακούστηκαν περίεργοι οι λόγοι του κ. Δραγασάκη, στο στρογγυλό τηλεοπτικό τραπέζι, που «έβλεπε στο μέλλον» μια «συνάντηση» των δύο «συνιστώσών της Αριστεράς».

Το ΚΚΕ βγήκε τραυματισμένο από τη μάχη της Κυριακής. Είναι σίγουρο πως οι οπαδοί του θα ένιωσαν πολύ άβολα όταν άκουγαν να βάλλονται για «ανίερους και μουλωχτές συμμαχίες». Το ΚΚΕ φαντάζει σήμερα στεγνό και αφυδατωμένο. Η πολιτική του είναι ευκρινής όσον αφορά στα ευρωπαϊκά και στα οικονομικά θέματα. Αλλά αυτή η ευκρίνεια χαρακτηρίζεται με συνθήματα και

δεν είναι το αποτέλεσμα πολιτικών επεξεργασιών. Το κόμμα φαίνεται να περιπλανάται σε «αλλοτινούς καιρούς και σε αλλοτινά τοπία». Φοβούμαστε ότι αυτός ο δρόμος θα το αφήσει πίσω, εκεί στους «αλλοτινούς καιρούς».

Ο Συνασπισμός θα περάσει από νέα δοκιμασία. Γιατί πρέπει να πείσει ότι δεν πρόκειται πλέον στην πολιτική του ΠΑΣΟΚ — πολύ περισσότερο σήμερα που αναδεικνύονται οι δυσοίωνες προοπτικές του κυβερνώντος κόμματος αλλά και η ομηρία του στο παπανδρεϊκό παρελθόν του. Στο εσωτερικό του ΣΥΝ, πάντως, το «Αριστερό Ρεύμα» έχει αναθαρρήσει, θεωρεί ότι η πολιτική του και η κριτική που ασκούσε δικαιώθηκαν και θα επιχειρήσει να δώσει αυτό τον τόνο στα επόμενα πολιτικά σχέδια του κόμματος — δρόμος ούτως ή άλλως επισφαλής. Το ερώτημα, πάντως, είναι πώς θα μπορέσει για ακόμα μία φορά ο πρόεδρος του να συνεχίσει να λειτουργεί ως εξισορροπιστής. Στον ΣΥΝ —όπως άλλωστε και στα άλλα κόμματα— οι άνθρωποι που μπαινοβγαίνουν είναι οι ίδιοι, χρόνια τώρα, και ο κομματικός επαγγελματισμός δεν τους αφήνει να ανασάνουν μέσα στους δρόμους της κοινωνίας.

Ο ΣΥΝ έχει το μεγάλο πρόβλημα ότι πρέπει να συγκροτήσει τις προτάσεις του. Αυτό βεβαίως δεν είναι πρόβλημα αποκλειστικά δικό του. Είναι πρόβλημα για ολόκληρη την ευρωπαϊκή αριστερά. Αλλά τούτο δεν τον απωλλάσσει από το γεγονός ότι συχνά μένει πίσω, διατυπώνει μεν κριτικό λόγο αλλά όχι και προτάσεις, και έχει απειπολήσει για νιοστή φορά την ευκαιρία να αντιπροτείνει αυτός την αριστερή εναλλακτική πρόταση. Οι εσωτερικές μιξέριες και οι διαγκωνισμοί έχουν συμβάλει πολύ σ' αυτό.

ΑΝΤΑΡΤΕΣ. Στη Νέα Δημοκρατία, η οικογένεια Μητσοτάκη και οι εξελθόντες Γιώργος Σουφλιάς και Ανδρέας Ανδριανόπουλος συνεχίζουν να είναι αστάθμητοι παράγοντες στη συνοχή του κόμματος το οποίο, μάλιστα, φέρεται να διεκδικεί την εξουσία.

Οι «αντάρτες» της Ν.Δ. μπορεί να μην έχουν συγκροτήσει αυτή τη στιγμή μέτωπο, μπορεί να είναι σκορπισμένοι, αλλά ο χρόνος δεν είναι βέβαιο ότι δουλεύει υπέρ του κ. Καραμανλή, η ανεπάρκεια του οποίου, γνωστή και ομολογημένη, δύσκολα θα του δώσει απήχηση σε ένα ευρύτερο, εθνικό ακροατήριο.

Β

ΒΟΥΓΙΑΣ. Το φαινόμενο της Θεσσαλονίκης. Με την υποστήριξη του ΣΥΝ, έκανε τη μεγάλη έκπληξη. Έκπληξη, ωστόσο, ήταν και το ότι οι δημοτικοί σύμβουλοι του συνδυασμού του δεν ήταν κομματικοί. Πάντως, έστω και με αρθρωμένο πολιτικό λόγο, η πολιτική εικόνα του ικανότατου και αντισυμβατικού Βούγια δανειζεται, για να γίνει ελκυστικός στο Δήμο του, τη συνταγή Αβραμόπουλου: πιο πολύ έμφαση στο φαίνεσθαι. Πάντως, το ότι θα μείνει στο Δήμο Θεσσαλονίκης ανοίγει μια σοβαρή προοπτική για την απειμπλοκή του Δήμου από τις κομματικές επιλογές που τον ευνοχίζουν.

ΒΟΥΝΑΤΣΟΣ. Ο θρίαμβος της εκσυγχρονιστικής στρατηγικής στην ακριτική Λέσβο. Για πρώτη φορά ο Τσουκάτος συνέπλευσε με τη Μαλβίνα, τον Ζουράρι και λοιπές δημοκρατικές δυνάμεις. Αν το μέτωπο είχε συμψηθεί την περίοδο των Ιμίων, ίσως δεν χρειαζόταν ο πρωθυπουργός να ευχαριστήσει τους Αμερικανούς.

Γ

ΓΙΑΝΝΟΠΟΥΛΟΣ. Η τηλεοπτική περσόνα που έπεσε στη «μάχη του μηνύματος» των εκλογών μετά τη «λαϊκή ετυμηγορία» — την ώρα που ο Σημίτης ίδρωνε στην πολύωρη συνεδρίαση του Εκτελεστικού Γραφείου του ΠΑΣΟΚ. Στη νέα μάχη του Γιαννόπουλου με τον υπερνομάρχη, πλέον, Κατριβάνο, πάντως, αν πρέπει να πάρουμε θέση, πιστεύουμε ότι ο Κατριβάνος ήταν περισσότερο αντιστασιακός από τον Γιαννόπουλο.

ΔΑΜΑΝΑΚΗ. Μαρία, δεν ήξερες, δεν ρώταγες;

ΔΕΙΠΝΟ. Το δείπνο της Κυριακής, ιδιαίτερα της δεύτερης Κυριακής, ήταν εξαιρετικά βαρύ, αχώνευτο για όσους έβλεπαν τις ελπίδες τους ή τα επιχειρήματά τους να καταρρέουν. Ουδείς αντέλεξε, πάντως, ότι επρόκειτο για ιδιαίτερα σοβαρή αναμέτρηση. Δεν ήταν τόσο οι λόγοι του πρωθυπουργού που, πριν από ένα χρόνο, προείπε ότι οι δημοτικές εκλογές του 1998 θα είναι πολιτικές και ότι από αυτές θα κριθεί το κυβερνητικό έργο. Λόγους εκφωνούν οι πολιτικοί όχι γιατί προβλέπουν τα γεγονότα μετά ένα έτος, αλλά γιατί καταναλώνουν εκείνη τη στιγμή υποσχέσεις ή προκειμένου να εκβιάσουν την κοινή γνώμη. Όμως, επειδή επρόκειτο περί σοβαρού γεγονότος, ίσως γι' αυτό χρειάστηκε να το σχολιάσουν η κυρία Αννίτα Πάνια και οι λοιποί συνδαιτυμόνες: πώς αλλιώς θα χωνευόταν το βαρύ μήνυμα;

ΔΗΚΚΙ. Ο χαμένος των εκλογών. Ο Τσοφόλας μπορεί να συνεχίζει να σκορπίζει κορώνες – αλλά το κόμμα του είναι πρώτο στα σενάρια για πιθανές μελλοντικές κυβερνήσεις συνεργασίας...

ΕΚΣΥΓΧΡΟΝΙΣΜΟΣ. Ο θρίαμβος του μεταπαπανδρείκου ΠΑΣΟΚ και της στιβαρής ηγεσίας του υπό τον Κ. Σημίτη (βλ. και Βουνάτσος). Η τηλεοπτική εμπροσθοφυλακή του, ο Ευ. Γιαννόπουλος, και ο μεγάλου εκπομπιστή «θεσσαλονικάρχη» Ευ. Βενιζέλος δεν έφτασαν να εκλαϊκεύσουν το μήνυμα – που αυτή τη φορά το καθοδήγησαν οι «αντάρτες», οι εσωκομματικές δουλείες, η ασάφεια του χαρακτήρα της «κεντροαριστεράς» και ο πανικός. Η ΟΝΕ κινδυνεύει να μείνει χωρίς τον λογιστή της κι ο μάγος του πολιτικού κυνισμού Α. Παπανδρέου σίγουρα θα χαμογελάει σαρκόνια από τον άλλο κόσμο.

ΖΟΥΡΑΡΙΣ. Ο κορυφαίος των «παραγόντων της πολιτικής και κοινωνικής ζωής» που εκλήθησαν από τα κανάλια, με παραδοξολογίες και χαριεντισμούς, να αλαφρύνουν τις δύσπεπτες εκλογολογικές φιλολογίες. Μαζί του, οι Κωστόπουλος, Αννίτα Πάνια, οι θεατρικές μιμήσεις του Χάρρυ Κλυνν και οι παρουσίες του Λάκη Λαζό-

πουλου και του Μαρίνου (διαλέξτε όποιον προτιμάτε απ' τους δύο Μαρίνους του τηλεοπτικού προσκήνιου). Όχι, η Μιμή δεν έκανε δήλωση τη δεύτερη Κυριακή.

ΗΤΤΑ. Μια έννοια που δεν την παραδέχτηκε κανείς. Ούτε καν οι στρατηγοί της «κεντροαριστεράς» – κι ας ψάχνουν πώς θα παραιμύνουν αλώβητοι στην εξουσία.

ΘΗΤΕΙΑ. Η τετραετία απειλείται. Ήδη συζητείται η αλλαγή του εκλογικού συστήματος. Κι ο κίνδυνος να μείνει η περίοδος Σημίτη «τα λόγια και τα χρόνια τα χαμένα», μια πολιτική περίοδος διαχείρισης των κοινών χωρίς έμπνευση ελλοχεύει και παγώνει το χαμόγελο των κυβερνητικών ιδυνόντων.

ΙΟΥΝΙΟΣ 1999. Η ώρα των ευρωεκλογών. Το οριακό τεστ αντοχής της κυβέρνησης του ΠΑΣΟΚ – όπως κι αν μετασημασθεί μετά τους κραδασμούς του Συνεδρίου και τους εσωκομματικούς διαγκωνισμούς για τη νομή της πίτας.

Κ. ΚΑΡΑΜΑΝΛΗΣ. Ο πρόεδρος της Ν.Δ. συνεχίζει να πολιτεύεται με την «πολιτική του χουρμά» – όπως εύστοχα είχε χαρακτηρίσει την πολιτική του πρακτική, παλιότερα, ο Άγγελος Ελεφάντης. Όπως οι τεμπέληδες Βεδουνοί περιμένει κάτω απ' τη χουρμαδιά να ωριμάσει ο χουρμάς (η εξουσία) και να πέσει στο χέρι του. Ακόμα κι αν υποθέσουμε, όμως, ότι ο χουρμάς ωριμάζει, πάντα υπάρχει ο κίνδυνος να πεταχθεί το χέρι κάποιου εμφανίσιμου ή και αφανούς δελφίνου να του τον αρπάξει την τελευταία στιγμή. Η δεξιά παράταξη, παρά την εικόνα ευφορίας που παρουσιάζει αυτό το διάστημα, έχει πολλά αγκάθια να συναντήσει στο διάβα της – κι ίσως το αγκάθι Αβραμόπουλος να μην είναι το πιο ενοχλητικό.

ΚΟΥΒΕΛΑΣ. Ο νέος βουλευτής της Ν.Δ., που ξαναμπήκε στο Κοινοβούλιο, στη θέση του νέου δημάρχου Θεσσαλονίκης Βασίλη Παπαγεωργόπουλου. Έχει χάσει έδαφος στην κορυφή του κόμματος – αλλά η συμπτωσή του με τους... κουλτουριάρηδες της αντιπολίτευσης του παρέχει ελπίδες για πολιτικό μέλλον. Ε, νέος είναι... Είναι γνωστό

ότι ο κ. Κούβελας έχει καλές σχέσεις με εκκλησιαστικούς (και παραεκκλησιαστικούς) κύκλους – κι ο Μακαριώτατος Χριστόδουλος «τους πάει» τους νέους.

ΛΟΓΙΣΤΙΚΗ. Οι δυσκολίες της οικονομικής κατάστασης αντιμετωπίστηκαν με αντιφατικά μέτρα που δεν ενέπνευσαν εμπιστοσύνη. Προνόμια για τους προνομίους από τη μια, το σύνθημα περί «λαϊκού καπιταλισμού», τζόγος στο Χρηματιστήριο δηλαδή, για τους μικροεπενδυτές, από την άλλη. Στα θέματα της εξωτερικής πολιτικής, παλινδρομήσεις στα Βαλκάνια, στασιμότητα στις ελληνοτουρκικές σχέσεις και το Κυπριακό όπου οι υπερατλαντικοί σύμμαχοι δίνουν τον τόνο και προκρίνουν επιλογές. Μια άνευρη, υποτονική παρουσία παντού. Ποιους να εμπνεύσει ο (λογιστής) κ. Σημίτης;

ΜΗΝΥΜΑ. Είναι αμφίβολο αν ο πρωθυπουργός έπιασε τι σήμαιναν τα αποτελέσματα των δημοτικών και νομαρχιακών εκλογών. Και αν το έπιασε, ο τρόπος με τον οποίο αντέδρασε αποδεικνύει ότι λίγα μπορεί να ελπίζουμε απ' αυτόν. Ο κ. Σημίτης – είναι φανερό για όλο τον κόσμο τώρα πια – δεν ανταποκρίθηκε στις προσδοκίες των καλόπιστων, ούτε βεβαίως και των απελπισμένων από τη ρηχή υστεροβουλία της πολιτικής και της πολιτικής ιδεολογίας. Κι όμως. Στην αρχή, μπουχτισμένοι από τις παπανδρείκες κυβερνητικές θητείες, οι πολίτες του τόπου είχαν πάρει στα σοβαρά τις εκσυγχρονιστικές διακηρύξεις του κ. Σημίτη. Παρέβλεψαν το σούργελο Γιαννόπουλου, έδωσαν κάποια πίστωση, στόχευαν στην υπόσχεση της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης. Είπαν, να, ένας σοβαρός πολιτικός άνδρας· όσοι καλόπιστοι απέμεναν σ' αυτόν τον τόπο. Τώρα πια όλα είναι φανερά. Το ΠΑΣΟΚ δεν μπορεί να απεργλωβιστεί από το παρελθόν του. Τα «ανοίγματά» του απεδείχθησαν κακόγουστα αστεία, όπως εκείνο το κάλπικο της «κεντροαριστεράς». Τελικά, το ΠΑΣΟΚ δεν μπόρεσε. Φυσικά, το μεγάλο πρόβλημα για τον κ. Σημίτη είναι η εσωκομματική αντιπολίτευση. Ο καβγάς ωστόσο είναι για το ποιος θα νέμεται την εξουσία.

ΜΑΝΟΣ. Ο Στέφανος Μάνος εξήγγειλε, την ημέρα των εκλογών, από την Κυριακάτικη *Ελευθεροτυπία*, τη δημιουργία νέου φιλοευρωπαϊκού κεντροδεξιού κόμματος. Ο

συνεπής πολιτικός θα δοκιμάσει με το μικρό του κόμμα να προσελκύσει τμήμα των ευρωπαϊστών στα αστικά κέντρα κυρίως. Να παίξει, άραγε, και στα σενάρια περί μελλοντικού συμμαχικού κεντροδεξιού κυβερνητικού σχήματος;

Ν

ΝΙΚΗ. Ο λαός αυτή τη φορά δεν νίκησε. Η ψήφος του (και η αποχή του), ωστόσο, έβαλε σε σκέψεις ολόκληρο το πολιτικό σύστημα.

Ξ

ΞΕΚΙΝΗΜΑ. Η μαγική λέξη που ακολουθεί κάθε εκλογική αναμέτρηση. Αυτή τη φορά, η κυβερνητική παράταξη δεν τόλμησε να μιλήσει για νέο ξεκίνημα. Αντίθετα, στο ΠΑΣΟΚ τα μέτωπα αναδιατάσσονται και η εσωτερική αντιπολίτευση προσπαθεί να κερδίσει σφαίρες επιρροής.

Ο

ΟΝΕ. Αν θεωρήσουμε αδιαπραγμάτευτη την Οικονομική Νομισματική Ένωση με την Ευρώπη, οι πολιτικές δυνάμεις που θέτουν ως πρώτο στόχο την ΟΝΕ οφείλουν να βρουν τους τρόπους ώστε η πολιτική κινητικότητα να μην επηρεάσει την πορεία προς τον τελικό στόχο. Φυσικό επόμενο, να μην πάρουν το πάνω χέρι οι λαϊκιστές της δεξιάς, οι προεδρικοί του ΠΑΣΟΚ κι ο φαναφρόνικος πολιτικός λόγος του Τσοβόλα. Το ΚΚΕ, έτσι κι αλλιώς, είναι μια περίπτωση κόμματος που αυτοπεριθωριοποιείται, παραμένοντας το μόνο συγκροτημένο μπλοκ αντιευρωπαϊκών δυνάμεων. Οραματίζονται, άραγε, εισδοχή σε μια ουτοπική ΚΟΜΕΚΟΝ;

Π

ΠΑΠΑΝΔΡΕΟΥ ΒΑΣΩ. Παραγωγισμένη ή ριγμένη, η Βάσω Παπανδρέου αναδύεται ως πόλος εναλλακτικής λύσης αν, τελικά, αποτύχει η πολιτική Σημίτη. Ο πρωθυπουργός και το οικονομικό του επιτελείο σωστά θεωρούν ότι από τη δυναμική της παρέμβασης της στην εσωκομματική μάχη πολλά θα κριθούν για την κυβέρνηση και τις κεντρικές της επιλογές.

ΠΑΓΚΑΛΟΣ. Ο κυνικός Θεόδωρος πρώτος παραδέχτηκε ανοιχτά (έστω και με υπαινιγμούς) ότι είναι ενδεχόμενη μια προοπτική προσανατολισμού σε πολιτικές και κυβερ-

νητικές συμμαχίες, στο μέλλον. Θα ήθελε, βεβαίως, να συγκαταλέγεται στις λύσεις που ακολουθούν το μήνυμα – αλλά γνωρίζει ότι κι ο ίδιος είναι εξαιρετικά υπεύθυνος για το βάλτωμα της εξωτερικής πολιτικής της χώρας, στο όνομα των ισορροπιών. Γνωρίζει, δηλαδή, ότι επί υπουργίας του δεν έχει καταφέρει να προχωρήσει ούτε καν αυτό το ανώδυνο θέμα των σχέσεων της Ελλάδας με την ΠΓΔ της Μακεδονίας.

Ρ

ΡΕΥΣΤΟΤΗΤΑ. Οι δημοτικές και νομαρχιακές εκλογές θέτουν εφεξής το ζήτημα της ρευστότητας της πολιτικής ζωής. Νέοι κομματικοί σχηματισμοί, νέες συμμαχίες. Στο ΠΑΣΟΚ, λέγεται ότι το έχουν ήδη αντιληφθεί και σκέφτονται σοβαρά την ιδέα συγκρότησης συμμαχικών κυβερνήσεων. Το επιχείρημα δύσκολο με τη δεδομένη πολιτική κουλτούρα. Γιατί δεν πρόκειται για κυβερνήσεις «εκτάκτου ανάγκης», αλλά για κυβερνήσεις που θα κληθούν να επιλύουν καθημερινά και οξυνόμενα προβλήματα.

Σ

ΣΥΝΕΔΡΙΟ. Ός τώρα θεωρούσαμε ότι το ΠΑΣΟΚ είναι διχοτομημένο. Μετά τις δημοτικές ανακαλύψαμε ότι είναι τριχοτομημένο. Πώς θα μπορέσει να συσπειρωθεί, πώς θα μπορέσει να βαδίσει σε ενωτικό συνέδριο σε λιγότερο από ένα εξάμηνο;

Τ

«ΤΕΡΜΙΝΑ». Οι ημερομηνίες, τα «τέρμινα» του επομένου έτους – συνέδριο στο ΠΑΣΟΚ το Μάρτιο και ευρωεκλογές τον Ιούνιο 1999 – αλλάζουν τους κανόνες του παιχνιδιού. Έπειτα από δύο χρόνια ανώδυνης πολιτικής παρουσίας, ο κ. Σημίτης συνειδητοποιεί οδυνηρά ότι πλέον δεν υπάρχει χρόνος.

Υ

ΥΠΕΡΝΟΜΑΡΧΙΑ. Η εκλογή του κ. Κατριβάνου και η ήττα του κ. Κουλουμπή δεν σημαίνει ότι υπαγορεύτηκαν από τη στάση των ψηφοφόρων του ΚΚΕ και του ΣΥΝ. Αν δεν είχαμε στο μυαλό μας τις κομματικές ομιδοποιήσεις, θα μπορούσαμε άνετα να ομολογήσουμε ότι το εκλογικό σώμα καταδίκασε ως αποτυχημένη την τετραετή παρουσία στον β' βαθμό της τοπικής αυτοδιοίκησης ενός κομματικού εκπροσώπου του ΠΑΣΟΚ.

Φ

ΦΤΩΧΕΙΑ. Η νέα φτώχεια, η ανεργία, το κοινωνικό πρόβλημα των λαϊκών στρωμάτων δεν αντιμετωπίστηκαν σοβαρά από την κυβέρνηση Σημίτη. Η οικονομίστικη λογική της πολιτείας της κυβέρνησης, η αδυναμία της να περιορίσει το υδροκέφαλο κράτος και η άνιση κατανομή των βαρών του προϋπολογισμού στις ασθενέστερες οικονομικά τάξεις ήταν βέβαιο ότι θα είχαν τις επιπτώσεις τους στο εκλογικό αποτέλεσμα. Πέρα από «στόχους» και «επιδιώξεις», το βαρόμετρο της πολιτικής ζωής το δίνουν πάντα στις εκλογές οι ασθενείς οικονομικά τάξεις. Τα πραγματικά προβλήματα δεν περιμένουν – και όσοι τα υφίστανται ανέκαθεν εκφράζονταν με δυσαρέσκεια απέναντι στις κυβερνήσεις. Στη χώρα μιας (πάντα) προκλητικής παραοικονομίας, οι ασθενείς κοινωνικά τάξεις πληρώνουν το λογαριασμό στην κάλη.

Χ

ΧΑΛΑΣΜΟΣ. Φυσικά και δεν επρόκειτο για χαλασμό – όπως ίσως θα ήθελε κάθε εκλογική αναμέτρηση ο Α. Παπανδρέου. Ήταν μια χαμηλών τόνων εκλογική αναμέτρηση, που χωρίς φανατισμούς, αμήχανα έστω, προξένησε ρωγμές και τριγμούς σε όλο το φάσμα του πολιτικού χάρτη. Με άλλα λόγια, τα μηνύματα θα έπρεπε να ανησυχούν πολλούς – και όχι μόνο την ηγετική ομάδα του κυβερνώντος κόμματος.

Ψ

ΨΗΦΟΣ. «Αν οι ψηφοφορίες άλλαζαν τη ζωή μας οι εκλογές θα ήταν παράνομες», έλεγε το παλιό σύνθημα των αναρχικών. Η ψαγμένη ψήφος του εκλογικού σώματος απέδειξε ότι κάποια ωραία στο άκουσμά τους συνθήματα στην πραγματικότητα της δημοκρατίας δεν είναι τίποτα παραπάνω από γοητευτικά παιχνίδια με τις λέξεις. Και στη συγκυρία, τα παιχνίδια είναι ωραίος τρόπος να ξεχνιέται κανείς, αλλά οι πάντες επισημαίνουν ότι η πραγματικότητα είναι σκληρή και τα προβλήματα δεν μπορούν να περιμένουν.

Ω

ΩΧ! Δεν επρόκειτο για κρίσιμη αναμέτρηση, διαλαλούσαν τα κυβερνητικά στελέχη και οι προπαγανδιστές το βράδυ της Κυριακής 18 Οκτωβρίου... Αλήθεια;

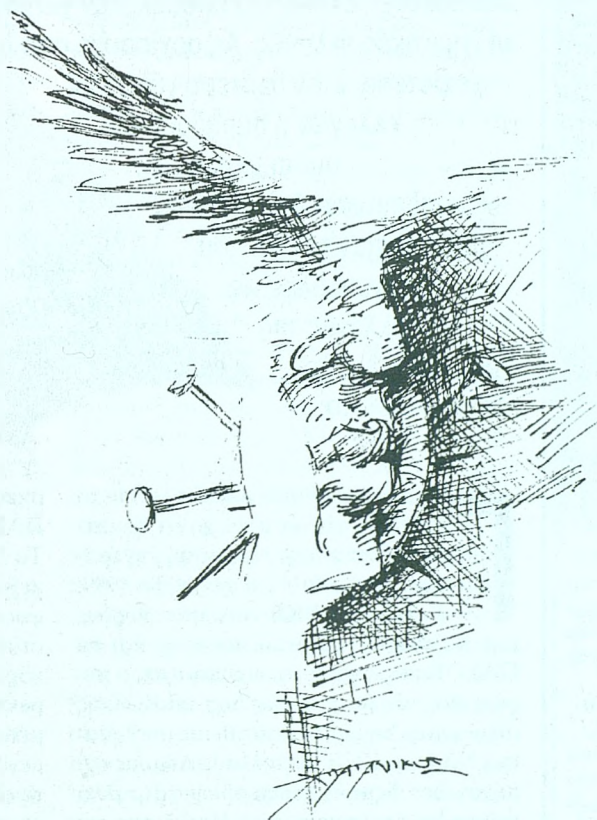
Ο Βούγιας, τα επιτόκια και οι παλιοί σύντροφοι

του Δημήτρη Κασίδη

Ο Βούγιας λοιπόν είναι ένα καινούργιο «φαινόμενο» στην εποχή της υπερκομματικής γοητευτικής διεισδυτικότητας και της «κατακρήμνισης των ιδεολογιών τειχών» στην εποχή της ευέλικτης αγοράς χρειάζονται και ευέλικτοι πολιτικοί μη σας ξενίζει και οι παλιοί σύντροφοι του ΣΥΝ που ήταν με το Βούγια στον πρώτο γύρο υπέγραψαν χαρτί για την υποστήριξη του Λαζαρίδη. Κάλεσαν τους πολίτες να ρίξουν έτσι την ψήφο τους αντιστεκόμενοι στη δήλωση Βούγια (και στους σπόνσορές του;) για ψήφο κατά συνείδηση από τους παλιούς αγώνες τους και τις ιδέες τους και της αδικίας και της ανεργίας που όλο ανεβαίνει ακόμη και όταν ανθίζουν παράδοξα οι δείκτες της παχυσαρκίας «φιλοδοξώ να είμαι υποψήφιος δήμαρχος το 2002» είπε για τη νέα χιλιετία όταν τα επιτόκια θα έχουν κατεβεί και οι φτωχοί θα ρίχνουν λευκό και άκυρο γιατί θα τους εγγράψουν τα τηλεοπτικά δελτία ότι ανεβάζουν το δείκτη της εγκληματικότητας κλέβοντας σα νέοι ήρωες του Ουγκώ.

Οι σύντροφοι δήλωσαν ότι υποστηρίζουν τον επίτιμο πρόξενο της Σλοβακίας κι ότι αυτό θα πρέπει να κάνουμε όλοι μας όταν ο Γκρίνσπαν της μεγαλύτερης Ομοσπονδιακής Τράπεζας στον κόσμο δήλωνε πως κατεβάζει κι άλλο τα επιτόκια βάζοντας φωτιά στα διεθνή Χρηματιστήρια.

Οι σύντροφοι έκριναν πως έτσι έπρεπε να πράξουν αναγνωρίζοντας ίσως την ιστορία των επιτοκίων και ότι ο τραπεζίτης Τζον Πίερπον Μόργκαν του πανίσχυρου Οίκου Μόργκαν «ήταν ένας άνθρωπος ευερέθιστος με μικρά μάτια πουλιού» και «οι υπάλληλοί του του

αγόραζαν ό,τι ήταν ακριβό σπάνιο ή είχε κάποια αυτοκρατορική λάμψη. Αυτοί απλώς σκέφτονταν: θα μας κάνει πιο καθαρή την πόλη μαζεύοντας καλύτερα τα σκουπίδια και διώχνοντας τα γιαπωνέζικα μηχανάκια από τα πεζοδρόμιά μας σκουπίζοντας ίσως και τα τηλεοπτικά σκουπίδια που κόβουν τον ήλιο από τα μάτια μας.

Οι παλιοί σύντροφοι αποφάσισαν να τραγουδήσουν παραμονές των δημοτικών εκλογών το τραγούδι του επίτιμου πρόξενου Σλοβακίας αλλά και πάλι το τραγούδι δεν βρήκε το στόχο του σε μια εποχή μίση που περιφρονεί τις ιδέες κάτω από μισοξεχασμένες σημαίες που έγγραφαν «Η ελεύθερη ανάπτυξη του καθενός αποτελεί προϋπόθεση για την

ελεύθερη ανάπτυξη όλων» την ώρα που η Σοφοκλέους έπαιρνε δύναμη ενισχυμένη από τα επιτόκια και από τους υψηλούς δείκτες ανεργίας που ολοένα ογκώνεται στους νέους σα χιονοστιβάδα που είναι απολίτικοι και αδιάφοροι και δεν ακούνε τα μηνύματα παλιών αριστερών αγωνιστών που διάβασαν Μαρξ και τώρα τι κάνουμε;

ΤΩΡΑ ΤΙ ΚΑΝΟΥΜΕ;

Την ώρα που όλοι ήταν απασχολημένοι με μηνύματα, παρασκηνιακές διαβουλεύσεις και κάθε είδους εκβιασμούς (εκμεταλλευόμενοι ίσως την ανασφάλεια και τα φαντάσματα της εργασιακής αβεβαιότητας) η EUROSTAT ανακοίνωσε 59 εκατομμύρια φτώχειας στην Ευρώπη που όλο και αυξάνονται και οι πλούσιοι να γίνονται πλουσιότεροι και η Ελλάδα ανάμεσα στους πρώτους

μαζί με την Πορτογαλία «τουλάχιστον μου είπαν θα διορίσουν το παιδί μου» και τι διαφέρει ο ένας από τον άλλον αφού όλοι μπορεί να συνεργάζονται με όλους για την πρόοδο και το λαό του τόπου τους ΑΡΚΕΤΟΙ ΕΠΑΧΥΝΘΗΣΑΝ ΑΠΟ ΚΟΙΝΟΤΙΚΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ τρώγοντας αστακούς σε ακριβά κινέζικα εστιατόρια.

Οι παλιοί σύντροφοι έκριναν πως έπρεπε να πουν την γνώμη τους στους πολίτες ότι ο επίτιμος πρόξενος Σλοβακίας ήταν κατάλληλος να διαχειριστεί το δημοτικό χρήμα και να εξωραΐσει την πόλη ώστε να περπατάμε όπως στο δάσος της Βουλώνης σ' αυτή τη μητρόπολη των Βαλκανίων όπου μπορεί επίσης να «νοικιάσεις» νόστιμα Βαλκάνια

κορίτσια με 300.000 χιλιάδες το κομμάτι ενώ ο Άλαν Γκρίνσπαν της FED ο αποκαλούμενος και «ο ισχυρός άνθρωπος του κόσμου» προσφέρει υπηρεσία στο Λευκό Οίκο διασώζοντας τον πληγωμένο από σεξοσκάνδαλα Κλίντον μαζί με το Οβάλ Γραφείο του «στα γραφεία τους πήραν βαθιά ανάσα οι τραπεζίτες».

Αλλά ήταν αργά για να διασωθεί η **Μαρία Δαμανάκη** που κατάφερε να διχάσει 2 κόμματα χωρίς να διευκρινισθεί σε ποιο από τα δυο ανοίγει περισσότερο την αγκυλιά της (η Κική και η Κοκό δεν ξέρω ποια από τις δύο προτιμώ) και όταν κατάλαβαν ότι δεν μπορούσε να περάσει τη γραμμή τους και την κοσμοαντίληψή τους στους πολίτες την άφησαν στη μοίρα της (ίσως κάποτε και να την αποκαταστήσουν).

Το βράδυ της περασμένης Παρασκευής στο δελτίο των 8 τα κανάλια δεν έκρυβαν την προτίμησή τους (αφού όλες τις προηγούμενες μέρες έδειχναν το εντυπωσιακό «θέαμα» του διαλυμένου εκσυγχρονισμένου κόμματος): σχεδόν ταυτόχρονα και με ανακλαστικά παβλοφικά ο STAR έπαιζε Γιαννόπουλο και Άζη, το MEGA Λαλιώτη (η Χούκλη πιο δουλική ενώ η Στάη συχνά πυκνά δεν έκρυβε το χαριτωμένο ειρωνικό γελάκι της) ο ANT1 χαμηλότερα με τον Ευσταθιάδη. Όλοι στην πανστρατιά να μην πανικοβάλουμε και να υπερασπισθούμε τις αγορές μαζί με το «μονόδρομο στην ΟΝΕ», την ώρα που ο μεγιστάνας του Τύπου **Ρούπερτ Μέρντοχ** προέβλεπε ότι η παγκόσμια κρίση θα συνεχισθεί «αλλά οι επιχειρήσεις του έχουν θωρακισθεί κατάλληλα».

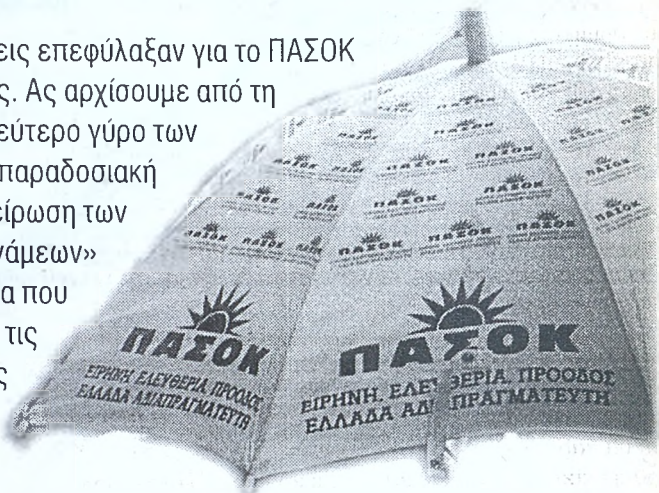
Στα σώματα των γυναικών βλέπω τον ουρανό» είπε ο διάσημος φωτογράφος αλλά στο σώμα της Μαρίας Δαμανάκη δεν ευτύχησε η Κεντροαριστερά και υπέκυψε στο μετανεωτερικό φαινόμενο **Αβραμόπουλου** αντίθετα με την Ιταλία όπου ο παλιός ιταλικός **Αρμάντο Κοσσούτα** έκανε μια ακόμη κοιμουνιστική διάσπαση αυτή τη φορά για χάρη της Κεντροαριστεράς με το αυστηρό πρόγραμμα λιτότητας κι αυτού που αποκλήθηκε «Ευρώπη των αγορών» και των επιχειρήσεων σε μια μίζερη εποχή άπνοιας ιδεών και «πολιτικών παθών» τρέχαμε να οχυρωθούμε διαμαρτυρόμενοι στα ασταθή τείχη της ΟΝΕ.

Στις 18 σοσιαλισμός

του Απόστολου Διαμαντή

Δυσάρεστες εκπλήξεις επεφύλαξαν για το ΠΑΣΟΚ οι δημοτικές εκλογές. Ας αρχίσουμε από τη χειρότερη: Στον δεύτερο γύρο των εκλογών η παραδοσιακή συσπείρωση των «προοδευτικών δυνάμεων» —μία πραγματικότητα που σφράγισε όλες τις εκλογές της μεταπολίτευσης— πήγε περίπατο.

Για πρώτη φορά μετά το '74 το ΠΑΣΟΚ φαίνεται να χάνει οριστικά τη δυνατότητα πολιτικής ηγεμονίας στον αντιδεξιό χώρο. Το 1989, η συμμαχία ΚΚΕ-Ν.Δ. ήταν κυρίως ένα πολιτικό συμβόλαιο κορυφής και το ΠΑΣΟΚ παρέμεινε, ακόμη και τότε, ο κύριος κορμός μιας αντιδεξιάς κοινωνικής συμμαχίας. Σήμερα, η απευθείας συνεργασία Ν.Δ. και ΚΚΕ σε πολλούς Δήμους όχι μόνον δεν δημιουργεί προβλήματα, αλλά θεωρείται περίπου φυσική —όπως στην περίπτωση της Θεσσαλίας. Το κοινωνικό μπλοκ που δημιουργήθηκε τότε με τις αγροτικές κινητοποιήσεις πήρε τώρα και σαφή πολιτικά χαρακτηριστικά. Εξάλλου, η αναγκαστική στροφή του ΠΑΣΟΚ προς τις ιδιωτικοποιήσεις και την περιοριστική οικονομική πολιτική, διέλυσε τις αυταπάτες περί «νεοφιλελεύθερης δεξιάς» και «κοινωνικού ΠΑΣΟΚ» και απεκάλυψε τον πραγματικό εχθρό του «μη προνομιούχου»: την κυβέρνηση. Πολύ πριν καταργήσουν οι ψηφοφόροι τις διαχωριστικές γραμμές, αυτές είχαν καταργηθεί από τον κ. **Σημίτη**.

ΜΕ ΤΗΝ ΠΛΑΤΗ ΣΤΟΝ ΤΟΙΧΟ

Η αποδοκιμασία της κυβέρνησης παίρνει τέτοια έκταση, που καθιστά αδύνατη κάθε

σκέψη για οποιαδήποτε σύγκλιση ΠΑΣΟΚ-ΣΥΝ μέχρι τις επόμενες εκλογές. Το ΠΑΣΟΚ βρίσκεται ουσιαστικά ενόψει κενού πολιτικών συμμαχιών. Η συμπεριφορά των «προοδευτικών» ψηφοφόρων στον κρίσιμο δεύτερο γύρο κατέδειξε ως κυρίαρχη τάση όχι την αντιδεξιά συσπείρωση, αλλά ένα σαφές αντικυβερνητικό μέτωπο. Και επομένως είναι λογικά αναμενόμενο το μήνυμα να εισπραχθεί από τον ΣΥΝ ως σήμα κινδύνου για ενδεχόμενη σύγκλιση με το ΠΑΣΟΚ. Ο ΣΥΝ θα οδηγηθεί σε μια καθαρότερη αντικυβερνητική στάση και θα περιορίσει τα ούτως ή άλλως στενά περιθώρια πολιτικών ελιγμών του κ. Σημίτη. Από την άλλη πλευρά, μια στρατηγική σύγκλισης ΠΑΣΟΚ-ΣΥΝ, για να είχε κοινωνικά χαρακτηριστικά θα έπρεπε να εδράζεται σε μια σαφή αντιμονεταριστική πολιτική, την ώρα μάλιστα που στην Ευρώπη αρχίζουν να αμφισβητούνται έντονα οι αποκλειστικά διαχειριστικές λογικές.

Όμως το ΠΑΣΟΚ είναι παγιδευμένο στην αναγκαστική πορεία των ιδιωτικοποιήσεων και της δημοσιονομικής αυστηρότητας, που επιβάλλονται έπειτα από περίπου 20 χρόνια κρατικής σπατάλης, σκανδάλων και ανηλεούς δανεισμού. Στην Ελλάδα θα γίνουμε μάρτυρες ενός νέου αναχρονι-

σμού: την ώρα που η Ευρώπη θα προσπαθεί μέσω κρατικών παρεμβάσεων να λύσει τα προβλήματα της απασχόλησης και των αμοιβών, εμείς εδώ θα είμαστε υποχρεωμένοι να κινηθούμε προς τη δραματική συρρίκνωση του κρατικού τομέα και προς την πλήρη απελευθέρωση της εργασίας και της αγοράς.

Έτσι είναι απίθανο να έχουν οποιοδήποτε αποτέλεσμα οι εμπνεύσεις του **Αλιώτη** περί κεντροαριστερής κυβέρνησης. Διότι μια συμμετοχή του ΣΥΝ στην κυβέρνηση του κ. Σημίτη, υπό το οποιοδήποτε πρόγραμμα, θα ήταν καθαρή αυτοκτονία ή αλλιώς το καλύτερο δώρο για το ΚΚΕ. Ο Συνασπισμός θα πρέπει να βρει τρόπους επαφής με την συνεχώς αυξανόμενη κοινωνική δυσανεμία, να προσπαθήσει να την εκφράσει και όχι να ιφάχνει τους δρόμους προς την ΟΝΕ. Για τους δρόμους αυτούς υπάρχουν άλλοι αρμόδιοι.

Κανείς αριστερός ή δύναμι αριστερός δεν καίγεται για την ΟΝΕ – καίγεται κυρίως για άλλα πράγματα. Έτσι ο ΣΥΝ θα αποκρούσει μετ' ελαίνων τις προτάσεις και θα παραπέμψει στο μέλλον. Διότι προγραμματικές συγκλίσεις κανείς με κόμματα που βρισκονται εκτός εξουσίας και όχι με την κυβέρνηση. Όταν με το καλό χάσετε τις εκλογές τα ξαναλέμε – αυτή περίπου θα είναι η απάντηση.

Το ΠΑΣΟΚ έτσι οδεύει προς την παγίδα που το ίδιο έστησε. Και θα οδεύσει μόνο. Η Ν.Δ. βγαίνει σ' αυτή την πορεία τριπλά κερδισμένη. Στο επίπεδο των ιδεών έχει σαφώς την πατρότητα της ακολουθούμενης πολιτικής. Στο επίπεδο της διαχειριστικής ικανότητας αποκτά σταδιακά το πάνω χέρι, καθώς μέρα με τη μέρα η κυβέρνηση αποδεικνύεται αδύναμη και δέσμια των συντηγιακών δεσμεύσεων, οι οποίες έχουν προκαλέσει σημαντικότερες καθυστερήσεις στις ιδιωτικοποιήσεις. Και τέλος, στο ζήτημα της πολιτικής ηγεμονίας και των συμμαχιών, φαίνεται να αποφεύγει τον κίνδυνο συμμαχιών των «προοδευτικών δυνάμεων», αφού σε μια εποχή άγριας λιτότητας κανένα κόμμα της αριστεράς και κανέναν αριστερό ψηφοφόρο δεν αναγνωρίζει πλέον στο ΠΑΣΟΚ το κόμμα των «μη προνομιούχων». Έτσι, η Ν.Δ., παρά την εμφανή έλλειψη σαφούς πολιτικού λόγου, παρά τις γενικολογίες του αρχηγού της, μοιάζει να οδεύει ανεμπόδιστα προς την τελική επικράτηση. Το ΠΑΣΟΚ πιθανόν να χάσει τις επόμενες εκλογές, χωρίς ο κ. **Καραμανλής** να χρειάζεται να πει απολύτως τίποτε.

ΜΟΝΑ-ΖΥΓΑ ΧΑΜΕΝΑ

Οι δημοτικές εκλογές χτύπησαν το πρώτο καμπανάκι. Το δεύτερο και πιο δυνατό θα ηχήσει τον Ιούνιο. Ένα ΠΑΣΟΚ της τάξεως του 35%, χωρίς δυνατότητα ελιγμών και χωρίς συμμαχίες θα μοιάζει σύντομα, πολύ σύντομα, με πρόβατο επί σφαγής. Μένει ασφαλώς η αλλαγή του εκλογικού νόμου. Αλλά και εδώ δεν υπάρχει δυνατότητα διαφυγής, καθώς η ανάγκη για μονοκομματικές κυβερνήσεις θα επιβάλλει τη διατήρηση της ενισχυμένης αναλογικής. Άλλωστε, ακόμη και με απλή αναλογική, δεν φαίνεται στον ορίζοντα καμιά πολιτική δύναμη, πλην ενός μικρού κομματιού του ΣΥΝ, που θα ήθελε να συμμαχήσει κυβερνητικά με τον κ. Σημίτη.

Το ΠΑΣΟΚ ελπίζει μόνον στην ένταξη στην ΟΝΕ. Αλλά είναι βέβαιον πως μέχρι τότε το επιχείρημα θα έχει τόσο εξασθενήσει, που θα καθιστά την ένταξη ένα γεγονός χωρίς πολιτικό αντίκρισμα. Ο κ. Σημίτης απέτυχε την πρώτη και κρίσιμη φορά, ενώ για να πετύχει με τη δεύτερη θα χρειαστεί να συγκρουστεί με όλους σχεδόν τους παραδοσιακούς κοινωνικούς συμμάχους του. Και η Ν.Δ. θα αντιπαρέλθει τις θριαμβολογίες περί ένταξης με το απλό επιχείρημα πως μπαίνουμε στην ΟΝΕ καθυστερημένα, χωρίς κοινωνική συνοχή και με δραματική συρρίκνωση των εισοδημάτων. Η Ν.Δ. θα φαντάζει ίσως τότε σαν πιο ικανή να διαχειριστεί την ένταξη και να ολοκληρώσει ταχύτερα τον περίφημο εκσυγχρονισμό. Το ΠΑΣΟΚ θα έχει χάσει οριστικά τη δυναμική του στα ασθενέστερα οικονομικά στρώματα και το κύρος του στην ανερχόμενη τάξη των χρηματιστών και των επιχειρηματιών. Η παραδοσιακή πολυσυλλεκτικότητά του θα μετατρέπεται όλο και περισσότερο σε πολλαπλή διαρροή. Ίσως αυτή η προοπτική να έχει γίνει αρκετά σαφής πλέον. Η τελευταία πρόταση της κ. **Παπανδρέου** για αλλαγή κατευθύνσεως στην οικονομική πολιτική, με πάγωμα των τιμολογίων και μείωση του ΦΠΑ να μην είναι απλώς μια άλλη επιλογή. Ίσως να είναι στην ουσία μια τελευταία δυνατότητα διαφυγής και ανάκτησης κάποιων κοινωνικών ερεισμάτων. Αλλά οι αλλεπάλληλες εκλογικές ήττες που έρχονται, θα δημιουργήσουν ένα σκηνικό που θα είναι πλέον πολύ δύσκολο να ανατραπεί. Πάλι **Καραμανλή** θα έχουμε μπροστά μας σε λίγο. Και το ΠΑΣΟΚ θα ξαναγυρίσει σιγά-σιγά στις ρίζες του – στις 18 σοσιαλισμούς.

ΜΟΙΣ ΚΥΚΛΟΦΟΡΗΣΕ

Από τις εκδόσεις ΠΑΠΑΖΗΣΗ

Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΞΩΤΕΡΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΣΤΟ ΚΑΤΩΦΛΙ ΤΟΥ 21ου ΑΙΩΝΑ

ΘΕΩΔΩΡΟΣ ΚΟΥΛΟΥΜΠΗΣ · ΣΩΤΗΡΙΟΣ ΝΤΑΛΗΣ

Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΞΩΤΕΡΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΣΤΟ ΚΑΤΩΦΛΙ ΤΟΥ 21ου ΑΙΩΝΑ

Εθνοκεντρισμός ή Ευρωκεντρισμός;

Εισαγωγή: Μιχάλης Παπακωνσταντίνου
Προλόγος: Νίκος Μουζέλης
Μιχάλης Παπαγιαννάκης

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΠΑΠΑΖΗΣΗ

Η αναλυτική-εγχειρίδιο των Θ. Κουλουμπή-Σ. Ντάλη, σαφής και διαυγής, βασίζεται σε μια παρακολούθηση και ημελέτη των ευρωπαϊκών εξελίξεων και τάσεων σε ένα διεθνές πολιτικό σύστημα που ασφαλώς και δεν είναι μια «νέα διεθνής τάξη», αλλά που διεκδικεί να γίνει.

Μιχάλης Παπαγιαννάκης

Το συμπέρασμα του είναι ότι ασφαλώς θα επιλέξουμε τον ρεαλιστικό ευρωκεντρισμό αντί του ουτοπικού εθνοκεντρισμού και, συνεπώς, η παρακολούθηση και η μελέτη των ευρωπαϊκών εξελίξεων, θεσμικών και άλλων, αποτελεί προϋπόθεση για τη σωστή, κατά το δυνατό πάντοτε, τοποθέτηση μιας αν θέλουμε να βοηθήσουμε ουσιαστικά την πατρίδα μας και τώρα και στον αιώνα που έρχεται. Χωρίς να ξεχνούμε ποτέ πως είμαστε Έλληνες, βοηθούμε την Ελλάδα όταν ενεργούμε ως Ευρωπαίοι.

Μιχάλης Παπακωνσταντίνου

Δεν υπάρχει αμφιβολία πως για μια αποτελεσματική εξωτερική πολιτική χρειάζεται και ενίσχυση των Ενόπλων Δυνάμεων. Χρειάζεται όμως και κάτι άλλο: χρειάζεται να συνειδητοποιήσουμε πως η συγκρότηση μιας ευέλικτης και έξυπνης εξωτερικής πολιτικής είναι μια συνεχής διαδικασία, μια συνεχής ανάλυση και επανεξέταση όχι μόνο των ραγδαία εξελισσόμενων καταστάσεων, αλλά και των βασικών παραμέτρων πάνω στις οποίες στηρίζουμε τις εκάστοτε θέσεις μας.

Νίκος Μουζέλης

Το **ΣΚΟΤΕΙΝΟ** αντικείμενο της Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης

του Χρήστου Κανελλόπουλου

«Απόψε το βαπόρι ήρθε σημαιοστολισμένο. Μέγας θόρυβος μέσα στη Νομαρχία, όταν το είδαμε. Ο Α γραμματεὺς ἐπῆγαινε πέτρα-κεῖθε ἀνήσυχος. Ποιος εἶναι μέσα; Ο Νομάρχης; Ο Γεν. Διοικητής ἢ καμιὰ ἄλλη προσωπικότης; Επitéλους τώρα ἐξηκριβώθη ὅτι του πλοίου ἐπέβαινε ὁ Σεβασμιώτατος Ἰωαννῖνων (τὴν εὐχή του νὰ ᾗχεις). Καὶ τότε ἐπέσαμε πάλι στη νάρκη μας».

Κ. Καρυωτάκης, σε ἐπιστολὴ στον ἐξάδερφό του Θ. Δ. Καρυωτάκη που γράφτηκε στὴν Πρέβεζα στὶς 22 Ἰουνίου 1928 καὶ δημοσιεύτηκε στὴ *Νέα Ἑστία* Δ' 88, 15 Αὐγούστου 1930, σελ. 882.

Ο πεσσιμιστής ποιητής **Κώστας Καρυωτάκης**, υπάλληλος για κάποιο διάστημα στη νομαρχία, αυτοκτόνησε στις 21.7.1928 σε ηλικία 32 ετών επειδή, όπως έγραψε ο ίδιος στο σημείωμα που άφησε προτού αυτοπυ-

ροβοληθεί, θεώρησε την ύπαρξή του παι-χνίδι χωρίς ουσία. Σήμερα, 70 χρόνια αργότερα, πολλοί είναι εκείνοι που επιμένουν ότι ο θεσμός της Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης δεν έχει ορατό αντικείμενο, είναι, δηλαδή, με άλλα λόγια και αυτός, όπως η ύπαρξη του Καρυωτάκη, μία σαιπουνόφουσκα χωρίς καμιά αυτοδιοικητική ουσία. Οι θιασώτες αυτής της άποψης υποστηρίζουν ότι πολλές από τις νευραλγικές αρμοδιότητες της νομαρχίας έχουν περάσει πια στους περιφερειάρχες, λένουν ότι δεν υπάρχουν χρήματα, ούτε αυτόνομη πολιτική βούληση (τα έργα που είναι να γίνουν σε κάθε νομό τα προγραμματίζει ουσιαστικά η κυβέρνηση) και ομολογούν ότι οι νομάρχες αναλώνονται ψάχνοντας να βρουν κάτι να κάνουν. Ο ίδιος ο κ. Κουλουμπής υπερηφανεύεται ότι το σημαντικότερο μέχρι στιγμής έργο του είναι η μηχανογράφηση της υπηρεσίας και ο κ. Κατριβάνος υπόσχεται πως θα παλέψει για να γίνει επιτέλους η καμένη η νομαρχία

ένα αυτοδύναμο αυτοδιοικητικό όργανο, ενώ πίσω από την πλάτη του ο κ. Κεφαλογιάννης της Ν.Δ., όπως αρέσκεται να επαναλαμβάνει ο κ. Κουλουμπής, ισχυρίζεται πως αν δώσει κάποτε ο Θεός να γίνει υπουργός Εσωτερικών, θα τις καταργήσει τις νομαρχίες να πάνε στο καλό.

Η ΝΟΜΑΡΧΙΑΚΗ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗ ΕΧΕΙ ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΟ

Εγώ, ωστόσο, έχω την εντύπωση ότι ακόμα και κάτω από αυτές τις συνθήκες, ή μάλλον εξαιτίας ακριβώς αυτών των συνθηκών, η Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση έχει αντικείμενο – και μάλιστα πολύ συγκεκριμένο.

Πράγματι, όπως έλεγε ο **Ανδρέας Παπανδρέου**, έχετε αναρωτηθεί γιατί οι κ.κ. Κατριβάνος και Κουλουμπής, όπως άλλωστε όλοι οι υποψήφιοι ανά την επικράτεια, διεκδίκησαν με τόσο πείσμα την εκάστοτε νομαρχία ή υπερνομαρχία; Γιατί, άνθρωποι σοβαροί κατά τα άλλα, διεκδίκησαν ένα αξίωμα περισσότερο ή λιγότερο κενό αντικειμένου; Γιατί με τόσο πάθος προσπάθησαν να αναδειχθούν νομάρχες άνευ αρμοδιοτήτων;

Βιάζονται όσοι σπεύδουν να προεξοφλήσουν την απάντηση. Δεν αντιλέγω. Ίσως να διεκδίκησαν οι υποψήφιοι αυτό το αξίωμα προς όφελος των κομμάτων τα οποία εκπροσωπούν. Ίσως να το διεκδίκησαν διότι θεώρησαν ότι κάτι έχουν να προσφέρουν στο κοινωνικό σύνολο, ότι κάτι νέο έχουν να πουν (όπως, π.χ., ο κ. **Σκοτινιώτης** στη Μαγνησία). Ίσως πάλι γιατί γουστάρizαν –όπως θα έλεγε ο έφηβος διεθνής ποδοσφαιριστής Λ. Χούτος που κάνει καριέρα στην Ιταλία– να έχουν την τιμή να είναι νομάρχες.

Ωστόσο, είναι νομίζω καιρός να αποκαλύψω ότι στη συγκεκριμένη περίπτωση, πάνω και πέρα απ' όλα αυτά, συμβαίνει κάτι άλλο. Αλλιώς, σε αντίθεση με όσους υποστηρίζουν το ανούσιο ενός θεσμού που βολοδέρνει σε μία απύθμενη άβυσσο διοικητικής ανυποληψίας, εγώ φρονώ ότι η

Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση έχει ένα τουλάχιστον αντικείμενο και μάλιστα σκοτεινό. Και εξηγούμαι. Τόσο ο κ. Κουλουμπής, όσο και ο κ. Κατριβάνος, όπως άλλωστε και όλοι αυτοί που διεκδίκησαν κάποιο φαινομενικά άνευ αντικειμένου νομαρχιακό χρίσμα, δεν είχαν παρά έναν και μόνο ουσιαστικό σκοπό, δεν επιδίωκαν παρά ένα και μόνον πράγμα: να εκλεγούν νομάρχες, να μπουν στο υπηρεσιακό τους αυτοκίνητο, να πάνε στην Πάτρα, να επιβιβαστούν σε ένα σημαοστολισμένο πλοίο με προορισμό την Πρέβεζα και να επιταχύνουν με την παρουσία τους εκεί την αυτοκτονία του ποιητή Καρυωτάκη.

Πραγματικά, μόνο έτσι εξηγείται σε όλη του την έκταση ο διακαής πόθος των ανθρώπων αυτών να εκλεγούν νομάρχες. Όσοι μάλιστα εξ ημών συμμεριστήκαμε κατά οποιονδήποτε τρόπο την ομολογημένη υπαρξιακή αηδία του ποιητή Καρυωτάκη, εκείνου του νέου που στην Πρέβεζα έχαθη όπως λέει ο Εμπειρικός, όσοι έτυχε στο περιθώριο κάποιας λαμπρής υποδοχής να βηματίζουμε αμήχανοι πέρα-δώθε σε μια προκυμαία, όλοι εμείς, αφού ασκή-

σαμε το εκλογικό μας δικαίωμα, σιωπηλοί, θλιμμένοι με σεμνούς τρόπους, διασκεδάσαμε στη συνέχεια στην κηδεία του. Οι υπόλοιποι, όσοι δεν έχουν τέτοιες ευαισθησίες, edιάβασαν τα καθέκαστα στις εφημερίδες, έξυσαν την κούτρα τους και διόλου δεν τα συνέδεσαν με τις νομαρχιακές εκλογές.

Ο ΚΑΡΥΩΤΑΚΗΣ ΚΑΙ ΕΝΑ ΡΗΓΜΑ ΣΤΟ ΧΩΡΟΧΡΟΝΟ

Συμπέρασμα: Σε τούτες τις εκλογές η λαϊκή κυριαρχία, όπως αυτή εκφράζεται διά της καθολικής ψηφοφορίας, μπορεί βέβαια να συνετέλεσε στην εκλογή τοπικών αρχόντων με μικρή διοικητική αυτοτέλεια, αλλά ταυτοχρόνως προκάλεσε ένα ρήγμα στο χωροχρόνο όπου εκτυλίσσεται η ιστορία της νεοελληνικής λογοτεχνίας, η οποία επηρεάστηκε αναδρομικά, όπως συμβαίνει μερικές φορές στα μυθιστορήματα επιστημονικής φαντασίας.

Τις δύο συνεχόμενες Κυριακές των εκλογών για τη Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση, ένα αόρατο πλήθος κόσμου επευφημούσε έναν νομάρχη-έννοια, τη στιγμή που επιβι-

βαζόταν στο πλοίο του χρόνου με προορισμό την Πρέβεζα, ενώ στη συλλογική συνείδηση η ανάμνηση ενός κυνικού γερο-Καρυωτάκη που πέθανε, ας πούμε, το 1976 από εγκεφαλική συμφόρηση κατά τη διάρκεια μιας εκδρομής στη Λευκάδα, μετατρέποταν στη συλλογική ανάμνηση της είδησης του αυτοχειρισμού και της συμμετοχής στην κηδεία ενός ανθρώπου που πέθανε από αηδία το 1928. Περισσότερο να προσθέσω ότι τα μυθιστορήματα που νομίζουμε ότι δεν πρόλαβε να γράψει, ξηλώθηκαν ανάποδα λέξη προς λέξη, σαν να προσεβλήθη ξαφνικά ολόκληρη η ανθρωπότητα από το σύνδρομο Κορσακώφ' εξαιτίας της κατάχρησης τεραστίων ποσοτήτων αλκοόλ. Φυσικά, και αυτό πια είναι τραγική ειρωνεία, στην πραγματικότητα μέσα στο πλοίο αυτό δεν βρισκόταν παρά μόνον ο Αρχιεπίσκοπος (την ευχή του να έχετε).

• **Σύνδρομο Κορσακώφ:** Με τον όρο αυτόν περιγράφονται κλινικά οι περιπτώσεις κατά τις οποίες παρατηρείται ολοκληρωτική απώλεια της μνήμης κάποιου ανθρώπου από ένα χρονικό σημείο και έπειτα.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ

Δύναμη στη γνώση

Ανάμεσα στην Ελλάδα και την Τουρκία έχει συσσωρευθεί μεγάλη ποσότητα εκρηκτικής ενέργειας.

Ο κίνδυνος ενός θερμού επεισοδίου ή μιάς γενικευμένης σύρραξης παραδοκεί. Το στρατιωτικό κατεστημένο της Αγκυρας διαρκώς προβάλλει τις αναθεωρητικές αξιώσεις του. Οι Η.Π.Α. και η Ευρωπαϊκή Ένωση πιέζουν για εκλογίκευση των σχέσεων.

Οι εργολάβοι της εθνικοφοροσύνης και οι πατριώτες των μπαλκονιών εισηγούνται "καθυστερήση και εξοπλισμούς" και εγκαλούν τους οπαδούς του διαλόγου για ενδοτισμό. Μέσα σ' αυτό το πλαίσιο αναρωτιέται κανείς αν υπάρχει δυνατότητα νηφάλιας προσέγγισης, ανάλυσης και στάθμισης των παραγόντων που συγκροτούν την ελληνοτουρκική διένεξη.

Ακαδημίας 88, 106 78 Αθήνα. Τηλ.: 3302415, 3820612 - fax: 3836658
Βιβλιοπωλεία:

- Γ. Γενναδίου 6, 106 78 Αθήνα. Τηλ.: 3817826, 3806661 - fax: 3836658
- Στοά Ορφέως, Στοά Βιβλίου Περμαζόγλου 5, 105 59 Αθήνα. Τηλ.: 3211246
- Υποκατάστημα Θεσσαλονίκης: Κ. Μελενίκου 30, 546 35. Τηλ.: 245222

Δήμοι ονείρων

του Απόστολου Διαμαντή

Ανοιξα την πόρτα της αυλής και μπήκα. Μισοσκοτάδο ήταν και δεν είδα καλά τα πρόσωπα όσων κάθονταν στις πολυθρόνες. Σηκώθηκε ο ένας –ο πατέρας μου ήταν– και είπε με σοβαρό ύφος: «Να σας συστήσω τον Τόλη, μόλις ήρθε από την Αθήνα».

Το Πήλιο το ξέρετε, υποθέτω. Εκείνο που δεν ξέρετε είναι πως όταν πίνουν οι ξέστες πηγαίνω εκεί πάνω για παραθερισμό – όχι για διακοπές. Μισώ τις διακοπές σε άγνωστα μέρη, μισώ τα ταξίδια και γενικώς θέλω τα πράγματα να μένουν ως έχουν. Λοιπόν, άπλωσα το χέρι μου για τις συστάσεις. Να μην σας τα πολυλογώ, το ίδιο έκαναν και οι τρεις τύποι από τις πολυθρόνες. Άπλωσαν τις χερσούκλες τους. «Ο κ. Κλόπας, υποψήφιος δήμαρχος...», είπε ο πατέρας μου.

Προσπάθησα να είμαι ευγενικός με τον υποψήφιο, κοίταξα το μούσι του, κοίταξα και τον φίλο του, που μου θύμιζε αδιόρατα τον Αρτέμη Μάτσα και μπήκα αμέσως στο νόημα. Προοδευτικοί.

Μιλούσαν χαμηλόφωνα, ένα δροσερό αεράκι πέρασε μέσα από τα δέντρα και ετοιμάστηκα να ξεκουμπιστώ, όταν ο υποψήφιος μου είπε: «Πώς μπορείτε να μας βοηθήσετε, να βάλουμε όλοι ένα χεράκι, να πάρουμε το Δήμο;». Να τον πάρει εννοούσε, αλλά χρησιμοποιούσε πληθυντικό ευγενείας. Δεν θα είχα αντίρρηση να τον βοηθήσω να πάρει και την Αγία-Σοφιά, εάν με άφηνε να πιω μια γουλιά. Στεγνός δεν μπορώ να σκεφτώ τέτοια πολύπλοκα πράγματα. «Τι δουλειά κάνετε, κ. Κλόπα;», τον ρώτησα.

Ο πατέρας μου πετάχτηκε, λες και είδε ένα κοπάδι οχιές. «Ήταν διευθυντής της ΕΤΒΑ ο κ. Κλόπας...», είπε και συμπλήρωσε:

«...έχει πολλές πιθανότητες, καταλαβαίνεις...». Κατάλαβα. Ένα δάνειο για ενοικιαζόμενα δωμάτια, δωρεάν επιδοτήσεις μετά προμηθειών και νάτη η δεξιά στο χρονοντούλαπο. Και αποφάσισα αμέσως να τον βοηθήσω. Για να μην βγει.

Τώρα θα μου πείτε πως είμαι εμπιαθής. Διότι τόσα χρόνια περίμενε ο πατέρας του κ. Κλόπα στη γωνία και έβλεπε τους νικητές του εμφυλίου να προοδεύουν. Και να οι δεξιώσεις, να οι χοροεσπερίδες, να τα μίμπα και αυτός σαν λεπρός να μην μπορεί να χαρεί τη ζωή. Ε, όταν άλλαξαν τα πράγματα και έστειλε τον γιο του στη Βιομηχανική και έγινε και στέλεχος μετά, άλλαξε τροπάρι. Είδε πως μόνον με σοσιαλισμό και γενικώς με προοδευτικές ιδέες πάει μπροστά ο κόσμος. Και γίνεται στο τέλος και Δήμαρχος.

Ξανάπλωσαν τις χερσούκλες τους ο υποψήφιος και ο Αρτέμης Μάτσας και με χαιρέτησαν. Διότι εάν έμενα λίγο ακόμη, μ' αυτό το άθλιο κίτρινο κρασί «απ' το αμπέλι», θα με κατάφεραν να ψηφίσω όχι τον Κλόπα αλλά και τον ίδιο τον πατέρα μου για δήμαρχο.

Πήρα το σαράβαλό μου και άρχισα να ανηφορίζω για Μηλιές – ένα χωριό στο βουνό, παλιό, χωριό εμπόρων και διανοομένων τα χρόνια εκείνα. Που έφευγαν τα χωριατόπαιδα για την πόλη, έπαιρναν τα γραμμάτια της εκκλησίας, μετά γινόντουσαν γραμματικοί σε κανένα μεγαλέμπορο, πηγαίνανε στη Βιέννη ή το Αμστερνταμ και γυρνάγανε για να κάνουν σχολές στα χωριά τους. Από κει βγήκε και ο Κωνσταντάς, ο πρώτος υπουργός Παιδείας του Ελληνικού Κράτους, που τα παράτησε μετά και γύρισε στο χωριό του κάνοντας μαθήματα στα ξυπόλητα.

Κάπου κοντά στην πλατεία βλέπω κόσμο και σταματάω. «Τι γίνεται, ρε παιδιά;», ρωτάω. Ένας τύπος με γραβάτα καλοκαιρινού τύπου με πλησίασε. «Συνεδριάζει η Νέα Δημοκρατία, έβγαλε υποψήφιο δήμαρχο», μου λέει χαρούμενος και φοβήθηκα πως θα με φιλούσε στο στόμα. «Και ποιον έβγαλε», του κάνω λίγο προτού αρχίσω να τον πατάω με την αριστερή μου ρόδα. «Τον Κλόπα...», μου λέει αμέσως και, πριν προλάβω να κλείσω το στόμα μου, συμπλήρωσε: «...τον αδελφό του Πασόκου, τον γεωπόνο». Αποφάσισα

να λύσω το μυστήριο και ρώτησα τη γραβάτα: «Και οι αριστεροί, με ποιον είναι;». Πήρε το σοβαρό του. «Ο Συνασπισμός με τον διευθυντή και το ΚΚΕ με τον γεωπόνο».

Μπήκα σκεπτικός στο εστιατόριο. Έστειλα πίσω τα «παραδοσιακά φαγητά της γιαγιάς», κάτι γεμιστές μελιτζάνες με ανθότυρο, κάτι μοσχαράκια με δαμάσκηνα –εγώ, μικρός, κεφτεδες– θυμάμαι απ' τη μαμά μου και ομελέτες– και παρήγγειλα την μπριζόλα μου. Εν τω μεταξύ άρχισα να σκέφτομαι. Μ' άρεσε η σημειολογία αυτή των επιλογών. Αρχιτέκτονες, εκπαιδευτικοί, μηχανικοί που φτιάχνουν ροζ κτίρια και στέλνουν τα παιδιά τους στις καλόγριες – όλοι αυτοί με τον διευθυντή. Και τα ρέστα –κάτι μονόχωντοι γέροι, κάτι δημόσιοι υπάλληλοι με μουστάκια– με τον γεωπόνο. Διότι άλλαξαν τα δεδομένα. Τα λεφτά άλλαξαν χέρια. Άρχισαν να πέφτουν και τα παλιά σπίτια των εμπόρων και τώρα ξεφυτρώνουν τα «παραδοσιακά» – σαν τις γριές που βάφουν τα μαλλιά τους ξανθά. Σπούδασε ο αρχιτέκτονας στην Ιταλία και μετά όρμησε στο βουνό με προοδευτικό μένος. Αμόλησε και λίγο Μπρεχτ πάνω στις ράχες, έσπασε «Πολιτιστικό σύλλογο» και πήρε τα ηνία. Ποιος είναι η εξουσία;

Ο Αρτέμης Μάτσας θα με ξανάβρισκε και με εξομολογητικό ύφος θα μου έλεγε: «Προσπάθησε με τη Μάχη. Οι γονείς της, ξέρεις τώρα... είναι με τον άλλο. Αλλά μπορείς να τους πείσεις». Θυμόταν ο κανάγας τα περασμένα, που με έβλεπε τα καλοκαίρια να αγορεύω. Τι να έκανα; Εικοσάρης ήμουν και μέχρι να καταλάβω έγινα σαράντα. Και τώρα βλέπω καθαρά τους χαμένους και τους κερδισμένους. Αλλά τι με νοιάζει εμένα; Πλήρωσα την μπριζόλα μου και έφυγα. Δήμος Μηλεών. Παλιός Δήμος. Πέρασαν τα χρόνια και τώρα δεν έχει πια σημασία. Κλόπας εναντίον Κλόπα, πάνω σ' αυτά τα βουνά που μάλλον δεν θα θυμίζουν τίποτα σε λίγα χρόνια.

Από την Καρδίτσα-Καρδίτσα στην ONE

του Μανώλη Βασιλάκη

Στο άπειρο μέσα κυλάμε κι η Αννούλα
γλυκά τραγουδά. Σε λίγο θα βρει της χαράς
το νησί.

Το αξιοθαύμαστο του περιουσιού λαού των νεοελλήνων, για τον γράφοντα, ήταν πάντοτε η λογική του. Εγνώριζα μια παλαιότερη δημοσκοπήσι σύμφωνα με την οποία το 54% των συνελλήνων επιθυμούσε την ένταξή μας στην ONE αλλά ταυτοχρόνως το 30% απ' αυτούς δεν επιθυμούσε να συνεχισθεί η πολιτική ώστε να οδηγηθούμε σ' αυτήν. Μελετώντάς την πανελλαδική δημοσκόπηση της ΚΑΠΑ Research που δημοσιεύθηκε στην *Εξουσία* (21.10.98), σύμφωνα με την οποία το 86% επιθυμεί να δοθεί έμφραση στην κοινωνική πολιτική ενώ το 53% λέγει να στην συνέχιση της σημερινής οικονομικής πολιτικής, και μη όντας ειδικός αναλυτής ούτε καν ψυχίατρος, μένω κατάπληκτος και με άλυτη την απορία πόσον ρεαλισμός αυξήθηκε ο παραλογισμός μας. Στον δρόμο λοιπόν για την ONE κραυγάζοντας «Καρδί-τσα-Καρδί-τσα!».

Στις εκατοντάδες αναλύσεις αυτών των ημερών, από τις οποίες θα ξεχωρίζα εκείνες της Αννίτας Πάνια, Λιάνας Κανέλλη και φυσικά τις κραυγές του Ευ. Γιαννόπουλου, εκκυριάρχησε η μικροπολιτική περί κερδοσίων και χαμένων στους δήμιους και στις νομαρχίες. Μας έχουν εξοντώσει στις αναλύσεις φιλοκυβερνητικοί και αντιπολιτευόμενοι για την ανάγκη κοινωνικής πολιτικής και για το άδηλο μέλλον του «τριχοτομηθέντος» ΠΑΣΟΚ και δεν μας λένε τι διακυβεύεται: η θέση της Ελλάδας στην Ευρώπη. Ότι όλες οι κοιμιστικές δυνάμεις κάνουν ό,τι μπορούν για να τινάξουν την ευρωπαϊκή προοπτική στον αέρα. Υποκριτικά και ανέντιμα, όλες οι πολιτικές δυνάμεις, εκείνες που έχουν συνυπογράψει την συνθήκη του Μάαστριχτ, εκείνες που διακηρύσσουν ότι το μέλλον μας είναι στην ευρωπαϊκή οικογένεια, κάνουν ό,τι είναι δυνατόν για να υπονομεύσουν την θέση της χώρας προκειμένου να δρέψουν ορισμένα μικροκομματικά οφέλη και δεν τους προβληματίζει ούτε καν η αποχή της τάξεως του 35% και ο διπλασιασμός των ακύρων-λευκών.

Αλλά βεβαίως τις κορυφαίες ευθύνες τις έχει ο Κ. Σημίτης και η κυβέρνησή του.

Παντοδύναμος επί δύο χρόνια δεν έπραξε όσα μπορούσε και όφειλε να πράξει προς αυτήν την κατεύθυνση, χάριν των ισορροπιών στο κόμμα που βαρύνεται εκτός των άλλων και με το παπανδρεϊκό αμάρτημα του «Τσοβόλα, δώσ' τα όλα». Δεν ετόλμησε όταν μπορούσε, θα τολμήσει άραγε τώρα; Ή θα ακολουθήσει πολιτική κατευνασμού των Κουλούρη, Καψή, Παπαθεμελή, Βουνάτσου και άλλων τέτοιων υπονομευτών της θέσης της χώρας; Θα πει την αλήθεια στον ελληνικό λαό ή θα μετατρέψει την

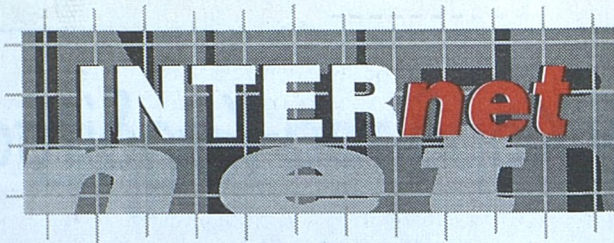
αποσταθεροποίηση και κρίση του ΠΑΣΟΚ σε πολιτική κρίση; Θα διακηρύξει όλη την αλήθεια στον ελληνικό λαό, θα αναλάβει τις ευθύνες του για το γεγονός ότι έως σήμερα η κυβέρνησή του υπηρέτησε το κοιμιστικό συμφέρον παρά το βαρύ κόστος για την χώρα, και θα προχωρήσει συγκρουόμενος με τους εντός και εκτός των κοιμιστικών τειχών ή θα εξακολουθήσει να ανέχεται την παραφροσύνη, που εκτείνεται έως τις προτάσεις τους περί «αντι-αξόνων» με την Συρία και λοιπούς τριτοκοσμικούς καθώς και πλήθος άλλων εθνικιστικών ονειρώξεων; Το γεγονός ότι το ΠΑΣΟΚ εστήριξε την εκλογή ενός άκρως επικινδύνου ατόμου όπως του αυτοαποκαλούμενου πρώην βουλευτού «Λέσβου», *Ίμβρου και Τενέδου* Βουνάτσου, δείχνει το μέγεθος της ενδοτικότητας και της μικροκομματικής λογικής τους. Αφού αναλάβει ο πρωθυπουργός όλες τις ευθύνες του για την υστέρηση της χώρας στην ευρωπαϊκή της πορεία, θα θέσει προ των ευθυνών τους όλους τους ηγέτες των αντι-

πολιτευομένων; Και εκείνοι, οι εθνικώς ανησυχούντες, εκείνοι που ζητούσαν σύσχεψη υπό τον πρόεδρο της Δημοκρατίας για τα λεγόμενα εθνικά θέματα, για το μείζον εθνικό θέμα τού σε ποιον κόσμο ανήκομε, για το πώς θα διασφαλίσουμε την θέση μας στην Ευρώπη, δεν διανοούνται να το ζητήσουν. Γιατί αυτό συνεπάγεται ευθύνες και υποχρεώσεις και εγκατάλειψη της μικροπολιτικής. Ας απαντήσουν συμπολιτευόμενοι και αντιπολιτευόμενοι δημοσία στο ερώτημα: πώς θα κατέβει ο πληθωρισμός στο απαιτούμενο 2% με «κοινωνική πολιτική» και αυξήσεις μισθών-συντάξεων; Και μάλιστα μ' αυτό το κοιμιστικώς διεφθαρμένο και σπάταλο κράτος; Θα μπορέσει ο κ. Σημίτης να αρθεί στο ύψος των περιστάσεων, και να επιχειρήσει μια ηρωική έξοδο προς την Ευρώπη παραμερίζοντας Κουλούρηδες, Καψήδες και άλλους Γουλμίδες;

Αλλά πλην της υποκρίτριας Ν.Δ. της ανιάτως πασχούσης από το σύνδρομο της Καρδίτσας και η Αριστερά έχει τεράστιες ευθύνες και θα πρέπει να διερωτηθεί ποιο το μέλλον της. Και δεν εννοούμε την βιοτεχνία του ΚΚΕ ή το περίπτερο του Τσοβόλα των οποίων η επιβίωση εξαρτάται από το πόσα κέντρα τοπικής εξουσίας μπορεί να ελέγξουν και από το πώς θα ψηφοθηρούν ακόμη και στο πτώμα της χώρας. Για τον Συνασπισμό οριστικώς και αδόξως ετελείωσε η Κεντροαριστερά με την αποτυχία της λειλασίας των ψήφων της από το ΠΑΣΟΚ. Η επόμενη φάση θα είναι η συρρίκνωσή της και η απορρόφηση ενός μεγάλου τμήματος της από το ΠΑΣΟΚ, εκτός εάν παύσει να είναι κόμμα διαμαρτυρίας και επιδιώξει επί τέλους μια έντιμη και καθαρή λύση: να αναλάβει ευθύνες εξουσίας. Πέραν των προγραμματικών συγρίψεων υπάρχει το θέμα του *εκλογικού νόμου*, ο οποίος βρίσκεται στα χέρια της κυβέρνησης. Τα παραδείγματα Γαλλίας, Ιταλίας, Γερμανίας υπάρχουν. Ένας έντιμος διάλογος μεταξύ υπευθύνων πολιτικών δυνάμεων θα έπρεπε να αρχίσει από το θέμα του εκλογικού νόμου. Και όχι με τα αμφιβόλου αποτελεσματικότητας «αμφίπλευρα ανοίγματα», όταν απέτυχαν τα «μονόπλευρα».

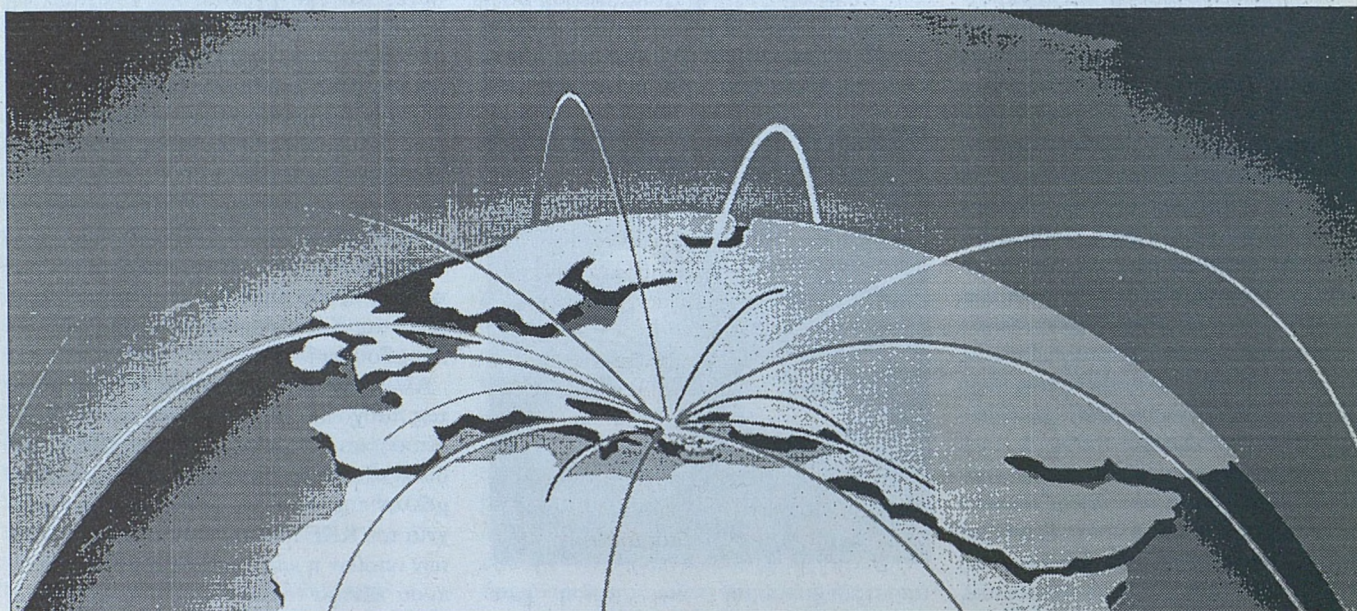
Της χαράς το νησί κείται νοτίως της Συρίας.

Η ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ ΤΟΥ ΚΥΒΕΡΝΟΧΩΡΟΥ

του Δημήτρη Σκούφη
dimanhsk@otenet.gr

ΣΤΑ ΠΡΟΗΓΟΥΜΕΝΑ σημειώματά μας προσπαθήσαμε να εντοπίσουμε ποια είναι τα στοιχεία εκείνα που, κατά την άποψή μας, οδηγούν προς την κατεύθυνση της ανάγκης για τη διατύπωση ενός διαφορετικού οικονομικού μοντέλου για την Κοινωνία των Πληροφοριών, δηλαδή για την κοινωνία στην οποία το κύριο αγαθό είναι η Πληροφορία. Προσπαθήσαμε, επίσης, να δώσουμε μια εικόνα των βασικών χαρακτηριστικών των πληροφοριακών αγαθών σε αντιδιαστολή με τα χαρακτηριστικά των βιομηχανικών αγαθών. Αποτολμήσαμε ακόμη τη διατύπωση της άποψης πως όλα τα δεδομένα υποδεικνύουν ότι βρισκόμαστε εμπρός σε κοινωνιογονικές αλλαγές που καθορίζονται από την εμφάνιση νέων παραγωγικών δυνάμεων και σχέσεων. Τέλος, δώσαμε ένα, κατά τη γνώμη μας, αποκαλυπτικό

παράδειγμα των επιπτώσεων που έχουν οι αλλαγές αυτές: την παγκόσμια χρηματιστηριακή κρίση.

Είναι μάλλον προφανές πως το οικονομικό μοντέλο της Οικονομίας της Ελεύθερης Αγοράς – με όλες τις διαστρεβλώσεις του, συμπεριλαμβανομένης και της Παγκοσμιοποίησης – αδυνατεί ν' ανταποκριθεί στις καινούργιες απαιτήσεις των καιρών. Ακόμα και οι πιο ένθερμοι ευαγγελιστές του παγκόσμιου laissez-faire, οι ΗΠΑ, αρχίζουν να αισθάνονται τις συνέπειες του γεγονότος αυτού: μπορεί μien η παγκοσμιοποίηση να ανοίγει διάπλατα τις πόρτες για πρόσβαση σε νέες αγορές (και νέα κέρδη), ανοίγει όμως και τους ασκούς του Αϊόλου, καθώς οι τοπικές οικονομικές κρίσεις παύουν πια να έχουν τοπικό χαρακτήρα και οι απόηχοί τους μετατρέπονται μέσα σε δευτερόλεπτα σε

τυφώνες που σαρώνουν το παγκόσμιο οικονομικό τοπίο. Το «Αόρατο Χέρι» του Adam Smith' φαίνεται να αδυνατεί πια να ασκήσει τον ρυθμιστικό του ρόλο τόσο σε εθνικό όσο και σε διεθνές επίπεδο, προκαλώντας ανεξέλεγκτες και εκρηκτικές καταστάσεις.

Η ΑΠΟΔΟΜΗΣΗ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ ΤΗΣ ΑΓΟΡΑΣ

Κάθε μέρα γίνεται όλο και πιο φανερό πως οι σύγχρονες τεχνολογίες αρχίζουν να υποσκάπτουν σταδιακά τα χαρακτηριστικά που επιτρέπουν την αποτελεσματική και αποδοτική λειτουργία της Οικονομίας της Αγοράς όπως την ξέρουμε σήμερα. Η διαπίστωση αυτή τεκμηριώνεται ανάγλυφα σε μια επιστημονική ανακοίνωση των J. Bradford De Long και A. Michael Froomkin που έγινε το 1997 στη

John F. Kennedy School of Government του Harvard², στο πλαίσιο ενός συμποσίου για την Οικονομία της Ψηφιακής Πληροφορίας.

Στην ανακοίνωση αυτή εξετάζεται η ισχύς τριών από τις βασικές αρχές που διέπουν τη λειτουργία της Οικονομίας της Αγοράς ως προς τα Πληροφοριακά αγαθά. Οι αρχές αυτές είναι:

- Η αποκλειστικότητα (*excludability*), δηλαδή η ικανότητα των πωλητών να αναγκάζουν τους καταναλωτές να γίνουν αγοραστές και να πληρώνουν γι' αυτό που χρησιμοποιούν.

- Ο ανταγωνισμός (*rivalry*), δηλαδή μια κοστολογική δομή με βάση την οποία δύο τεμάχια ενός αγαθού δεν μπορούν να κοστίσουν όσο ένα, κατά την οποία η παραγωγή ενός αγαθού για δύο εκατομμύρια καταναλωτές απαιτεί διπλάσιους παραγωγικούς πόρους απ' όσους είναι αρκετοί για την παραγωγή του ίδιου αγαθού για ένα εκατομμύριο καταναλωτές.

- Η διαφάνεια (*transparency*), δηλαδή η ικανότητα των καταναλωτών να βλέπουν καθαρά τι χρειάζονται και τι υπάρχει στην αγορά και επομένως να γνωρίζουν αυτό που θέλουν ν' αγοράσουν.

Οι συγγραφείς της ανακοίνωσης διαπιστώνουν ότι, ως προς τα Πληροφοριακά αγαθά, οι τρεις αυτές αρχές δεν ισχύουν, τουλάχιστον με τον κλασικό τρόπο. Μια προσεκτική ματιά στον κύκλο παραγωγής, διάθεσης και κατανάλωσης των αγαθών αυτών αποδεικνύει του λόγου το αληθές:

- Είναι εξαιρετικά δύσκολο για τους παραγωγούς πληροφοριακών αγαθών ν' αποκλείσουν τη δυνατότητα χρήσης των προϊόντων τους από καταναλωτές που δεν θέλουν να πληρώσουν. Τα πληροφοριακά αγαθά αντιγράφονται εύκολα και οι τεχνικές που θα απέκλειαν τη χωρίς πληρωμή χρήση τους είναι πολύ ακριβές. Όπως παρατηρούν οι συντάκτες της ανακοίνωσης, πέρα από αυτό καθ' εαυτό το πρόβλημα, υπάρχουν και άλλες δευτερογενείς επιπτώσεις: «Η απουσία αποκλειστικότητας δεν παρέχει στους εν δυνάμει αγοραστές κάποιον αποτελεσματικό τρόπο να δώσουν στο σύστημα της αγοράς ν' αντιληφθεί πόσο μεγάλη είναι η ζήτηση και τι ακριβώς αφορά αυτή η συζήτηση».

- Είναι προφανές πως στην αγορά του μέλλοντος, η χρήση πληροφοριακών αγαθών δεν υπόκειται στην αρχή της ανταγωνιστικότητας, όπως περιγράφηκε πιο πάνω: το καταναλωτικό κόστος δύο κομμα-

τιών ενός αγαθού είναι σχεδόν όσο το κόστος του ενός, αφού το οριακό κόστος³ του αγαθού είναι πρακτικά μηδενικό: «Μια σωστή Οικονομία της Αγοράς χαρακτηρίζεται από τον ανταγωνισμό ώστε να περιορίζεται η άσκηση της ιδιωτικής οικονομικής ισχύος, από τιμές που είναι ίσες περίπου με το οριακό κόστος, από απολαβές στους επενδυτές και στους εργαζομένους που ν' αντιστοιχούν στην κοινωνική προστιθέμενη αξία της βιομηχανίας και από κατάλληλα κίνητρα για καινοτομίες και ανάπτυξη νέων προϊόντων. Όλα αυτά φαίνονται σχεδόν αδύνατα για εκτός ανταγωνισμού προϊόντα, όπως είναι τα ψηφιακά».

- Στις περισσότερες περιπτώσεις, σε ό,τι αφορά πληροφοριακά αγαθά, ο εν δυνάμει καταναλωτής δεν γνωρίζει εκ των προτέρων τι ακριβώς θέλει να αγοράσει και τι υπάρχει στην αγορά, επομένως δεν ισχύει η αρχή της διαφάνειας. «Η αγορά αγαθών λογισμικού δεν έχει καμιά σχέση με την αγορά υλικών αγαθών. Είναι μάλλον η αγορά ενός συνόλου πραγματικών αγαθών, μελλοντικών αγαθών και μελλοντικών υπηρεσιών. Η αρχική πράξη της αγοράς δεν είναι απ' εαυτής μια πλήρης συναλλαγή, αλλά είναι μάλλον η προπληρωμή για τη δημιουργία και καθιέρωση μιας σχέσης μεταξύ παραγωγού και καταναλωτή».

Όπως είναι επόμενο, η μη-ισχύς των τριών αυτών αρχών που διέπουν την Οικονομία της Αγοράς συνεπάγεται άμεσα την αδυναμία του υπάρχοντος μοντέλου να ανταποκριθεί στις συνθήκες που επικρατούν. Και αν σήμερα οι αρχές αυτές δεν ισχύουν για ένα μικρό μόνο κλάσμα της συνολικής οικονομικής δραστηριότητας, τι θα γίνει όταν το κλάσμα αυτό γίνει μεγαλύτερο; Δεν υπάρχει καμιά αμφιβολία πως θα προκύψει μια κατάσταση εκτεταμένης αποδόμησης της υπάρχουσας Οικονομίας της Αγοράς.

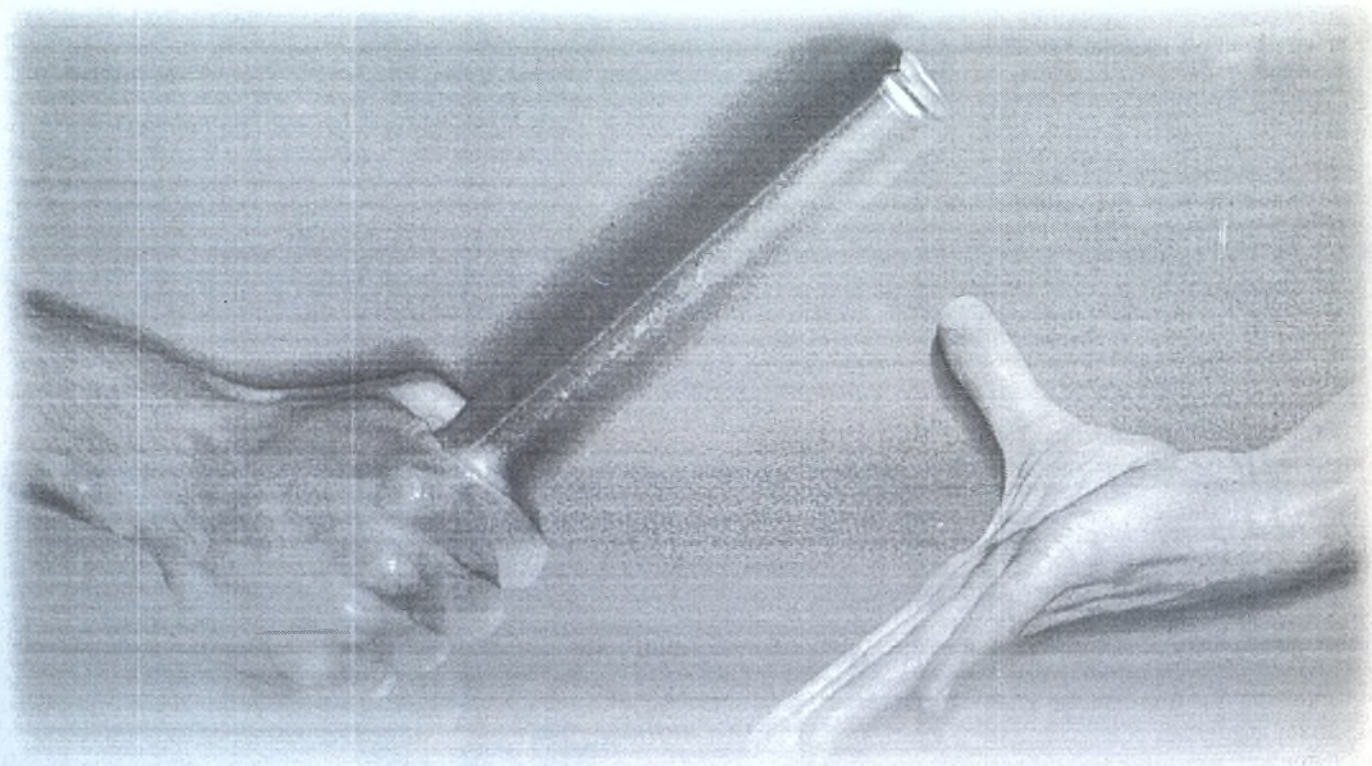
Οι συνέπειες του γεγονότος αυτού δεν είναι δυνατόν να αποτιμηθούν εκ των προτέρων ούτε είναι δυνατό να διατυπωθούν συνταγές λύσεων που θα τις αντιστρέψουν. Το βέβαιο είναι πως οι παλιές ρυθμιστικές συνταγές δεν φέρνουν ριζικά αποτελέσματα. Όπως παρατηρούν οι συντάκτες της ανακοίνωσης, τα ερωτήματα που γεννώνται είναι πολύ περισσότερα και ευρύτερης κλίμακας από τις απαντήσεις που δίνονται.

Πέρα, όμως, από τα μοντέλα, υπάρχει και η πραγματικότητα: στο Internet των

60.000.000 χρηστών, και σε συνθήκες απόλυτου *laissez-faire*, έχει ήδη διαμόρφωθεί μια νέα κατάσταση με τους δικούς της κανόνες που καθιερώθηκαν σε ελάχιστο χρονικό διάστημα, χωρίς να λάβει υπ' όψιν της –τουλάχιστον καθοριστικά– το κλασικό μοντέλο της Οικονομίας της Αγοράς. Ίσως η έξοδος από τα διλήμματα να βρίσκεται στην ανάλυση αυτών των κανόνων και της πρακτικής που φαίνεται να λειτουργεί ικανοποιητικά σε ένα ευρύ δείγμα και στη συναγωγή των κατάλληλων συμπερασμάτων. Το έργο αυτό αποτελεί αντικείμενο επιστημονικής έρευνας με άδηλα μέχρι στιγμής αποτελέσματα.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1. «Καθώς λοιπόν κάθε άτομο αποσκοπεί, όσο πιο πολύ μπορεί, στο να χρησιμοποιεί το κεφάλαιό του τόσο για να υποστηρίξει τη βιομηχανία της χώρας του όσο και να την κατευθύνει με τέτοιο τρόπο που τα προϊόντα της να έχουν τη μέγιστη δυνατή αξία, το κάθε άτομο εργάζεται αναγκαστικά όσο πιο πολύ μπορεί και προς την κατεύθυνση της αύξησης του ετήσιου κοινωνικού εισοδήματος. Παρ' όλα αυτά, ούτε αποσκοπεί στην προώθηση του κοινωνικού συμφέροντος ούτε γνωρίζει πως το προωθεί. Προτιμώντας να στηρίζει την τοπική και όχι την ξένη βιομηχανία, αποβλέπει μόνο στη δική του εξασφάλιση. Κατευθύνοντας τη βιομηχανία αυτή προς την κατεύθυνση της παραγωγής της μέγιστης δυνατής αξίας, αποβλέπει μόνο στο δικό του κέρδος και στην περίπτωση αυτή –όπως και σε πολλές άλλες– οδηγείται από ένα αόρατο χέρι στο να προάγει ένα σκοπό που δεν ανήκε στις προθέσεις του. (...) Επιδιώκοντας το συμφέρον του συχνά προάγει και το κοινωνικό συμφέρον πιο αποτελεσματικά απ' όσο προτίθεται». Adam Smith, *An Inquiry into the Nature and Causes of the Wealth of Nations*.
2. Το πλήρες κείμενο του προσχεδίου της ανακοίνωσης με τίτλο «*The Next Economy?*» υπάρχει στη διεύθυνση <http://www.law.miami.edu/~froomkin/articles/newecon.htm>
3. «Οριακό κόστος: η αύξηση στο συνολικό κόστος που προέρχεται από την αύξηση της παραγωγής κατά μία μονάδα. Συνήθως, όσο η παραγωγή αυξάνει, τόσο η παραπάνω αύξηση μειώνεται, πέρα όμως από ορισμένο όριο, αρχίζει και πάλι να αυξάνει» (Λεξικό Εμπορικών Τραπεζικών και Οικονομικών Όρων. Ι. Χρυσοβιτισιώτη - Ι. Σταυρακόπουλου, εκδ. Παπαζήση, 1995).

Ο καπιταλισμός των «χρηματοπιστωτικών παραγωγών»

του Κώστα Τσαλόγλου

Είναι πλήρως δικαιολογημένα τα σχόλια που μιλούν για κρίση του καπιταλισμού εξαιτίας των νομισματικών και χρηματιστηριακών αναταραχών των τελευταία δέκα μηνών. Και του φόβου ότι η κρίση θα συνεχιστεί, μετατρεπόμενη σε πλουτοπαραγωγική και εμπορική ύφεση, με όλα τα δυσμενή παρακολουθήματά της στο κοινωνικό και πολιτικό πεδίο. Μια διευκρίνιση, ωστόσο, όχι δευτερεύουσας σημασίας, είναι αναγκαία.

Δεν πρόκειται για κρίση του καπιταλισμού, γενικά. Αλλά για κρίση του βιομηχανικού καπιταλισμού. Ο καπιταλισμός, σαν συστημική λειτουργία της οικονομίας της αγοράς, είναι αρκετά παλιό φαινόμενο και έχει υποστεί σημαντικές μεταλλαγές στη διάρκεια της ζωής του. Παρασύροντας όπως είναι φυσικό, σε «συνοδούς» εξελίξεις και τα πολιτικο-οικονομικά συστήματά, αυτά που υπόσχονται την καλύτερη δυνατή διαχείριση των συνεργαζόμενων, πα-

ρά την καθαρή μεταξύ τους εχθρότητα, συμφερόντων κεφαλαίου και εργασίας.

Η τρέχουσα κρίση του βιομηχανικού καπιταλισμού είναι παράγωγο των εγγενών μειονεκτημάτων του. Των μειονεκτημάτων, που άφησαν σκόπιμα ανεξέλικτο έναν από τους οργανικούς παράγοντες ανάπτυξης πορείας του συστήματος. Τον παράγοντα **κατανάλωση**.

Θεμελιώδης προϋπόθεση κερδοφορίας του επενδυμένου σε παραγωγή υλικών αγαθών και προσφοράς υπηρεσιών κεφα-

λαίου είναι η γρήγορη κατανάλωση όλο και περισσότερων, σε ποσότητα και ποικιλία, προϊόντων. Από την πληθοπαγωγή αντλείται η υπεραξία της εργασίας –το κέρδος του επενδυμένου κεφαλαίου–, εφόσον υπάρχουν αγορές απορρόφησης αυτής της παραγωγής. Πρέπει να υπάρχουν, συνεπώς, πολλοί αγοραστές. Οι παραδοσιακά πλούσιοι δεν αρκούν. Στους ίδιους τους εργαζομένους εκχωρήθηκε και ο ρόλος του καταναλωτή, με διαμόρφωση αμοιβής της εργασίας, ικανής να στηρίζει

την πληθοπαρραγωγή, την προϋπόθεση, δηλαδή, επιβίωσης του καπιταλισμού αυτής της ιστορικής του μορφής. Η πολιτική εξουσία, αναδεικνυόμενη από την καθολική πλέον ψήφο, εμπλούτισε τα καθήκοντά της και με την προστασία των συμφερόντων της εργασίας ώστε το σύστημα να αναγνωρίζεται και ως κοινωνικά ωφέλιμο. Δεν αποκρύπτεται, όμως, με όλα αυτά, και η αρνητική πλευρά του. Εργαζόμενοι-καταναλωτές είναι μόνον όσοι απασχολούνται σε βιομηχανικά αναπτυγμένες χώρες – μικρότερης ή μεγαλύτερης ανάπτυξης, δεν έχει σημασία.

Τι γίνεται όταν, με τη βοήθεια της επιστήμης και της τεχνολογίας, πολλαπλασιάζεται η χαμηλού κόστους παραγωγή με συνέπεια την όξυνση του ανταγωνισμού ανάμεσα στους ομοιοπαρραγωγούς; Τι γίνεται όταν, και αυτοί ακόμη οι «εργαζόμενοι-καταναλωτές» των αναπτυγμένων οικονομιών λιγοστεύουν, δημογραφικά και εισοδηματικά, επειδή την εργασία τους την αντικαθιστούν οι ηλεκτρονικοί μηχανισμοί, ή επειδή η επιχείρηση που τους απασχολούσε υπέστη ολοκληρωτική ανταγωνιστική ήττα; Πώς, ακόμη, να αποφευχθούν οι συνέπειες του παγκοσμιοποιημένου εμπορίου, όταν ανταγωνιστικές προσφορές είναι αυτές που προέρχονται από «αλλοδαπός» επενδυτικό κεφάλαιο σε περιοχές πάμφθηνης και απροσάτευτης εργασίας; Ή, όταν, στο διάδοχο της ψυχροπολεμικής αντιπαράθεσης καθεστώς ειρήνης υποβαθμίστηκε ο ρόλος της πολεμικής βιομηχανίας ως υποστηρικτή της αναπτυσσόμενης καπιταλιστικής οικονομίας; Τι γίνεται, όταν, με άλλα λόγια, η προσφορά υλικών αγαθών και υπηρεσιών υπερβαίνει κατά πολύ τη ζήτηση, με συνέπεια το ασύμφορο στη συνέχιση της παραγωγής, άρα και της εργασιακής απασχόλησης; Τότε, όταν γίνονται πιεστικές οι καταστάσεις που συνοδεύουν τη «γήρανση» του βιομηχανικού καπιταλισμού, τότε, το κεφάλαιο αναζητεί άλλες πηγές κερδοφορίας του. Και περνάει, έτσι, η οικονομία της ελεύθερης αγοράς, από τον πλουτοπαρραγωγικό, με θετικές κοινωνικές προεκτάσεις, καπιταλισμό, στον καπιταλισμό των **χρηματοπιστωτικών παραγωγών**. Στον κεφαλαιοκρατισμό, ο οποίος δεν ενδιαφέρεται, πλέον, για τον πολλαπλασιασμό των καταναλωτών ως προς οργανικό στοιχείο της αναπτυξιακής του λογικής. Κερδοφορεί από τα **αποταμιεύματα**, και όχι από τη διαδικασία σχηματισμού τους!

Η ΥΠΟΚΑΤΑΝΑΛΩΣΗ

Ήταν αναπόφευκτη, σύμφωνα με τις αρχές του ιστορικο-διαλεκτικού υλισμού όπως θα έλεγαν και οι μαρξιστές, η εξέλιξη του βιομηχανικού καπιταλισμού προς αυτή την κατεύθυνση, εξαιτίας των «ποσοτικών» συσσωρεύσεων των εγγενών αντιφραστικών του τάσεων. Ο ανταγωνισμός, από λειτουργικό στοιχείο της καπιταλιστικής παραγωγής και προστασίας των καταναλωτών, κατέληξε να είναι η καταστροφικότερη εσωτερική απειλή της, όταν η παγκοσμιοποίηση της διακίνησης κεφα-

Η οικονομία της ελεύθερης αγοράς περνά, από τον πλουτοπαρραγωγικό, με θετικές κοινωνικές προεκτάσεις, καπιταλισμό, στον καπιταλισμό των χρηματοπιστωτικών παραγωγών. Στον κεφαλαιοκρατισμό, που δεν ενδιαφέρεται, πλέον, για τον πολλαπλασιασμό των καταναλωτών ως προς οργανικό στοιχείο της αναπτυξιακής του λογικής. Κερδοφορεί από τα αποταμιεύματα, και όχι από τη διαδικασία σχηματισμού τους!

λαίων και εμπορευμάτων πίστεψε πως μπορούσε να επιστρέψει στον πρωτόγονο καπιταλισμό. Στην αποσύνθεση, δηλαδή, του «καταναλωτή» από τον «παραγωγό αξιών». Στο όνομα της μεγαλύτερης δυνατής συμπίεσης του κόστους παραγωγής συρρικνώνεται σε παγκόσμια κλίμακα η ζήτηση, ακόμα και στην περιοχή του βιομηχανικά αναπτυγμένου κόσμου, αφήνοντας τον υπόλοιπο πληθυσμό της γης σε επιδεινούμενη **υποκατανάλωση**. Ο ανταγωνισμός έχει αναχθεί ως η μοναδική προϋπόθεση επιβίωσης της οικονομίας κάθε, λιγότερο ή περισσότερο, αναπτυγμένης χώρας. Είναι αυτός που υπαγορεύει, πλέον, όχι μόνο την ιδιωτική και την κρατική οικονομική διαχείριση, αλλά και την έκταση των κοινωνικών δικαιωμάτων, αυτήν την ίδια την ευχέρεια του εθνικού κράτους να είναι και κράτος πρόνοιας! Δεν είναι τυχαίο ότι οι οικονομίες με την ταχύτερη

ετήσια αύξηση του εθνικού τους εισοδήματος είναι οι χώρες με απροκάλυπτα ή συγκαλυμμένα ολοκληρωτικά καθεστώτα. Τα καθεστώτα, όπου συνδυάζεται η προσφορά κάθε είδους διευκολύνσεων στο επενδύσιμο παραγωγικά αλλοδαπό κεφάλαιο, με την απαγόρευση κάθε κοινωνικής διαμαρτυρίας που την προκαλεί η κραυγαλέα διάσταση μεταξύ κερδών κεφαλαίου και αμοιβής εργασίας. Και όπου η έκταση της ανεργίας και της υποκατανάλωσης μεγάλων τμημάτων του απασχολούμενου πληθυσμού λειτουργεί, μαζί με την αστυνομική βία, ως το πειστικότερο «επιχείρημα» υπέρ της ανεμπόδιστης ουριοδρομίας του όψιμου βιομηχανικού καπιταλισμού. Στην «εκλεπτυσμένη» θεσμικά Δύση, το κατοχυρωμένο συνταγματικά δικαίωμα στην εργασία, με νομοθετικά προστατευμένους τους όρους άσκησης του, μεταστοιχειώθηκε σε «ελαστικό» ωράριο εργασίας, σε «μερική» απασχόληση, σε αμολόγητη κατάργηση του ωραρίου, σε προοδευτική απαλλαγή της δημόσιας οικονομίας από τη συμβολή στη λειτουργία των ασφαλιστικών Ταμείων των εργαζομένων. Δεν έγιναν ακόμη οι πλατείες των μεγαλουπόλεων του αναπτυγμένου κόσμου πλατείες «Τιέν Αν Μεν». Αλλά τα καταστροφικά αδιέξοδα στα οποία οδηγεί η υστερία του ανταγωνισμού δεν αποκλείουν παρόμοια εξέλιξη!

ΧΡΗΜΑΤΟΠΙΣΤΩΤΙΚΗ ΚΕΡΔΟΣΚΟΠΙΑ

Δεν μένουν στο απυρόβλητο του αδυσώπητου ανταγωνισμού ούτε τα ίδια τα κεφάλαια της χρηματοπιστωτικής κερδοσκοπίας. Συγχωνεύονται, για να ισχυροποιηθούν έναντι των ανταγωνιστών τους, με το ίδιο άγχος που συγχωνεύονται, με τον ένα ή τον άλλο τρόπο, και οι βιομηχανικές ή οι εμπορικές επιχειρήσεις, όπως και αυτές των κατασκευαστικών υπηρεσιών, για να μειώσουν το κόστος λειτουργίας τους. Διότι, όμως, οι χρηματοπιστωτικές εταιρείες απευθύνονται σε πεδία κερδοφορίας ακόμη πιο στενά από εκείνα που δημιουργεί η υποκατανάλωση για τους παραγωγούς, γίνονται, και αυτές, θύματα του ανταγωνισμού και του απρόσεκτου κυνηγητού κερδογόνων επενδύσεων. Κερδοσκοπούν από τις διαταραχές των νομισματικών ισοτιμιών, από τις καλλιεργούμενες αυξομειώσεις των τιμών των χρηματιστηριακών αξιών, από τις δανειακές ανάγκες των ασθενέστερων εθνικών οικονομιών. Αλλά και από την εντύπωση των αφελών αποταμιευτών –που είναι ο πιο απροσπάτευστος

ΕΚΔΟΣΕΙΣ

τροχαλία

Γριβαίων 5 - 106 80 Αθήνα
Τηλ. 36.46.426 - Fax: 36.21.932

Έντουαρντ Έβερετ ΣΕΛΙΔΕΣ ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟΥ

1819, Κέρκυρα - Ιωάννινα - Μετώρα -
Τύρναβος - Δελλφοί - Αθήνα - Καλάβρυτα
- Κωνσταντινούπολη - Βουκουρέστι.

Εισαγωγή - Μετάφραση - Σχόλια:

ΑΝΤΕΙΑ ΦΡΑΝΤΖΗ

Επιμέλεια & Σχόλια εικονογράφησης:

ΣΤΑΘΗΣ ΦΙΝΟΠΟΥΛΟΣ

τροχαλία

238 σελ., 14 x 21 cm, 27 εκ., 3.800 δρχ.

Με καθυστέρηση εκατόν εβδόμηντα πέντε χρόνων εκδίδεται το αδημοσίευτο ημερολόγιο του Έντουαρντ Έβερετ, μια σημαντική μαρτυρία για την Ελλάδα του 1819 και τον φιλελληνισμό.

Στον Έβερετ ανήκει η τιμή ότι είναι ο πρώτος γνωστός Αμερικανός που συνδυάζει το λόγο ενδιαφέρον για την αρχαιότητα και συγχρόνως διέθετε εκείνη την παιδεία που τον κατηύθυνε στη μελέτη της μεσαιωνικής και νεότερης Ελλάδας: συναναστράφηκε Έλληνες κατά τη διάρκεια των σπουδών του στη Γερμανία και επιδίωξε να γνωρίσει επιφανείς Έλληνες, όπως λ.χ. τον Κοραή στο Παρίσι: συναντήθηκε με τον Βύρωνα -του οποίου το έργο γνώριζε ήδη- αμέσως μόλις έφτασε στην Ευρώπη· ασχολήθηκε με την εκμάθηση της νεοελληνικής γλώσσας· περιηγήθηκε την Ελλάδα και κατέγραψε τις εντυπώσεις του σε ημερολόγιο· επιστρέφοντας στην Αμερική έδωσε την πολιτική μάχη του φιλελληνισμού με όσους τρόπους διέθετε.

Η σκέψη να πλαστωθεί το εξαιρετικά ενδιαφέρον κείμενο του Έβερετ με εικονογραφία βασισμένη σχεδόν αποκλειστικά σε σχέδια του Ντυπρέ (1789-1837) έγινε γιατί κατά σύμπτωση αμφότεροι ακολούθησαν σχεδόν ταυτόχρονα την ίδια διαδρομή από την Κέρκυρα προς την Αθήνα.

πελάτης τους- ότι μπορούν να πλουτίσουν από τη μία στιγμή στην άλλη, τοποθετώντας το αποταμίευσμά τους σε πλουτοπαραγωγικές πηγές τόσο έντιμες και σταθερές όσο είναι τα ... «αεροπλανάκια» και οι αλβανικές «πυραμίδες»! Οι ογκώδεις απώλειες κερδών και κεφαλαίου από τις επικρατέστερες, σε παγκόσμια κλίμακα, εταιρείες διαχείρισης κεφαλαίων (τα περιώνυμα hedge funds, που σημαίνει «περίφρακτα», ανέγγιχτα από κάθε έλεγχο Ταμεία), ήταν η συγκλονιστική συνέπεια του κυνηγιού κέρδους με τοποθετήσεις, χρη-

**Οι χρηματοπιστωτικές εταιρείες
απευθύνονται σε πεδία
κερδοφορίας ακόμη πιο στενά από
εκείνα που δημιουργεί η
υποκατανάλωση για τους
παραγωγούς, γίνονται, και αυτές,
θύματα του ανταγωνισμού και του
απρόσεκτου κυνηγιού
κερδογόνων επενδύσεων.**

ματιστηριακές ή πιστωτικές, σε τυχοδιωκτικές πλουτοπαραγωγικές δραστηριότητες, οι οποίες κατέρρευσαν ελλείψει καταναλωτών των προϊόντων τους.

ΤΟ ΑΔΙΑΦΟΡΟ ΚΡΑΤΟΣ

Ποτέ δεν απασχόλησε τους διαχειριστές αυτής της παγκόσμιας προσφοράς αποταμιευμάτων να τα χρησιμοποιήσουν για την παραγωγική και καταναλωτική πρόοδο των φτωχότερων κατοίκων του πλανήτη. Αλλά γιατί να το κάνουν, όταν οι ίδιες οι πολιτικές ηγεσίες του «προηγμένου» κόσμου αδιαφορούν πλήρως γι' αυτήν την ανθρώπινη πλευρά της διεθνούς οικονομικής πραγματικότητας; Και εδώ, ακριβώς, εστιάζεται το πιο ανησυχητικό σύνδρομο του γιγρυσάντος βιομηχανικού καπιταλισμού. Οι εθνικές κυβερνήσεις αποφιλιώνονται παρεμβατικών δυνατοτήτων για τον έλεγχο της ελεύθερης οικονομίας της αγοράς, ώστε οι εργαζόμενοι, αλλά και η εθνική οικονομία στο σύνολό της να μη βλάπτονται από την ανεξέλεγκτη δράση του ιδιωτικού κεφαλαίου. Η αποφιλίωση αρμοδιοτήτων του κράτους προσέλαβε διαρκώς επιταχυνόμενους ρυθμούς μετά την κατάρρευση του υπαρκτού σοσιαλισμού. Μετά τη διάφευση των προσδοκιών εκατοντά-

δων εκατομμυρίων περιθωριοποιημένων ατόμων, ότι η κρατική διαχείριση της οικονομίας θα τερμάτιζε την οικονομική ανισότητα, υπεύθυνη για την απαξίωση της ηθικής και νομικής ισότητας που υποτίθεται πως έχει προηγηθεί με τον χριστιανισμό και με τη γαλλική επανάσταση. Με όποιο όνομα, πλέον, πολιτικο-οικονομικού «άλλοθι» και αν επιχειρείται η «ανάμρφωση» του ρόλου του κράτους σύμφωνα με τις απαιτήσεις του μεταβιομηχανικού καπιταλιστικού ανταγωνισμού, η ανάμρφωση τούτη έχει γίνει... μονόδρομος!

Ούτε η αποτυχία της διάσκεψης των επτά πλουσιότερων χωρών του κόσμου, για την αναζήτηση σωστικής λύσης στην επιμένονσα κρίση των χρηματοπιστωτικών αγορών, ούτε η σύνοδος του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου, με το ίδιο θέμα στην ατζέντα των εργασιών του, είναι περιστατικά ανεξάρτητα από την αμηχανία των πολιτικών ηγετών να παρέμβουν σε λειτουργίες, από τις οποίες οι ίδιοι επέτρεψαν να απομονωθούν. Από την ώρα όπου η εργασία έπαψε να θεωρείται αναγκαστικός εταίρος για την παραγωγή κερδών του κεφαλαίου και εθνικού πλούτου γενικότερα, η πολιτική εξουσία εκπίπτει της αποστολής της ως υπεύθυνη για την ανακατανομή του παραγόμενου πλούτου προς όφελος των ασθενέστερων συντελεστών του. Η διαχείριση των ατομικών ή των θεσμοθετημένων αποταμιεύσεων (όπως είναι τα κεφάλαια των ασφαλιστικών Ταμείων) αποτελεί ιδιωτική, πλέον, υπόθεση. Με αδιάφορο το κράτος αν αυτές οι αποταμιεύσεις δεν κατευθύνονται σε πλουτοπαραγωγικές επενδύσεις και σε αύξηση των ευκαιριών απασχόλησης, αλλά στα θησαυροφυλάκια των «θεοσμικών» και των ευφρόνεστερων ιδιωτών κερδοσκόπων, γιγενών ή αλλοδαπών. Η συγκυριακή βελτίωση της ατμόσφαιρας προήλθε από την πρωτοβουλία τραπεζιτών, με τη μείωση των τραπεζικών επιτοκίων κατά ένα τέταρτο της μονάδας. Μέτρο, εμπνευσμένο και αυτό από τον «ρατσισμό» του βιομηχανικού καπιταλισμού. Για να τονωθεί, δηλαδή, η παραγωγή στην αμερικανική οικονομία. Η οποία θα αναζωογονήσει και τις άλλες «πληγείσες» βιομηχανικές οικονομίες, μέσω των εξαγωγών τους προς αυτήν. Θα προληφθεί, έτσι, η ύφεση, με ταυτόχρονη τόνωση της κατανάλωσης. Ένα δισκίο... Viagra για να ενεργοποιηθεί ο θνήσκων ελέφανς!...

Κάθε επιφύλαξη για την ευημερία του αυριανού «αναπτυσσόμενου» κόσμου είναι δεκτή!

Επιμέλεια: Σωτήρης Ντάλης

Η Ευρώπη του 21ου αιώνα

Το άτυπο Συμβούλιο Κορυφής της Ε.Ε. το Σαββατοκύριακο στο Πέρτσαχ της Αυστρίας δεν πρόκειται να λάβει καμία απόφαση. Ίσως γι' αυτό το λόγο να αποτελέσει σταθμό για το ευρωπαϊκό γίγνεσθαι. Οι Δεκαπέντε θα έχουν μια ευκαιρία για ουσιαστική συζήτηση όσον αφορά στο μέλλον της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Με πρόσφατη τη διεθνή οικονομική κρίση και με δεδομένη την ισχυρή οικονομική της παρουσία, η Ε.Ε. αναζητεί μια «καλύτερη χρήση του οικονομικού δυναμικού της» και είναι βέβαιο ότι η άτυπη σύνοδος Κορυφής θα δώσει μια ευκαιρία για ελεύθερη συζήτηση όσον αφορά το ρόλο της Ε.Ε. στις διεθνείς οικονομικές και πολιτικές εξελίξεις.

Θέματα καίριας σημασίας, όπως είναι η απασχόληση, η κοινωνική πολιτική, η διατήρηση και ενίσχυση της εσωτερικής και εξωτερικής ασφάλειας, η εφαρμογή της επικουρικότητας (το είχε θέσει ο Χ. Κολ) και το πρόβλημα της στενότερης συνεργασίας την Ε.Ε. αναμένεται να κυριαρχήσουν στην ανοιχτή ατζέντα της Συνόδου του Πέρτσαχ.

Η Ε.Ε. χρειάζεται αυτόν το διάλογο για την ανάγκη μιας νέας ώθησης, μιας νέας δυναμικής. Κι η ιδέα της Αυστριακής Προεδρίας (στο πλαίσιο των φιλοδοξιών της να εγγράψει μια θετική πρωτοβουλία στις ευρωπαϊκές διεργασίες) κρίνεται απολύτως ορθή.

Από αυτή τη συνάντηση αναμένεται να προκύψουν σκέψεις και ιδέες, τις οποίες αργότερα θα επεξεργαστούν η Επιτροπή και η Προεδρία προκειμένου να γίνουν συγκεκριμένες προτάσεις στις επόμενες συνόδους κορυφής.

Για παράδειγμα, θα έχει ιδιαίτερο ενδιαφέρον αν η

**Η πρωτοβουλία
γι' αυτήν την
άτυπη σύσκεψη
αποτελεί
καινοτομία για
την Ε.Ε., αφού
οι υπουργοί
Άμυνας δεν
απαρτίζουν
Συμβούλιο
Υπουργών.**

συζήτηση επεκταθεί και στα θέματα κοινής Εξωτερικής Πολιτικής και Πολιτικής Ασφάλειας (ΚΕΠΠΑ). Πέρα από τις τριβές που ενδέχεται να εκδηλωθούν ως προς το πρόσωπο που θα επιλεγεί για τη θέση του κυρίου ΚΕΠΠΑ (τεχνοκράτης ή πολιτικός), ο οποίος θα εκπροσωπεί διεθνώς την Ε.Ε., η Ευρώπη οφείλει να θέσει στις άμεσες προτεραιότητές της την ουσιαστική συμμετοχή της στις διεθνείς εξελίξεις.

Η Προεδρία της ουδέτερης Αυστρίας μάς επιφυλάσσει μια ευχάριστη έκπληξη, καθώς προετοιμάζει για τις 3 και 4 Νοεμβρίου την παρθενική συνεδρίαση του Συμβουλίου Υπουργών Άμυνας των κρατών-μελών της Ε.Ε. με στόχο την υιοθέτηση συγκλινουσών θέσεων από το Συμβούλιο Κορυφής του Δεκεμβρίου.

Η πρωτοβουλία γι' αυτήν την άτυπη σύσκεψη αποτελεί καινοτομία για την Ε.Ε., αφού οι υπουργοί Άμυνας δεν απαρτίζουν Συμβούλιο Υπουργών. Κύριο θέμα της θα είναι οι επιπτώσεις της Συνθήκης του Άμστερνταμ στη μελλοντική ΚΕΠΠΑ και θα συζητηθούν οι διαδικασίες αποφάσεων και ενεργειών μέσα στην Ε.Ε. κατά τη μελλοντική αντιμετώπιση κρίσεων.

Στο κατώφλι του 21ου αιώνα, η Ευρωπαϊκή Ένωση πρέπει να συγκροτήσει μια αξιόπιστη, συνεκτική και μακράς πνοής στρατηγική για την ειρήνη, τη σταθερότητα, τη συνεργασία και την ενσωμάτωση των πρώην κομμουνιστικών χωρών στους ευρωπαϊκούς θεσμούς. Αντιμέτωπη με την κατάρρευση πολλών από τις μεταπολεμικές σταθερές, που διαμόρφωσαν την πολιτική και κοινωνική της πραγματικότητα, αντιμετώπιση με το πρόβλημα της ανεργίας και της μετανάστευσης και με τη δίνη της κρίσης, η Ε.Ε. καλείται να ανταποκριθεί στις διάφορες προκλήσεις της νέας χιλιετίας.

Ήταν παρωδία Συνόδου Κορυφής

της Κατερίνας Καρύγιαννη

Ο πρόεδρος Κλίντον συγκάλεσε με συνοπτικές διαδικασίες μια νέα σύνοδο κορυφής στις ΗΠΑ με στόχο την άρση του 19μηνου αδιεξόδου στην ειρηνευτική διαδικασία της Μέσης Ανατολής. Και παρά το γεγονός ότι η σύνοδος διαρκεί ήδη επτά μέρες και δεν έχει ολοκληρωθεί την ώρα που γράφονται αυτές οι γραμμές, αξίζει να κάνουμε κάποιες επισημάνσεις που καταδεικνύουν –ανεξάρτητα από την όποια συμφωνία προκύψει, εάν προκύψει, απ' αυτή τη σύνοδο– για μια εισέτι φορά ότι χωρίς πραγματική πολιτική βούληση από το Ισραήλ και τις ΗΠΑ δεν μπορεί να ανευρεθεί μια δίκαιη και –πάνω απ' όλα– βιώσιμη λύση για το Μεσανατολικό.

Μια επιτυχής έκβαση της Συνόδου Κορυφής στο Μέριλαντ των Ηνωμένων Πολιτειών, που θα σηματοδοτούσε θεωρητικά μια άρση του πολύμηνου αδιεξόδου στην ειρηνευτική διαδικασία, ανυψώνει αναμφισβήτητα το τρωθέν γόητρο του Μπιλ Κλίντον και περισώζει την παντελή πλέον έλλειψη αξιοπιστίας της αμερικανικής πολιτικής στην ευρύτερη περιοχή της Μέσης Ανατολής. Το όποιο αποτέλεσμα όμως αυτής της συνόδου δεν είναι δυνατόν να αγιάσει τα μέσα και η αλήθεια είναι ότι ο πρόεδρος Κλίντον «βίασε» τη σύγκληση αυτής της συνόδου με μοναδικό στόχο να περισώσει, ότι είναι δυνατό από το προσωπικό του ναυάγιο. Πριν ακόμα αρχίσει η σύνοδος, αμερικανοί αλλά και ισραηλινοί αξιωματούχοι άφηναν να εννοηθεί ότι πρόκειται για μια σύνοδο τύπου Κά-

μπ Ντέιβιντ και ότι οι δύο ηγέτες δεν επρόκειτο να φύγουν από τις ΗΠΑ χωρίς να καταλήξουν σε συμφωνία. Μέχρι, όμως, αργά το βράδυ της Τετάρτης –έπειτα από επτά ημέρες πυρετωδών διαβουλεύσεων– το κλίμα ήταν απογοητευτικό. Τόσο που οι αμερικανοί αξιωματούχοι αναγκάστηκαν να το παραδεχτούν. «Δεν έχουμε φτάσει ακόμα σ' αυτό το σημείο», απαντούσε ο εκπρόσωπος του Στέιτ Ντη-πάρτμεντ όταν τον ρωτούσαν αν έχουν

παρθεί οι δύσκολες αποφάσεις. Ένας ισραηλινός αξιωματούχος δήλωνε ότι έχουν γίνει διάφορες συμφωνίες για κάποια θέματα, χωρίς οι δύο πλευρές να έχουν καταλήξει σε τελική συμφωνία. «Θα βγούμε από δω με κάτι χειροπιαστό... γιατί αλλιώς θα πρόκειται για πολιτικό φιάσκο χωρίς προηγούμενο», πρόσθετε ο ίδιος με νόημα.

Καθίσταται λοιπόν σαφές ότι όταν Παλαιστίνιοι και Ισραηλινοί διαπραγματεύονται επί επτά ολόκληρες μέρες χωρίς αποτέλεσμα, ακόμα και αν αποδεχτούν, την ύστατη ώρα, μια συμφωνία, αυτή δεν μπορεί να είναι ρεαλιστική και κυρίως βιώσιμη.

Απόδειξη είναι τα θέματα που έπεσαν στο τραπέζι των διαπραγματεύσεων. Ο ισραηλινός πρωθυπουργός **Βενιαμίν Νετανιάχου** –που με εμπρηστικές δηλώσεις υπέσκαπτε, συνεχώς πριν από τη σύ-

Ο πρόεδρος των ΗΠΑ Μπιλ Κλίντον ανάμεσα στους ηγέτες του Ισραήλ και των Παλαιστινίων, Μπέντζαμιν Νετανιάχου και Γιασέρ Αραφάτ.

νοδο, την έκβασή της— κάθισε στο τραπέζι των διαπραγματεύσεων με μια σειρά αιτημάτων. Ζητεί από την Παλαιστινιακή Αρχή τη σύλληψη των φανατικών ισλαμιστών, την κατάσχεση των όπλων που διαθέτουν οι ισλαμικές οργανώσεις και τον περιορισμό του αριθμού των ανδρών της παλαιστινιακής αστυνομίας. Επιπλέον, την ανάληψη από την παλαιστινιακή αρχή σειράς μέτρων για την αποτροπή νέων βομβιστικών χτυπημάτων εναντίον ισραηλινών στόχων, όπως και την απόσυρση από τον καταστατικό χάρτη της PLO του άρθρου που αναφέρεται στην καταστροφή του εβραϊκού έθνους.

Η ΜΟΝΑΔΙΚΗ ΥΠΟΧΩΡΗΣΗ

Το μόνο που προσφέρει το Ισραήλ ως αντάλλαγμα είναι η αποχώρηση των Ισραηλινών από το 13% της Δυτικής Όχθης, μια αποχώρηση που θα έπρεπε να είχε ήδη ολοκληρωθεί με βάση την ενδιάμεση συμφωνία των πέντε ετών, που υπεγράφη στο Κάιρο το 1994. Αξίζει να σημειωθεί ότι ουσιαστικά το ποσοστό των εδαφών που θα επιστραφεί στους Παλαιστίνιους δεν θα ξεπερνά ουσιαστικά το 10% μιας και το υπόλοιπο 3% θα χαρακτηριστεί δρυμός και θα παραμείνει υπό μερικό ισραηλινό έλεγχο. Όλες αυτές τις μέρες κουβέντα δεν έγινε για τα θέματα που θέτουν οι Παλαιστίνιοι, της λειτουργίας του αεροδρομίου και του λιμανιού της Γάζας, τη δημιουργία μιας βιομηχανικής ζώνης μεταξύ Δυτικής Όχθης και Γάζας και, τέλος, τον καθορισμό ενός χρονικού πλαισίου για την έναρξη των συνομιλιών για το τελικό καθεστώς. Οι συνομιλίες αυτές θα πρέπει να αρχίσουν με την εκνοή της ενδιάμεσης συμφωνίας, δηλ. το Μάιο του 1999. Όλα δείχνουν ότι αυτό δεν θα γίνει και δικαίως ο **Γιάσερ Αραφάτ** προειδοποιεί ότι θα προχωρήσει στη μονομερή ανακήρυξη του παλαιστινιακού κράτους. Για ποια συμφωνία μιλάμε λοιπόν, όταν όλα τα συμφωνηθέντα έχουν καταστρατηγηθεί από την ισραηλινή πλευρά;

Για ποια συμφωνία μιλάμε όταν λίγες μέρες πριν από τη σύνοδο κορυφής ο ισραηλινός πρωθυπουργός τοποθετεί στη θέση του υπουργού Εξωτερικών τον **Αριέλ Σαρόν**, τον άνθρωπο που ιγήθηκε της εισβολής στο Λίβανο το 1982, τον άνθρωπο που θεωρήθηκε υπεύθυνος για τις σφαγές στα στρατόπεδα Σάμπρα και Σατίλα και αποπέμφθηκε το 1983. Τον άνθρωπο που ακό-

μα και στο περιθώριο της Συνόδου αρνήθηκε όχι μόνο να μιλήσει αλλά ακόμα και να στρέψει το βλέμμα του προς τον Γιάσερ Αραφάτ, τον οποίο εξακολουθεί να χαρακτηρίζει τρομοκράτη. Πολλοί αναλυτές, κυρίως αμερικανοί, έσπευσαν να πουν ότι η επιλογή του Σαρόν μπορεί να έχει μεσοπρόθεσμα θετικά αποτελέσματα γιατί επελέγη, λένε, να εκτονώσει τις αντιδράσεις των ακροδεξιών σε περίπτωση συμφωνίας. Είναι οπωσδήποτε ένα ενδεχόμενο, αλλά η στάση του πριν από και κατά τη διάρκεια της συνόδου δεν μας πείθει ότι ο Αριέλ Σαρόν μπορεί να γίνει αρωγός της ειρήνης στη Μέση Ανατολή.

Πολλοί θα αντιτείνουν ότι οποιαδήποτε υποχώρηση από πλευράς Νετανιάχου θα μπορούσε να του στοιχίσει τον πρωθυπουργικό θώκο μιας και τα μικρά ακροδεξιά θρησκευτικά κόμματα που τον στηρίζουν απειλούν να άρουν την εμπιστοσύνη τους στην κυβέρνησή του. Το ενδεχόμενο αυτό είναι δυνατό σε μια βαθύτατα διχασμένη κοινωνία που ταλανίζεται από την αδυσώπητη διαμάχη μεταξύ ορθόδοξων Εβραίων και μη, μεταξύ υποστηρικτών της ειρήνης με τους Παλαιστίνιους και ορμισμένων πολέμων της. Ακόμα όμως και κάποιοι ισραηλινοί αναλυτές υποστηρίζουν ότι τα μικρά αυτά κόμματα δεν θα τολμούσαν τελικά να ανατρέψουν τον Νετανιάχου γιατί αποκομίζουν μεγάλα οφέλη από τη συγκυβέρνηση, και προσθέτουν ότι ακόμα και αν ο Νετανιάχου έχανε την υποστήριξη των δικών του θα κέρδιζε αυτή των αντιπολιτευόμενων Εργατικών εάν επρόκειτο για την προώθηση της ειρηνευτικής διαδικασίας. Φαίνεται λοιπόν ότι τα σενάρια περί πτώσης της κυβέρνησης Νετανιάχου είναι μάλλον προπέτασμα καπνού που χρησιμοποιεί ο ισραηλινός πρωθυπουργός για να δικαιολογήσει την αδιαλλαξία του.

Η αμερικανική διοίκηση μόνο θα μπορούσε να ασκήσει μεγαλύτερες πιέσεις στον Νετανιάχου, αλλά φαίνεται να είναι, τώρα περισσότερο από ποτέ, δέσμια του εβραϊκού λόμπυ και, για τη δημιουργία εντυπώσεων, να πιέζει τον Αραφάτ. Τι άλλο ακόμα μπορεί, άραγε, να εκχωρήσει ο παλαιστίνιος ηγέτης;

Εν τέλει είναι φανερό ότι αυτή η Σύνοδος Κορυφής—επαναλαμβάνουμε ανεξάρτητα από το αποτέλεσμα της— δεν ήταν παρά μια παρωδία συνόδου, όπου ένας αποδυναμωμένος αμερικανός πρόεδρος κάλεσε έναν επίσης αποδυναμωμένο παλαιστίνιο ηγέτη και έναν αδιάλλακτο ισραηλινό ηγέτη να συνδιαλλαγούν με τη συνδρομή του βαριά άρρωστου **Χουσεΐν** της Ιορδανίας—στην κυριολεξία τον έβγαλαν από το νοσοκομείο, όπου κάνει θεραπεία για την αντιμετώπιση του καρδίνου— για να περισώσουν την ειρήνη—ποια ειρήνη;— και την απολεσθείσα αξιοπιστία της αμερικανικής εξωτερικής πολιτικής στην περιοχή της Μέσης Ανατολής.

ΑΝΟΙΚΤΟ ΨΥΧΟΘΕΡΑΠΕΥΤΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΟΜΑΔΙΚΗΣ ΑΝΑΛΥΣΗΣ ΑΘΗΝΩΝ

Τακτικό Μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης Ίνστιτούτων Ομαδικής Ανάλυσης (E.G.A.T.J.N.)

ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

ΕΤΗΣΙΑ ΣΕΜΙΝΑΡΙΑ

- Ομαδικής Ψυχοθεραπείας
- Δυναμικής της Οικογένειας
- Κοινωνικής Ψυχιατρικής
- Δυναμικής Ψυχιατρικής
- Ψυχολογικών Αξιολογήσεων

ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΕΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΕΙΣ

- ΟΜΑΔΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ
- ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΘΕΡΑΠΕΙΑ & ΨΥΧΟΔΡΑΜΑ
- ΘΕΡΑΠΕΙΑ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΣ
- ΨΥΧΟΛΟΓΙΚΕΣ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΕΙΣ

• ΣΥΜΠΟΣΙΑ • ΣΥΝΕΔΡΙΑ • ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΑ • ΔΙΑΛΕΞΕΙΣ • ΕΠΟΠΤΗΣΕΙΣ

Σ. ΧΑΡΑΛΑΜΠΗ 1 & ΜΑΥΡΟΜΙΧΑΛΗ 114 72 ΑΘΗΝΑ • ΤΗΛ. 644.7533 - 643.5980 - 644.5140

Προσωρινή λύση;

της Σωτήρη Ντάλη

Το πρόβλημα του Κοσσυφοπεδίου έκανε ουσιαστικά την εμφάνισή του στη διεθνή σκηνή στα τέλη της δεκαετίας του '80, όταν ο πρόεδρος Μιλόσεβιτς είχε την ιδέα να προχωρήσει με νομικές, πολιτικές ακόμη και στρατιωτικές μεθόδους, στην κατάργηση του παλαιού συνταγματικού καθεστώτος, το οποίο ως γνωστόν προέβλεπε για το Κοσσυφοπέδιο ένα καθεστώς αυτονομίας στο πλαίσιο της Ομοσπονδιακής Σοσιαλιστικής Δημοκρατίας της Γιουγκοσλαβίας.¹

Σήμερα, πολλοί αναλυτές υποστηρίζουν ότι το πρόβλημα του Κοσσυφοπεδίου προηγήθηκε και, κατά κάποιον τρόπο, πυροδότησε την κρίση στην πρώην Γιουγκοσλαβία.

Με τη συμπεριφορά του, ο **Σλόμπονταν Μιλόσεβιτς** ουσιαστικά διεθνοποίησε το πρόβλημα του Κοσσυφοπεδίου, προκαλώντας κλίμα έντασης ανάμεσα στις δύο κοινότητες, το οποίο τους τελευταίους μήνες είχε λάβει ανεξέλεγκτες διαστάσεις.

Η πολιτική συμφωνία που επετεύχθη την περασμένη εβδομάδα ανάμεσα στον Μιλόσεβιτς και τον ειδικό απεσταλμένο των ΗΠΑ **Ρίτσαρντ Χόλμπρουκ** αποτελεί ένα σημαντικό βήμα για την επιστροφή στην ομαλότητα. Όμως, σε καμία περίπτωση δεν μπορεί να ισχυρισθεί κανείς ότι τα προβλήματα λύθηκαν. Όπως υπογράμμισε και ο αμερικανός πρεσβευτής **Κρις Χιλ**, ο αρχιτέκτονας της συμφωνίας, «προφανώς δεν έχουμε τελειώσει ακόμη. Έχουμε πολλά προβλήματα, αλλά τώρα πλέον υπάρχει το πλαίσιο στο οποίο μπορούμε να στηρίξουμε κάποιο είδος σταθερής διευθέτησης».²

Η συμφωνία που επετεύχθη δεν είναι πλήρης. Μπορεί να συμφωνήθηκε η αποστολή 2.000 παρατηρητών του ΟΑΣΕ στο Κοσσυφοπέδιο και η εναέρια επιτήρηση με αεροσκάφη του ΝΑΤΟ, μένει όμως ανοικτό το θέμα του «πολιτικού πλαισίου», το οποίο θα οδηγήσει στην έναρξη συνομιλιών για την πολιτική διευθέτηση του ζητήματος.

Σύμφωνα με τον Κρις Χιλ, το πολιτικό

Χόλμπρουκ και Μιλόσεβιτς

πλαίσιο «θα περιλαμβάνει την ύπαρξη: α) ουσιαστικής αυτοδιοίκησης, όπου θα συγκαταλέγεται και η δημιουργία ενός κοινοβουλίου, β) εκτελεστικής αρχής, η οποία θα διαχειρίζεται τα θέματα της αυτοκυβέρνησης, γ) δικαστικής εξουσίας, η οποία θα ασχολείται με νομικά θέματα, δ) αστυνομίας, η οποία θα ιδρυθεί σε τοπικό επίπεδο, αλλά θα συνδέεται με όλο το Κοσσυφοπέδιο μέσω ενός διοικητικού οργάνου, ε) πρόβλεψης για αμνηστία, ώστε να μην παραπεμφθούν άνθρωποι επειδή πήραν τα όπλα για να πολεμήσουν, αν και υπάρχει μια εξαίρεση για εκείνους που αναμείχθηκαν σε εγκλήματα εναντίον της ανθρωπότητας, στ) τέλος, όλοι οι πρόσφυγες έχουν δικαίωμα επιστροφής στα σπίτια τους».³

Όλα αυτά τα θέματα που θίγει το πολιτικό πλαίσιο της συμφωνίας είναι προφανές ότι δεν μπορούν ν' απαντηθούν αυτή τη στιγμή, καθώς δεν υπάρχει απολύτως κανένα κοινό έδαφος μεταξύ των Αλβανών

και των Σέρβων. Έτσι, προκειμένου να υπερκερασθεί η δυσκολία αυτή, αποφασίσθηκε να περιληφθεί η πρόνοια που επιτρέπει να ανοίξει εκ νέου η συμφωνία έπειτα από τρία χρόνια και να εξετασθούν για άλλη μια φορά οι όροι της συμφωνίας και τα επιπλέον βήματα που ενδεχομένως θα πρέπει να γίνουν αναφορικά με το πολιτικό καθεστώς του Κοσσυφοπεδίου.⁴

Ο Κρις Χιλ αναγνωρίζει ότι απαιτείται η συναίνεση και των δύο μερών, προκειμένου να υπάρξει συμφωνία και επισημαίνει ότι όντως οι

Αλβανοί προβάλλουν το αίτημα της αυτοδιάθεσης και της ανεξαρτησίας. Στο ίδιο μήκος κύματος και ο Ρίτσαρντ Χόλμπρουκ ξεκαθαρίζει ότι η Ουάσινγκτον και η διεθνής κοινότητα δεν υποστηρίζουν τις αποσχιστικές τάσεις των Αλβανών και την ανεξαρτησία του Κοσσυφοπεδίου.⁵

Όσον αφορά στους Αλβανούς του Κοσσυφοπεδίου, είναι εμφανώς απογοητευμένοι. Θεωρούν ότι οι Αμερικανοί τους πούλησαν. Χαρακτηριστική είναι η ανακοίνωση του Απελευθερωτικού Στρατού του Κοσσυφοπεδίου που εξέδωσε στην Πρίστινα την επομένη της επίτευξης συμφωνίας και με την οποία ζητούσε την άμεση και αποφασιστική επέμβαση του ΝΑΤΟ.

Ο ΑΣΚ είναι ένας από τους αστάθμητους παράγοντες που επηρεάζουν την ειρηνευτική διαδικασία στο Κοσσυφοπέδιο.

Στρατιωτικοί αναλυτές υποστηρίζουν ότι, ύστερα από οκτώ μήνες μαχών, ο ΑΣΚ έχει ουσιαστικά εξουδετερωθεί. Έχει, όμως, τη δυνατότητα να επανεμφανισθεί ανά πάσα στιγμή και να προκαλέσει ανα-

Οι αλβανόφωνοι πρόσφυγες καταλύουν σε παραπήγματα.

ζωπύρωση των συγκρούσεων, όπως έκανε για παράδειγμα στις 18 Οκτωβρίου, όταν αλβανόφωνοι αντάρτες σκότωσαν τρεις σέρβους αστυνομικούς, στο Ορλάτες, 30 χιλιόμετρα από την Πρίστινα. Στην ανάγκη να υπάρξει απόφαση του Συμβουλίου Ασφαλείας, η οποία θα υιοθετεί τη συμφωνία Χόλμπρουκ-Μιλόσεβιτς, κατέληξαν στις 15 Οκτωβρίου οι υπουργοί Εξωτερικών της Ομάδας Επαφής (ΗΠΑ, Ρωσία, Γερμανία, Γαλλία και Βρετανία), οι οποίοι συναντήθηκαν στο Παρίσι, προκειμένου να εξετάσουν τα νέα δεδομένα που διαμορφώθηκαν μετά το συμβιβασμό που πέτυχε ο Χόλμπρουκ στο Βελιγράδι. Η πρόθεση, ωστόσο, των Ευρωπαίων και Αμερικανών να προτείνουν την υιοθέτηση ενός ψηφίσματος, το οποίο θα απειλεί με τη χρήση βίας σε περίπτωση που η σερβική πλευρά δεν εφαρμόσει τους όρους της συμφωνίας, προσέκρουσε στην έντονη αντίδραση της Ρωσίας.

Παρ' όλα αυτά, η απειλή των αεροπορικών βομβαρδισμών εναντίον της Σερβίας δεν έχει απομακρυνθεί εντελώς. Το τελεσίγραφο του ΝΑΤΟ λήγει στις 27 Οκτω-

βρίου. Ός τότε, όλες οι δυνάμεις του ΝΑΤΟ θα παραμένουν σε επιφυλακή. Αν ο Σλόμπονταν Μιλόσεβιτς αρνηθεί να συμμορφωθεί, τότε το ΝΑΤΟ θα προχωρήσει σε αεροπορικές επιθέσεις εναντίον σερβικών στόχων.

Σ' αυτόν τον δύσκολο μαραθώνιο των διαπραγματεύσεων με το Βελιγράδι, καθοριστικός φαίνεται να ήταν ο ρόλος του Ρίτσαρντ Χόλμπρουκ. Έχοντας στα χέρια του την έκθεση που είχε ετοιμάσει ο ειδικός απεσταλμένος των ΗΠΑ Κρις Χιλ, κατέστησε σαφές στον παλιό του γνώριμο από τη Συμφωνία του Ντέντον, τον Σλόμπονταν Μιλόσεβιτς, ότι η αποφασιστικότητα του ΝΑΤΟ να υλοποιήσει τις απειλές του είναι δεδομένη. Σύμφωνα με τον Ρίτσαρντ Χόλμπρουκ, ουσιαστική συμβολή στις διαπραγματεύσεις με τον Μιλόσεβιτς είχε και ο έλληνας υπουργός Εξωτερικών **Θ. Πάγκαλος**, «...οι συζητήσεις του οποίου με τους Σέρβους βοήθησαν πολύ. Ήταν σημαντικό να καταλάβει ο Μιλόσεβιτς ότι οι έλληνες συμμετείχαν στην άσκηση πίεσεων. Και αυτό γιατί υπολογίζει στην υποστήριξη των Ελλήνων. Είμαστε ευγνώμονες στην ελ-

ληνική Κυβέρνηση για τον λόγο αυτόν», σημειώνει ο Ρ. Χόλμπρουκ.

Ο αμερικανός μεσολαβητής μπορεί να επέστρεψε στην πατρίδα του με μια ακόμη διπλωματική επιτυχία στις αποσκευές του, το ερώτημα, όμως, παραμένει κατά πόσον οι πρόσφατες υποχωρήσεις και συμβιβασμοί θα καταστήσουν δυνατή την οριστική επίτευξη συμφωνίας μεταξύ Σέρβων και Αλβανών στο Κοσσυφοπέδιο.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1. Βλέπε αναλυτικά τη μελέτη του Ε. Κοκρού, *Το Κοσσυφοπέδιο και η αλβανική ολοκλήρωση. Το άγχος του χθες - το άγχος του αύριο*. Εκδόσεις Παπαζήση 1998.
2. Εφημ. *Το Βήμα* της 18ης Οκτωβρίου 1998, συνέντευξη του Κ. Χιλ στον Ν. Μαράκη.
3. Ibid.
4. Εφημ. *Η Καθημερινή* της 18ης Οκτωβρίου 1998, συνέντευξη του Κ. Χιλ στον Κώστα Ιορδανίδη.
5. Συνέντευξη στον Α. Παπαχελά στο *Βήμα* της 18ης Οκτωβρίου 1998.
6. Εφημ. *Η Καθημερινή* της 16ης Οκτωβρίου 1998.
7. Εφημ. *Το Βήμα* της 18ης Οκτωβ. 1998.

Ελιά με μπόλικη χριστιανοδημοκρατία

του Λεωνίδα Βαλασόπουλου

Η κεντροαριστερή κυβέρνηση Πρόντι τελικά ολοκλήρωσε τη διαδρομή της. Η διάσπαση της Κομμουνιστικής Επανάδρουσης και η μη-έγκριση του προϋπολογισμού για μια ψήφο από το Κοινοβούλιο επιβεβαίωσε τα σενάρια της κρίσης. Η διάδοχη λύση φέρνει τη σφραγίδα του ηγέτη των Δημοκρατών της Αριστεράς Μάσιμο ντ' Αλέμα, που αναλαμβάνει την πρωθυπουργία και για την αποφυγή των εκλογών καταφεύγει στη συμμαχία με τον πρώην πρόεδρο της Δημοκρατίας Φραντσέσκο Κοσσίγκα και την πάλαι ποτέ κραταιά χριστιανοδημοκρατία που συνεχίζει να εκπροσωπεί.

Η κρίση για την κυβέρνηση Πρόντι είχε ως αφορμή τον προϋπολογισμό και τη «στροφή προς τ' αριστερά» που απαιτούσε η Κομμουνιστική Επανάδρωση από την κυβέρνηση της Ελιάς. Ο κομμουνιστής πρόεδρος Αρμάντο Κοσσούτα, κρατώντας ήπια στάση και θέλοντας ν' αποφευχθεί πάση θυσία η κατάρρευση της κυβέρνησης, μειοψήφησε στις ψηφοφορίες της πολιτικής επιτροπής του κόμματος και έθεσε τον εαυτό του –και τα πιστά σ' αυτόν κοινοβουλευτικά και κοιμματικά στελέχη– εκτός της Κομμουνιστικής Επανάδρουσης, συντεταγμένο με τις επιλογές της Ελιάς. Η κυβέρνηση Πρόντι παρ' όλα αυτά μειοψήφησε στην ψηφοφορία για τον προϋπολογισμό. Όμως, η κρίση που ανοίχτηκε για να φέρει πιο αριστερά την κεντροαριστερή κυβέρνηση, όπως δήλωνε ο γραμματέας της Κομμουνιστικής Επανάδρουσης Φαούστο Μπερτινότι, έκλεισε με μια διαδοχή στην πρωθυπουργία –ο πρώην κομμουνιστής και νυν σοσιαλδημοκράτης Ντ'

Ο Μάσιμο Ντ' Αλέμα. Σηματοδοτεί τη στροφή της ιταλικής πολιτικής από την αριστερά στο κέντρο.

Αλέμα αντικαθιστά τον καθολικό καθηγητή Πρόντι–, αλλά και μ' ένα σημαντικό κοινοβουλευτικό στήριγμα από την πρώην χριστιανοδημοκρατία.

Ο Ντ' Αλέμα –το πρώτο πρώην στέλεχος του πάλαι ποτέ Κομμουνιστικού Κόμματος Ιταλίας (PCI) που αναλαμβάνει καθήκοντα πρωθυπουργού, όπως τρομακτικά υπερέτνισε ο καθολικός και ο δεξιός Τύπος– καλείται να σχηματίσει έναν κυβερνητικό σχηματισμό ιδιαίτερα εύθραστο. Μαζί με τους Δημοκράτες της Αριστεράς, τους Πράσινους, τους καθολικούς του Λαϊκού Κόμματος και τους κομμουνιστές τού νεοσυσταθέντος από τον Αρμάντο Κοσσούτα Κόμματος των Ιταλών Κομμουνιστών, που συνυπήρχαν με αρκετές διαφωνίες και στην κυβέρνηση Πρόντι, πρέπει να συμβιώσουν και οι πρώην χριστιανοδημοκράτες που στοιχίζονται γύρω από τον Κοσσίγκα. Μια όχι και τόσο εύκολη υπόθεση.

Τα χαρτοφυλάκια σημαντικών

υπουργείων όπως των Οικονομικών και των Εξωτερικών δεν αλλάζουν πιθανότατα χέρια, ενώ η ενίσχυση του κέντρου έγινε ήδη αισθητή με την απαίτηση των βουλευτών και γερούσιαστών που πρόσκεινται στον Κοσσίγκα για την αντίληψη του υπουργείου Παιδείας από τον ηγέτη του χριστιανοδημοκρατικού κοιμματιδίου (CDU) Ρόκο Μπουτιλιόνε. Μέχρι την ώρα που γράφονταν οι γραμμές αυτές, το παζάρι για τις καρέκλες των υπουργείων συνεχίζονταν.

Οι προγραμματικές δηλώσεις της νέας κυβέρνησης περιλαμβάνουν μεταξύ άλλων τις αξιώσεις της Ελιάς για ανάπτυξη της απασχόλησης στο Νότο, εφαρμογή του 35ωρου ωραρίου εργασίας και φρεσκά την ψήφιση του προϋπολογισμού που παρουσίασε στο Κοινοβούλιο η κυβέρνηση Πρόντι. Εκτός απ' το τελευταίο, τα υπόλοιπα δύσκολα θα εφαρμοστούν, δεδομένης της ισχυροποίησης των πρώην χριστιανοδημοκρατών. Οι επικρίσεις στη βάση της Αριστεράς για τη συνεργασία με τους «ιστορικούς εχθρούς» και τους εμπνευστές της Γκλάντιο και της Στρατηγικής της Έντασης δεν είναι λίγες. Και ούτε ήταν αυτό που περίμενε ο **Νάνι Μορέτι** όταν καλούσε, στο τελευταίο του φιλμ, τον Ντ' Αλέμα να κάνει «κάτι αριστερό»...

Τις επιφυλάξεις του εξέφρασε και **Μάσιμο Ντι Πιέτρο** πρώην εισαγγελέας και ανταγωνιστής της υπόθεσης «καθαρά χέρια» και νυν γερούσιαστής της Ελιάς, ο οποίος αρνήθηκε ν' αναλάβει υπουργείο στη νέα κυβέρνηση.

Ο Κοσσούτα και οι υπόλοιποι αποχωρήσαντες από την Κομμουνιστική Επανάσταση είναι αναγκασμένοι –για να δικαιολογήσουν τη διάσπαση στην οποία προχώρησαν– ν' ακολουθήσουν τον Ντ' Αλέμα και την κεντρικά λύση, συμβιώνοντας με τον Κοσσίγκα.

«ΚΑΛΥΤΕΡΗ ΑΡΙΣΤΕΡΗ ΑΝΤΙΠΟΛΙΤΕΥΣΗ ΠΑΡΑ ΦΙΛΕΛΕΥΘΕΡΗ ΚΥΒΕΡΝΗΣΗ»

Η Κομμουνιστική Επανάσταση εμφανίζεται δικαιωμένη από την εξέλιξη του πολιτικού σκηνικού και μετατρέπεται σε αντιπολιτευτική δύναμη με σκοπό την ενίσχυση της στους συνδικαλιστικούς, φοιτητικούς και νεολαϊστικούς χώρους. «Καλύτερα αριστερή αντιπολίτευση παρά φιλελεύθερη κυβέρνηση» υποστηρίζει τώρα με νόημα ο Μπερτινότι, προκαλώντας παράλληλα την Ελιά και τον Ντ' Αλέμα να επανεξεταστούν σημεία του προϋπολογισμού και ν' αναζητηθεί λύση προς τ' αριστερά. Κάτι τέτοιο στις παρούσες συνθήκες φαντάζει από απίθανο έως ουτοπικό.

Η αξιωματική αντιπολίτευση με πρώτο τον Μπερλουσκόνι φωνάζει για «Κοινοβουλευτικό πραξικόπημα», αφού η κυβέρνηση που ετοιμάζεται να ορκιστεί δεν είναι αυτή που εξέλεξαν οι ψηφοφόροι τον Απρίλιο του '96 και ρίχνει ευθύνες στον χριστιανοδημοκράτη πρόεδρο της Δημοκρατίας **Όσκαρ Λουίτζι Σκάλφαρο** –γιατί ευνόησε την αποφυγή των εκλογών μέσω της κεντρίας και χριστιανοδημοκρατικής οδού– χαρακτηρίζοντάς τον «διατηρητή που αλλοιώνει το αποτέλεσμα του αγώνα». Λεονταρισμοί και υπερβολές που συμπληρώνονται με την εξαγγελία σκληρής αντιπολίτευσης. Κάτω απ' αυτές τις συνθήκες θεωρείται δύσκολο να βρεθεί συμβιβαστική λύση για την ψήφιση νέου εκλογικού νόμου.

Ο Πρόντι έφυγε, αλλά η Ελιά έμεινε. Κι αν η πτώση της πρώτης κεντροαριστερής κυβέρνησης στόχευε σε αριστερή στροφή, αυτό που γέννησε ήταν μια ελιά με μπόλιξη χριστιανοδημοκρατία...

Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Κρήτης

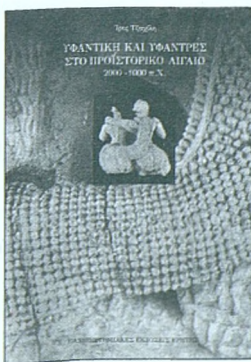

ΓΙΑΝΝΗΣ ΣΑΚΕΛΛΑΡΑΚΗΣ
Αρχαιολογικές αγωνίες
στην Κρήτη του 19ου αιώνα

51 ΕΓΓΡΑΦΑ ΤΗΣ ΠΕΡΙΟΔΟΥ 1883-1898

ΒΑΣΙΛΗΣ ΔΗΜΗΤΡΙΑΔΗΣ
Η Θεσσαλονίκη
της παρακμής

ΙΡΙΣ ΤΖΑΧΙΑΗ
Υφαντική και υφάντρες
στο προϊστορικό Αιγαίο

Ν. ΒΑΓΕΝΑΣ, Τ. ΚΑΓΙΑΛΗΣ,
Μ. ΠΙΕΡΗΣ
Μοντερνισμός
και ελληνικότητα

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΕΣ
ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΡΗΤΗΣ
ΙΔΡΥΜΑ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ ΚΑΙ ΕΡΕΥΝΑΣ
ΑΘΗΝΑ: Μάνης 5 – 106 81
ΤΗΛ. (01) 3818372, FAX: 3301583

Η βιωσιμότητα ενός κράτους

του Αστέρη Χουλιάρα

Το Λεσότο είναι ένα ορεινό βασίλειο που περικλείεται από τη Νότια Αφρική. Η πολιτική και οικονομική του εξάρτηση από την τελευταία ήταν ανέκαθεν έντονη. Κατά καιρούς, διάφοροι αναλυτές αμφισβήτησαν την ικανότητα της μικρής αυτής χώρας να επιβιώσει ως ανεξάρτητη οντότητα. Μάλιστα, με τον εκδημοκρατισμό της Νότιας Αφρικής, ορισμένοι παρατηρητές επανέφεραν στην επικαιρότητα τη συζήτηση περί «συγχώνευσης» των δύο κρατών.¹ Η πρόσφατη, όμως, επέμβαση του νοτιοαφρικανικού στρατού στο Λεσότο θεωρήθηκε από πολλούς κατοίκους τού τελευταίου ως «εισβολή».

Η ιστορία του Λεσότο χαρακτηρίζεται από διαρκή πολιτική αναταραχή από το 1966, τη χρονιά που το πρώην βρετανικό προτεκτοράτο απέκτησε την ανεξαρτησία του. Στην αρχή, το βασίλειο ήταν ιδιαίτερα φιλικό προς τη ρατσιστική Νότια Αφρική. Όταν το 1970 το Εθνικό Κόμμα των Basotho (BNP), μετά μια εκλογική ήττα, αρνήθηκε να παραδώσει την εξουσία στο Κόμμα του Κογκρέσου της Basotholand (BCP), η χώρα εισήλθε σε μια περίοδο βαθιάς κρίσης: το Σύνταγμα αναστάλθηκε, ενώ πολλά στελέχη της αντιπολίτευσης φυλακίσθηκαν. Στην προσπάθεια να επιτύχει την εσωτερική και εξωτερική νομιμοποίηση του καθεστώτος του, ο πρωθυπουργός **Leabua Jonathan** ακολούθησε μια εχθρική πολιτική κατά του απαρτχάιντ και επέτρεψε στο Αφρικανικό Εθνικό Κογκρέσο (ANC) (που αντιμαχόταν τη ρατσιστική κυβέρνηση της Νότιας Αφρικής) να εγκαταστήσει βάσεις στο Λεσότο.² Η Πρετόρια αντέδρασε επιτιθέμενη σε στόχους του ANC στην πρωτεύουσα Μασέρου, οπλίζοντας το στρατιωτικό σκέλος του BCP, που ξεκίνησε αντάρτικο κατά της κυβέρνησης, και επέβαλε δραστικούς συνοριακούς περιορισμούς που έπληξαν σημαντικά την οικονομία του Λεσότο. Τα επόμενα χρόνια, κυρίως λόγω της οικονομικής κρίσης, το κυβερνών κόμμα αποδυναμώθηκε σημαντικά. Το 1986, ο αρχηγός της Παραστρα-

τιωτικής Δύναμης του Λεσότο, υποστράτηγος **Justin Metsing Lekhanya**, ανέτρεψε τον Jonathan και κατέλαβε την εξουσία.³

Η ΕΠΙΡΡΟΗ ΤΗΣ ΝΟΤΙΑΣ ΑΦΡΙΚΗΣ

Οι νοτιοαφρικανικές οικονομικές κυρώσεις που οδήγησαν στο πραξικόπημα ήταν αποτελεσματικές λόγω της σχεδόν απόλυτης εξάρτησης του Λεσότο από τη Νότια Αφρική. Περίπου το 90% των εξαγωγών του Λεσότο κατευθυνόταν στη Νότια Αφρική, ενώ το 95% των εισαγωγών του προερχόταν από την τελευταία. Ακόμη περισσότερο, η Νότια Αφρική προμήθευε σχεδόν το σύνολο του ηλεκτρισμού και του πετρελαίου που κατανάλωνε το βασίλειο. Ο Lekhanya απέπεμψε τα μέλη του ANC κι έτσι οι σχέσεις του Λεσότο με τη ρατσιστική Νότια Αφρική βελτιώθηκαν θεαματικά. Ο **Moshoeshe** ο 2ος παρέμεινε στο θρόνο του, αλλά βαθμιαία οι σχέσεις του παλατιού με το στρατό χειροτέρευσαν και ο βασιλιάς αναγκάστηκε να καταφύγει στο εξωτερικό. Τη θέση του κατέλαβε ο γιός του **Letsie** ο 3ος. Τον Απρίλιο του 1991, τμήματα του στρατού, διαμαρτυρόμενα για χαμηλές απολαβές και για κακές συνθήκες εργασίας, εξεγέρθηκαν. Ο Lekhanya ανατράπηκε και αναγκάστηκε

να καταφύγει στη Νότια Αφρική, ενώ μια νέα κυβέρνηση με επικεφαλής τον συνταγματάρχη **Elias Ramaema** κατέλαβε την εξουσία. Ταυτόχρονα ξέσπασαν ταραχές και λεηλασίες καταστημάτων στο Μασέρου, που στράφηκαν κυρίως κατά κινέζων και ινδών επιχειρηματιών (εναντίον των οποίων υπάρχει βαθιά ριζωμένη αντιπάθεια).

Καθώς η Αφρική, και ειδικότερα η Νότια Αφρική, άρχισαν να ακολουθούν το δρόμο του εκδημοκρατισμού, οι στρατιωτικοί ηγέτες του Λεσότο αποφάσισαν να νομιμοποιήσουν την ύπαρξη πολιτικών κομμάτων και να επιτρέψουν τη διεξαγωγή εκλογών. Το BCP, υπό την ηγεσία του **Ntsu Mokhehle**, το κόμμα που είχε στερηθεί της εξουσίας όταν οι εκλογές του 1970 ακυρώθηκαν, κέρδισε τις εκλογές του 1993, τις πρώτες δημοκρατικές στην ιστορία της χώρας, με τα 3/4 των ψήφων, καταλαμβάνοντας το σύνολο των 65 εδρών του κοινοβουλίου. Εντούτοις, το 1994, ο βασιλιάς **Letsie** III, με την υποστήριξη μέρους του στρατού, επιδίωξε να ανατρέψει την κυβέρνηση. Πάντως, η παρέμβαση των κρατών της νοτιότερης Αφρικής (Ζιμπάμπουε, Μποτσουάνα, Νότια Αφρική) οδήγησε σε ένα διακανονισμό που επέτρεψε την επιστροφή του BCP. Παρ' όλ' αυτά οι σχέσεις ανάμεσα στην κυβέρνηση και το στρατό συνέχισαν να χαράκτρζονται από αμοιβαία καχυποψία.⁴

Η κατάρρευση του απαρτχάιντ στη Νότια Αφρική, παρ' όλο που ενίσχυσε την πολιτική σταθερότητα του Λεσότο, επηρέασε δυσμενώς την οικονομία του βασιλείου.

ΛΕΣΟΤΟ

Βασικά Στοιχεία

Έκταση: 30.344 τ.χ.

Πληθυσμός (1997): 2.200.000

ΑΕΠ (1994): 1,3 δισ. δολ.

ΑΕΠ κατά κεφαλήν (1996): 650 δολ.

• Ο Αστέρης Χουλιάρας είναι ερευνητής στο Ινστιτούτο Διεθνών Οικονομικών Σχέσεων

Ένα από τα μεγάλα πλεονεκτήματα που διέθετε το Λεσότο στο παρελθόν ήταν ότι, καθώς η Νότια Αφρική αποτελούσε διεθνή παρία, σημαντική διεθνής αναπτυξιακή βοήθεια κατευθυνόταν σ' αυτό. Ακόμη περισσότερο, η θέση του και η πρόσβαση που προσέφερε στην αγορά του γείτονά του μέσω της Τελωνειακής Ένωσης της Νοτιότερης Αφρικής το έκαναν ιδιαίτερα ελκυστικό ως τόπο εγκατάστασης για εταιρείες που επιδίωκαν να παρακάμψουν τις διεθνείς οικονομικές κυρώσεις που είχαν επιβληθεί στο ρατσιστικό καθεστώς της Πρετόρια. Μετά τον εκδημοκρατισμό του πολιτικού συστήματος της Νότιας Αφρικής και την άρση των κυρώσεων, πολλές ξένες αποστολές καθώς και πολλοί επιχειρηματίες εγκατέλειψαν το Μασέρου για την Πρετόρια. Ανέκαθεν, μία από τις κύριες πηγές εισοδήματος για το Λεσότο ήταν τα εμβάσματα που έστελναν οι ξενιτεμένοι εργάτες στα ορυχεία χρυσού της Νότιας Αφρικής. Το 1993, 103.000 Basotho (όπως ονομάζονται οι κάτοικοι του Λεσότο) εργάζονταν στη Νότια Αφρική. Ένας από τους βασικούς λόγους που η πολιτική αλλαγή στη Νότια Αφρική επηρεάζει δυσμενώς την οικονομία του Λεσότο είναι η μείωση των εργατών αυτών και κατ' επέκταση των εμβασμάτων που στέλνουν στην πατρίδα τους. Η Νότια Αφρική αντιμετωπίζει ένα σημαντικότατο πρόβλημα ανεργίας που την υποχρεώνει να δώσει έμφαση στην απασχόληση του τοπικού εργατικού δυναμικού. Επίσης, οι εταιρείες επιδιώκουν τη μείωση των δαπανών τους σε μια περίοδο που η τιμή του χρυσού είναι χαμηλή. Πρόσφατα, το νοτιοαφρικανικό Γραφείο των Ορυκτών ανακοίνωσε ότι μόλις το 20% των εργατών στα ορυχεία χρυσού είναι απαραίτητο.⁶ Το 1996 τα εμβάσματα των εργατών αποτελέσαν το 33% της οικονομίας του Λεσότο, ενώ το 1990 αποτελούσαν το 67%.⁷ Τέλος, μια τρίτη σημαντική πηγή εισοδήματος για το Λεσότο είναι το κόστους 4 δισεκατομμυρίων δολλαρίων Σχέδιο Ανάπτυξης των Υδάτων του Ορεινού Λεσότο. Το κολοσσιαίο αυτό έργο, από τα μεγαλύτερα του είδους του στην ήπειρο, που χρηματοδοτείται κυρίως από τη Νότια Αφρική, σκοπεύει μέσω φραγμάτων και αγωγών να παρέχει νερό στην κεντρική Νότια Αφρική και να παράγει υδροηλεκτρική ενέργεια που θα καλύπτει όλες τις ανάγκες του Λεσότο.⁸ Το έργο

έχει ενισχύσει την οικονομία του Λεσότο με τη δημιουργία χιλιάδων θέσεων εργασίας (υπολογίζεται ότι το σχέδιο αύξησε το 1995 κατά 10% το ΑΕΠ της χώρας). Εντούτοις, καθώς το κυρίως έργο ολοκληρώνεται, σβήνει και η οικονομική δραστηριότητα που το συνοδεύει.

Η ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΗ ΕΠΕΜΒΑΣΗ ΤΩΝ ΝΟΤΙΟΑΦΡΙΚΑΝΩΝ

Τον Μάιο του 1998 διεξήχθησαν εκλογές στο Λεσότο. Το BCP τις κέρδισε εύκολα, καταλαμβάνοντας 78 από τις 80 έδρες του κοινοβουλίου. Παρ' όλο που η αντιπολίτευση μίλησε για εκτεταμένη νοθεία, οι διεθνείς παρατηρητές και μια ανεξάρτητη διερευνητική επιτροπή που συστάθηκε υποστήριξαν ότι, σε γενικές γραμμές, η εκλογική αναμέτρηση ήταν ελεύθερη και δίκαιη. Εντούτοις, δυσσαρεστημένοι οπαδοί της αντιπολίτευσης πυρπόλησαν κρατικά αυτοκίνητα ενώ ένα τμήμα του στρατού της χώρας στασίασε.⁹ Στην πρωτεύουσα, το πλήθος λεηλάτησε καταστήματα που ανήκαν σε Ασιάτες. Καθώς ο κρατικός ραδιοσταθμός έπεσε στα χέρια των εξεγερθέντων, η κυβέρνηση ζήτησε την επέμβαση των κρατών της Αναπτυξιακής Κοινότητας της Νοτιότερης Αφρικής (SADC). Άλλωστε, σύμφωνα με τις αρχές της τελευταίας, όταν ένα μέλος της απειλείται, μπορεί να ζητήσει τη συνδρομή των υπολοίπων. Έτσι, η κυβέρνηση της Νότιας Αφρικής αποφάσισε να πραγματοποιήσει την πρώτη, μετά την πτώση του απαρτχάιντ, στρατιωτική της επιχείρηση στο εξωτερικό. Επέμβαση, όμως, η οποία έμελλε να αποδειχθεί μάλλον αποτυχημένη.¹⁰ Οι Νοτιοαφρικανοί αφινιδιάσθηκαν από τις επιθετικές διαθέσεις πολλών Basotho, οι οποίοι

θεώρησαν την επέμβαση ως εισβολή. Εξήντα έξι άτομα έχασαν τη ζωή τους (6 Νοτιοαφρικανοί και 60 ντόπιοι) ενώ αρκετοί αντάρτες κατέφυγαν στα ορεινά για να συνεχίσουν την αντίσταση. Τελικά, ο στρατός της Νότιας Αφρικής κατάφερε να επιβάλει την τάξη στο Μασέρου. Ο **Thabo Mbeki** (που αναμένεται να διαδεχθεί τον **Νέλσον Μαντέλα** στην προεδρία της Νότιας Αφρικής) φάνηκε να αναγνωρίζει τη νοθεία στις εκλογές όταν ακοίνωσε ότι, χάρη στη διαμεσολάβηση των κρατών της SADC, νέες εκλογές θα διεξαχθούν στη χώρα σε 15 με 18 μήνες.¹¹

Πόσο βιώσιμο μπορεί να είναι το εξαρτημένο Λεσότο; Τόσο η ιστορία του όσο και οι πρόσφατες εξελίξεις κατέδειξαν ότι το βασίλειο επιβίωσε χάρη στον ασφυκτικό έλεγχο της Νότιας Αφρικής. Αν και κατά καιρούς πολλοί κάτοικοί του εξέφρασαν τη δυσανεξία τους στην άνιση αυτή σχέση, το μικρό Λεσότο κατάφερε να υπάρξει ως «ανεξάρτητη» οντότητα λόγω της εξάρτησής του από έναν κατά πολύ ισχυρότερο γείτονα. Και η εξάρτησή του αυτή φαίνεται ότι θα συνεχισθεί και στο άμεσο μέλλον.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1. Greg Mills, «Lesotho: Between Independence and Incorporation», in Larry Benjamin and Christopher Gregory, *Southern Africa at the Crossroads?*, Johannesburg: Justified Press, 1992, pp. 63-73.
2. Ibid., p. 64.
3. Ibid., p. 65.
4. «Lesotho: Mountains still to climb», *The ACP-EU Courier*, No 154, November-December 1995, p. 32.
5. Ibid., pp. 29-30.
6. «Lesotho: Close to Heaven», *The Economist*, May 30, 1998, p. 42.
7. CIA, *World Factbook*, Washington DC: CIA, 1997.
8. «Lesotho: Harnessing the waters», *The ACP-EU Courier*, op. cit., pp. 39-41.
9. «Lesotho: It all went wrong», *The Economist*, September 26, 1998, p. 43; «Deadlock in Lesotho as ruling party refuses to attend talks», *Business Day* (Johannesburg), September 21, 1998.
10. Alex Duval Smith, «South Africa's foreign disasters», *Mail & Guardian* (Johannesburg), September 25, 1998.
11. «South African Vice-President Defends Lesotho Intervention», *The Washington Post*, October 3, 1998, p. A20.

ΚΟΣΜΟΔΡΟΜΙΟ

ΣΑΡΩΝΟΥΝ ΣΤΗ ΓΑΛΛΙΑ ΟΙ ΜΑΘΗΤΙΚΕΣ ΚΙΝΗΤΟΠΟΙΗΣΕΙΣ.

Εδώ και τρεις εβδομάδες οι μαθητές έχουν φέρει μια πνοή Μάη στη Γαλλία. Πεντακόσιες χιλιάδες νέοι κατέκλυσαν την προηγούμενη εβδομάδα όλες τις μεγάλες πόλεις της Γαλλίας διεκδικώντας καθηγητές, αίθουσες, ελάφρυνση των εκπαιδευτικών προγραμμάτων και πάνω απ' όλα αλλαγή ολόκληρης της φιλοσοφίας του εκπαιδευτικού συστήματος. Ζητούν σχολεία όπου θα καλλιεργείται το *savoir liberateur*, ο τρόπος να μαθαίνει κάποιος να είναι ελεύθερος. Ζητούν μάλλον κάτι πολύ περισσότερο απ' αυτά που μπορεί να τους δώσει η κεντροαριστερή κυβέρνηση του **Λυονέλ Ζοσπέν**. Το βέβαιο είναι ότι κατάφεραν για μία ακόμη φορά, και είναι μόνο οι μαθητές που το πετυχαίνουν τα τελευταία χρόνια, να μετατρέψουν ένα κίνημα σε μαζική και θεματική κινητοποίηση. Η γαλλική κοινή γνώμη τους στηρίζει και τα πολιτικά κόμματα δεξιά και αριστερά δεν μπορούν παρά να αναγνωρίσουν το δίκαιο των αιτημάτων τους. Την Τρίτη, στο πλευρό των χιλιάδων μαθητών διαδήλωσαν και οι καθηγητές τους. Ο υπουργός Παιδείας προωθήει με ταχύτατους ρυθμούς τις μεταρρυθμίσεις του για την αποξένωση του εκπαιδευτικού συστήματος προκειμένου να περάσει ο διορισμός των καθηγητών από την κεντρική διοίκηση στην τοπική αυτοδιοίκηση. Γνωρίζει βέβαια ότι οι εξαγγελίες του δεν έχουν απήχηση στους

νέους και ελπίζει το κίνημα να εκτονωθεί την επόμενη εβδομάδα που αρχίζουν οι σχολικές διακοπές.

Ο ΠΙΝΟΣΕΤ ΚΑΙ ΟΙ ΑΛΛΟΙ

Η σύλληψη του πρώην δικτάτορα της Χιλής **Αουγκούστο Πινοσέτ** στη Βρετανία και η φιλολογία που ακολούθησε για το αν πρέπει να εκδοθεί στην Ισπανία ή να δικαστεί στη Βρετανία έδωσε την αφορμή για ποικίλα δημοσιεύματα στον διεθνή Τύπο. Οι *Times* του Λονδίνου έσπευσαν να γράψουν ότι θα προχωρήσουν στη σύλληψη και άλλων, όπως του τουρκοκύπριου ηγέτη **Ραούφ Ντενκτάς**, του πρώην προέδρου της Σοβιετικής Ένωσης **Μιχαήλ Γκορμπατσώφ** αλλά και του κουβανού ηγέτη **Φιντέλ Κάστρο**, με την προϋπόθεση βέβαια να έχει προηγουμένως επιδοθεί στις βρετανικές αρχές αίτημα έκδοσης των προσώπων αυτών από τις ενδιαφερόμενες χώρες. Με την άποψη αυτή συντάχθηκε και η *Wall Street*

Journal, η οποία στη λίστα αυτών που θα μπορούσαν να συλληφθούν και να διωχθούν για κατάφωρες παραβιάσεις των ανθρωπίνων δικαιωμάτων περιέλαβε και τον πρόεδρο της Κίνας **Ζιάνγκ Ζεμίν** για το αιματοκύλισμα της πλατείας Τιεν Αν Μεν αλλά και τον ρώσο πρόεδρο **Μπόρις Γέλτσιν** για τη δράση του τα χρόνια της Σοβιετικής Ένωσης, όταν ηγείτο της τοπικής επιτροπής του κομμουνιστικού κόμματος στα Ουράλια. Αξίζει να σημειώσουμε ότι το άρθρο της εφημερίδας ξεκινούσε με τον φοβερό τίτλο: «Συλλάβετε τον Φιντέλ Κάστρο».

ΚΕΡΔΙΖΕΙ ΣΤΑ ΣΗΜΕΙΑ Ο ΟΣΚΑΡ ΛΑΦΟΝΤΕΝ

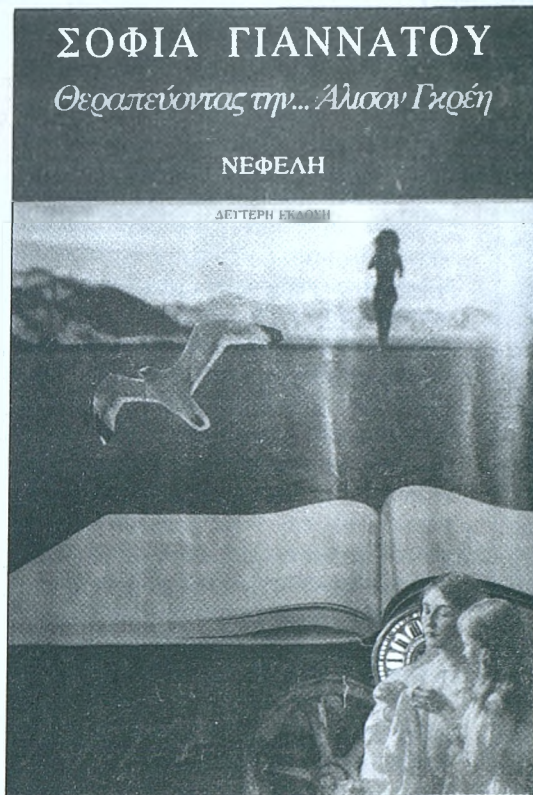
Ο ηγέτης του Σοσιαλδημοκρατικού κόμματος και εκφραστής της αριστερής πτέρυγας **Όσκαρ Λαφοντέν** έχει καταφέρει μέχρι στιγμής να επιβάλει τις απόψεις του στον νέο καγκελάριο **Γκέρχαρντ Σρέντερ**. Το πιο τρανταχτό παράδειγμα αυτής της υπερίσχυσης στα σημεία

ήταν η απόφαση, τη Δευτέρα, του **Γιόσι Στόλμαν**, υπέρμαχου της ελεύθερης αγοράς και κύριου εκπροσώπου αυτού που ο Σρέντερ ονόμασε «νέο κέντρο», να μην αναλάβει τελικά το υπουργείο Εθνικής Οικονομίας, όπως αρχικά είχε συμφωνηθεί. Ο εκατομμυριούχος Στόλμαν, που θα συμμετείχε στην κυβέρνηση ως ανεξάρτητος, έκανε πίσω την τελευταία στιγμή όταν συνειδητοποίησε ότι ο Σρέντερ είχε υποχωρήσει στις απαιτήσεις του Όσκαρ Λαφοντέν να ηγηθεί ενός υπερ-υπουργείου Οικονομικών, στο οποίο θα εκχωρηθούν πολλές αρμοδιότητες του υπουργείου Εθνικής Οικονομίας. Ο Σρέντερ προσπάθησε να αμβλύνει τις εντυπώσεις δηλώνοντας ότι ο Στόλμαν αρνήθηκε το πόστο λόγω της απειρίας του· ωστόσο δεν φαίνεται να έπεισε κανέναν. Παρ' όλα αυτά, προχώρησε την επομένη στην ανακοίνωση του προγράμματος και των προσώπων της νέας κυβέρνησης Σοσιαλδημοκρατών-Πρασίνων.

«Ποτέ λιμός δεν προήλθε λόγω φυσικών καταστροφών, αλλά προξενείται πάντα λόγω της μη δίκαιης κατανομής του φυσικού πλούτου και των φυσικών πόρων», υποστηρίζει ο ινδός καθηγητής οικονομίας και φιλοσοφίας **Αράτιο Σεν** που βραβεύτηκε πρόσφατα με το **Βραβείο Νόμπελ Οικονομίας**.

ΣΟΦΙΑ ΓΙΑΝΝΑΤΟΥ

Θεραπεύοντας την... 'Αλισον Γκρέη
(ΜΥΘΙΣΤΟΡΗΜΑ)

ΤΕΤΑΡΤΗ ΕΚΔΟΣΗ

Το «Θεραπεύοντας την... 'Αλισον Γκρέη» είναι η ιστορία αναζήτησης έκφρασης και ταυτότητας μιας σαραντάχρονης ελληνίδας που απρόσμενα οδηγείται, από την καθημερινότητα της Αθήνας του '90, σε μια πορεία εσωτερικής ενδυνάμωσης με τη βοήθεια μιας πνευματικής ψυχοθεραπεύτριας. Όταν η Αθηνά Πρεποπούλου αποφασίζει να συμβουλευτεί μια φίλη της ψυχολόγο για ένα προσωπικό πρόβλημα δεν φαντάζεται τι ορίζοντες της ανοίγονται. Πολλαπλές πραγματικότητες, μνήμες από «περασμένες ζωές» στη γη, βιώματα παιδικής ηλικίας, γέλιο, κλάμα, και πολλά ερωτηματικά συνοδεύουν την ηρωίδα σ' ένα ταξίδι στο ατομικό και συλλογικά γυναικείο της υποσυνείδητο που θα της επιτρέψει να δημιουργήσει ένα καινούριο παρελθόν κι ένα καινούριο μέλλον.

Το πρώτο βιβλίο μιας ταλαντούχου συγγραφέως.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΝΕΦΕΛΗ

...Πρωθούν το ελληνικό βιβλίο

ΑΣΚΛΗΠΙΟΥ 6, ΑΘΗΝΑ 106 80 - ΤΗΛ.: 3607744

ΔΙΔΑΛΟΥΣ

ΑΝΤΙΔΡΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ «ΑΔΕΙΑ ΤΡΥΠΑ»

Το κείμενο του Μανώλη Βασιλάκη για την «Αδεια Τρύπα» της *Ελευθεροτυπίας* και τη Μαλβίνα προκάλεσε αντιδράσεις. Δημοσιεύουμε σήμερα δύο επιστολές που τις συνοψίζουν. Όπως μας ζητήθηκε, δεν δημοσιεύουμε το ονοματεπώνυμο του πρώτου εκ των επιστολογράφων (τα πλήρη στοιχεία του είναι σε γνώση της σύνταξης του *Αντί*)

Αγαπητό *Αντί*,

Βαθιά θλίψη μου προξένησε με το κείμενό του «Η Αδεια Τρύπα» της *Ε*, το οποίο στρεφόταν εναντίον της κ. Μαλβίνας Χαριτοπούλου (τχ. 670) ο τακτικός συνεργάτης σου κ. Μανώλης Βασιλάκης. Εντυπωσιακότερο το γεγονός ότι μέσα στο μένος και στην εμπάθειά του εναντίον της, συμπάρευσε και τον κ. Γιάννη Τριάντη, όχι μάλλον για τα όσα έσπευσε να του καταλογίσει, αλλά περισσότερο για το γεγονός ότι ως, όχι πάντως αδηλώςτος, φίλος της, αντιμετώπιζε τη Μ.Χ. όπως ακριβώς όλοι όσοι τιμούν σωστά στη ζωή τις δικές τους φιλίες: με τον προνομιακό τρόπο, που συνεπάγεται η συμπάθεια, αλλά και με τον επιφυλακτικό ή κριτικό τρόπο, που επιβάλλουν ενίοτε οι περιστάσεις¹. Τα σκάγια μάλιστα του κ. Μ.Β. πήραν και τον κ. Βασίλη Ραφαηλίδη, με μια απίθανα ποταπή αναφορά στον τρόπο που βιοπορίζεται ως γραφιάς².

Δεν έχουν ασφαλώς χρειάν της αυτόκλητης μαρτυρίας μου οι τρεις στόχοι της επιθέσεως του κ. Μ.Β. για να υπερασπίσουν εαυτούς. Ενδεχομένως μάλιστα, προκειμένου να προστατεύσω ως αναγνώστης, ο ίδιος τον εαυτό μου, να χρειάζεται να σπεύσω να δηλώσω ότι ο κύριος στόχος του, η κ. Μ.Χ., δεν αποτελεί διόλου, με τα

εκφραστικά μέσα της, διασκεδάστρια της αρεσκειάς μου. Κάθε άλλο.

Μένω, όμως, με την εντύπωση ότι η ίδια ανέλαβε για λογαριασμό του κ. Μ. Βασιλάκη, ένα γραμμάτιο, που θα όφειλε ο ίδιος πρώτος να ξεπληρώσει. Αυτό της περισυλλογής των μαργαριτών του κ. Κ. Σημίτη. Αλλά σ' αυτόν τομέα ο κ. Μ.Β. ολιγώρησε³. Γιατί εάν όπως επέμενε, όταν τα φώτα της δημοσιότητας στο σχετικά πρόσφατο παρελθόν είχαν πέσει άπλετα επάνω του και με την ψυχή του το διασκέδαζε, η συλλογή εκ μέρους του κάθε μαργαρίτη, τον οποίο συχνά-πυκνά εκτόξευε ο κ. Μ. Έμπερτ, αναδείκνυε ένα σημαντικό πολιτικό θέμα, δεν βλέπω το λόγο να μην αναγνωρίζει τουλάχιστον ανάλογη επιτυχία και στην κ. Μ.Χ. για όσες ελληνικούρες του κ. Κ. Σημίτη-Τάπερμαν επιδεικνύει. Δεν γελοιοποίησε λιγότερο τον κ. Μ. Έμπερτ ο ίδιος... Ή μήπως τον ενόχλησε αυτή ακριβώς η δημοσιότητα που η κ. Μ.Χ. κέρδισε, αξιοποιώντας όπλα, που ο ίδιος πρωτοχρησιμοποίησε; Εκείνος ασφαλώς ξέρει καλύτερα το πόθεν ορμάται.

Όσο για τους άλλους δύο στόχους της επιθέσεώς του, ομολογώ ότι αυτοί –σε αντίθεση προς την κ. Μ.Χ.– αποτελούν άτομα του γούστου μου. Όχι γιατί ταυτίζομαι με ό,τι εκπροσωπούν, αλλά απλώς επειδή εκτιμώ τα γραπτά τους, και την εντιμότητα, που θεωρώ ότι μέσω αυτών αποπνέουν. Ειδικά ο κυρίως υβριζόμενος, ως «ναρκισσευόμενος πρώην(;) αυριανιστής» κάνθαρος και απονέμων καθημερινώς βραβεία Πούλιτζερ, ο καθιδρυμένος ετερολοίδορος που κρίνει την οικουμένη», δηλαδή ο μη κατονομαζόμενος κ. Γ. Τριάντης, φορτώνεται από τον κ. Μ.Β. και με ένα ανεξήγητο ψέμα: ότι τάχα ψωμίζεται μόνο αναδημοσιεύοντας κείμενα άλλων.

Τι κρίμα για τον ψευδόμένο, που κείμενα του κ. Γ.Τ. υπάρχουν καθημερινά, συνοδευτικά του ερατισμού του, να εντοπίζουν

για λογαριασμό του αναγνώστη, μέσα στο χάος της καθημερινής πληροφόρησης, ειδήσεις που αναδεικνύουν, μέσα σε τόσα άλλα, τα σημαντικά της οδύνης, του πόνου, της ελπίδας, και της σκληρότητας της εν γένει αντιφατικότητας της ανθρώπινης φύσης.

Ασφαλώς μέσα στην υπέρμετρη και μερικώς φορές εισαγγελική σοβαρότητα που χαρακτηρίζει τον κ. Γ.Τ... Ασφαλώς μέσα στο πείσμα του να υπενθυμίζει και τις πραγματικές ή νομιζόμενες θετικές πλευρές του αιμνήστου (αρκετό αυτό για να χαρακτηρίζεται διαρκής αυριανιστής από τον κ. Μ.Β.!!!). Ασφαλώς μέσα στην αγάπη του για την ιδιαίτερη αγάπη που τρέφει για την Κύπρο. Ασφαλώς μέσα στον ιδιαίτερο χροιά και ασυνήθιστο για αριστερών ιδεών άνθρωπο πατριωτισμό του. Ασφαλώς μέσα στις εν γένει εμμονές που τον κυριαρχούν, όπως όλους μας εξάλλου.

Αλλά μιλάμε για κείμενα, τα οποία πολλές φορές διακρίνονται από εξαιρετική ευαισθησία και λυρικήτητα. Ολοκληρώνω: πολλά από τα γραπτά του κ. Γ.Τ. εδώ και καιρό νομίζω ότι αποτελούν κείμενα λογοτεχνίας. Και υπ' αυτήν την έννοια θα άξιζαν πραγματικά δίπλα σε πολλά άλλα, να διδάσκονται στα σχολεία, παρά τις λοιδορίες σας, κύριε Βασιλάκη.

Με την αγάπη του παλιού αναγνώστη του *Αντί* προς τον διάλογο

Κρ. Σ.,
Θεσσαλονίκη

Και η δεύτερη επιστολή:

Κύριοι,

Διάβασα το κείμενο του συνεργάτη σας κ. Βασιλάκη «Η άδεια Τρύπα της *Ε*» ύστερα από την οργή που συνάντησα (σε στήλη που παρακολουθώ στην εν λόγω εφημερίδα) για άρθρο σας στο περιοδικό *Αντί* του οποίου είμαι επίσης τακτική αναγνώστρια.

Με το ενδιαφέρον εκείνου που ζητά να

βρίσκει την αλήθεια, και με μεγάλη προσήλωση έσκαψα πάνω στο γραπτό σας και αναρωτήθηκα ειλικρινώς αν το 'γραψε «Άνθρωπος» ή «Τερματικό». Τα κείμενα που βγάζουν τα μηχανήματα αυτές είναι (όπως θα γνωρίζετε ίσως) πλούσια σε γλώσσα και στοιχεία, υστερούν, όμως, σε δύο πολύ βασικά πράγματα: τους λείπει η βαθύτητα και η (δια)κρίση. Αλλά και κάποια επιχειρήματα του κειμένου σας, τα οποία εγώ ως αναγνώστης θα τα δεχόμουν ως μία κριτική μιας «άλλης» ίσως αισθητικής, δεν καταφέρνουν να με πείσουν, διότι εκείνο που κυρίως επιχειρηματολογεί στο γραπτό σας είναι η εμπάθεια. Προτιμώ τον, βέβαια, ένα εμπάθεος κείμενο από ένα κείμενο-δισκέτα: τα κείμενα αυτά (τα κείμενα-δισκέτες δηλ.) είναι ίσως εξαιρετά για σειρά σεμιναρίων, ουχί όμως για την ενημέρωση νοήμονος κοινού. Η εμπάθεια πάλι (η μόνη τελικά πνοή του κειμένου σας, μαζί με μια κακής ποιότητας ειρωνεία που επίσης χαρακτηρίζει τον λόγο σας) καθιστά ακόμα και την σοφία της Γραμματείας μας «GRAMMA KENO».

Θεώρησα σκόπιμη τούτη την παρέμβαση διότι πέρα από τους λιβέλλους και τις μεταξύ σας αντιπαραθέσεις ή τις συνομοταξίες στις οποίες ανήκετε έκαστος, τελικά όλοι για «Τον Αναγνώστη» δεν δημοσιογραφείτε:

Λάβετε, λοιπόν, και την δική του εντύπωση.

Ελπίζω να μη βιαστείτε να δώσετε έναν εισέτι χαρακτηρισμό στη γράφουσα, αλλά να δείτε ΩΣ ΑΝΘΡΩΠΟΣ καλοπροαίρετα τούτη την παρέμβαση.

Και εάν όντως έτσι συμβεί, δεν έχω παρά να σας απευθύνω εγκάρδιο χαιρετισμό.

Φ. Κελεπούρη
Καλλιθέα

ΤΙ ΕΙΔΕ Ο ΚΥΚΛΩΠΑΣ

«Αστυνομικό ρεπορτάζ, που εξικνιάζει τη σχέση του "Κύκλωπα" με το κυπριακό ζήτημα» θεωρεί ο ηθοποιός και σκηνοθέτης Κ. Ρηγόπουλος το σημείωμα του συνεργάτη μας Μ. Πιερή, που δημοσιεύθηκε στο τχ. 669 του Αντί.

Κύριε διευθυντά,

Στο Αντί της 25ης Σεπτεμβρίου 1998 δημοσιεύθηκε ένα κείμενο του κ. Μ. Πιερή, με το οποίο ο αρθρογράφος του προσπαθεί απεγνωσμένα να διατυπώσει αισθητική κρίση για την παράσταση του Κύκλωπα του Ευριπίδη, που τη σκηνοθεσία της υπέ-

γραψα. Σ' αυτή την απέλπιδα προσπάθειά του ο κ. Πιερής σκηνοθετεί μιαν άλλη από την κρινόμενη παράσταση με υλικά που δανειζεται από το αστυνομικό ρεπορτάζ, όπως αυτά μεταπλάθονται από την ανεπάρκειά του ως θεατή.

«Η αδέξια και χονδροειδής χρήση των συμβόλων (Κύκλωπας=Τούρκος· Σκλάβοι-υποταχτικοί του Κύκλωπα=Κύπριοι· Οδυσσέας=Ελλαδίτης σωτήρας)» θα οδηγούσε σίγουρα «σε αθέλητο διασυρμό των Κυπρίων», αν συνέβαινε στην παράσταση. Συνέβη, όμως, μόνο στην παράσταση που σκηνοθέτησε νοερά ο κ. Πιερής, μεταφράζοντας αδέξια και καχύποπτα όχι μόνο την παράστασή μας, αλλά και τον Ευριπίδη.

Ο καθένας, βέβαια, προβάλλει τον εαυτό του σ' αυτό που βλέπει. Αυτό, ίσως, είναι αναπόφευκτο έως ένα βαθμό. Εάν, όμως, ο προβαλλόμενος δεν φέρει το απαραίτητο έργο, η προβολή έχει νοσηρές επιπτώσεις. Το παραλήρημα είναι η πιο δραματική απ' αυτές.

Εκεί που ο κ. Πιερής αναγνώριζε «Κύπριους δειλούς, παθητικούς και καιροσκόπους» στην παράστασή μας, οι κύπριοι θεατές αναγνώριζαν το νόστο.

Εκεί που ο κ. Πιερής έβλεπε έναν «ωραίο παθή Οδυσσέα» να παρακινεί σε ανταρσία «τους διεφθαρμένους και δουλοπρεπείς Κυπρίους», οι κύπριοι θεατές έβλεπαν απλά τον «Κύκλωπα» του Ευριπίδη. Τι ναρκισσισμός, αλήθεια, κ. Πιερή, ακολουθώντας πιστά την απαράδεκτη μετάφρασή σας, ένας «Ελλαδίτης» να θέλει να λευτερώσει και να λευτερωθεί! Εξουθενωμένος από την κοπιώδη πνευματική του εισφορά στον πολιτισμό διά της θεατρικής κριτικής, ο κ. Πιερής φθάνει, επιτέλους, και στο διά ταύτα: «θα συνεχίζει η κυπριακή κυβέρνηση να σκορπά χρήματα...».

Ως γνωστό, η κυπριακή κυβέρνηση υπήρξε χορηγός της παράστασης (μαζί με τα υπουργεία Εθνικής Άμυνας και Αιγαίου), που οργάνωσε το Κέντρο Δράματος του Παντείου Πανεπιστημίου και εξελίχθηκε σ' έναν πολιτιστικό περίπλου στο Αιγαίο και τη Μεσόγειο. Αν κρίνουμε από την απήχηση που είχε η παράστασή μας, κ. Πιερή (υπήρξατε και εσείς μάρτυρας, απ' ό,τι λέτε, στην Πάφο), πιστεύουμε ναι.

Και εν πάση περιπτώσει, αυτό δεν θα εξαρτηθεί από τόσο προφανείς σκοπιμότητες, που ενδύνονται τη φορεσιά μιας τόσο κακόγουστης και ανυποψίαστης κριτικής. Τα φέροντα έχουν καταγραφεί εδώ και κάποιους αιώνες, «ανιστόρητε» αρθρογράφε.

Κίμων Ρηγόπουλος,
ηθοποιός-σκηνοθέτης

ΒΙΚΤΩΡ ΙΒΑΝΟΒΙΤΣ

ΥΠΕΡΡΕΑΛΙΣΜΟΣ ΚΑΙ «ΥΠΕΡΡΕΑΛΙΣΜΟΙ»

ΕΛΛΑΔΑ - ΡΟΥΜΑΝΙΑ -
ΙΣΠΑΝΟΦΩΝΕΣ ΧΩΡΕΣ

ΒΙΚΤΩΡ ΙΒΑΝΟΒΙΤΣ
ΥΠΕΡΡΕΑΛΙΣΜΟΣ
ΚΑΙ «ΥΠΕΡΡΕΑΛΙΣΜΟΙ»
ΕΛΛΑΔΑ - ΡΟΥΜΑΝΙΑ -
ΙΣΠΑΝΟΦΩΝΕΣ ΧΩΡΕΣ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΠΟΛΥΤΥΠΟ
ΑΘΗΝΑ 1996

Στην Ελλάδα, στην Ρουμανία και στις ισπανόφωνες χώρες ο υπερρεαλισμός εμφανίστηκε και εξελίχθηκε σε απόσταση και απόκλιση από το (παρισινό) «Κέντρο» και από τα «κεντρικά» πρότυπα. Γι' αυτό και παρουσιάζει ορισμένα κοινά χαρακτηριστικά, που στοιχειοθετούν την ιδέα των *παραλλήλων βίων* του στους παραπάνω τρεις χώρους. Το βιβλίο του Βίκτωρα Ιβάνοβιτς ερευνά τις σχετικές αναλογίες, αλλά και λειτουργικές ομοιογένειες, με στόχο την επεξεργασία ενός «περιφερειακού» υπερρεαλιστικού μοντέλου. Συμπερασματικά:

– Από τυπολογικής σκοπιάς, ο μέν ελληνικός και ισπανόφωνος υπερρεαλισμός αναπτύσσουν την «εξημερωμένη» εκδοχή του ρεύματος, ενώ ο ρουμανικός οδηγεί τα δεδομένα του σε έναν ακραίο παροξυσμό.
– Και στις δύο περιπτώσεις, το αποτέλεσμα είναι, από ιστορικής πλευράς, η υπέρβαση του νεωτερικού «παραδείγματος» (στο οποίο ανήκει ο υπερρεαλισμός), στην κατεύθυνση του μεταμοντέρνου.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΠΟΛΥΤΥΠΟ

ΕΠΙΣΗΜΑΙΝΟΥΜΕ

Ο ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΚΙΝΗΜΑΤΟΓΡΑΦΟΣ ΕΠΙ ΞΥΡΟΥ ΑΚΜΗΣ

Μια σειρά από θεσμικές μεταρρυθμίσεις στο κινηματογραφικό τοπίο, που προέκυψαν μετά το νέο πολυνομοσχέδιο εμπνεύσεως του υπουργού Πολιτισμού και των συνεργατών του, έφεραν τα πάνω-κάτω στο κινηματογραφικό προσκήνιο της χώρας και περιέπλεξαν πολύ περισσότερο προβλήματα που επιχειρούσε το νομοσχέδιο να θίξει προς την κατεύθυνση της επίλυσής τους. Ας προσπαθήσουμε να δούμε επιγραμματικά τα νέα μέτωπα που άνοιξαν στους επιμέρους τομείς

• **Ελληνικό Κέντρο Κινηματογράφου:** Ο νέος πρόεδρος του ΕΚΚ, κ. Μάνος Ευστρατιάδης, ξεκίνησε με προθέσεις αναμόρφωσης και εξομάλυνσης της κινηματογραφικής παραγωγής και διανομής, εκτιμώντας ότι η οποιαδήποτε ανανέωση του ελληνικού κινηματογράφου δεν είναι δυνατόν να μη συνοδευτεί από την άνοιξη των εισιτηρίων και τη δημιουργία κινήτρων στους ιδιώτες παραγωγούς, προκειμένου να επενδύσουν στο κινηματογραφικό προϊόν. Η σωστή αρχικά σκέψη εξειδικεύθηκε σε μια σειρά προγράμματα τα οποία φαίνεται να μη συμβαδίζουν με το αρχικό κίνητρο. Ιδιαίτερα το πρόγραμμα «Κίνητρο 2», το οποίο ορίζει πως το Κέντρο θα συγχρηματοδοτεί εν λευκώ ταινίες που οι παραγωγοί τους θα μπορούν να βεβαιώσουν ότι μπορούν να επενδύσουν σ' αυτές 30 εκατ. δρχ. σωστά επισημάνθηκε από πολλούς στην πρόσφατη έκτακτη γενική συνέλευση του ΕΚΚ ότι μπορεί να λειτουργήσει ως μπόυμερανγκ, αφού ούτε τη δημιουργία επαγγελματιών παραγωγών μπορεί να εξασφαλίσει με ασφάλεια ενώ είναι δυνατόν να οδηγήσει το Κέντρο σε συμπαράγωγο ανεξέλεγκτων ποιοτικά κινηματογραφικών ταινιών – που δεν είναι καν σίγουρο ότι θα κάνουν εισιτήρια. Ο κ. Ευστρατιάδης σχεδόν προεξόφλουσε ότι η πολιτική του αυτή θα εξασφάλιζε τη συναίνεση των κινηματογραφικών σωματείων – συναίνεση που, βεβαίως, δεν διαφαίνεται ότι θα υπάρξει.

• **Φεστιβάλ Κινηματογράφου.** Το 39ο Φεστιβάλ Θεσσαλονίκης αντικατέστησε στην προμετωπίδα του το πρόσημο Ελληνικό με το αντίστοιχο Διεθνές. Το διαγωνιστικό του τμήμα στηρίζεται σε πρώτες ή δεύτερες ταινίες νέων σκηνοθετών από όλο τον κόσμο, δεκάδες παράλληλες εκδηλώσεις πλαισιώνουν την κεντρική αυτή εκδήλωση, το φεστιβάλ απλώνεται σε όλο το χρόνο λειτουργώντας και ως φορέας κινηματογραφικής επιμόρφωσης των σχολείων ενώ εξαγγέλλεται από την προσεχή άνοιξη και φεστιβάλ ντοκιμανταίρ. Τι λέει, Μα οι ελληνικές ταινίες, το σύνολο των οποίων προβάλλεται σε μη διαγωνιστικό Πανόραμα. Το Φεστιβάλ, απλώς, φιλοξενεί αυτό το Πανόραμα, οι περισσότερες από τις ταινίες του οποίου έχουν ήδη προβληθεί στις αίθουσες – δυο μάλιστα απ' αυτές είχαν κοπεί σε προηγούμενα φεστιβάλ!

• **Τα Κρατικά Βραβεία.** Όπως προβλεπόταν στο πολυσυζητημένο Πολυνομοσχέδιο που, τελικά, με ελάχιστες τροποποιήσεις, έγινε νόμος του κράτους, μια επιτροπή 50 ανθρώπων (εκπρόσωποι των σωματείων, θεσμικοί εκπρόσωποι των κινηματογραφικών οργανισμών που η λειτουργία τους καλύπτεται από την κρατική πολιτική και κάποιες προσωπικότητες εν γένει των γραμμάτων και της τέχνης) θα βλέπει τις ταινίες που υποβάλλονται και προκρίνονται από τετραμελή επιτροπή με επικεφαλής τον διευθυντή του Φεστιβάλ Θεσσαλονίκης – και με μουσική ψηφοφορία και βαθμολογία θα απονέμονται τα Κρατικά Βραβεία, που θα συνοδεύονται από σημαντικά χρηματικά ποσά. Ο θεσμός βάλλεται πριν καν αρχίσει να λειτουργεί. Και δικαίως. Είναι τόσες οι δεοντολογικές παρατυπίες (από τη συνθήκη προβολής των ταινιών που ευνοεί κάποιες έννοι των υπολοίπων μέχρι τις διαρροές πολλών μελών της επιτροπής ιδίως από «μικρές» και άσημες ταινίες, από τη σχέση που έχουν τα Κρατικά με το Φεστιβάλ Θεσσαλονίκης – το οποίο τις «φιλοξενεί» – ως τις αντιρρήσεις που έχουν εγερθεί για το γεγονός ότι οι ταινίες ούτε καν συζητιούνται από τους κριτές τους...) που συνοδεύουν τα Κρατικά Βραβεία που οι πλέον νουνεχείς περί τον υπουργό ήδη θα έχουν διαπιστώσει ότι καλύτερα τα πράγματα να είχαν μείνει όπως ήταν. Το γεγονός ότι, προκειμένου να διασθούν κάποια προσχήματα σε σχέση με τους Θεσσαλονικείς που ανησυχούσαν ότι η προβολή όλων των ταινιών της χρονιάς σε Πανόραμα αποδυναμώνει το Φεστιβάλ, μεταφέρεται η τελετή απονομής των Κρατικών Βραβείων σε νέα τελετή αμέσως μετά τη λήξη του κανονικού Φεστιβάλ, δείχνει απλώς τον καιροσκοπισμό του υπουργού Πολιτισμού που υπολογίζει τον αντίκτυπο μιας κρίσης του Φεστιβάλ Θεσσαλονίκης στην εκλογική του βάση. Η κρίση αυτή, ωστόσο, ίσως να μην αποφευχθεί, αφού σύμφωνα με ασφαλείς πληροφορίες άνθρωποι του κινηματογράφου κινούνται για να οργανώσουν άλλο φεστιβάλ ελληνικού κινηματογράφου στην Αθήνα. Με τα κανάλια να αρνούνται να επενδύσουν στον κινηματογράφο τον ειδικό φόρο 1,5% επί των διαφημιστικών τους εσόδων που εκκρεμεί ήδη από την περίοδο υπουργίας στο ΥΠΠΟ της Ντόρας Μπακογιάννη, με μια σειρά συσσωρευμένα προβλήματα στο χώρο του κινηματογράφου που όσο κι αν γίνεται προσπάθεια δεν μπορούν να κρυφτούν πίσω από τη λάμψη του Χρυσού Φοίνικα που κέρδισε ο Αγγελόπουλος, οι θεσμοί αναδιατάσσονται έτσι, χωρίς πρόγραμμα. Επειδή κάποιοι γνωμοδότησαν επιπολαιώς και επειδή ο υπουργός αρκέστηκε στις διαβεβαιώσεις τους. Η μετατροπή σε αναταραχή της σημερινής γενικής δυσφορίας είναι θέμα χρόνου. Όσοι κινούν τα νήματα έχουν ελάχιστες μόνο δυνατότητες να κάνουν διορθωτικές κινήσεις. Θα τους συμβουλευάμε να τις εκμεταλλευθούν.

ΗΛΙΑΣ ΚΑΝΕΛΗΣ

Π Ρ Ο Τ Ε Ι Ν Ο Υ Μ Ε

• **Δείτε:** Την καινούργια ταινία του βραβευμένου με τον Χρυσό Φοίνικα των Καννών Θόδωρου Αγγελόπουλου *Μια αιωνιότητα και μια μέρα*, που προ-

βάλλεται από σήμερα στις κινηματογραφικές αίθουσες. Ο Μπρούνο Γκαντζ, το γνώριμο αργό ύφος της αγγελοπουλικής γραφής, σχόλια για την έλλειψη οράματος που να εμπνέει την ανθρωπότητα στο μελαγχολικό τέλος του αιώνα. Την ταινία συνοδεύει η ευφορία από τη μεγάλη της διάκριση. Εμείς, στο Αντί, θα περιμένουμε ένα δεκαπενθήμερο, να καταλαγιάσει το θριαμβικό κλίμα, πριν ασχοληθούμε με ψυχραιμία και κριτικό πνεύμα μαζί της.

• **Διαβάστε:** Το δοκίμιο του Γ.Δ. Παγανού *Τρεις μεταπολεμικοί πεζογράφοι (Χριστόφορος Μηλιώνης, Νίκος Μπακόλας, Η.Χ. Παπαδημητράκοπουλος)*, που κυκλοφόρησε από τις εκδόσεις Νεφέλη. Εξετάζεται το έργο των συγγραφέων χωριστά αλλά και συσχετικά και, από τον παραλληλισμό τους, αναδύεται –παρά τις διαφορετικές αισθητικές αφετηρίες– μια βαθύτερη συγγένεια που επηρεάζει το έργο τους.

• **Δείτε:** Τη φετινή «φουάρ», τη μεγάλη έκθεση Art Athina '98 με τη συμμετοχή 45 γκαλερί από την Ελλάδα και με αντιπροσωπευτική παρουσία των σύγχρονων εικαστικών συμβάντων της Ιταλίας. Η έκθεση ξεκινά την Παρασκευή 30 Οκτωβρίου στο Εκθεσιακό Κέντρο Αθηνών και θα είναι ανοιχτή ως την Τρίτη, 3 Νοεμβρίου. Υπεύθυνοι για τη λειτουργία της φετινής «φουάρ» είναι οι τεχνοκρίτες Κατερίνα Κοσκινά και Φράνκο Φαρέλι.

• **Ακούστε:** Την «άλλη» πρόταση του Ρος Νταίηλ, που επιμελείται το πρόγραμμα με μουσικές του κόσμου στη Μαγισπούλα, τη μουσική σκηνή της Καισαριανής. Σάζια, κρουστά, λαούτα, ούτια, ραμπάμπ, κανονάκια θα παίζουν χωρίς ηχεία – κι ο εμπνευστής αυτού του ολότελα ανανεωμένου μουσικού στεκιού ελπίζει ότι οι φίλοι της μουσικής κουλτούρας των λαών θα ανταποκριθούν και θα στηρίξουν το πρόγραμμα που στηρίζεται στο μεράκι και τις προσωπικές θυσίες των εμπνευστών του.

ΠΟΙΟΣ ΓΕΛΑ ΜΕ ΤΟΥΣ ΑΔΕΛΦΟΥΣ ΧΑΪΤΙΔΗ;

ΟΙ ΣΥΜΠΑΘΕΙΣ ΑΔΕΛΦΟΙ εμφανίζονται τις μεταμεσονύχτιες (και όχι μόνον) ώρες στο κανάλι του προέδρου Λεβέντη, εκτελώντας «παραγγελιές». Το «σκανδαλώδες» είναι ότι μαζί με τις άθλιες εκτελέσεις των τραγουδιών, παρουσιάζουν μέχρι και τις, εξίσου άθλιες, κάλτσες τους, ενώ ειδικής μεταχείρισης τυγχάνει μια μικρογραφία φέρετρου που χρησιμοποιείται από τον ένα εκ των αδελφών, για να ξορκίσει το θάνατο όταν παραγγέλνεται «πεθαμενατζίκιο» τραγούδι.

Πριν από μερικούς μήνες, μεγάλη και έγκριτη εφημερίδα τους «τα 'χωσε» για τα καμώματά τους, πιστεύοντας προφανώς πως η ίδια βρίσκεται έξω από το καζάνι. Τους κατονόμασε στην ουσία ως λούμπεν στοιχεία, με ύφος του στυλ «πού βαδίζουμε τέλος πάντων βρε αδερφέ: κ.λπ. κ.λπ.». Δεν θα συγκρίνουμε τη φαιδρότητα του να ασχολείται, εκ του ασφαλούς βεβαίως,

«σοβαρός» καλλιτεχνικός συντάκτης με καλλιτέχνες εμφανιζόμενους στο κανάλι του προέδρου, με την αφασία των «σοβαρών» πολιτικών αναλυτών που ασχολήθηκαν στο παρελθόν με τον ίδιο τον πρόεδρο. Αυτό που θέλουμε να σημειώσουμε είναι πως οι αδελφοί Χαϊτίδη δεν είναι μόνοι τους. Και για του λόγου το αληθές αναδημοσιεύουμε από την *Ελευθεροτυπία* (12 Οκτωβρίου, σελ. 48), την ίδια έγκριτη εφημερίδα, μια φωτογραφία μαζί με τη λεζάντα της – και μάλιστα σε άρθρο-διαφήμιση για τον (μη λούμπεν) εικονιζόμενο καλλιτέχνη, και ας βγάλει ο καθείς τα συμπεράσματά του για το ποιος είναι για γέλια...

Γιώργος Κυριακάκης

ΥΓ. Η λεζάντα να γραφεί ως εξής:

Ο Γκαριμπάρνι σε μυσταγωγικό στιγμιότυπο (ή μήπως επεισόδιο: – η ερώτηση δική μας).

Ο Γκαριμπάρνι σε μυσταγωγικό στιγμιότυπο

BOMBIDIA ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗΣ ΑΦΑΣΙΑΣ

στην Αθήνα. Κι αν δεν την ψήφισαν οι «προοδευτικοί» σκασιλά μας!

- Ο **Εν. Γιαννόπουλος** γιατί δεν παίρνει θέση για το μήνυμα των εκλογών:

Τέτοια σεμνότης καταντά επικίνδυνη.

- Όλοι εμείς οι **προοδευτικοί** περιμένουμε γραμμή.

- Η κ. **Λύρα** των **Christies** ζητεί αφενός από τον **Α. Καρκαγιάννη** και αφετέρου από τον ιδιοκτήτη της *Καθημερινής* από 150.000.000 δρχ. για «συνοφαντική δυσφήμιση» (sic). Ξαν να μην έφτανε αυτό, ο ηγούμενος της Μονής Αγίων Αυγουστίνου κ. **Σεραφείμ** ζητεί από τον διακεκριμένο δημοσιογράφο άλλα 100.000.000 για τα όσα σωστά έγραψε περί του οικονομικού σκανδάλου στην εκκλησία.

- Απ' την άλλη πλευρά ο **Αρχιεπίσκοπος** ακολουθών πολιτική Αβραμόπουλου – δηλαδή όλο αιχμές, όχι συγκρούσεις – δεν αναγνώρισε ούτε σκάνδαλα ούτε σκάνδαλο ποιους κατά την πρόσφατη σύνοδο της ιεραρχίας!

- Μακάριοι οι **σκανδαλοθήρες** ότι αυτοί ελεηθήσονται.

- Έκλεισε το περιοδικό τέχνης **ARTI** διάδοχος της ιστορικής έκδοσης *Εικαστικά*. Πατέρας και των δύο εντύπων ο **Αντώνης Μπουλουντζάς**.

- Αντίθετα πάνε καλά *Τα Νέα* της

Τέχνης που διευθύνει η πεισματάρα **Άρτεμις Καρδουλάκη**.

- Οι εγκυρότεροι πολιτικοί αναλυτές κατά τις δύο Κυριακές των εκλογών όπως τους αξιολόγησαν και τους προέβλεπαν τα κανάλια είναι: **Α. Λαζόπουλος, Π. Κωστόπουλος, Στ. Φασουλής, Κ. Ζουράρις, Α. Πάνια. Ο Φρ. Γερμανός** παρά τα αστεϊάκια που επιστράτευσε δεν τα πήγε τόσο καλά. Αντίθετα η **Α. Πάνια** με τον στιβαρό πολιτικό της λόγο εντυπωσίασε. Νεότερες ατάκες στις προσεχείς Αποκριές.

- Συνταρακτικό το ρεπορτάζ της Κυριακάτικης *Ε* (18.10) σχετικά με το σκάνδαλο του **Νοσοκομείου Παπαγεωργίου** στην Θεσσαλονίκη, την λειτουργία του οποίου πολέμησαν και πολεμούν μεγαλογιατροί και ιδιωτικά ιατρικά κέντρα που από την Αθήνα επιχείρησαν να εξαπλωθούν και στη συμπρωτεύουσα.

- Πρόκειται για ένα σκάνδαλο ανάλογο της «**Πολιτιστικής**» και δυστυχώς μιλάμε για την δημόσια υγεία.

- Ο **Απ. Κακλαμάνης**, προς τιμήν του, έθεσε το τεράστιο θέμα των δαπανών στις οποίες προέβησαν οι υποψήφιοι της τοπικής αυτοδιοίκησης.

- Πρόκειται για ένα ποσό που υπερβαίνουν σ' όλη την Ελλάδα τέσσερα νοσοκομεία «**Παπαγεωργίου**» μαζί!

Μανωλάκης ο Βομβιστής

- Φτάνει το πλοίο υψωμένη η σημαία, ίσως έρχεται ο κύριος **Νομάρχης**...

- **Κουίζ:** Ποιος θυμάται το όνομα της κυρίας που εξελέγη νομάρχης στην Αθήνα;

- Είδατε που σας λέω; Οι εκλογές του **τίποτε**.

- Εξ άλλου το είπε και ο **Χ. Κλυνν:** «Αν ήμουν σαν τον **Κουλουμπή** θα έκανα μήνυση στη μάνα μου».

- Η προεκλογική αφίσα των **Κουλουμπή, Σαράφογλου** και σία θα πρέπει να διδάσκεται σε σχολές γραφιστικής ως **επικοινωνιακό βατερλώ**.

- Ή στις σχολές της **Αστυνομίας** για το πώς πρέπει να φωτογραφίζουμε τους εχθρούς μας!

- Κατά τ' άλλα γιατί βρε δεν σπεύσατε να υποστηρίξετε τους «προοδευτικούς» υποψηφίους; Χάνων ο **Λαζαρίδης**, όπως θα 'λεγε και ο **Μποστ**, δεν χαρίζονται και τα χρέη **ΠΑΟΚ-Άρη**. Για τα **φέσια** της «**Πολιτιστικής**» βέβαια δεν τίθεται καν θέμα.

- Πάντως ο **Μανωλάκης** δικαιούται να επιχαιρεί επειδή το πολιτικό πουλαίνι του, η αγωνίστρια **Ζωή Λάσκαρη**, εθριάμβευσε

Τὸ τραγούδι τῆς ἀπέθαντης Ρέμινγκτον

τῆς Λ. Τσιριμώκου

«*Ἡ Θεσσαλονίκη εἶναι μιὰ πόλη, ὅπου κοιμᾶται κανεὶς βαριὰ καὶ ξυπνᾷ δύσκολα. Τὰ ὄνειρα ἔχουν μιὰ δυσβάστακτη ὕλη καὶ ὁ ξύπνος βγαίνει ἀπὸ βαθὺν πηγάδι. Ὑπνος καὶ ξύπνος δὲν παίζουν μεταξύ τους· πολεμοῦν καὶ χωρίζονται, γιὰ νὰ ἀρχίσει ὁ ἴδιος κύκλος πάλι ἀπὸ τὴν ἀρχή. Αὐτὸ τὸ βαθὺ χαντάκι ἀνάμεσα ὕπνου καὶ ξύπνου ἀφήνει βέβαια νὰ κυκλοφοροῦν πολλοὶ τσαρλατάνοι στὶς παρυφές του· ξένοι πὺν λιγώνονται γιὰ τὰ φαγητὰ καὶ τὴ θαλασσινὴ ὑγρασία· ντόπιοι πὺν ξεπουλοῦν τὴν πόλη σὲ κάρτες τουριστικές, σπεκουλαδόροι τῶν γραμμάτων καὶ τῆς πολιτικῆς. Στὸ μεταξύ ἡ Θεσσαλονίκη ἐπιμένει στὸ λήθαργό της μὲ μιὰ τεμπελιά ἀπαρομοίωστη, καὶ ὅταν κάποτε ξυπνᾷ, τὴν συνεπαίρνει ἑκπληξὴ παιδικὴ καὶ τρόμος γεροντικὸς γιὰ τὸν ἐπόμενο ὕπνο της.*

Δ. Ν. Μαρωνίτης, «Δελτίο εἰδήσεων»,
Τὸ Βῆμα, 21. 11. 1981

Οσοι, ἐκεῖνο τὸ καλοκαίρι τοῦ 1981, εἴχαμε ξαφνιαστεί εὐχάριστα μὲ τὴν ἐμφάνισή τῆς ἀριστουργηματικῆς *Ρέμινγκτον* τοῦ Γιάννη Πάνου, αἰσθανθήκαμε δικαιωμένοι λίγους μῆνες ἀργότερα διαβάζοντας τὸν ἀνεπιφύλακτο ἐπαινό της διὰ χειρὸς Μαρωνίτη. σὲ μιὰ οἶσιν ἀπολογιστικῆ ἐπιφυλλίδα πού, παρὰ τὸ μικρόχολο προοίμιό της, ἐντόπιζε καὶ ἀγκάλιαζε στοργικὰ τὰ ἀξιόσυστατα συμβάντα τῆς χρονιᾶς ἐκείνης στὴ γενέθλια Θεσσαλονίκη. Δὲν εἶχαν γραφεῖ δὲ καὶ πολλὰ πράγματα γιὰ τὸ παράξενο αὐτὸ ἀφήγημα, οὔτε τότε πὺν ξεμύτιζε στὶς προθήκες τῶν βιβλιοπωλείων οὔτε ἀργότερα, ὅταν ἀπλωνόταν ἡ φρίκη του ἀργὰ ἀλλὰ σταθερὰ καὶ ἀνθεκτικὰ, στόμα μὲ στόμα, καὶ μεγάλωνε γύρω του ὁ κύκλος τῶν πιστῶν· γιατί, μὲ τὸ κλείσιμο τοῦ βιβλίου, ὁ ἀναγνώστης κατατασσόταν, ἐννιά φορές στὶς δέκα, στοὺς θεομύθους καὶ ἀφροισμένους θιασώτες τῆς ἀκαταπόνητης *Ρέμινγκτον*, πὺν συνέχιζε νὰ χτυπᾷ ρυθμικὰ τὰ πληκτρα τῆς ἐρήμην τῶν κριτικῶν, τῶν δελτίων τύπου, τῶν ἐπίμονων διαφημιστικῶν καταχωρίσεων καὶ τῶν λοιπῶν προωθητικῶν μηχανισμῶν καὶ κυκλομιάτων. Ἐκτιμοῦσε λοιπὸν ἡδὴ, μεταξύ ἄλλων, ἡ ἐπιφυλλίδα ἐκείνη πὺς πρόκειται γιὰ «ἓνα

βιβλίο πὺν δύσκολα θὰ γεράσει πιά, ἀφοῦ τὸ χρόνον τὸν ἔχει ἐξαρχῆς μέσα του· κυριολεκτικὰ καὶ μεταφορικὰ. Μοιάζει μὲ τραῖνο πὺν ἀνακάλυψε τὴν τροχιά του καί, εἴτε πισωδρομεῖ, εἴτε στέκεται, εἴτε διστακτικὰ τραβᾷ μπροστά, κοιτάζει συνεχῶς πίσω — ὅχι ὥστόσο μὲ νοσταλγία, ἀλλὰ πὺς πολὺ μὲ ἑκπληξὴ πὺν ἡ τροχιά εἶναι ἀκόμη ἐκεῖ, κανεὶς δὲν μπορεῖ νὰ τὴν πειράξει ἢ νὰ τὴν ἀνατινάξει. Αὐτὸ τὸ βιβλίο-τραῖνο ἐκτελεῖ ἓνα δρομολόγιο πὺν ἀπολογίζει, μέσα ἀπὸ τὴ γραφὴ του, τὴν πεζογραφικὴ μας παράδοση. [...] Ἀπὸ ἐδῶ ἴσως προκύπτει καὶ ὁ κυρίαρχος τόνος τοῦ βιβλίου: θὰ τὸν ἔλεγα «εὐγένεια ἀριστοκρατικῆ», ἂν δὲν κινδύνευα νὰ παρεξηγηθῶ. Κι ὅμως περὶ αὐτοῦ πρόκειται: νομίζαμε ὅτι ἡ πνευματικὴ εὐγένεια χάθηκε ὀριστικὰ ἀπὸ τὰ γράμματά μας τὰ τελευταῖα χρόνια, καὶ νὰ πὺν τώρα ὁ Πάνου μᾶς τὴ ξαναφέρει, δίχως καμιά σύμβαση καὶ καθωσπρεπισμὸ: μελέτη δίχως ἐξομολογητικὸν γλυκασμὸν· τόλμη δίχως πορνογραφικὲς ἐπιδόσεις· ἱστορικὴ καὶ πολιτικὴ ἐργήγορση χωρὶς κηρύγματα καὶ ἀχρηστοὶ πληροφοριακὰ βαρίδια· ἐμπάθεια καὶ συμπάθεια μὲ ἡσυχὴ κρίση καὶ καλὴ συνείδηση».

Τὰ ἀξίζει ὄντως τὰ ἐγκωμιαστικὰ λόγια τὸ μυθιστόρημα. Ἐρχόταν ἀπὸ τὸν ἴδιο

δρόμο μὲ τὸ *Κιβώτιο*, πὺν εἶχε μόλις προηγηθεῖ (1975): τὰ περίπλοκα καὶ διασταυρούμενα μονοπάτια τῆς ὁδυνήρης μνήμης, συλλογικῆς καὶ ἀτομικῆς· ἀντικρίζοταν καὶ αὐτό, καὶ μάλιστα ἐμφανέστερα, μὲ τὴν προυστικὴ Ἀναζήτησιν τοῦ χαμένου χρόνου (ἡ γλαφυρὴ ὑπαινικτικότης τοῦ κεφαλαίου 5, μὲ πρωταγωνιστὴ τὸ «Ρόπτρο», πὺν μὲ τὸ εὐχάριστο ἢ ἐνοχλητικὸ, τὸ μοναδικὸ, τὸ κοφτὸ, τὸ παρατεταμένο ἢ ἀνέμελο χτύπημά του στὴν πόρτα δὴλωνε τὸν εὐπρόσδεκτο ἢ ὄχι ἐπισκέπτη, ξεχώριζε τὸν οἰκεῖο ἀπὸ τὸν ξένο, ἐρχεται κατευθεῖαν ἀπὸ τὸν κῆπο τοῦ Κομπραῖ, ὅπου τὸ διακριτικὸ καμπανάκι γιὰ τοὺς «ξένους» καὶ τὸ ἡχηρὸ κουδούνι γιὰ τοὺς «δικούς» προανήγγελλε τὰ πρόσωπα, ἔχοντας ὅμως ἔξοχα ἐναρμονιστεῖ μὲ τὸ κλίμα τῆς φοβισμένης καὶ καχύποπτης ἐλληνικῆς ἐπαρχίας στὰ πέτρινα κατοικικὰ καὶ ἐμφυλιακὰ χρόνια). Ὁ ἀφηγητὴς ἄλλωστε τῆς *Ρέμινγκτον*, ἀναλαμβάνοντας σὰν ἄλλος Μαρσέλ, νὰ γράφει τὸ «μυθιστόρημά του» μπαινοβγαίνοντας στὴ διαδρομὴ τοῦ βίου τοῦ Δημήτριου, τοῦ μεγάλου, μακρινοῦ καὶ λατρευτοῦ θεοῦ πὺν ἀποτελεῖ τὸ πρόσχημα, τὸ ἄλλοθι τῆς γραφῆς, καταλήγει σὲ μιὰ εὐρηματικὴ... αὐτοβιογραφία σὲ τρίτο πρόσωπο, βρῖσκοντας κομμάτια ἀπὸ τὴν παιδικὴ ἡλικία «τυλιγμένα στὶς γάξες τοῦ καιροῦ» ὅπως καὶ ὁ προυστικὸς ἀφηγητὴς, ὅμως, φιλοτεχνεῖ συνάμα καὶ μιὰ πολὺχρωμὴ οἰκογενειακὴ τοιχογραφία (saga), καθὼς καὶ μιὰ εὐρηματικὴ ἱστορικὴ ἀνασκόπηση τοῦ αἵωνα, ἐφόσον ἀνοίγεται συνεχῶς ἀπὸ τὸ κρίσιμο, πυρηνικὸ κέντρο του σὲ κύκλους πολὺχρονους καὶ πολὺτοπους, ὀδηγώντας μας μὲ ἄλματα καὶ φιδόσυστρα πλωγυρίσματα ἀπὸ τὴ μορφαίτη ἐνδοχώρα στὸ Κάιρο καὶ στὴν Κύπρο, ἀπὸ τὴν Ἀθήνα στὸν Ἑβρο καὶ στὴν Ξάνθη, καὶ ἀπὸ τίς ἀρχές τοῦ αἵωνα στὴ δεκαετία τοῦ '50 καὶ '60. Ὁ σκελετὸς τῆς κατασκευαστικῆς λογικῆς τοῦ κειμένου διαγράφεται ἐντονα στὰ τέσσερα πρῶτα κεφάλαια («Τὸ συγγραφικὸ ἔργο», «Ἡ ἀναζήτησις τῆς ἀλήθειας», «Ὁ καμβάς» καὶ «Μερικὰ ἀσπ-

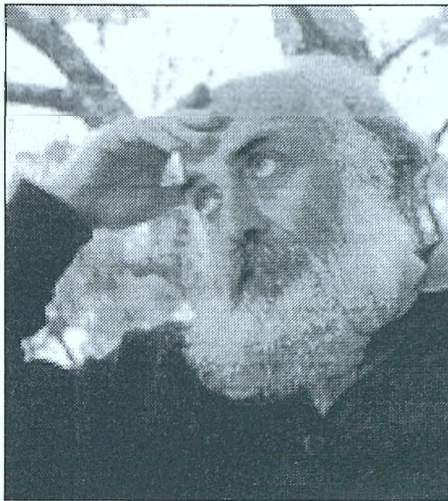
μαντα περιστατικά») και λιγότερα, ύδατογραφημένος, στο σύνολο κείμενο, για να ξαναπροβάλει αμήχανα στο τέλος του κειμένου, στον «Επίλογο» την απορία:

«Τί άπομένει λοιπόν;
Μιά ιστορία χωρίς άρχη και τέλος.
Μιά παλιά άμαξοστοιχία χωρίς μη-
χανές. Ένας άτέρμων κοχλίας».

Όστόσο, ο επίλογος του «Επίλογου», συμπληρώνοντας παραστατικότερα την εικόνα, με την «απογύμνωση του τεχνάσματος» μάς επαναφέρει στη γνώριμη χειροτεχνία της (γ)ραφής, στο τάκου-τάκου του άργαλειού που ύφαινει το κείμενο και άντιφωνεί στον ρυθμικό χτύπο των πλήκτρων της Ρέμινγκτον, παντρεύοντας τους ήχους τους άλλοτινούς με τους σημερινούς, στρίβοντας την άσπρη και την κόκκινη μεταξύτη κλωστή, περνώντας τις γαλάζιες χάντρες και δένοντας το παλαικό βραχιολάκι στον καρπό του σύγχρονου άναγνώστη («Από-κρυφον»):

«Ο καιρός που περνάει πάνω από τα πολύχρονα κρεμασμένα κάδρα, αφήνει ένα τετράγωνο κοιμάτι στον τοίχο με το άρχικό χρώμα. Άν σηκώ-σεις την άκρη της κρεμασμένης πάνω από το κρεβάτι κεντητής μπάντας, θά θυμηθείς το παλιό καθαρό χρώμα του καπνισμένου τοίχου, με όλο τον κίνδυνο, έτσι καθώς διπλώνεις το ύφασμα και καταστρέφεις τις άναλογίες και την προοπτική, να φέρεις τους άγριους διώκτες πολύ κοντά στον παράτολμο κλέφτη. Άν γελά-σεις μ' αυτή τη σκέψη και άδιαφορώ-ντας για τις συνέπειες σηκώσεις πιο πολύ το ύφασμα, τότε θά δεις την πίσω ύψη του παραμυθιού, χαμένη τη μαγεία των χρωμάτων, την τεχνική ξεμπροστιασμένη, όλο κόμπους και στήριγματα και μεγάλες βελονίες».

Στο τραγούδι της Ρέμινγκτον ακούγε-ται εύκρινώς ή άσκημένη φωνή του κα-λου τεχνίτη, που ξέρει πότε να σολάρει και να επιβληθεί στη μελωδία και πότε να υποχωρήσει και να άφήσει να άκου-στούν και οι άλλες φωνές: οι φωνές αυτές είναι πολλές, άλλοτε δένουν άριον-ικά σε «μουσικές εξάισιες μυστικών θιάσων» και άλλοτε δημιουργούν ήθελη-μένη γακοφωνία, μεταφέροντας τους ήχους «μπάσταρδων» και «βαλτωμέ-

Ο Γιάννης Πάνου.

νων» κατοριζικών χρόνων. Η έμπειρη μαστορική γνωρίζει καλά που άνεβαί-νουν και που κατεβαίνουν οι τόνοι, πόσο ψηλά πρέπει να φτάσει ή θερμοκρασία της γραφής, τί λέγεται και τί άπο-σιωπάται, ποιά και πόσα τερτίπια άντέ-χει ή άφήγησι. Τα περί «ύφους» και «ήθους» ως recto και verso ύψεις του άθθεντικού λογοτεχνήματος έχουν τόσο άπωλέσει τη σημασία τους, λόγω άκόρε-στης πολυχρησίας, που σε περιπτώσεις καίριες, όπως ή παρούσα, αδυνατούν να μεταδώσουν την ιδιομορφία του τε-χνουργήματος. Άς πούμε λοιπόν άπλά πώς, μετά την έντιμη γραφή του Άρη Άλεξάνδρου, ή σύγχρονη πεζογραφία μας εντύχησε να ανανεώσει με τον Γιάν-νη Πάνου το συμβόλαιο του τίμιου γρα-φιά, της όρθιας στάσης στη ζωή και στη γραφή, της ταύτισης τελικά των δύο κό-σμων που, διά της καθημερινής τριβής, παράγουν τις σπάνιες και άκριβοθώρη-τες πλέον σπίθες της άθθεντικότητας.

*

Ο Γιάννης Πάνου (γεννημένος ως Ίω-άννης Παναγιωτόπουλος στην Τρίπολη της Άρκαδίας το 1943, άνδρωμένος και ώριμασμένος σε μεγάλο βαθμό στην πό-λη της Θεσσαλονίκης, όπου σπούδασε και εργάστηκε, από όπου έφυγε το 1986 «σάν τά τρελά πουλιά», μη άντέχοντας άλλο το «βαρύ» της κλίμα) πέθανε μόλις πενήνταπεντάχρονος την προπερασμέ-νη Κυριακή, 11 Όκτωβρίου 1998, ήμέρα του έκλογικού άλαλητού και της τηλεο-πτικής άδολεσχίας, που δεν θά μπο-ρούσε να άφουγκραστεί την άπότομη σιγή των πλήκτρων της παλιάς Ρέμιν-γκτον, το μοναχικό και σιγανό τραγούδι

που κόπηκε ξαφνικά στη μέση, ενώ με-σουρανούσαν οι ίαχές του περιρρέοντος θριάμβου των δημοτών Άθηναίων. Μί-λησαν για «προαναγγελθέντα θάνατο» — και είχαν δίκιο. Πρόλαβε να δει τελει-ωμένο το δεύτερο μυθιστόρημά του, την *Ίστορία των μεταμορφώσεων*³ και να διαβάσει έγκωμιαστικές κριτικές για αυτό το βιβλίο που κοιλοπόνησε με άσκητική ύπομονη και έπιμονή δεκαε-πτά όλόκληρα χρόνια, βουτηγμένος στη σιωπή και στη σκιά, κατά το συνήθειο του. Οι λιγοστές νεκρολογίες επισήμα-ναν αυτόν τον μετρονόμο της σιωπής στο έργο του: πρωτοεμφανίζεται — δια-βάσαμε — είκοσιεπτάχρονος το 1971 στην όμαδική άντιδικτατορική έκδοση *Νέα Κείμενα* μετά δέκα έτη, στα τρια-νταοκτώ του, παρουσιάζει τη *Ρέμιν-γκτον* (1981)· δεκαεπτά χρόνια άργότε-ρα, ή *Ίστορία των μεταμορφώσεων* γίνε-ται το κύκνειο άσμα των πενήνταπέντε του ένιαυτών. Άπόσταξη ύφους και ζυ-γισμένα λόγια, κατά την «Ποιητική» του Άναγνωστάκη, άλλου «ξενιτεμέ-νου» της Θεσσαλονίκης:

Σαν π ρ ό κ ε ς πρέπει να καρφώνο-
νται οι λέξεις
Νά μην τις παίρνει ο άνεμος.

Είναι σίγουρο ότι ο Πάνου, με σταθερό χέρι και σπάνια άφροσύνη στις έπιταγές της τέχνης του, κάρφωσε γερά τα λιγοστά του κείμενα στο σθεσμά της λογοτε-χνίας μας. Είναι σχεδόν σίγουρο πως δεν θά ξαναβρούμε εύκολα, στις μέρες μας και στις έπερχόμενες, τέτοιο παράδειγμα σεμνότητας, ήθους, αυταπάρησης και καλλιτεχνικής γνώσης και έπάρκειας. Άς τον θυμόμαστε με εύγνωμοσύνη...

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1. Γιάννης Πάνου, ... από το στόμα της παλιάς Remington..., έκδ. Τρύοφος, Θεσσαλονίκη, 1981.
2. Μαρσέλ Προυστ, *Άναζητώντας τον χαμένο χρόνο*, I (Άπό τη μεριά του Σουάν), Μτφρ. Παύλος Ζάννας, Γαλλικό Ίνστιτούτο Άθηνών, 1997, σελ. 22.
3. Έκδόσεις Καστανιώτη, καλοκαίρι 1998. Άκριβώς επειδή άρκετά κριτικά σχόλια έγιναν ήδη για το βιβλίο, θεωρήσαμε σκοπιότερο να θυμήσουμε τη «σιωπή» που συνόδευσε τη *Ρέμινγκτον*, όταν εμφανίστηκε, και να υπογραμμίσουμε το άναξωγονητικό άεράκι που φύσηξε πάνω στις τετριμμένες φόρμες και θεματικές της κουρασμένης πεζογραφίας μας.

Ο José Saramago και οι καταβολές του

Όπως έγινε γνωστό, ο φετινός «νομπελίστας» λογοτεχνίας είναι ο πορτογάλος μυθιστοριογράφος José Saramago (διάβαζε Ζουζέ Σαραμάγκου). Ο συγγραφέας γεννήθηκε το 1922, σε κωμόπολη της πορτογαλικής επαρχίας, έκανε τις βασικές σπουδές του στη Λισαβόνα, και εν συνεχεία «βγήκε στη βιοπάλη», ασκώντας διάφορα χειρωνακτικά επαγγέλματα. Για κάποιο διάστημα, κατά τη διάρκεια της μακρόχρονης δικτατορίας του Σαλαζάρ, στρατεύθηκε στις γραμμές του ΚΚ Πορτογαλίας.

Η

επιλογή αυτή πρέπει να ερμηνευθεί μάλλον ως αντιιτασιακή πράξη παρά ως απόρροια των ιδεολογικών του «πιστεύω»: αφ' ενός μεν η κοσμοθεωρία του Ζ. Σαραμάγκου, όπως συνάγεται από τα βιβλία του, απέχει κατά πολύ του υλισμού (έστω και του «διαλεκτικού»), αφ' ετέρου δε ένα άτομο το οποίο θέτει υπεράνω όλων των αξιών την ελευθερία και ανεξάρτητη σκέψη, κάθε άλλο παρά άνετα θα μπορούσε να νιώθει μέσα στην ασφυκτικά δογματική ατμόσφαιρα που καλλιεργεί ένα από τα «πυλαιολιθικά» κομμουνιστικά κόμματα της Δυτικής Ευρώπης.

Άρχισε να δημοσιεύει σε ώριμη ηλικία, τη δεκαετία του '70, και έγινε παγκοσμίως γνωστός με μια σειρά από μυθιστορήματα, που μεταφράστηκαν στις κυριότερες γλώσσες διεθνούς κυκλοφορίας (και αρκετά από αυτά, και στα ελληνικά). Ενδεικτικά αναφέρω μερικους τίτλους: *Το χρονικό του μοναστηριού*, *Τύφλωση*, *Ένα μυθιστόρημα*, *Ιστορία της πολιτορκίας της Λισαβώνας*, *Η πέτρινη σχεδιά*, *Η χρονιά που πέθανε ο Ρικάρντο Ρέις*, και το επίμαχο *Κατά Ιησούν Χριστόν Ευαγγέλιο* που, πριν από μερικά χρόνια, είχε θορυβήσει το Βατικανό, ενώ η κυβέρνηση της Πορτογαλίας το έκρινε ανάξιο να εκπροσωπήσει τη χώρα, και του απέσυρε την υποστήριξη της για κάποια ευρωπαϊκή λογοτεχνική διάκριση. Έκτοτε, ο Ζ. Σαραμάγκου έχει εγκατασταθεί μόνιμως στο ισπανικό νησί Lanzarote, των Καναρίων Νήσων (όπου, προ διετίας, τον επισκέφθηκε ο Πορτογά-

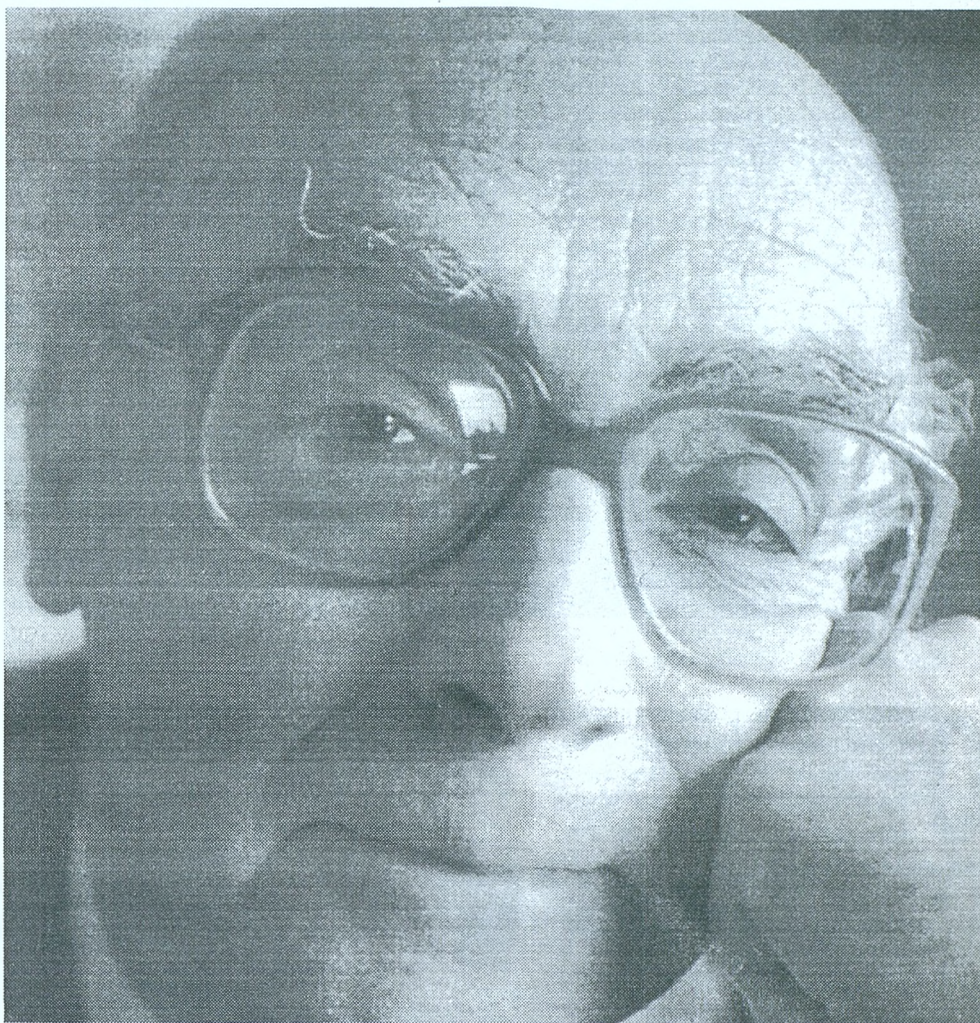
λος πρόεδρος Mario Soares¹, με την ιδιότητα του προσωπικού φίλου του συγγραφέα, αλλά θέλοντας επίσης να διαχωρίσει εαυτόν από την κοντόφθαλμη στάση της πορτογαλικής κυβέρνησεως). Τελευταία, το όνομά του αναφερόταν ως μία από τις πιο ισχυρές υποψηφιότητες για το «Nobel» Λογοτεχνίας. Την είδηση της βραβεύσεως δέχθηκε ο Ζ. Σαραμάγκου στη Διεθνή Έκθεση Βιβλίου της Φρανκφούρτης, της οποίας υπήρξε φέτος τιμώμενο πρόσωπο.

Η αλήθεια είναι ότι η ετυμηγορία της Σουηδικής Ακαδημίας δεν εξέπληξε και πολύ, αν μη τι άλλο, επειδή είναι γνωστή η ηθική ευαισθησία της.² Η επιτροπή άδραξε, λοιπόν, την ευκαιρία για να δικαιώσει πανηγυρικά, και μάλιστα διεθνώς, έναν λογοτέχνη ο οποίος είχε αδικηθεί από μικρόψυχους επαρχιωτισμούς στην ίδια του την πατρίδα. Επιπλέον, το κύρος του «Nobel» ως οικουμενικής διακρίσεως στο χώρο της λογοτεχνίας συνεπάγεται, εκ των πραγμάτων, την τήρηση ορισμένων γεωγραφικών και πολιτισμικών ισορροπιών: φέτος, το βραβείο «επισκέπτεται» για πρώτη φορά τα πορτογαλικά γράμματα, ίσως και γιατί υπήρχε η αίσθηση ότι, αδικαιολόγητα, η περιοχή αυτή είχε παραμεληθεί μέχρι σήμερα.

Καθώς η γλώσσα στην οποία γράφεται εδρεύει σε μια χώρα της «περιφερειακής» Ευρώπης, που επιπλέον γειτνιάζει με τον ισπανικό «κολοσσό», η πορτογαλική λογοτεχνία, εκτός εθνο-γλωσσικών της συνόρων, σπανίως απολαμβάνει της προσοχής που της αξίζει.

Ωστόσο, η Πορτογαλία έχει να επιδείξει έναν πολιτισμό με παλιές και λαμπρές παραδόσεις και μια φιλολογική παραγωγή πολύ συγκροτημένη και με μεγάλη ακτινοβολία.¹ Έτσι, στη γαλλικιστική διάλεκτο της πορτογαλικής γράφτηκε στις αρχές του Μεσαίωνα η πρώτη λυρική ποίηση της Ιβηρικής Χερσονήσου. Ανάμεσα στους Τροβαδούρους της σχολής αυτής συγκαταλέγονται και δύο βασιλείς: ο Διονύσιος (dom Dinis) της Πορτογαλίας και ο Ιλδεφόνσος ο Γ', επονομαζόμενος «ο Σοφός» (Alfonso el Sabio) της Καστίλλης, ο οποίος, αν και ισπανόφωνος, υιοθέτησε τη γαλλικιστική διάλεκτο στα ποιήματά του λόγω του ποιητικού της κύρους. Μία από τις κορυφαίες μορφές της ευρωπαϊκής Αναγεννήσεως υπήρξε ο Πορτογάλος Luis de Camoes, συγγραφέας του έπους *Os Lusíadas*, στο οποίο υμνεί τους άθλους του θαλασσοπόρου Vasco da Gama. Τον 19ο αιώνα, στα πορτογαλικά έγραψαν ο μεγάλος ρομαντικός ποιητής και πεζογράφος Almeida Garrett και ο μυθιστοριογράφος Eça de Queirós, εξέχων εκπρόσωπος του ευρωπαϊκού ρεαλισμού, που θα μπορούσε κάλλιστα να καταταχθεί στο πλευρό του Γάλλου Balzac, του Ισπανού Galdós ή του Ρώσου Τολστόι. Τέλος, στην πορτογαλική λογοτεχνία ανήκει η πιο αυθεντική φρυσιογνωμία των ευρωπαϊκών πρωτοποριών, που ήταν ο «πολλαπλούς» ποιητής Fernando Pessoa (με τους «ετερώνυμους» του Bernardo Soares, Alvaro de Campos, Alberto Caeiro και Ricardo Reis).

Αυτές είναι, εν ολίγοις οι φιλολογικές καταβολές του φετινού «νομιπελίστα». Αντιλαμβανόμεθα, λοιπόν, πόσο δύσκολα είναι να «σηκώσει» ένας σύγχρονος λογοτέχνης μια τόσο λαμπρή κληρονομιά. Ο Ζ. Σαραμάγκου κατόρθωσε να το κάνει με ένα αξιοθαύμαστο βαθμό ελευθερίας, μεταχειριζόμενος την παράδοση με σεβασμό, αλλά συγχρόνως και με οικειότητα, έξω από κάθε προγονόπληχτο φρενιχισμό. Αναζητώντας φρενιχισμό, έναν δικό του τρόπο να αποτίσει φόρο τιμής στον Pessoa, ο συγγρα-

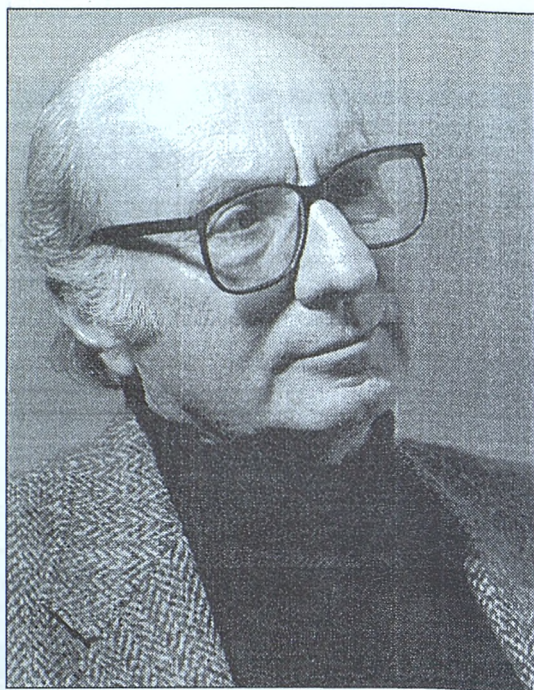
Ο Πορτογάλος Ζουζέ Σαραμάγκου. Η φετινή βράβευσή του με το Νόμπελ Λογοτεχνίας δηλώνει και καθιερώνει θεσμικά το εν εξελίξει άνοιγμα του «κεντρικού» πολιτισμικού κανόνα, με τρόπο ώστε να αντανάκλα τη σύγχρονη διαπολιτισμικότητα.

φέας έδωσε αφιγηματική «σάρκα και οστά» σε ένα από τα «προσωπεία» του ποιητή, που καθίσταται κεντρικός χαρακτήρας του μυθιστορήματος *Η χρονιά που πέθανε ο Ρικάρντο Ρέις*.

Θα ήθελα, τέλος, να προσθέσω ότι η φετινή βράβευση του πορτογάλου συγγραφέα με το «Nobel» Λογοτεχνίας έχει και από άλλης απόψεως μιαν ευρύτερη σημασία. Το γεγονός αυτό δηλώνει, επισημαίνει και καθιερώνει θεσμικά το προ πολλού εν εξελίξει άνοιγμα του «κεντρικού» πολιτισμικού κανόνα, με τρόπον ώστε να αντανάκλα τη σύγχρονη πολυ- και διαπολιτισμικότητα. Μια τάση την οποίαν αξίζει οπωσδήποτε να χαιρετίσουμε.

*Η επιτροπή της
Σουηδικής
Ακαδημίας, με
τη γνωστή ηθική
ευαισθησία της,
άδραξε την
ευκαιρία να
δικαιώσει έναν
λογοτέχνη που
είχε αδικηθεί
από
μικρόψυχους
επαρχιωτισμούς
στην ίδια του
την πατρίδα.*

1. Ο πρόεδρος Soares, που τότε πραγματοποιούσε επίσημη επίσκεψη στην Ισπανία, επέμεινε επί τούτου να περιληφθεί στο δρομολόγιο του και το εν λόγω νησί.
2. Αρνήθηκε ρητώς, λ.χ., να βραβεύσει τον Borges, παρά την τεράστια αισθητική και φιλολογική αξία του έργου του, εξαιτίας κάποιων δηλώσεων του συγγραφέα υπέρ της αργεντινής χούντας (θέση για την οποίαν ο ίδιος και μετάνιωσε εν τέλει, και έκανε δημοσίως την αυτοκριτική του).
3. Για του λόγου το αληθές, ας ληφθεί υπ' όψιν για παράδειγμα το γεγονός ότι έχει απλώσει ευρύστα παρακλάδια σε αχανείς περιοχές της Αφρικής, αλλά και στη Βραζιλία, τη μεγαλύτερη χώρα της Λατινικής Αμερικής.

ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ Α. ΣΙΝΟΠΟΥΛΟΣ

Ένας ποιητής στη σκιά

του Απόστολου Διαμαντή

Ο ποιητής, κοινωνιολόγος και μελετητής λειτουργικών κειμένων Παναγιώτης Α. Σινόπουλος έχει μία μακρά δητεία στα γράμματα, η οποία ωστόσο παραμένει μέχρι σήμερα στη σκιά. Και είναι παράξενο, αν αναλογιστεί κανείς κυρίως την έκταση της επιστημονικής και λογοτεχνικής του παραγωγής, που –παρ' ότι ο χώρος της κριτικής έχει ασχοληθεί με τη δουλειά του– το όνομά του δεν φιγουράρει σχεδόν ποτέ στις χιλιάδες των πολιτιστικών σελίδων.

Ο Π.Α. Σινόπουλος παρουσίασε για πρώτη φορά μεταφράσεις κλασικών έργων της εκκλησιαστικής υμνογραφίας, έκανε την πρώτη προσπάθεια μετάφρασης της *Αποκάλυψης*, η οποία υπήρξε παράδειγμα για την αντίστοιχη μεταφραστική εργασία του *Οδυσσέα Ελύτη*, ενώ η μετάφρασή του των *Ύμνων του Ρωμανού του Μελωδού* αποτελεί μόνιμο βιβλιογραφικό στοιχείο αναφοράς στους ξένους μελετητές της βυζαντινής υμνογραφίας.

Το σημαντικό στην περίπτωση του Π.Α. Σινόπουλου είναι ότι υπήρξε ίσως ο πρόδρομος της ιδέας για την απόδοση στη νεοελληνική κειμένων από την εκκλησιαστική μας παράδοση. Μια ιδέα η οποία μετά τις μεταφράσεις του Σεφέρη και του Ελύτη στην *Αποκάλυψη*, φαίνεται να ελκύει όλο και περισσότερο, αν συνυπολογίσουμε την αναζωπύρωση του φαινομένου με το *Κατά Ματθαίον του Ντίνου Χριστιανόπουλου* και την εργασία του *Κ. Χαλαμπίδη* πάνω στον Ρωμανό τον Μελωδό.

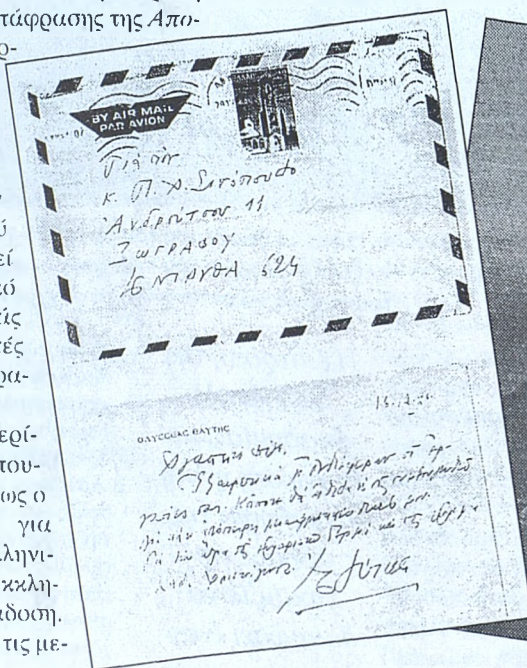
Η εποχή κατά την οποία ο Σινόπουλος

έδωσε τα πρώτα δείγματα αυτής της δουλειάς –αρχές της δεκαετίας του '60– δεν ευνοούσε ίσως την προβολή της.

Διακονίας» και δεν τυγχάνει της προσοχής των εκδοτικών οίκων. Προσφάτως μόνον κάποιοι μικροί εκδότες κινούνται σ' αυτό το χώρο –όπως η «Άγρια» και ο «Ίκαρος», που κυκλοφόρησε πέρυσι τη μετάφραση της *Θείας Λειτουργίας* του

Ιωάννου Χρυσοστόμου από τον Π.Α. Σινόπουλο. Και σήμερα, που το ενδιαφέρον για τα κλασικά κείμενα τόσο της ορθόδοξης θεολογίας όσο και της υμνογραφίας του βυζαντινού βαινει αυξανόμενο, το έργο του Σινόπουλου αξίζει ιδιαίτερης προσοχής.

Δεν θα ασχοληθούμε εδώ με την κριτική του έργου αυτού – δεν είναι η δουλειά μας. Θα παρουσιάσουμε απλώς την εργογραφία του συγγραφέα και κάποια χρήσιμα βιογραφικά στοιχεία, έτσι ώστε να καταδειχθεί το εύρος και η σημασία της πολύχρονης παρουσίας του Π.Α. Σινόπουλου

Αριστερά: Μια σύντομη αλλά σημαντική επιστολή του Ο. Ελύτη προς τον Π.Α. Σινόπουλο. Δεξιά: ο ποιητής σε νεαρή ηλικία.

Είναι χαρακτηριστικό ότι η μετάφραση των *Ύμνων του Ρωμανού του Μελωδού*, παρ' ότι δημοσιεύεται το 1974 και παρ' ότι επίσης περνάει αμέσως στη διεθνή βιβλιογραφία, εν τούτοις παραμένει στον κλειστό χώρο των εκδόσεων της «Αποστολικής

στα γράμματά μας.

ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΑΠΟ ΤΗ ΖΩΗ ΚΑΙ ΤΟ ΕΡΓΟ ΤΟΥ Π.Α. ΣΙΝΟΠΟΥΛΟΥ

Ο Παναγιώτης Ανδρέου Σινόπουλος, (συγγενής του ποιητή Τάκη Σινόπουλου),

γεννήθηκε στην Αθήνα στις 4 Μαρτίου 1928 από γονείς Ηλειώτες. Μετά το θάνατο του πατέρα του μετακομίζει στην Ανδραβίδα. Σε ηλικία 20 ετών φεύγει για την Αθήνα και εργάζεται ως εργάτης μετάλλου κατ' αρχάς και αργότερα ως υπάλληλος. Σπουδάζει πολιτικές επιστήμες και θεολογία στην Αθήνα, ενώ αργότερα γίνεται διδάκτωρ του ΑΠΘ. Από το 1970 εργάζεται ως ερευνητής στο Εθνικό Κέντρο Κοινωνικών Ερευνών.

Η πρώτη του παρουσία στα γράμματα γίνεται από τον Τάκη Δόξα με ένα ποίημα που του το δημοσιεύει στην εφημερίδα *Ανγή* του Πύργου (12.6.1950). Τα ποιητικά του ενδιαφέροντα έχουν την αφετηρία τους στον ορφικό και μυκηναϊκό κόσμο και στη μεσαιωνική ελληνική ποίηση. Στον ίδιο χώρο κινούνται και οι επιστημονικές του έρευνες, που αναφέρονται κυρίως σε ζητήματα κοινωνιολογίας της εργασίας και της θρησκείας.

Από το 1942 αρχίζει τη μεταφραστική του εργασία από τους Ψαλμούς και συνεχίζει με τα κείμενα της Παλαιάς Διαθήκης, τα οποία τα θεωρεί κατ' εξοχήν ποιητικά.¹ Οι μεταφράσεις αυτές δημοσιεύονται σε διάφορα περιοδικά και εφημερίδες. Στην ίδια εποχή ανήκει και η μετάφραση της *Αποκαλύψεως*, η οποία δημοσιεύεται το 1965, καθώς και η πρώτη μεταφορά στη γλώσσα μας του «βιβλίου του Ιώβ» από το κείμενο των Εβδομήκοντα.

Από την Αγία Γραφή ο Π.Α. Σινόπουλος προχώρησε στη μελέτη και μετάφραση της ελληνικής εκκλησιαστικής μνημογραφίας. Από το 1970 δημοσιεύει μεταφράσεις διαφόρων κοντακίων του Ρωμανού του Μελωδού, οι οποίες περνούν και στη διεθνή βιβλιογραφία.²

Από το 1972 αρχίζει να επικεντρώνει το ενδιαφέρον του στα κείμενα των Μυκηναϊκών Πινακίδων και να γράφει το ποιητικό έργο *Κέρογος*, το οποίο ολοκληρώνεται το 1973 και εκδίδεται το 1986. Στον *Κέρογο*, τα κείμενα των Μυκηναϊκών Πινακίδων, τα οποία, όπως είναι γνωστό, περιέχουν λογιστικές καταχωρίσεις, συνδέθηκαν με τέτοιο τρόπο, ώστε να αποτελέσουν ποίημα – «το πρώτο μυκηναϊκό ποίημα», όπως λέει ο ίδιος ο συγγραφέας.³

ΑΠΟ ΤΗΝ «ΑΠΟΚΑΛΥΨΗ ΤΟΥ ΙΩΑΝΝΗ»

«...Αλλοίμονο, αλλοίμονο, πόλη μεγάλη ντυμένη με βύσσινο και πορφύρα και κόκκινο και στολισμένη με χρυσάφι και πολύτιμο πετράδι και μαργαριτάρια, γιατί σε μια ώρα ερημώθηκαν τα τόσα πλούτη. Και κάθε πλοίαρχος και καθέννας που πλέει για κάπου, κι οι ναύτες και όσοι εμπορεύονται

Στη δεξίωση μετά την απονομή μεταλλίου στον Οδυσσέα Ελύτη στον Δήμο Αθηναίων (αίθουσα τελετών του Δημαρχείου Αθηνών, 11.3.1982.)

από θάλασσα, από μακριά εστάθηκαν, κι έσκουζαν βλέποντας τον καπνό από την πυρκαγιά της... Αλλοίμονο, αλλοίμονο στην πόλη τη μεγάλη, που απ' αυτήν όλοι που έχουν τα πλοία στη θάλασσα, επλούτισαν από την τιμιότητά της· γιατί σε μια ώρα ερημώθηκε; ...Και φωνή από κιθαρωδούς και μουσικούς και αυλητές και σαλπιγτές δε θ' ακουστή πια σε σένα, και κάθε τεχνίτης κάθε τέχνης δε θα ξαναβρεθί πια σε σένα, και ήχος μύλου δε θ' ακουστή πια σε σένα, και φως λύχνου δε θα φανί πια σε σένα και φωνή γαμπρού και νύφης δε θ' ακουστή πια σε σένα. Γιατί οι έμποροί σου ήσαν οι μεγιστά-

νες της γης, γιατί με τα μάγια σου ξεπλανεύτηκαν όλα τα έθνη – και σ' αυτήν αίματα από προφήτες και αγίους ευρέθηκαν, και απ' όλους τους σφαγμένους πάνω στη γη...» (Κεφάλαιο ΙΗ, «Παναθήναια» 1/1965).

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1. Βλ. «Η ποίηση στην Αγία Γραφή», Νέα Ελληνική Εγκυκλοπαίδεια, λήμμα «Αγία Γραφή».
2. José Grosdidier de Matons, *Romanos le Mélode. Hymnes*, T.V. Paris 1981, p.30-31.
3. Σχετική μνεία γίνεται στο έργο του John Chadwick *The Mycenaean World*, Cambridge U.P. 1976.

ΕΡΓΟΓΡΑΦΙΑ

Ποίηση

- Άνθρωποι και κατακόμβες, Αθήνα 1959
- Φως μέγα και σκιά θανάτου, Αθήνα 1973
- Η ζωντανή έρμης, Περ. *Υδωρ και πέτρα*, Αγ. Νικόλαος Κρήτης 1979
- Σφραγίδες, εκδ. Ακρίτας, Αθήνα 1981.
- Κέρογος, εκδ. Δόμος, Αθήνα 1986

Δοκίμια

- «Τρεις Αγάπιοι προετοιμάζουν με τη γλώσσα του Γένους Ελλήνων και αμαρτωλών σωτηρία», Περ. *Εφημέριος*, Αθήνα 1972
- «Μυκηναϊκές επιγραφές και μυκηναϊκή ραψωδία», Αθήνα 1977, Ανάτυπο από τη *Νέα Εστία*
- «Η αντιμεταφραστική παράδοση των εκκλησιαστικών ύμνων». Ανάτυπο από τα Πρακτικά του Διεθνούς Συνεδρίου «Πρωτότυπο και Μετάφραση». Εθνικό Ίδρυμα Ερευνών, 1978
- «Βίος και πολιτεία Ρωμανού του Μελωδού». Αθήνα, Εφ. *Ορθόδοξος Τύπος* 1982
- «Κοινωνιολογική ποίηση. Μια δυνατότητα στο χώρο της μεθόδου». *Επιθεώρηση Κοινωνικών Ερευνών*, Αθήνα 1995
- «Ο Παλαμάς σε ένα κριτικό δοκίμιο». Αθήνα 1996. Ανάτυπο από τη *Νέα Εστία*.

Μεταφράσεις

- «Αποκάλυψη του Ιωάννη», εκλογή, *Παναθήναια*, Ιαν. 1965 και *Νέα Εστία*, Σεπ. 1965
- «Κασσιανή», Αθήνα 1966, Ανάτυπο από τη *Νέα Εστία*
- «Του ταπεινού Ρωμανού Αίνος», Περ. *Ακτίνες*, Νοεμ 1970
- «Ρωμανός ο Μελωδός, Κοντάκιο στους οσίους μοναχούς και μονάζουσες», *Νέα Εστία* 1973
- «Ρωμανού του Μελωδού, Κοντάκια Α», Αθήνα 1974, εκδ. «Αποστολικής Διακονίας»
- «Ιωάννου του Χρυσοστόμου, Η Θεία Λειτουργία», Αθήνα 1997, εκδ. Ίκαρος.

ΕΝΗΛΙΚΙΩΣΗ

Στις 16 Σεπτεμβρίου, η NET πρόβαλε αργά το βράδυ μια εκπομπή-αφιέρωμα στον Μαρτσέλο Μαστρογιάννι. Τον έδειχνε να μιλάει για τη ζωή του στα γυρίσματα της τελευταίας του ταινίας, λίγο πριν από το θάνατό του. Σε κάποια στιγμή, τον είδαμε να σβήνει τα κεριά των γενεθλίων του, σε μια γιορτή που το συνεργείο τού είχε οργανώσει. Τα γενέθλιά του είχαν συμπέσει με το χρόνο των γυρισμάτων.

της Ελένης Βερυκίου

Η παιδική του ηλικία, οι γονείς, τα πρώτα studios, ο Φελίνι, οι ρόλοι, οι μύθοι. Όλα σε μια αφήγηση. Σ' αυτή την αφήγηση ο χρόνος περνούσε από μπροστά μας με τις κλασικές καταμετρήσεις του – τις ηλικίες. Και η ζωή του, μια γρήγορη, γεμάτη, ζωή περνούσε κι αυτή από μπροστά μας, με τις αργές κινήσεις της νοσταλγίας του. «Πάυει να είναι κανείς νέος, όταν αρχίζει να νοσταλγεί τον χαμένο Παράδεισο», έλεγε.

Ο Μαστρογιάννι έδειχνε κυρίως συμφιλιωμένος με τα 72 κεριά του. Συμφιλιωμένος με την τρεμάμενη φλόγα τους. Ήρεμος με την παράξενη αυτή λυκοφιλία της ζωής

Θεσμοί και άνθρωποι γενικώς γεφυρώνουν.

με την ακύρωσή της.

Αυτήν, όμως, την Τετάρτη θα τη θυμόμαστε γι' άλλους λόγους. Το ίδιο βράδυ, την ίδια ώρα, στα κατάμεστο Ολυμπιακό στάδιο, ο χρόνος είχε μια άλλη συμφιλώση. Λάιβ τα γενέθλια της αντοχής 35 χρόνων με sex, drugs and rock'n'roll. Sold out: η νοσταλγία.

Χωρίς κεριά, χωρίς τρεμάμενες φλόγες. Με τους δυνατούς προβολείς και τα δυνατό φώτα του υπερθεάματος. Λάιβ ένας μεγάλος όρκος. Λάιβ και η εκπλήρωση. «Θα τραγουδάμε μέχρι το 2000», είχαν δηλώσει από παλιά οι Stones. Και το τήρησαν.

Έτσι, στη δεύτερη αυτή χιλιετία, στέλνουμε τους τέσσερις αρνησίγερους καρπούς μας, με τις νευρώδεις συναυλίες τους. Μαζί με τις σύγχρονες Σάρες μας, τις άσπρες μητέρες, με τις λευκές τεκνοποιίες και τα ροδαλά βρέφη.

Μαζί μ' αυτές τις στυτικές νίκες της φαρμακολογίας που ξεπέρασε τις προϋποθέσεις της επιθυμίας και ανέλαβε τα δυσβάσταχτα βάρη της ισχνής αρρενωπότητας. Και μαζί τις ιητημένες ρυτίδες στον άνεργο πόλεμο που κέρυξε ο πολιτισμός εναντίον τους.

Ένας πολιτισμός που εκτείνει τις χαλαρωμένες συνθήκες του, τραβάει τις επιδερμίδες του και τα χρονικά όρια της νεότητας του σε μια αιτιόσφαιρα ιστορικά μοναδική.

Και η Ελλάδα ζει στις ομογενοποιημένες τάξεις του κόσμου τη νέα αυτή κοινωνική οντολογία: τη νεότητα αξεπέραστη στο χρόνο.

Η ΝΕΑ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΟΝΤΟΛΟΓΙΑ

Γιατί φαίνονται πια πανάρχαια τα χρόνια που ο πόλεμος με τη φθορά ήταν το μοναχικό φαινόμενο μιας πείσμονος αντοχής – όπως π.χ. τα χειμερινά μπάνια του Ξενοφώντος Ζολώτα –, ή μυστικές πλάστικές επεμβάσεις πλουσίων και διασημών στην Ελβετία που τις περιέβαλαν θρύλοι και μια ακατάσχετη φημολογία. Ή, ακόμη, αποσπασματικές χειρονομίες, όπως οι επισκέψεις της γηραιάς κυρίας από τη Ρουμανία ή η αποκραυπογράφηση της σύνθεσης του γιουρτσιού των Κανκασίων.

Τώρα, κρυφές φαντασιώσεις και ελπίδες για παρατεταμένη νεότητα έγιναν πραγματικότητα μαζί με τη μεγάλη λαϊκή ευχή. «Να 'ταν τα νιάτα δυο φορές». Και τα νιάτα διπλασιάστηκαν σε πολλές περιπτώσεις.

Πράγματι, μια καινούργια θετικότητα σκροπίζει τα θροίσματα του χρόνου απ' το κεφάλι μας, απαλύνει τις σκιές, που το πέρισμα του αφήνει στα χαρακτηριστικά της ζωής. Μια θετικότητα εδραιωμένη στη γε-

νικευμένη επιληπτική αρχή της κοινωνικής ευγονικής, που στέλνει εμάς τους πρώτους γερούς απογόνους της στο χωρίς επιστροφή πλέον μέλλον της ανθρωπότητας με τις ανορθωμένες ηλικίες και την εκτεταμένη εφηβεία.

Γιατί αισθανόμαστε πια το χρόνο σαν ένα επιπλέον ατομικό δικαίωμα που ακολουθεί τη μοιραία τροχιά που επιφυλάσσει γι' αυτά τα δικαιώματα η μαζική δημοκρατία. Τον απέραντο εκδημοκρατισμό «της υλοποίησής τους». Τις αστείρευτες υπηρεσίες και προϊόντα, τις ανεπανάληπτες προσφορές και υπερπροσφορές που παρέχει στην καθολική πια αρχή της ζωής. Την εκγύμναση της νιότης.

Από το απαράβατο ωράριο των μυώνων στις διατροφικές συνήθειες μέχρι τις εκλαϊκευμένες ταρίφες των πλαστικών επεμβάσεων, μια αλυσίδα καταναυτικών εμμονών ολοκλήρωσε σε συλλογικό ψυχισμό τον ατομικό κρυφό καιμύ του Ντόριαν Γκρέυ που όλοι ζούμε:

Τι θα ήταν, όμως, από μόνη της η «ευθύγραμμη σφιχτοδεμένη σάρκα των» στον πάνδημο αγώνα κατά του χρόνου; Ένα επίτευγμα κενό, ένα «πουκάμισο αδειανό» στις σύγχρονες σημειολογίες της ζωής. Ή αλλιώς διατυπωμένοι: Τι θα ήταν οι τεχνολογικές δυνατότητες χωρίς τις ιδεολογικές τους χρήσεις;

Έτσι το fitness απέκτησε το πρόπον ιδεολογία του, τη νεανική του κουλτούρα, η ίδια η νεότητα τους συμμετέχοντές της και ο καλοδιατηρημένος μως «το satisfaction του».

Κατάμεστο, λοιπόν, το Ολυμπιακό στάδιο εκείνο το βράδυ. Κατάμεστο όχι τόσο για τις 80.000, αλλά για εκείνο το «και γενεαί αι πάσαι». Γιατί πράγματι ήταν όλοι εκεί: οι φιλήσυχες κυρίες, οι ανήσυχες κυρίες, οι εκπρόσωποι του Έθνους, ο σακχαρώδης διαβήτης, οι κύριοι υπουργοί, η οικογενειακή γαλήνη....

Μία ολική συμμετοχή, που εξέπληξε στην πρώτη συναυλία-σταθμό των U2 στη Θεσσαλονίκη και θριάμβευσε στο μεγάλο ντέρμπι της ασίγαστης νιότης στην Αθήνα. Εκεί όπου η «έκτροπη νεότητας» είχε βρει τις κερκίδες των επισήμων της, τις κερκίδες των ανθρώπων που παρευρίσκονται γενικά. Και θα γεμίζουν από δω και μπρος τα πολυσέλιδα καρτέ τους με τα θραντεβού για τα προσεχή ντεφιλέ του πάθους.

Άνθρωποι με όλους τους πάγους των ασφαλιστικών δικλείδων στη ζωή φλογίστηκαν ξαφνικά, θυμήθηκαν τους αδένες τους και παρευρέθηκαν στη γιορτή τους.

Γιατί πια οι γέφυρες υπάρχουν. Bridges to Babylon: παντού γέφυρες, παντός εί-

δους γέφυρες πάνω από το χάσμα που είχαν δομήσει οι αιώνες, με τις αβυσσαλέες ρήξεις των γενεών, τις καταδιώξεις των ηλικιών. Θεσμοί και άνθρωποι γενικώς γεφυρώνουν. Πιο παλιά, η πολιτικοποιημένη σκέψη της εποχής έστελνε τις δροσερές νεολαίες στα άνυδρα αλσύλλια της Αθήνας, λίγο πριν από τις πρώτες σταγόνες της βροχής. Η εμπροσθοφυλακή της ζωής, μια μασκότ του «πολιτικού» αγώνα.

Η ΑΠΟΛΙΤΙΚΗ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ ΤΗΣ ΝΙΟΤΗΣ

Τώρα η «απολίτικη» βιομηχανία των νιάτων, πάνω απ' όλους και απ' όλα εξευμενίζει τον τρόπο του κενού, κατασκοπεύοντας τις στυλιστικές ετερότητες της κάθε γενιάς, φτιάχνοντας τον συμπιγή, ειρηνικό τόπο, όπου διαφορετικών ηλικιών άνθρωποι και τάσεις λουλουδίζουν. Και η Αρχιεπισκοπή Αθηνών αγαπάει τα σκουλαρίκια!

Γενιές χωρίς διασπάσματα αναπνοής:

Μα «αν δεν υπήρχε η απόσταση / θάταν σαν βδέλλες κολλημένα / πάνω στα νιάτα τα γεράματα...».

Κι όμως, από τους Stones στον Bowie, από τους Clash στους Sex Pistols, από τους Smiths στους Massive Attack μέχρι τους καινούργιους δρόμους του hip-hop του drum'n'bass του trance κ.λπ. ο βιολογικός ρυθμός κρατάει τα συστατικά του. Ανταρσία και αλαζονεία φτιάχνουν τις νέες κουλτούρες του δρόμου και τις νέες ανεξάρτητες μουσικές σκηνές. Και οι πράγματι νέοι δραπετεύουν από το King Size clubbing της παραλίας, τις king size εκδηλώσεις, τις κατάμεστες αισθήσεις. Και κυρίως από την κατάμεστη από τις αναβιώσεις νοσταλγία. Από τις τακτές αναπαλαιώσεις των δεκαετιών που μας επιβάλλει η εκβιομηχάνιση της νεανικής μυθολογίας.

Αναβιώνουμε αυτό που έχουμε ζήσει. Αναβιώνουμε και αυτό που δεν έχουμε ζήσει. Είχαμε ζήσει τους Stones όταν ήταν ιδρώτας και κίνδυνος. Τους αναβιώσαμε τώρα που πίνουν μόνο μεταλλικό νερό και ο ιδρώτας τους αναλύεται σε ευγενή μέταλλα και κάποια ιχνοστοιχεία του παλιού πάθους...

Κατάμεστη η νοσταλγία... Αλλά, «παύεις να είσαι νέος όταν αρχίζεις να νοσταλγείς τον χαμένο Παράδεισο. Και ο χαμένος Παράδεισος είναι αυτός που δεν έχουμε ζήσει ακόμη», έλεγε ο Μαστρογιάννι.

Εμείς, όμως, οι νέοι αρνησίγεροι δεν έχουμε κανένα Παράδεισο να νοσταλγούμε. Πρέπει, όμως, να καταλάβουμε ότι τα καλύτερα πάρτι της ανθρωπότητας στους αιώνες θα είναι αυτά που κρατούν τους γονείς κλειδωμένους στην κουζίνα.

Ο αρχιτέκτονας, πολεοδόμος και φιλόσοφος **Πωλ Βιριλιό** συνεχίζει ν' ανησυχεί θέτοντας καίρια ερωτήματα για το παρόν και το μέλλον του παγκοσμιοποιημένου κόσμου. Στο επίκεντρο των προβληματισμών του, η πληροφορία και η απόλυτη ταχύτητα με την οποία μεταδίδεται, μετατρέποντάς τη στο ισχυρότερο όπλο της μεταβιομηχανικής περιόδου. Ο Βιριλιό ανησυχεί περιγράφοντας έναν κόσμο που δεν είναι πια περιπετειώδης, έναν κόσμο που αδυνατεί

ν' αντιληφθεί τις διαστάσεις που τον περιβάλλουν, έναν virtual κόσμο που, στην ουσία, δεν είναι τίποτα.

Η συνέντευξη, της οποίας ακολουθούν εκτεταμένα αποσπάσματα, πάρθηκε από την Anna Maria Merlo στο Παρίσι μ' αφορμή το νέο βιβλίο του Βιριλιό που κυκλοφόρησε πρόσφατα στη Γαλλία (*Le bombe informatique*, εκδ. Galilée) και δημοσιεύθηκε στο πολιτιστικό ένθετο *Alias* της ιταλικής εφημερίδας *Il Manifesto* στις 3.10.98.

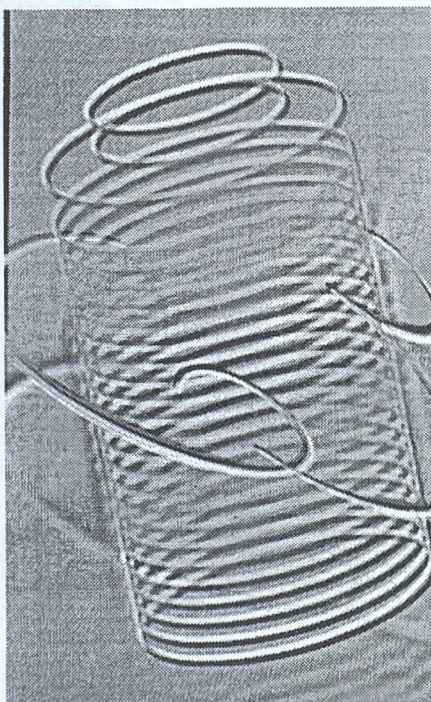
Ο ΠΩΛ ΒΙΡΙΛΙΟ ΕΙΝΑΙ ΚΑΤΗΓΟΡΗΜΑΤΙΚΟΣ

Ο πόλεμος της πληροφορίας έχει ήδη αρχίσει

συνέντευξη στην Anna Maria Merlo

• Υποστηρίζεις ότι πλέον έχουμε εισέλθει στην περίοδο του πολέμου της πληροφορικής, που διεξάγεται ενάντια στο τελευταίο οχυρό – τη ζωντανή ύπαρξη, το ανθρώπινο ον. Αυτό θέτει πριν απ' όλα το ζήτημα της δημοκρατίας όπως τουλάχιστον γίνονταν αντιληπτή έως τώρα. – Αναφέρεις την «κοινωνία του ελέγχου» του Ζυλ Ντελζ για να περιγράψεις την περίοδο που διανύουμε. Κοιτώντας τα γεγονότα των δύο τελευταίων χρόνων – κυρίως το ασιατικό οικονομικό κραχ – αρχίζουμε να διακρίνουμε ότι ο cyber-κόσμος είναι στην πραγματικότητα μια cyber-βόμβα: στο χρηματιστηριακό πεδίο, κάτω από τα μάτια όλων, όπως επίσης και στο πολιτικό, για να μη μιλήσουμε για το στρατηγικό. Υπάρχει ο κίνδυνος αλυσιδωτών αντιδράσεων. Η ταχύτητα των συναλλαγών στα χρηματιστήρια, στην οικονομία, στην πολιτική και στον στρατηγικό τομέα διαδίδει μ' ακαριαίο τρόπο τις πληροφορίες σε παγκόσμιο επίπεδο.

Συνέπεια αυτού του φαινομένου είναι η απορρύθμιση της ισορροπίας μεταξύ των κρατών και η απορρύθμιση της οικονομίας. Η αλληλεπίδραση δίνει στην πληροφορία αυτό που δίνει η ραδιενέργεια στο ενεργειακό πεδίο. Παράγει ένα φαινόμενο αφομοίωσης και σχάσης που καταστρέφει τα πάντα. Αναπαράγει αντιδράσεις,

έμμεσες αντιδράσεις που είναι αντανakλαστικές και δεν προέρχονται έπειτα από σκέψη. Από εδώ προέρχεται ένας κίνδυνος για την ειρήνη μεταξύ των κρατών σε οικονομικό αλλά και στρατηγικό επίπεδο. Περνάμε πλέον από το τοπικό ατύχημα, όπως ο Τιτανικός ή το Τσερνόμπιλ, στο

ολοκληρωτικό ατύχημα που τους αφορά όλους συγχρόνως: το παγκόσμιο χρηματιστηριακό κραχ που συζητείται, η απειλή της απορρύθμισης των κομπούτερ το 2000 κ.τ.λ.

Αυτή η κατάσταση αρχίζει να εμφανίζεται και σε ψυχολογικό επίπεδο. Ο κόσμος αρχίζει πλέον να μην πιστεύει στις αρχές της ενιαίας αγοράς, της παγκόσμιας οικονομίας, του φιλελευθερισμού, του Ίντερνετ. Είμαστε στα πρόθυρα πανικού.

Η cyber-βόμβα εγκαινιάστηκε από το πρόγραμμα Trading της Γουόλ Στρητ το '85-'86 με τον αυτόματο καθορισμό των χρηματιστηριακών τιμών που προκάλεσε το κραχ του '87. Ο Κλίντον υποστηρίζει ότι οι ελεύθερες συναλλαγές πρέπει να επεκταθούν σ' όλες τις δραστηριότητες μέχρι το 2010, σε παγκόσμιο επίπεδο. Το να επιταγχύνεις μ' αυτό τον τρόπο τις συναλλαγές σ' όλα τα επίπεδα σημαίνει ότι απειλείς τον κόσμο μ' ένα «γενικό» ατύχημα σε πολιτικό επίπεδο, ότι γενικεύεις το χάος στο επίπεδο των δικαιωμάτων των πολιτών, ότι προκαλείς ανεξέλεγκτες καταστάσεις όπως ήδη συμβαίνει στη Ρωσία και σ' άλλες υπανάπτυκτες χώρες.

• Μπορείς να συγκεκριμενοποιήσεις καλύτερα τα χαρακτηριστικά της πληροφορικής βόμβας που μας απειλεί; – Ο Αϊνστάιν είχε μιλήσει για τρεις τύ-

πους βόμβας: την ατομική βόμβα, τη βόμβα της πληροφορίας (ο όρος πληροφορική δεν υπήρχε ακόμα) και τη δημογραφική βόμβα. Η βόμβα της πληροφορίας βρίσκεται στην καρδιά του συστήματος: είναι απαραίτητη στην ατομική βόμβα, αφού σήμερα πλέον ο πειραματισμός γίνεται μέσω της ηλεκτρονικής τεχνολογίας. Αλλά αφορά και τη γενετική, δηλαδή την αποκωδικοποίηση των ανθρώπινων γονιδίων για να βοηθήσει μελλοντικά την κλωνοποίηση. Η γενετική βόμβα είναι η επιστροφή στον ευγονισμό, στην επιθυμία να κατασκευαστεί ένα υπεράνθρωπο ον, όπως ήδη έχει συμβεί με τις τεχνητές καλλιέργειες, κατασκευασμένες για ν' αντέχουν στις μεταλλάξεις του φυσικού τους περιβάλλοντος. Η πληροφορική βόμβα βρίσκεται στο κέντρο της γνωστικής διάταξης και –όπως υποστήριζε και ο Φουκώ– στο κέντρο της εξουσίας. Μετά τον πόλεμο του Κόλπου, το Πεντάγωνο ξεκίνησε έναν πληροφοριακό πόλεμο που φτάνει πολύ πιο μακριά από την πολεμική χρήση της ηλεκτρονικής ενάντια στο Ιράκ. Είναι απαραίτητο ν' αντιληφθούμε πως –όπως κάθε καινούργιο όπλο– η πληροφορική βόμβα αλλάζει τη φύση του πολέμου. Στην αρχαιότητα είχαμε τα όπλα των χαρακωμάτων. Έφταναν τα φρούρια για την άμυνα. Μετά εισήλθαμε στην περίοδο των όπλων της καταστροφής, για να φτάσουμε μέχρι τη θερμοπυρηνική βόμβα: τόσο ηχηρή που δεν μπορούσε να χρησιμοποιηθεί. Αυτή ήταν η εποχή της αποτροπής. Τώρα οι καιροί έχουν αλλάξει. Είμαστε στην εποχή των πληροφορικών όπλων. Αυτό που μετράει είναι η ταχύτητα ανταλλαγής πληροφοριών μέσω δορυφόρων.

• *Η Σοβιετική Ένωση έχασε αυτόν τον ακήρυχτο πόλεμο και γι' αυτό κατέρρευσε:*
– Ναι, γιατί στην περίοδο της αποτροπής εξελίχθηκε παράλληλα και η πληροφορία. Το Arpanet είναι ο –στρατιωτικός– πατέρας του Internet. Υπήρξε μια διχοτόμηση μεταξύ του ηλεκτρονικού και του πληροφοριακού πολέμου, αφού ο τελευταίος έχει πλέον κυριαρχήσει. Έφτασε να μεταβάλει τις στρατιωτικές υποθέσεις και φυσικά την οικονομία και την πολιτική. Ο πλούτος, που ήταν το νευραλγικό σημείο του πολέμου έχει αντικατασταθεί πλέον από την ταχύτητα της πληροφορίας – που μοιάζει να είναι ίση μ' αυτή του φωτός. Οι μυστικές υπηρεσίες και η διπλωματία από εκεί αντλούν –πλέον– τη δύναμή τους. Αυτό δεν είναι ορατό, μένει κρυμμένο. Η περεστρόικα στη Σοβ. Ένωση άρχισε με τον Αντρέι Γκορμπαčov, αρχηγό της KGB. Σήμερα τον

ίδιο ρόλο παίζει ο Πριμάκωφ που κι αυτός από την KGB προέρχεται. Μην ξεχνάμε ότι τον πόλεμο του Κόλπου τον έκανε ο Μπους, πρώην αρχηγός της CIA.

• *Και τον Κλίντον ποιος νομίζεις ότι θα τον αντικαταστήσει;*

– Από το Γουότεργκετ μέχρι το Μόνικα-γκκετ η αμερικανική προεδρία βρίσκεται υπό έλεγχο. Οπότε είναι υπό έλεγχο μια εξουσία εκλεγμένη δημοκρατικά. Μας κάνουν πλέον να βλέπουμε τα πάντα. Σε λίγο –ποιος ξέρει;– ίσως θα μπορούμε να δούμε και το πέος του προέδρου. Αλλά τι κρύβεται πίσω απ' αυτή την «καθαρή» πληροφορία; Δεν θα το μάθουμε ποτέ. Μετά την ατομική βόμβα, οι πόλεμοι δεν κηρύσσονται. Ο πόλεμος της πληροφορίας έχει ήδη αρχίσει.

• *Διακρίνεις πεδία με δυνατότητες αντίδρασης;*

– Υπάρχουν λίγες αντιδράσεις, είμαστε τρομαγμένοι. Υπάρχουν δύο σώματα. Πρώτα απ' όλα, το σώμα της γης που το επεξεργάστηκαν οι τεχνολογίες. Σήμερα, με τις μικρογραφικές και τις ηλεκτρομαγνητικές τεχνολογίες, το ενδιαφέρον στρέφεται στο ανθρώπινο σώμα. Από το κινητό τηλέφωνο μέχρι τις βιοκαλλιέργειες υπάρχει η θέληση για βιομηχανοποίηση των ζωντανών όντων.

Είναι αυτή η γενετική βόμβα –στηριγμένη στη δύναμη της πληροφορίας– που θυμίζει παράλληλα τη Χιροσίμα και το Αουσβιτς. Είμαστε στην αναζήτηση διαφορετικών κόσμων, εκεί όπου το παλιό «κορμί του ζώου» δεν θα έχει πια θέση, εκεί που θα πραγματοποιηθεί η απόλυτη συμβίωση ανθρώπου και τεχνολογίας.

Δεν είναι τυχαίο το γεγονός ότι η cyber-αιωνιότητα είναι ένα από τα επαναλαμβανόμενα ζητήματα μιας συζήτησης όπου ο φυσικός κόσμος διαλύεται και το σύμπαν βρίσκεται καθραρισμένο στην οθόνη του κομπιούτερ.

Η βιομηχανοποίηση, η απο-κοινωνικοποίηση οδηγούν στην απομόνωση του ανθρώπου που μετατρέπεται σε πειραματόζωο! Έχουμε χάσει τις φυσικές άμυνες, τα συνδράκα βρίσκονται σε κρίση, τα αριστικά κόμματα παρομοίως, η δημοκρατία – αυτή κι αν είναι σε κρίση!

Μπροστά στην παγκοσμιοποίηση και τη δυνητική πραγματικότητα (virtual reality) έχουμε ανάγκη από μια καινούργια οπτική, όχι πια αυτή την άμεση των ματιών αλλά την έμμεση του βίντεο, της TV που μας επιτρέπει να δούμε τον κόσμο. Κάθε πόλεμος είναι πρώτα απ' όλα η οργάνωση στο πεδίο της αντίληψης. Σήμερα αυτό πραγ-

ματοποιείται σε παγκόσμια κλίμακα. Πιθανώς μια ημέρα να βγούμε απ' αυτή την κατάσταση και να είναι σαν να ξυπνάμε από ένα άσχημο όνειρο.

Η τυραννία του παγκόσμιου χρόνου, του ακαριαίου, έχει τα χαρακτηριστικά της θεοκρατίας, δηλαδή του αντίθετου της δημοκρατίας. Ο χρόνος των αυτόματων μηχανών σε ανάδραση (feed back) δεν είναι ο χρόνος των ανθρώπων. Πέσαμε θύματα μιας απάτης. Όλη αυτή η δραστηριότητα εντατικοποιήθηκε γύρω στο '95: Τεράστιες διαφημιστικές καμπάνιες, δαπάνες εκατομμυρίων δολλαρίων για να πειστούμε όλοι ότι το κομπιούτερ θα είναι η δημιουργία του συλλογικού εγκεφάλου, της δυνητικής (virtual) δημοκρατίας. Στην παγκόσμια διαφήμιση συναντάμε τα ίδια όπλα μ' αυτά του πολέμου της πληροφορίας. Δεν μπορούμε πλέον να ξεχωρίσουμε την προπαγάνδα από την παρακολούθηση.

• *Υποστηρίζεις ότι βρισκόμαστε μπροστά σε μια απο-πραγματοποίηση του κόσμου.*

– Η πραγματικότητα είναι χωρισμένη στα δύο: στην υπαρκτή και στη δυνητική (virtual). Σήμερα η δεύτερη έχει μετατραπεί σε μια βιομηχανία. Οι δύο πραγματικότητες ανταγωνίζονται πλέον ενώ παλαιότερα –παρά τα όσα υποστήριζε ο Φρόντ– αυτός ο ανταγωνισμός δεν υπήρχε. Είμαστε μπροστά σε μια πολυδιάστατη πραγματικότητα χωρίς, όμως, να έχουμε δημιουργήσει μια προοπτική για ανεύρεση σ' αυτόν το cyber-κόσμο. Η μεταφυσική χειραφέτηση έγινε αδύνατη. «Ο Θεός είναι νεκρός», διαβεβαίωσε ο Νίτσε. Αυτό είναι το δράμα του σύγχρονου κόσμου. Χάνουμε ακόμα και την ελπίδα της γεωγραφικής υπερβατικότητας. Το διάστημα δεν έχει πλέον νόημα να υφίσταται, αφού υπάρχει μόνο μια υπερδύναμη. Η παγκοσμιοποίηση είναι το μεγάλο κλείσιμο του πλανήτη. «Η περάτωση είναι ένα όριο» έλεγε ο Αριστοτέλης και από τη στιγμή που δεν υπάρχει ένας ορίζοντας να στοχεύσουμε, θα βρεθούν λανθασμένοι ορίζοντες, ορίζοντες-υποκατάστατα. Η παγκοσμιοποίηση είναι το τέλος του κόσμου. Η απόλυτη ταχύτητα τον μπλοκάρει. Δεν έχουμε πλέον ανάγκη να δρούμε μέσα στον κόσμο, μας φτάνει το Ίντερνετ. Όλα είναι μπροστά μας προερχόμενα από το χέρι και τη φωνή. Είναι αυτό που ονομάζω γκριζα οικολογία, η μόλυνση της απόστασης και των διαστάσεων του κόσμου. Ο κόσμος δεν είναι πλέον μια περιπέτεια. Δεν είναι πλέον τίποτα παρά ένα μεγάλο χόσιμο.

Η κρίση και οι κρίσεις των εικαστικών μας πραγμάτων

του ΜΑΝΟΥ ΣΤΕΦΑΝΙΔΗ

Κων/νος Κακανιάς: Ναι, Ναι, Ναι! Στην γκαλερί «Ρ. Καμχή». Ενδιαφέρον «λαϊκό» έπος μέσα από την ανατρεπτική σάτιρα του νεαρού καλλιτέχνη, ο οποίος εδώ συνδιαλέγεται πάντως με τον Ν. Χαραλαμπίδη. Επίσης, πολύ καλή είναι η παρουσία του Αριστοτέλη Τζάκου στον «Αστρολάβο», όπως και οι «Αγγελικές Δυνάμεις» του Δημήτρη Ταντανόζη, στην «Τερακκότα» Θεσσαλονίκης.

Η τέχνη με την δυναμικότητά της μπορεί να γίνει δύναμη πολιτική
Χ. Μαρκούζε

Αν ήθελε κανείς να δει με στοιχειώδη αντικειμενικότητα τα εικαστικά πράγματα του τόπου, θα διαπίστωνε πως κυριαρχούνται από τη μέγιστη δυνατή υποκρισία. Επιγραμματικά θα μπορούσε να ειπωθεί πως η σύγχρονη ελληνική πραγματικότητα ζει ερήμην και απαξιωτικά προς τον κόσμο των εικόνων, προς το «βασιλείο των μορφών». Προσέξτε: παρά το αξιόλογο, και πλήρες πάθος, έμψυχο δυναμικό μας, το πλαίσιο –η υποδομή, αν προτιμάτε– που συγκροτεί την εικαστική κοινότητα, είναι έωλο. Το κράτος καθεύδει αρκούμενο σε πυροτεχνηματικές δηλώσεις περί μουσείων, διεθνών συμμετοχών κ.λπ., ενώ κατ' ουσίαν βιώνει τη βαλζάνια μοίρα του και άγχεται

για την επιούσα: το κοινό, απαιδευτο και θλιβερά ακαθοδήγητο ως προς τη γλώσσα των εικόνων, καταναλώνει, ακόμη, ψευδοϊλουζιονιστικές μεταξοτυπίες αρκούμενο στη φογκλόρ εκδοχή της γενιάς του '30 και των παραφυάδων της.

Παράλληλα, κάποια «ιερά» απολιθώματα κάνουν χρυσές δουλειές αναπαράγοντας, παντοιοτρόπως, τον εαυτό τους: αυτό όμως δεν είναι δημιουργία αλλά η χειρότερη μορφή ακαδημαϊσμού. Απ' την άλλη πλευρά, η αγορά τέχνης –ο κινητήριος μοχλός, δηλαδή, του όλου συστήματος– είναι ανύπαρκτη, αφού αρνείται την επαφή με τη ζέουσα πραγματικότητα του σήμερα. Μην σας παρασύρουν τα εκατομμύρια που «χτυπάνε» οι διάφορες δημοπρασίες. Πέραν της μόδας του πράγματος, η οποία αργά αλλά σταθερά εξαντλείται –πρβλ. τον μειωμένο αριθμό των δημοπρασιών που επιχειρούν πλέον οι δύο πιο έγκυροι οίκοι

του τόπου, ο Μιχαλαριάς και οι Christie's–, σ' αυτές τις διαδικασίες κινείται, σχεδόν αποκλειστικά, μόνο η τέχνη του περασμένου αιώνα και οι «σίγουρες» αξίες (Παρθένης, Μπουζιάνης, Τσαρούχης κ.ο.κ.), ενώ το κυρίαρχο δόγμα είναι «καλός καλλιτέχνης, είναι μόνο ο νεκρός καλλιτέχνης».

Αυτή, όμως, η τόσο ηλίθια και παρωχημένη νεκροφιλία ουδόλως βοηθεί την τέχνη του σήμερα, τους δεκάδες δεκάδων ενεργούς καλλιτέχνες που αγωνίζονται ν' αποδώσουν το Zeitgeist, την αγωνία, δηλαδή, της Ελλάδας του 2000. Μια αγωνία εντελώς διαφορετική από την έγνοια της πολιτείας ως προς την οργάνωση της «Πολιτιστικής Ολυμπιάδας 2000-4». Γιατί είναι άλλο πράγμα ο ύποπτος, κρατικοδίαιτος πολιτισμός που έχει διεθνή αφεντικά και εντόπιους πολιτικούς πάτρωνες κι άλλο πράγμα η ατομική έκφραση που μετεωρίζεται ανάμεσα στις πιο ριζικές αντιφάσεις αλλά και που οραματίζεται μιαν επανάσταση. Η αληθινή τέχνη δεν ψυχαγωγεί, ούτε εξαντλείται στην ηδονή του θεάματος, αλλά βούλεται –έστω μόνον και ως πρόθεση– ν' αλλάξει τον κόσμο. Αυτό την καθαγιάζει. Διαφορετικά δεν θα παράλλαζε από τις λοιπές ανθρώπινες δραστηριότητες: τη βαμβάκοπαργαγωγή, ας πούμε. Τούτων δοθέντων, η διαμάχη των βόρειων και των νότιων προαστίων –ο πόλεμος Βορείων και Νοτίων, δηλαδή, σε μικροαστική εκδοχή– γίνεται για ν' αποκτηθούν κάποια έργα όχι κατοχυρωμένα από την ιστορία της τέχνης ή την προσωπική αισθητική βάσανο, αλλά από τη διαφήμιση των ΜΜΕ και την κοσμική δραστηριότητα του «γνωστού» καλλιτέχνη. Άλλο βάσανο αυτός! Έτσι, το έργο τέχνης μπορεί ν' αναβαθμίζεται οικονομικά αλλά υποβιβάζεται σε απλό διακοσμητικό αντικείμενο ή –ακόμη χειρότερα– σε αποδεικτικό στοιχείο κύρους από πλευράς του κατέχοντος. Γι' αυτό ισχυρίζομαι ότι δεν υπάρχουν συλλέκτες –πλην ελαχίστων εξαιρέσεων– αλλά απλώς ιδιοκτήτες υπογραφών, οι οποίοι επιπλέον εκλαμβάνουν την αμάθειά τους ως... στίλ.

Θέλετε να ολοκληρωθεί το παζλ; Στην Ελλάδα δεν υπάρχουν μουσεία σύγχρονης τέχνης –πρόκειται για το επαναλαμβανόμενο αστείο κάθε προεκλογικής περιόδου–, ενώ η Εθνική Πινακοθήκη ούτε εθνική είναι –αυτό τον καιρό δείχνει τέχνη από το Ισραήλ– ούτε Πινακοθήκη, αφού τα μόνιμά της εκθέματα, τα έργα του Γύζη, του Αλταμούρα, του Χαλεπά, του Παπαλουκά, του Σπυρόπουλου, του Κανιάρη, του Γαίτη, του Τάκι είναι «ενταφιασμένα» στις αποθήκες της επί επταετία και ουδείς διαμαρτύρεται! Να γιατί υποστηρίζω ότι ο εικαστικός χώρος βρίσκεται σε βαθιά παρακμή. Γιατί πλέον δεν υπάρχουν ομάδες καλλιτεχνών, ομονοούσες ή αντιμαχόμενες, που να παράγουν ιδεολογία, γιατί πια δεν ισχύει η συλλογική αλληλέγγυα συνειδηση που λειτουργούσε κάποτε και που δεν επέτρεπε στους εκάστοτε φορείς της εξουσίας ν' αυθαιρετούν.

Τώρα, ο καθένας επιχειρεί να διασωθεί ατομικά και οι πιο επιτυχημένοι περιφέρουν αντάρεςκα την προσωπική τους περίπωση. Τι κι αν οι θεομοί είναι σε κρίση ή έχουν καταληφθεί από κομματικούς ημετέρους; Τι κι αν οι διεθνείς μας συμμετοχές είναι ανύπαρκτες; (Δεν φτάνει μόνο ο Νίκος Ναυρίδης με τις επιτυχίες του εμφανίσεις στην Κωνσταντινούπολη, στη Στοκχόλμη ή την Κολωνία για να διασώσει την αξιοθρήνητη «εθνική» μας παρουσία στο εξωτερικό!). Και δεν θα μας ξελασπώσουν οι «πολιτιστικές» ολυμπιάδες των εργολάβων και οι ποικιλώνυμες «εταιρείες» ή επιτροπές των υπουργών ανεπίτρεπτα πράγματα γαρ, εφόσον αυτές συνειδητά αγνοούν την όποια πειραματική ή ανατρεπτική προσπάθεια. Ζητούμενο εδώ πρωτίτως είναι το politically correct. (Επ' αυτού ο σπερματάρχης της Ουάσιγκτον μάς έδειξε τον δρόμο). Δεν είναι, όμως, τα πάντα απλώς «θέαμα».

Και η ΑΣΚΤ: Αυτή σταδιακά γκετοποιείται επιμένοντας σ' ένα αναχρονιστικό και διάτρητο σύστημα εισαγωγικών εξετάσεων και υποβαθμίζοντας κάθε θεωρητική εξειδικευμένη σπουδή. (Είναι χαρακτηριστικό ότι κυριαρχεί σ' αυτήν ακόμη το ιδεώδες του χειρώνακτα-καλλιτέχνη). Μετά δε την αποχώρηση του αθρόου αλλά ουσιαστικού Π. Τέσης, και του εκρηκτικού Ν. Κερασάνη το ανθρώπινο δυναμικό της φτωχαίνει επικίνδυνα. –Αλήθεια, ποιος θα λειτουργήσει και πώς τον εξαιρετικό της εκθεσιακό χώρο, το «εργοστάσιο» στην Πειραιώς; Το Fluxus μοιάζει το κύκνειο άσμα μιας προσπάθειας που δεν έμελλε να ολοκληρωθεί γιατί πολεμήθηκε εκ των ενόντων. Η ΑΣΚΤ χρειάζεται ριζι-

κή μεταρρύθμιση μέσων και στόχων και συνεχή επαφή με ό,τι συμβαίνει διεθνώς.

Διαφορετικά θ' αποκοπεί ακόμη περισσότερο από το καλλιτεχνικό γίγνεσθαι, καθισταμένη παραγωγική σχολή χαμένων «ταλέντων» και καθηγητών της μέσης εκπαίδευσης. Οι εκλογές, πάλι, καθηγητών στην ΑΣΚΤ παραπέμπουν σε μεσαιωνικές ίντριγκες. Έτσι, όμως, ποτέ κανείς σοβαρός δεν θα επιμείνει στην υποψηφιότητά του. Παράδειγμα ο Γιάννης Μπουτέας: τον βολιδοσκοπήσαν, εξετέθη, τον καταψήφισαν, και βέβαια δεν πρόκειται να επανέλθει. Όπως δεν πρόκειται ποτέ να υποβάλουν υποψηφιότητα καλλιτέχνες σαν τον Νίκο Μπάικα ή τον Δ. Αληθινό. Η έδρα της φωτογραφίας, πάλι, έχει περάσει από πλείστους όσους Ρουβίκωνες. Η πρωτοφανής απαίτηση ακαδημαϊκών τίτλων –είναι σαν να ζητάς διδακτορικό από έναν ζωγράφο– έκανε τους φυσικούς δικαιούχους μιας τέτοιας θέσης, όπως ήταν, λ.χ., ο Πλάτων Ριβέλλης, να μην ξαναυποβάλουν υποψηφιότητα, ενώ απεθάρρυνε περιπτώσεις όπως του Ν. Οικονομόπουλου, φωτογράφου του Magnum. Μετά το άγονο των προηγούμενων κρίσεων και αφού μειώθηκαν οι απαιτήσεις, κράτησαν δύο υποψηφίους: τον Πάνο Κοκκινά, τον οποίο προσωπικά αγνοώ, και έναν δημιουργό με διεθνή παρουσία: τον Μανώλη Μπαμπούση. Η τελική επιλογή δεν έχει εισέτι ανακοινωθεί. Πάντως, αυτοί οι χειρισμοί σχολιάζονται από τη φωτογραφική κοινότητα με θυμηδία, αλλά και με οργή. Το ιερατείο, όμως, της Σχολής επιμένει να γνωμοδοτεί σε ό,τι ακριβώς αγνοεί.

–Και οι επίσημες, ιδιωτικές, συλλογές όπως είναι η Γουλανδρή ή του Δάκη Ιωάννου;

Εδώ, κατ' αρχάς κανείς θα έπρεπε να επιανέσει και το πείσμα και την υπομονή που διακρίνει τους συγκεκριμένους φορείς, ενώ συγχρόνως θα έπρεπε να λάβει υπόψη του ότι οι προειρημένοι μαϊκήνες επιχειρούν να προσφέρουν αυτοβούλως όσα το κράτος απέτυχε να δώσει παρ' ότι είχε την υποχρέωση.

Μέχρις εδώ καλά. Οι ενστάσεις, όμως, δεν λείπουν. Το Ίδρυμα Γουλανδρή, βραχυκυκλωμένο μετά την εμπλοκή του με την κρατική γραφειοκρατία, παρουσιάζεται αποδυναμωμένο. Οι πρόσφατες «Ματιές στον Αιώνα» της Άνδρου ήσαν άνισες, χωρίς εσωτερικό ειρμό και –το κυριότερο– με χαμηλή μουσειολογική αντίληψη. Αν αυτό είναι το δυναμικό αλλά και οι δημόσιες σχέσεις της Συλλογής, τότε μας αναμένει μια ακόμη απογοήτευση. Απογρά-

φοντας τον αιώνα, δεν δείχνεις τα περιέργα, πολλαπλά γλυπτά του De Chirio ούτε τις λιθογραφίες του Braque ούτε τον διάττοντα κ. Foujita και πρωτίστως δεν στήνεις τον Kiefer ή τον «λευκό» A.R. Penck ή τον εκρηκτικό Appel σε πορτοκαλές τοίχους που μικραίνουν και ψευτίζουν το χώρο. (Αντίθετα, ο αντίστοιχος κατάλογος είναι εξαιρετικά επιτυχής).

Το Ίδρυμα ΔΕΣΤΕ, πάλι, αφού αγωνίστηκε να μας πείσει ότι νέο και ενδιαφέρον είναι ό,τι παράγει ο Jeff Koons και η Ν. Υόρκη, τώρα ανακαλύπτει την ethnic εκδοχή της σύγχρονης τέχνης και μας την παρουσιάζει ως global vision. Ούτως ή άλλως, ένας χώρος σαν αυτόν του Ν. Ψυχικού που θα λειτουργεί ως ευκίνητη Kunsthalle είναι εξαιρετικά ευπρόσδεκτος στο άνδρo εικαστικό μας τοπίο: μόνο που αν αληθινά θέλει να μυήσει το ευρύτερο –και βαθιά νυχτωμένο– κοινό στην τέχνη τού σήμερα, θα έπρεπε ν' αρχίσει πιο μεθοδικά και από τη δεκαετία του '60. –Πώς να το κάνουμε, νομίζω ότι η εννοιολογική τέχνη και το minimal ιστορικά προηγούνται. Όπως προηγούνται και οι έλληνες σκαπανείς δημιουργοί. (Ο Ξαγοράρης, λ.χ., ή η Μπία Ντάβου, η Διοχάντη ή ο Αληθινός, ο Μπάικας ή ο Χατζημυχάλης. Προσωπικά πιστεύω ότι ο πιο ενδιαφέρων δημιουργός του Global Vision είναι ο Ν. Χαραλαμπίδης).

Το ΔΕΣΤΕ πάντως έχει και παρελθόν εξαιρετικό και αποδοχή διεθνή έτσι ώστε ν' αναμένεται η συνέχειά του με πολλές ελπίδες. Και κάτι τελευταίο. Ο νέος χώρος του ΔΕΣΤΕ είναι εντυπωσιακός αλλά δύσχορητος. Επιπλέον «σιγματίζεται» ιδεολογικά από το life-style εστιατόριu του Π. Κωστόπουλου στο ισόγειο. Όχι πως αυτό καθαυτό το restaurant είναι κακό, αλλά λόγω μεγέθους, καπελώνει τη βασική λειτουργία του κτιρίου. Στο εξωτερικό τα μουσεία είναι ολόκληρες εκθεσιακές πολιτείες που επιπλέον διαθέτουν έξυπνα σχεδιασμένους χώρους για facilities. Εδώ συμβαίνει το αντίθετο.

Ό,τι κι αν πεις, άλλο εκκοσμίκευση ή άλλο κοσμικότητα. Συμπέρασμα (πικρό): τα εικαστικά βρίσκονται σε κρίση και οι εικαστικοί καλλιτέχνες, παρ' το εξωτερικό glamour, σε απόγνωση. Τα ατελιέ τους είναι γεμάτα από έργα, ιδέες, projects που μοιάζουν να μην ενδιαφέρουν κανένα. Παρ' τις περί του αντιθέτου διαπρύσιες δηλώσεις. Αν ισχύει κάτι τέτοιο, τότε, όχι μόνο ο εικαστικός χώρος αλλά γενικότερα ως κοινωνία, έχουμε υποστεί μιαν προαναγγελθείσα, όσο και επονειδιστή, ήττα.

ΚΙΝΗΜΑΤΟΓΡΑΦΟΣ

του ΔΗΜΗΤΡΗ ΧΑΡΙΤΟΥ

Η νέα, πολεμική, ταινία του Στήβεν Σπήλμπεργκ, *Η διάσωση του στρατιώτη Ράυαν*, συνιστά

Το μεγαλείο του καλού ποιμένα...

μια απόπειρα του σκηνοθέτη να μπει στη χορεία των δημιουργών. Τα καταφέρνει;

«Ο πόλεμος βελτιώνει τις αισθήσεις...»
Δεκανέας Έιπαμ

Και ενώ, στη διάρκεια μιας 2ωρης νεκρανάστασής της, η προηγούμενη Μπούντεσμπάγκ ενέκρινε –δίχως ενοχές κι αναστολές– τη συμμετοχή της γερμανικής αεροπορίας στους ενδεχόμενους βομβαρδισμούς του ΝΑΤΟ και του ΟΑΣΑ εναντίον μιας ευρωπαϊκής χώρας απ' αυτές που πλήρωσαν ακριβά σε αίμα τη χιτλερική κτηνωδία, ο άνισα ιδιοφυής Σπήλμπεργκ, μας ξαναθύμισε την απέραντη οδύνη και τους ποταμούς αίματος που στοίχισαν η καταστολή της.

Βέβαια, η *Διάσωση του στρατιώτη Ράυαν* δεν είναι επινίκιος ύμνος γι' αυτή την καταστολή, ούτε, όμως, και αντιπολεμική ταινία αφού στην πραγματικότητα (με ελαχιστότατες εξαιρέσεις, όπως π.χ. «Ο Τζόννυ πήρε το όπλο του», του Ντ. Τράμπο) η «πολεμική τέχνη», σύμφυτη με τον «ηρωισμό», στην αναπαράστασή της είναι μια κατ' εξοχήν ρομαντική υπόθεση. Η αναπόφευκτη ποιζίλουσα κάθε φορά ποσότητα νατουραλισμού δεν είναι παρά το «κερασάκι στην τούρτα» για την

a contrario ανάδειξη των ανδραγαθημάτων. Κανένας νεκρός δεν είναι νικητής. Αυτά σαν μια «ιδεολογική» τοποθέτηση απέναντι στην πραγματικότητα που λέγεται πόλεμος.

Ο Στήβεν Σπήλμπεργκ, εντούτοις, δρα στην προκειμένη περίπτωση με πολλούς άξονες (και ισάριθμους πειρασμούς) σε μια (όντως εκπληκτική) προσπάθεια κινηματογραφικής σύνθεσης των τρόπων του Ιντιάνο Τζόουνς και των σκοπών του Σίντλερ. Αυτός ο άρχων της «μεγιστοποίησης» του θεάματος και της «ολοκληρωτικής» αφήγησης, αλλά πάντοτε με τα εκστατικά μάτια των ηρώων του

E.T., έχει αποφασίσει να συμμετάσχει στην «παρέα» των σοβαρών δημιουργών της 7ης Τέχνης, αυτών που καταπιάνονται με τα κο-

ρυφαία γεγονότα της ανθρώπινης περιπέτειας και μοίρας, χωρίς, όμως, να ελαχιστοποιήσει τη σημασία και τα αναγνωρίσιμα μεγέθη των ηρώων-φορέων της σημασίας: χαρακτήρες, ψυχολογία, αισθήματα, ήθος, πεπρωμένο. Ανθρωποι, δηλαδή, με σάρκα και οστά και όχι υβρίδια των ηλεκτρονικών εφφέ. Άλλωστε ο Σπήλμπεργκ πιστεύει (και επιδιώκει) στη λειτουργική αξία της συγκίνησης και την καθαρή χρήση της, παράλληλα με τον εντυπωσιασμό που γεννά η δεξιοτεχνία του μεγάλου θεάματος.

Δεύτερος Παγκόσμιος Πόλεμος, 6 Ιουνίου 1944, απόβαση των Συμμάχων στη Νορμανδία, με τρομακτικές απώλειες μέχρι να διευρυνθεί και σταθεροποιηθεί το προγεφύρωμά τους. Από τους τέσσερις γιους που έχει η χήρα Ράυαν, όλοι τους στο μέτωπο

6 Ιουνίου 1944, απόβαση στη Νορμανδία.

των πολεμικών επιχειρήσεων, οι τρεις είναι ήδη νεκροί. Όταν διαπιστώνεται αυτό, το Γενικό Επιτελείο των ΗΠΑ παίρνει την απόφαση να αναζητήσει και να αποστρατεύσει τον τέταρτο, θεωρώντας εύλογα ότι το καταβληθέν τίμημα από τους τρεις είναι υπερβολικό αλλά και απάνθρωπο για τη μητέρα τους. Στο μεταξύ, οι πληροφορίες θέλουν τον επιζώντα Ράβαν να βρίσκεται –με αερομεταφερόμενη και σχεδόν αποδεκατισθείσα μεραρχία– κάπου στα μετόπισθεν της γραμμής των Γερμανών. Ομάδα οκτώ επιζώντων αμερικανών στρατιωτών με επικεφαλής το λοχαγό Μύλλερ (Τομ Χανκς) θα αναλάβει την υψηλού κινδύνου αποστολή της αναζήτησης και επιστροφής του επιζώντα. Όταν, τελικά, τον βρίσκουν αυτός αρνείται να αποστρατευτεί. Και όχι μόνο...

Η ταινία ανοίγει με την ξεθωριασμένη από το χρόνο αμερικανική σημαία που ανεμίζει στο στρατιωτικό νεκροταφείο με την ίδια σκηνή κλείνει. Ο επιζών της πολεμικής «λίστας» αποτίει με συγκίνηση φόρο τιμής στον δικό του Σίντλερ. Δεν ευσταθεί, νομίζουμε, η άποψη ότι πρόκειται για πολεμική (ως αυτοσκοπό) ταινία παρ' όλο που ολόκληρη εκτυλίσσεται μέσα σε ένα εφιαλτικό μέτωπο, όπου οι συγκρούσεις και οι εξοντωτικές μάχες διαδέχονται η μια την άλλη. Αυτό, θα έλεγε κανείς, ότι είναι το φρυσικό περιβάλλον, το τεράστιο σκηνικό που περιέχει την πρόθεση, το σκοπό του δραματοποιημένου, ο οποίος είναι η συμπεριφορά –ομαδική και εξατομικευμένη– των ανθρώπων στον πόλεμο. Η κατάληξη, ως fiction, της μάχης δεν ενδιαφέρει, αφού αυτή είναι ήδη αντικειμενικά γνωστή.

Ο Σπήλμπεργκ ενδιαφέρεται να παρουσιάσει μια μεγάλη, όσο γίνεται μεγαλύτερη, «λίστα» επεισοδίων, στιγμιότυπων, ατομικές στάσεις, κάμψεις, αντοχές, απαρνήσεις, αμφισβητήσεις χωρίς, εντούτοις, να παρακαμφθεί ο μεγάλος σκοπός του «καλού ποιμένα» που είναι να βρεθεί και να διασωθεί το εναπομείναν «προς σφαγήν πρόβατον», η πολυτιμότητα του ενός, πέρα και ανεξάρτητα από το κόστος της προσπάθειας. Ο σεναριογράφος και ο σκηνοθέτης το ισχυρίζονται και όποιος θέλει το αποδέχεται. Κανείς, μολαταύτα, δεν μπορεί να αρνηθεί το εύστοχο και το μεγαλείο της σύλληψης: Το ένα είναι ομοούσιο του όλου και ο διασώζων τον Ένα δείχνει ότι δεν ξεχνάει το όλον. Αυτό ήταν και το νόημα της προσπάθειας κατά του χιτλερικού φασισμού. Στη *Λίστα του Σίντλερ* γινόταν η επιχείρηση της διάσωσης του δυνα-

τόν μεγαλύτερου αριθμού εκπροσώπων μιας διωκόμενης φυλής, εδώ γίνεται η προσπάθεια να διασωθεί ο άσημος στρατιώτης-αμνός Ράβαν, ως πολύτιμος αταξίας μέσα σ' αυτό το απίστευτα άγριο μακελειό.

Τόσο η σκηνή στην Οκάχα, πρώτες στιγμές της απόβασης, όσο και στην πολύτιμη για τους συμμάχους γέφυρα, ο θεατής γίνεται μάρτυρας αριστουργηματικών κινηματογραφικών επιτευξέων, των οποίων η αμεσότητα και η αληθοφάνεια έρχονται στιγμές που σφίγγουν την καρδιά και το στομάχι του. Παρ' όλη την έκταση της σύνθεσης, την ταχύτητα και την τραχύτητα όλων όσων συμβαίνουν μπρος στα έκπληκτα μάτια μας, ο φραγός επιμένει στη λεπτομερή και από κοντά καταγραφή, στην εξαιρετικευμένη ανθρώπινη διάσταση, γιατί υποκείμενο και αντικείμενο της δράσης δεν είναι το «μεγαλειώδες» θέαμα, αλλά ο περιδεής, ο εξαναγκασμένος άνθρωπος, με το στριμωγμένο ένστικτο αυτοσυντήρησης, που τον εξωθεί σε πράξεις που –εκ των υστέρων– αποκαλούμε ηρωισμό. Ακραίες τιμές συμπεριφοράς στην ταινία είναι, από τη μια μεριά, ο λοχαγός Μύλλερ, ο απόλυτα πειθαρχημένος που δεν σχολιάζει την αποστολή του, ακόμα και στις έσχατες συνέπειές της, και από την άλλη ο αντι-ήρωας, ο δεκανέας Έιπαμ –ένα σύγχρονο είδος «Καλού στρατιώτη Σβέικ»–, έντιμα και απροφάσιστα δειλός, που περιελίφθη στην αποστολή επειδή γνώριζε γερμανικά και γαλλικά. Και επειδή άπαξ και γίνει πόλεμος, πρέπει να κερδωθεί, ο λοχαγός χρειάζεται για να το κάνει αυτό και ο Έιπαμ, για να μας θυμίζει ότι δεν πρέπει να γίνονται πόλεμοι.

Ασφαλώς, ο Σπήλμπεργκ είναι ο σκηνοθέτης που θέλει και κάνει ταινίες που να αρέσουν σε όλους. Τα ρεκόρ των επιτυχιών του το αποδεικνύουν. Κανείς δεν μπορεί να τον κατηγορήσει γι' αυτό. Άλλωστε στη φιλομορφία του υπάρχουν και αποτυχίες. Είναι δε αυτές που υπογραμμίζουν ότι ο δημιουργός τους πριν απ' όλα αγαπάει παθιασμένα τον κινηματογράφο, όχι, φρυσικά σαν αλάνθαστο εργαλείο που παράγει επιτυχίες γενικής αποδοχής. Παρά ταύτα, αποδεχόμαστε ότι τόσο η *Λίστα του Σίντλερ* όσο και η *Διάσωση του στρατιώτη Ράβαν* είναι, θαρρείς, μια αίσθηση άλλου καθηκόντος, μια συνεισφορά στην εποχή της εξύμνησης και ενθάρρυνσης για τη διατήρηση κάποιων ανθρώπων ιδανικών, αυτών που εξισορροπούν και καθαγιάζουν τις κακές πλευρές μας.

ΜΙΑ ΧΡΗΣΙΜΗ ΕΚΔΟΣΗ

Για τη νέα Συνθήκη της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Η Ε.Ε. με τη νέα Συνθήκη του Άμστερνταμ καλείται να ανταποκριθεί στις προκλήσεις του 21ου αιώνα.

Με το συλλογικό αυτό τόμο επιχειρείται μια πρώτη ανάλυση των νέων δεδομένων στην ευρωπαϊκή ενοποιητική διαδικασία.

Εκδόσεις Ι. ΣΙΔΕΡΗΣ
Σταδίου 44, τηλ.: 3229638

Θηλυκές Γραφές

της Αργυρώς Μαντόγλου

ΤΟ ΦΥΛΟ ΤΟΥ ΚΕΙΜΕΝΟΥ

Όταν αναφέρεται η έννοια της γυναικείας γραφής, ο ίδιος ο όρος υπαινίσσεται τη διαφοροποίησή του από κάποιο άλλο είδος. Η γυναικεία γραφή όντας γραφή έμφυλη, προσδιοριζόμενη από το φύλο της και συνεπώς στιγματισμένη από τις ιδιότητές του, δεν δύναται να εξεταστεί ανεξάρτητα από το είδος εκείνο της γραφής στο οποίο αντιτίθεται –της ανδρικής– η οποία (ανδρική γραφή) ως όρος τουλάχιστον δεν υφίσταται. Έτσι η γυναικεία γραφή γενικώς προσδιορίζεται σε σχέση με αυτό που γενικά ονομάζεται γραφή. Η διεκδίκηση, λοιπόν, ενός φύλου για το κείμενο σηματοδοτεί μια διαδικασία που αντιτίθεται στη γενική θεώρηση του κειμένου ως ά-φύλου ή ουδετέρου.

Όταν η επικρατούσα άποψη είναι αυτή της ουδετερότητας της γραφής, τότε ο προσδιορισμός θηλυκή προτασόμενος σε αυτή δημιουργεί την εντύπωση πως το κείμενο αυτού του είδους θα φέρει τις ιδιότητες και τα χαρακτηριστικά που έχουν αποδοθεί στο βιολογικά αντίστοιχο φύλο. Συγχρόνως, θεωρείται πως το φύλο του συγγραφέα ταυτίζεται με το φύλο του κειμένου. Όταν όμως ένα θηλυκό κείμενο δεν έχει γραφεί από γυναίκα, τότε τίθενται ερωτήματα όχι μόνο για τη διαδικασία της παραγωγής του αλλά και της ανάγνωσής του. Είναι η θηλυκή πλευρά του συγγραφέα που γράφει το κείμενο ή η διαφορά είναι μια ακόμη επιπρόσθετη ιδιότητα του κειμένου;

Η διαφορά των φύλων στον γραπτό λόγο μπορεί να εννοηθεί με πολλούς τρόπους. Θα μπορούσαμε να πούμε πως κάθε φορά που ένα κείμενο προσφέρεται για ερμηνεία υπάρχει πάντα κάποιος ή κάποια που το ερμηνεύει. Ο Ζακ Ντεριντά ισχυρίζεται πως η διαφορά των φύλων εντοπίζεται όχι μόνο στη γραφή αλλά και στην ανάγνωση: «...αν η διαφορά των φύλων πάντα αναγιγνώσκεται, εί-
και πάντα μια ανάγνωση που σημαίνει πως διαβάζεται ως τέτοια
.... δεν υπάρχει άφυλη ανάγνωση της φυλετικής διαφοράς».

Αν, λοιπόν, το φύλο του κειμένου είναι μια αμφίσημη έννοια, δηλαδή δεν είναι αποτέλεσμα μόνο της γραφής αλλά και της ανάγνωσης, και δεν προσδιορίζεται από το φύλο του γράφοντος υποκειμένου αλλά από τις τεχνικές που επιστρατεύονται, τότε μένει να δούμε τη διαφορά από τους ισχυρισμούς του τύπου «γράφω σαν γυναίκα» και της γυναικείας γραφής αυτής καθ' αυτής. Η απόπειρα του θεωρητικού και του φιλοσοφικού λόγου να ενσωματώσουν τις «άλλες φωνές» σηματοδοτεί μια νέα σχέση του «θηλυκού» με τη γλώσσα, δηλαδή, τη διεκδίκηση και την καλλιέργεια ενός ποιητικότερου λόγου και μιας πιο συγκινησιακής γραφής. Ο ισχυρισμός του Ντεριντά πως γράφει με γυναικείο χέρι αναμφίβολα δημιουργεί ερωτήματα του τύπου: το «άνοιγμα» του φιλοσοφικού λόγου (λόγου που διεκδικεί την πρόσβαση στην Αλήθεια και στην Αντικειμενικότητα) σε άλλα είδη όπως ποίηση, πρόξα

και αυτοβιογραφία σχετίζεται με το άνοιγμα της φιλοσοφίας στις άλλες φωνές, συμπεριλαμβανομένης και της θηλυκής:

ΑΝΑΤΡΕΠΤΙΚΗ ΓΡΑΦΗ

Η ανατρεπτική δύναμη της γυναικείας γραφής εστιάζεται στις κειμενικές τεχνικές που εγκαθιδρύουν μια διαφορετική σχέση ανάμεσα στον αναγνώστη και στο κείμενο, παράγοντας κείμενα ανοιχτά, που αντιστέκονται στην οριοθέτησή τους και αγκαλιάζουν την ετερότητα, δηλαδή εμπεριέχουν και τις άλλες φωνές ακόμα και τις αντιθετικές. Μόνον μέσα από την παραγωγή πολυφωνικών κειμένων μπορεί να δοθεί η δυνατότητα όχι μόνο μιας νέας έκφρασης αλλά και ενός νέου τρόπου αντίληψης του κόσμου. Η μεταφορά του κλειστού/ανοιχτού κειμένου μπορεί να κατανοηθεί καλύτερα αν ερμηνευθεί όχι μόνο σε σχέση με τη θέση που παύεται στον αναγνώστη αλλά και στη σχέση του κειμένου με άλλα κείμενα. Η λογοκεντρική κειμενική οικονομία επιστρατεύει τους μηχανισμούς της ταξινόμησης, της αναφοράς και της κατανάλωσης. Η Έλεν Σίξους, στην απόπειρά της να επαναπροσδιορίσει τη σχέση της γλώσσας με το θηλυκό, ακολουθεί την τακτική του Ζακ Ντεριντά και προτείνει μια νέα ανάγνωση των κειμένων που θεωρούνται μέρος της γενικής πολιτισμικής παράδοσης (φιλοσοφικά δοκίμια, μύθους, κλασικά έργα) και με τα οποία οι περισσότεροι αναγνώστες είναι εξοικειωμένοι. Η τακτική της έρχεται σε αντίθεση με την καθιερωμένη οικονομία του ορθού συμπερασματικού λόγου και, παραμερίζοντας τις υποσημειώσεις και τις αναφορές, δημιουργεί τη δική της ξεχωριστή μαρτυρία πέρα από τη δικαιοδοσία των πατριαρχικών μεθόδων. Αυτή η στρατηγική μειώνει την απόσταση ανάμεσα στον συγγραφέα και τον αναγνώστη γιατί δεν είναι εδραιωμένη στη βάση μιας αξιωματικά προνομιάς θέσης. Οι αναγνώσεις αυτές αναδιαρθρώνουν τη γραμμική λογική και αποπλίζουν τους αναγνώστες από την τάση τους για νοηματική σταθεροποίηση, ελευθερώνοντάς τους από την εξουσιαστική φιγούρα του παντογνώστη αφηγητή, δημιουργώντας κείμενα που δεν δύνανται να ακινητοποιηθούν, κινούνται κυκλικά ώστε να αντιστέκονται στη λογοκεντρική λογική του «τέλους». Τα κείμενά της δεν αναπαράγουν τη γραμμική αφηγηματική τεχνική της αναφορικότητας ούτε και οριοθετούνται εντός προκατασκευασμένων σχημάτων. Η έξοδος των πολλαπλών φωνών του γράφοντος υποκειμένου ανατρέπει τις διπολικές αντιθέσεις και ιεραρχίες. Στο πρόσφατο βιβλίο της *Rootprints* γράφει: «Το εγώ που γράφει δίνει τον λόγο σε όλα τα άλλα εγώ... ένα καθαρό εγώ, ταυτόσημο με τον εαυτό του δεν υφίσταται. Το εγώ είναι πάντα η διαφορά, είναι μια ανοιχτή σειρά εκτάσεων ενός εγώ εξ ορισμού μεταβαλλόμενου. Η διαφορά είναι εσωτερική, είναι μέσα μου, η διαφορά εργάζεται (έργο μου) και είναι πολυάριθμη...».

Η γραφή αυτή (feminine ecriture) μοιάζει με τη γραφή του Ντεριντά καθώς μοιράζονται και οι δύο την αποδομητική αναποφασιστική γραφή που εμπεριέχει τον παράγοντα της αστάθειας και της αβεβαιότητας. Η Σίξους ισχυρίζεται πως αυτή η γραφή είναι η ευκαιρία του άλλου: «ενδιαφέρομαι και με αφορά αυτό που είναι διάφορο του εαυτού μου».

Η ΣΚΕΨΗ ΤΗΣ ΑΝΟΧΗΣ

Η γραφή της αμφισημίας ή έστω η απόπειρα γραφής της σημαίνει πως ο/η συγγραφέας είναι δεκτικός στο απρόσμενο, πειραματίζεται με νέες φόρμες και επιχειρεί να εκφράσει παλιές έννοιες με νέους τρόπους: αποπλίζοντας το παλιό σημαγές εγώ, δημιουργεί χώρο για την ετερότητα εντός του και δίνει φωνή και στους άλλους εαυτούς. Η Σίξους, σχολιάζοντας τον τρόπο γραφής του Ντεριντά, σημειώνει πως: «Η σκέψη του είναι "αναποφασιστική"»

σκέψη ανοχής, καμπυλωτή και μέσα στην καμπύλη δημιουργείται ο χώρος για την διαφορά. Η γραφή του Ζακ Ντεριντά σκέπτεται όλες τις θέσεις και όλες τις πιθανότητες. Η πολλαπλότητα των θέσεων, των φωνών και των ταυτοτήτων πάντα καταγράφονται, όχι γιατί ο Ντεριντά επιθυμεί να είναι τα πάντα, αλλά γιατί δεν απορρίπτει τις αβεβαιότητες του ποιου και του πότε. Ποτέ δεν γνωρίζει...».

Η σύγκλιση της αποδομητικής γραφής του Ντεριντά με αυτό που ονομάζεται *ecriture feminine* μπορεί να προσδιοριστεί στο ότι και οι δύο γραφές (του Ντεριντά και των γαλλίδων φεμινιστριών) αγκαλιάζουν την πολλαπλότητα, δίνοντας φωνή και στο άλλο φύλο, στους άλλους εαυτούς, περασμένους και παρόντες, και πασχίζουν να καταγράψουν όχι μόνο τις φωνές που συνυπάρχουν αρμονικά αλλά και τις αντιθετικές. Η Σίξους υποδέχεται τις φωνές που απαιτούν να γραφούν: «όταν μιλάει το εγώ είναι τουλάχιστον εμείς, η γλώσσα και το εγώ μέσα σε αυτή... δάσος με όλες τις ρίζες "εμφωνες"...». Η γραφή αυτού του είδους προϋποθέτει ένα εγώ που θα αφήνει χώρο για τα υπόλοιπα: ένα πολυφωνικό κείμενο απαιτεί και έναν πολυφωνικό εαυτό (συνεχής διάλογος ανάμεσα στα εγώ) και αυτό φυσικά δεν σημαίνει απαραίτητα ισότητα των φωνών.

Στα κείμενά τους υπάρχουν συχνά αναφορές σε μέρη του σώματος. Το σώμα δεν είναι απλώς κεντρικό αλλά ισχυρίζονται πως «γράφει το κείμενο». Ο Ντεριντά σημειώνει πως: «Το σώμα γράφει την διαφορά του από άλλα σώματα».

ΣΩΜΑΤΙΚΗ ΓΡΑΦΗ

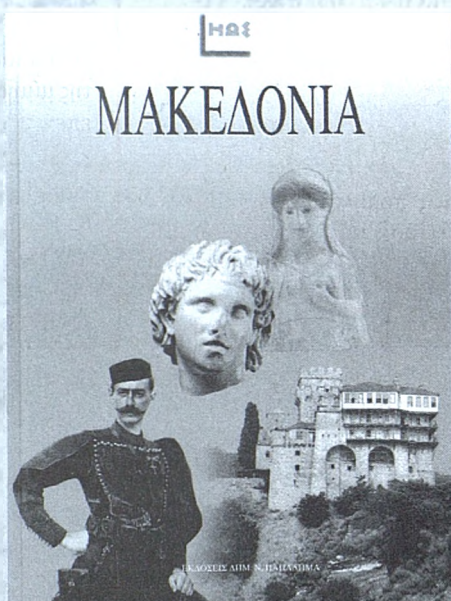
Στα κείμενα του Ντεριντά καθώς και των γαλλίδων φεμινιστριών (Σίξους, Κρίστεβα, Ιραγκιράν) το ανθρώπινο σώμα¹ στρέφεται από τα όργανα των αφηρημένων αισθήσεων (αυτιά, μάτια), στα οποία και έδινε προτεραιότητα η φιλοσοφία, στις πιο οργανικές αισθήσεις όπως όσφρηση και γεύση. Η «σωματικότητα» του κειμένου εισάγει τα ίχνη της ετερότητας κάτι που μέχρι σήμερα τουλάχιστον έχει αποφευχθεί. Ο Ντεριντά στα *Περιθώρια της Φιλοσοφίας* γράφει πως η φιλοσοφία μέχρι σήμερα επιμένει να σκέφτεται το έτερον ως ταυτόσημο και, προσδιορίζοντάς το, το ενσωματώνει και του αφαιρεί τη δυνατότητα ύπαρξης. Εφαρμόζοντας την αποδομητική γραφή του Ντεριντά, οι γαλλίδες φεμινίστριες αναγνωρίζουν τη δύναμη και το πάθος του λυρικού στίχου και αναμειγνύουν τα είδη τέμνοντας τουλάχιστον δύο πεδία: θεωρία και λογοτεχνία. Η γραφή τους είναι ταυτόχρονα προσωπική και λυρική όσο και θεωρητική και επιστημονική. Το «άνοιγμα» της φιλοσοφίας σε άλλες φόρμες μπορεί να θεωρηθεί ως η αποδοχή του αλλότριου που είναι το θηλυκό και ως χειρονομία σηματοδοτεί την εισαγωγή νέων συστημάτων σκέψης και ίσως ακόμα και την υπέρβαση του αδιεξόδου καθώς και την υπονόμευση του κενού που έχει περιέλθει η φιλοσοφική σκέψη. Η ανάμειξη των ειδών καταρρίπτει τα εμπόδια που χωρίζουν τη θεωρία από την πράξη και οδηγεί σε έναν νέο θρίαμβο της θηλυκότητας, ως έναν προνομιάχο τόπο δημιουργίας, τονίζοντας παράλληλα την αναγκαριότητα νέων ισορροπιών και επιπόνησης νέων τρόπων σκέψης και εφαρμογής τους.

ΣΗΜΕΙΩΣΗ

1. Έχει σημασία να σημειώσουμε πως το σώμα που ταυτίζεται με το πεδίο απ' όπου πηγάζει η γυναικεία γραφή δεν είναι το βιολογικό σώμα, αλλά ένα πολιτισμικό παράγωγο που φέρει μια ολόκληρη ιστορία, μνήμες κωδίκων και προϋποθέσεων και είναι κεντρική έννοια στην επιχείρηση κατάκτησης του συμβολικού.

ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ

Ιστορία - Πολιτισμός - Τέχνη - Γράμματα
Αφιέρωμα του περιοδικού «ΗΩΣ»

Ν Ε Α Ε Κ Δ Ο Σ Η

Σχήμα 4ο, δεμένο,

σελ. 198,

206 εικόνες, 2 χάρτες,

8 σχέδια, 5 χαλκογραφίες.

Σύνθεση εξωφύλλου Γιάννης Λεγκός

Τιμητικές διακρίσεις

στο περιοδικό «ΗΩΣ»

Πρώτο βραβείο εκθέσεως βιβλίου 1939

Χρυσό μετάλλιο της Ιεράς

Πόλεως του Μεσολογγίου 1962

Έπαινος της Ακαδημίας 1965

Το τεύχος-αφιέρωμα στη Μακεδονία κυκλοφόρησε το 1962, χρονιά που η «ΗΩΣ» τιμήθηκε με το χρυσό μετάλλιο της ιεράς πόλεως του Μεσολογγίου. Το περιεχόμενό του, πάντοτε επίκαιρο, μπορεί και πρέπει να διαβαστεί από τους σημερινούς αναγνώστες, όπως διαβάστηκε και αγαπήθηκε και από τους αναγνώστες του 1962. Τις σελίδες του στολίζουν σπάνιες φωτογραφίες, σκίτσα και σχέδια του Φ. Κόντογλου, Δημ. Γαλάνη, Ν. Μουτσόπουλου, εικόνες από τη χαλκογραφία του Ρήγα, του 1797, και χαλκογραφίες του 19ου αιώνα. Μα προπάντων στο αφιέρωμα τούτο ωραία κείμενα γνωστών και καταξιωμένων συγγραφέων και ανθρώπων των Γραμμάτων κατατοπίζουν τον αναγνώστη, πάνω στη γεωγραφία και την ιστορία ενός τόπου με πράσινους κάμπους, γραφικές κοιλάδες, δασωμένα βουνά, γραφικά χωριά και πολιτείες, όπου από αιώνες χτυπά η καρδιά του Ελληνισμού.

Εκδόσεις ΠΑΠΑΔΗΜΑ

Προσφορά στο πολιτισμό και την παιδεία

Ιπποκράτους 8 Αθήνα, 106 79, Τηλ.: 36.27.318

Ένας ιταλός αντιφασίστας θυμάται πώς πολέμησε

Ρόμολο Γκαλιμπέρτι,
Τρούπια αρβύλα - Ιστορία
ενός ιταλού φαντάρου που
έγινε αντάρτης στην Ελλάδα.
Εκδ. Ediesse, Ρώμη 1998

«Από ψηλά από τα Βερδικούσια, το χωριό της Πίνδου, με τα κιάλια μπορούσες να μετρήσεις κάτω στον κάμπο πολλά χωριά που τα είχαν κάψει οι Γερμανοί ή οι Ιταλοί, ή και οι δυο κατακτητές μαζί. Μικροί μαύροι κρατήρες μέσα στην κιτρινωπή ασκήμια του ελληνικού φθινοπώρου.

Τα Βερδικούσια ήταν ένα προχωρημένο φυλάκιο στην περιοχή που ελέγχανε οι αντάρτες του ΕΛΑΣ...

Από εκείνο το αντέρεισμα μπορούσα να βλέπω τον κάμπο προς την Ελασσόνα που τον διέσχιζε το ποτάμι και η δημοσιά όπου περνούσαν ατέλειωτες φάλαγγες γερμανικών φορτηγών που κατευθύνονταν προς τα σύνορα με τη Γιουγκοσλαβία. Περνούσαν κατά εκατοντάδες. Κυλούσαν αργά, παραφορτωμένα, σε κανονική απόσταση το ένα από το άλλο. Νομίζαμε εκείνες τις μέρες, στα τέλη του Σεπτεμβρίου του '43, πως και οι Γερμανοί ετοιμάζονταν να εγκαταλείψουν την Ελλάδα. Στην πραγματικότητα εκείνα τα φορτηγά ανέβαιναν προς τα Βαλκάνια φορτωμένα με τρόφιμα, ρουχισμό, όπλα και πολεμοφόδια που τα είχαν λεηλατήσει

από τις εγκαταλειμμένες αποθήκες μας μετά την ανακωχή της Ιταλίας στις 8 του Σεπτεμβρίου του 1943...

Το ελληνικό αντιστασιακό κίνημα χρησιμοποίησε κάθε μέσο για να τραβήξει στα βουνά όσο το δυνατόν περισσότερους Ιταλούς, γλιτώνοντάς τους από τη βίαιη μεταφορά τους στα γερμανικά στρατόπεδα αιχμαλωσίας. Μέσα στο χάος εκείνων των ημερών, που ακολούθησε την ανακωχή, μπορούσες να δεις σκηνές που λίγο πριν ήταν αδύνατο να φανταστείς: οπλισμένους αντάρτες στο σταθμό της Λάρισας, μόλις μερικές εκατοντάδες μέτρα από τους γερμανούς σκοπούς, σχεδόν κάτω από τη μύτη τους, να κάνουν διαφώτιση για να μας πείσουν να μην επιβιβαστούμε σε κείνα τα τρένα, λέγοντάς μας ότι οι γερμανοί ψεύδονταν "υποσχόμενοι την πατρίδα", γιατί στην πραγματικότητα εκείνο το ταξίδι θα μας οδηγούσε στην αιχμαλωσία... Ο δρόμος του βουνού είχε γίνει υποχρεωτικός αν ήθελες να επιζήσεις».

Έτσι αρχίζει την αφήγησή του από την τραγική εμπειρία του πρώτα σαν φαντάρος στην Αλβανία, κατόπιν σαν στρατός κατοχής στην Ελλάδα και τέλος σαν αντάρτης του ΕΛΑΣ, ο ιταλός κομμουνιστής Ρόμολο Γκαλιμπέρτι.

Γεννημένος το 1920 στο Μιλάνο από πατέρα αντιφασίστα, ιδιοκτήτη μιας μικρής βιοτε-

χνίας ποδηλάτων, που του την έκλεισαν οι φασίστες, κι από μάνα αγρότισσα, ο Γκαλιμπέρτι στα έντεκά του χρόνια, αφού τέλειωσε την τρίτη δημοτικού, μπήκε παραπαίδι σ' ένα κατάστημα δερμάτων ειδών. Όταν το 1940 τον παίρνουν στρατιώτη στον πόλεμο, έχει πια αποκτήσει εκείνη την αντιφασιστική συνείδηση που θα τον σπρώξει μετά την 8η Σεπτεμβρίου, ενώ υπηρετεί σε μια στρατιωτική μονάδα στα Τέμπη, να περάσει στις γραμμές του ΕΛΑΣ και να φτάσει με τους αντάρτες στα βουνά της Πίνδου.

Στο βιβλίο του, ο Γκαλιμπέρτι εξιστορεί την προσωπική του αντιφασιστική μαθητεία, που την έζησε χωρίς αυταπάτες πάνω στις άγριες ορροσειρές της Πίνδου, άρρωστος από ελονοσία, πεινασμένος, ξυπόλυτος, καταδικασμένος μαζί με τους συμπατριώτες του σε καταναγκαστική εργασία από τους ίδιους τους αντάρτες που φοβούνταν ότι οι Ιταλοί θα περνούσαν στις γραμμές του ΕΔΕΣ και γι' αυτό τους είχαν αφοπλίσει. Μια συγκλονιστική αφήγηση όπου καταρρέει ο μύθος του καλού ιταλού στρατιώτη. Και ο πόλεμος, ο τακτικός, όπως κι ο αντάρτικος, ζωντανεύει μέσα από την αφήγησή του αυτή με τις καθημερινές αγριότητες του, την απανθρωπιά του.

Η περιγραφή της κατάρρευσης των Ιταλών στην Αλβανία τον Δεκέμβριο του '40 -ο δρό-

Υπάρχει «Ο άτακτος λαγός», η σειρά των εκδ. Άγρα, που με τη γνωστή επιμέλεια και καλαισθησία μάς έχει προσφέρει ως τώρα έξι τεύχη: Αρχηγός Σκατλ, Ζουλιέν Κρακ, Σ. Φρόνιτ, Μπωντλαίρ, Σουίφτ, Μπαλζάκ. Και έπεται συνέχεια...

Φαίνεται πως ο κανόνας της μίμησης στην τέχνη επεκτείνεται και στην εκδοτική τέχνη και έτσι προκύπτουν βιβλία που θυμίζουν ως προς τη σχεδίαση, τουλάχιστον, κάποια άλλα. Έτσι, το σχήμα αλλά και τον περιορισμένο αριθμό σελίδων του «άτακτου λαγού» δανειζεται η σειρά «Τα μονόφυλλα», των εκδόσεων Ερατώ -στην οποία αναφερθήκαμε στο τ.χ. 670- καθώς και «το τυπογραφικό» των εκδόσεων Μανδραγόρας: **Σταύρος Μίχας, Το άπειρο της σιωπής· Αλέξανδρος Αραμπατζής, Το μανιφέστο της κοινής συμφοράς· Κώστας Κρεμμύδας, Υπέρ ηρώων.** Και καλά να μιμείσαι βελτιώνοντας, αλλά πώς να σχολιάσει κανείς τη μίμηση που χαλάει μια ωραία ιδέα;

Χωρίς αμφιβολία η πρωτοβουλία διαμόρφωσης του προγράμματος «Ελληνομνήμων», δηλαδή η δημιουργία της πρώτης ψηφιακής βιβλιοθήκης φιλοσοφικών και επιστημονικών βιβλίων και χειρογράφων (1600-1821) από το Πανεπιστήμιο Αθηνών, τμήμα Μεθοδολογίας, Ιστορίας

και Θεωρίας της
Επιστήμης με τη χορηγία
του Ομίλου Λάτση και της
EFG Eurobank είναι κάτω
απαραπάνω από αξιόπαινη.

Κρατώ στα χέρια μου το
πρώτο δείγμα της δουλειάς
αυτής ένα CD-Rom που
περιλαμβάνει υλικό με τη
βιογραφία και τα έργα του
Ρήγα Βελεστινλή *Φυσικής
Απάνθισμα* (1790), *Χάρτα
της Ελλάδος* (1797) και
*Επιπεδογραφία της
Κωνσταντινουπόλεως*
(1796). Όσοι

επικοινωνείτε με το
Internet, ρίξτε μια
ματιά στο
www.space.noa.gr/hellino
mnimon

Ψάχνοντας στις γωνίες
των εφημερίδων
ανακαλύπτει και νέες
σημαντικές ειδήσεις, που
θα άξιζε να προσεχτούν
περισσότερο και να
συμπληρωθούν στο μέλλον
με αναλυτικότερη
περιγραφή. Αντιγράφω
από την εφημερίδα *Η Αυγή*
(17.10.98): «Άγνωστο
χειρόγραφο του Ρήγα
Φεραίου βρέθηκε σε πόλη
της Τρανσυλβανίας.
Περιέχει μια σύντομη
διήγηση με τίτλο *Η
δοκιμασμένη φιλία* και
έργο του Ρήγα με τίτλο *Το
σαγανάκι (;) της τρέλας*. Τη
χαρά της ανακάλυψης είχε
η ρουμάνια ελληνίστρια
γλωσσολόγος I. Br.
Chisakof». Μήπως, όμως,
πρόκειται για το «σαράκι
της τρέλας»;

Όριμη σκέψη μα όχι
γερασμένη, η σκέψη του
Παναγιώτη Κονδύλη
—ενός στοχαστή διεθνούς
ακτινοβολίας, του οποίου
γνωρίζουμε ένα μεγάλο
μέρος του έργου του αλλά

μος από τα Τίρανα ως
το μέτωπο σπαρμένου
κουβέρτες, πουλόβερ,
περικνημίδες που εί-
χαν εγκαταλείψει οι
ιταλοί στρατιώτες
στην άτακτη υποχώ-
ρησή τους, είναι από
τις πιο ζωντανές σελί-
δες, όπως και η μαρ-
τυρία του για την
απάνθρωπη συμπερι-
φορά των ιταλών κα-
τακτητών, που λεηλα-
τούν τα ελληνικά χω-
ριά, βιάζουν τις γυ-
ναίκες, πυρπολούν τα
φτωχόσπιτα.

Μετά την ανακοχή,
λίγες υπήρξαν οι ιτα-
λικές στρατιωτικές
μονάδες που αντιστά-
θηκαν στους Γερμα-
νούς. Και ακόμη λιγό-
τεροι οι Ιταλοί που
πέρασαν στις γραμ-
μές των ανταρτών ενώ
φούντωνε ο εμφύλιος
πόλεμος μεταξύ
ΕΛΑΣ και ΕΔΕΣ.
Μέσα σε κείνο το τα-
ραγμένο κλίμα η τα-
ξιαρχία Πινερόλο του
στρατηγού Ινφάντε,
που πέρασε με όλο
τον οπλισμό της στις
γραμμές του ΕΛΑΣ,
διαλύθηκε στις 15
Οκτωβρίου 1943 από τον ίδιο
τον ΕΛΑΣ για να μην περάσει
στον ΕΔΕΣ.

Ο Γκαλιμπέρτι εντάχθηκε
στον ΕΛΑΣ γιατί πολιτικά
ένιωθε, όπως γράφει, «πάθος
για τον κομμουνισμό». Γι' αυτό
και περισσότερο υπέφερε
μπρος στις αντιφάσεις ενός πο-
λέμου όπου ο πρώην εχθρός,
αντί να γίνει φίλος, αποκαλύ-
πτει όλες τις αδυναμίες του, τις
εσωτερικές σκληρές διχόνοιες
του, τον εθνικισμό και το σε-
χταρισμό του που επισκιάζουν
τις επίσημες, φανταχτερές δια-
κηρύξεις περί διεθνούς αλλη-
λεγγύης και ενιαίου αγώνα κα-
τά του χιτλερικού κατακτητή.

Στα Βερδικούσια ο Γκαλι-
μπέρτι βρέθηκε γιατί μια φά-
λαγγα από τριακόσιους Ιτα-

Καρικατούρα του Μουσολίνι, περ. *Notenkraker*
του Άμστερνταμ.

λούς, που υπό τη συνοδεία
ανταρτών περνούσε από την
Όσα στην Πίνδο, σταμάτησε
δυο μέρες για να ξεκουραστεί
από τη δύσκολη πορεία. Εδώ
αρρώστησε σοβαρά και δεν
μπόρεσε να ακολουθήσει τη
φάλαγγα «η οποία συνέχισε την
πορεία της προς την Πίνδο, για
να ενωθεί, όπως ισχυρίζονταν
οι αρχηγοί των ανταρτών, με τις
άλλες δυνάμεις του στρατηγού
Ινφάντε. Αφησαν τα Βερδικού-
σια ένα πρωινό. Σε απόσταση
μιας ώρας από το χωριό, ενώ
διέσχιζαν ένα στενό φαράγγι,
με δύσβατα τοιχώματα, πιάστη-
καν στη φάκα. Η φάλαγγα, κυ-
κλωμένη από καμιά εκατοστή
αντάρτες και υπό τα διασταν-
ρούμενα πυρά μερικών πολυ-
βόλων, υποχρεώθηκε να παραι-

δοθεί. Ο κάθε στρα-
τιώτης αφοπλίστηκε
και γυμνώθηκε σχεδόν
από όλα του τα ρούχα
και τα παπούτσια και
υποχρεώθηκε να συνε-
χίσει την πορεία προς
τη Νεράιδα, το περι-
βόητο χωριό-στρατό-
πεδο που λίγους μήνες
αργότερα δέχτηκε την
επίθεση των Γερμανών
και πυρπολήθηκε. Για
να μην πέσουν στα χέ-
ρια των Γερμανών και
να γλιτώσουν από το
θάνατο, οι σύντροφοί
μιας της Νεράιδας
υποχρεώθηκαν να κα-
ταφύγουν μισόγυμνοι
στα ψηλά βουνά, που
τα είχαν ήδη σκεπάσει
τα πρώτα χιόνια. Πολ-
λοί πέθαναν από το
κρύο και την πείνα.
Άλλοι αρρώστησαν κι
έσβησαν ύστερα από
μακρά αγωνία. Πέθα-
ναν δίχως να 'χουν ού-
τε τη δύναμη να τσακί-
σουν τις ψείρες που
τους είχαν κυριολεκτι-
κά καταβροχθίσει». Πιο
τυχερός, ο Γκαλι-
μπέρτι έμεινε χάρη
στην επέμβαση ενός
τοπικού ηγέτη του
ΕΑΜ, κάποιου Χρή-

στου, γνωστού, όπως έλεγαν,
αθηναίου δικηγόρου, που τον
είχε συμπαθήσει, «ίσως για το
πάθος μου για τον κομμουνι-
σμό», γράφει, επειδή στο μετα-
ξύ ξανακύλησε με «χρυσή» από
την ελonoσία που είχε αρπάξει
στα Τέμπη.
«Στα Βερδικούσια φάρμακα
δεν υπήρχαν. Ο αντάρτης ια-
τρός διέθετε μόνο οινόπνευμα
και επιδέσμους. Περίμεναν
φάρμακα από τους συμμάχους.
Οι αγγλικές και αμερικάνικες
στρατιωτικές αποστολές διέθε-
ταν φάρμακα που τους τα έρι-
χναν με τα αλεξίπτωτα, καθώς
και κινή για την ελonoσία.
Αλλά, ή τα χρησιμοποιούσαν
για τον εαυτό τους, ή τα έστελ-
ναν στους αντάρτες των συμμο-
ριών του Ζέρβα, που ανταγωνί-

ζονταν τον ΕΛΑΣ».

«Για τους Έλληνες, γράφει ο Γκαλιμπέρτι, η λέξη "Ιταλός" είχε γίνει συνώνυμη με "σκλάβος", έτσι οι περισσότεροι μετάνιωσαν για πάντα που είχαν διαλέξει το δρόμο του βουνού, πιστεύοντας ότι ήταν ο δρόμος της ελευθερίας, και δεν το ξέχασαν αυτό ποτέ». Ανείπωτες είναι οι ταλαιπωρίες που υπέστησαν οι ιταλοί στρατιώτες με τις αγγαρείες και τις βαριές δουλειές που υποβάλλονταν από τους αγρότες στους οποίους οι αντάρτες τούς παρέδιναν, διότι έτσι έπαιρναν από τις συμμαχικές επιτροπές από μια χρυσή λίρα για κάθε ιταλό αξιωματικό και από μισή για κάθε στρατιώτη που υποτίθεται ότι ο αγρότης θα τους εξασφάλιζε στέγη και διατροφή. Εξαιτίας αυτής της διαφορής αμοιβής, οι αγρότες και οι τσομπάνηδες, που τους είχαν στη δούλεψή τους, φέρονταν σκληρά και απάνθρωπα απέναντι στους απλούς στρατιώτες. Αλλά και οι ίδιοι οι Έλληνες υπέφεραν από την πείνα και τις στερήσεις της κατοχής και έτρωγαν μαζί με τους Ιταλούς κανένα κομμάτι μπομπότα, λίγα αγκυρόχορτα και κοιμόντουσαν μες στις ψείρες και τα ποντίκια.

«Εκείνοι οι στρατιώτες πλήρωσαν σκληρά τον επιθετικό πόλεμο που είχε θελήσει ο φασισμός, υπήρξαν οι αποδιοπομπαίοι τράγοι του και σε κείνα τα βουνά όπου είχαν πάει εθελοντικά. Πλήρωσαν κι εδώ ακριβότερα από τους αξιωματικούς τους, οι οποίοι λόγω της κοινωνικής τους προέλευσης (γιατί προέρχονταν γενικά από τις μεσαίες και ανώτερες τάξεις που θέλησαν και υποστήριξαν το φασισμό), λόγω των βαθμών και των θέσεων τους στο στρατό, θα μπορούσαν ίσως να θεωρηθούν ότι έφεραν μεγαλύτερες ευθύνες από τους απλούς στρατιώτες για όσα είχαν συμβεί στην κατοχή. Κι όμως, παρά τις διακηρύξεις τους περί ισότητας, και οι αρχηγοί του ΕΛΑΣ δέχτηκαν εκείνη την επαίσχυντη ταξική διάκριση».

Από τους ηγέτες του ΕΛΑΣ και του ΕΑΜ που γνώρισε ο συγγραφέας σ' αυτή την τραγική περιπέτειά του, εκείνοι που του έκαναν μεγαλύτερη εντύπωση ήταν ο Άρης Βελουχιώτης κι ο Κώστας Καραγιώργης.

«Από τα Βερδικούσια πέρασε ένας σπουδαίος ηγέτης του ΚΚΕ, γράφει, που είχε μακρές συνομιλίες με τους αρχηγούς των ανταρτών, με τον πολιτικό επίτροπο Γιώργο και με τον διοικητή Ιωάννη Μετεωρίτη.

Ήταν ένας υψηλός και ωραίος άνδρας, με μαλλιά ξανθοκόκκινα σαν το ώριμο στάρι, δυο γαλανά μάτια και ωραία χαρακτηριστικά που τον έκαναν να μοιάζει κατά περίεργο τρόπο με την παραδοσιακή εικόνα του Χριστού. Η ενεργητικότητά του πήγαινε από τα λόγια του κι από τις κινήσεις του μετρίαζόταν από έναν μελίχλιο χαρακτήρα, εξαιρετικά αλτρουιστικό. Ήταν σε θέση να μείνει με το πουκάμισο, ή ξυπόλητος, αν συναντούσε έναν αντάρτη που είχε ανάγκη από σακάκι ή παπούτσια... Έλεγαν ότι συχνά έμενε νηοτικός αν η οικογένειά του τον φιλοξενούσε ήταν φτωχή... Πριν ξεκινήσει για την Πίνδο, όπου όπως μας είπε θα συναντούσε τον Άρη και το στρατηγό Σαράφη, ένα απόγευμα οργάνωσε συγκέντρωση...

"Αν ο Ζέρβας πάψει να συνωμοτεί με τους Άγγλους, αλλά και ... -είπε ύστερα από ένα μικρό δισταγμό- με τους Γερμανούς, το ΕΑΜ και ο ΕΛΑΣ είναι έτοιμοι για ενωτική συμφωνία. Αυτό απαιτεί ο υπέρτατος σκοπός του αγώνα μας για την απελευθέρωση της Ελλάδας. Ο καιρός βιάζει κι ο Ζέρβας πρέπει να το καταλάβει. Αυτή είναι η τελευταία ευκαιρία για να δείξει την καλή του πίστη. Αλλά πρέπει να το ξέρουμε από τώρα τι θα γίνει η Ελλάδα όταν διώξουμε τον κατακτητή. Εμείς δε θέλουμε πια καταπιεστές στον τόπο μας". Και πρόσθεσε ότι "από τώρα πρέπει να κλείσουμε τους λογαριασμούς μας, για να τελειώνουμε με τις συνωμοσίες των Άγγλων και να μην τρέ-

φουμε οχιές στον κόρφο μας"».

Το δράμα των ιταλών φαντάρων στην Ελλάδα μετά την 8η Σεπτεμβρίου, ο Γκαλιμπέρτι το είχε ήδη περιγράψει στο βιβλίο του *Καλή Πατρίδα*, που είχε εκδοθεί στο Λουγκάνο το 1977.

Μετά την οδύσσειά του στα βουνά της Πίνδου, όταν το 1944 επιστρέφει στο Μιλάνο, ο Γκαλιμπέρτι, δουλεύοντας, βγάζει το Γυμνάσιο και εγγράφεται στο Πανεπιστήμιο. Το 1949 μπαίνει στην Ουνιτά, την εφημερίδα του ιταλικού ΚΚ, στη σύνταξη του Μιλάνου, σαν διορθωτής, αλλά γρήγορα γίνεται συντάκτης της κομμουνιστικής εφημερίδας. Ασκεί επί τριάντα χρόνια το δημοσιογραφικό επάγγελμα στην κομμουνιστική εφημερίδα, συνδυάζοντάς το με τη μαχητική πολιτική του δράση μέσα στο ΙΚΚ και το ΔΚΑ. Αδιάλειπτα, σχεδόν ως το θάνατό του, το 1995. Δεν μπόρεσε να δει τυπωμένο το μικρό αυτό αριστούργημά του των 140 σελίδων, που κυκλοφόρησε φέτος τον Απρίλη από τον εκδοτικό οίκο της Ρώμης Ediesse.

«Ενώ ετοιμαζόμασταν να διανύσουμε το τελευταίο κομμάτι του δρόμου μας, γράφει στον επίλογό του, κοντά πια στο Βόλο, είδαμε ξαφνικά να βγαίνουν μέσα από τα χωράφια ομάδες στρατιώτες ξυπόλυτοι και με γένια, μερικοί με πάνω τους μια στρατιωτική κοιβέρτα κατακουρελιασμένη, περασμένη από το λαιμό. Τρέχανε μ' όλες τους τις δυνάμεις προς την πόλη και μοιάζανε με άγρια πουλιά.

Ένας Έλληνας στην άκρη του δρόμου, καθώς μας είδε, τον πήραν τα δάκρυα.

Δυο μέρες αργότερα, αφού μας είχαν όλους απολυμάνει με DDT, απαλλαγμένοι πια από τις ψείρες, είχαμε επιβιβαστεί σ' ένα μικρό εμπορικό. Την ώρα που το εγγλέζικο καράβι σήκωνε την άγκυρα, από το ραδιόφωνο του πλοίου ακούσαμε την είδηση ότι οι αντάρτες του ΕΛΑΣ είχαν εξεγερθεί στην Αθήνα».

Αντόνιο Σολάρο

όχι το σύνολό του—συνοψίζεται σ' έναν τόμο που κυκλοφόρησε πρόσφατα και περιλαμβάνει τρεις συνεντεύξεις του: Παναγιώτη Κονδύλη, *Το αόρατο χρονολόγιο της σκέψης* (εκδ. Νεφέλη, 1998). Μια σκέψη που δεν θα γεράσει, καθώς ο πρόωρος θάνατός του εμποδίζει κάθε ανεπιθύμητη παρακμή. Όσοι αναγνώστες δεν είχαν ως τώρα έρθει σε επαφή με το στοχασμό του μπορούν να διαβάσουν αυτό το βιβλίο και τις απαντήσεις του Κονδύλη σε 28 ερωτήματα που του θέτουν οι **Marin Terpstra**, **Σπύρος Τσακνιάς** και **Σπύρος Κουτρούλης**, ως μια χρήσιμη εισαγωγή στο έργο του.

Αλή Πασάς: ιστορική φρυσιογνωμία αλλά και πρόσωπο του μύθου. Ο **Γιάννης Γ.** **Λυμπερόπουλος** στο βιβλίο του *Ο Αλή Πασάς και οι βαθύτερες καταβολές των πολιτισμικών επιδιώξεών του* (εκδ. Πνευματικό Κέντρο Δήμου Κόνιτσας, 1998) εξετάζει την περίπτωση του Αλή Πασά περισσότερο απ' τη σκοπιά της χαρακτηρισολογίας. Ο Αλή Πασάς—από το Τεπελένι η πατρική γραμμή, από την Κόνιτσα η μητρική—συνδυάζει τις δύο διαφορετικές και εν πολλοίς συγκρουόμενες φάρες. Η ερμηνεία του έχει ενδιαφέρον στο βαθμό που ο αναγνώστης αντιλαμβάνεται τη ρευστότητα και υποκειμενικότητα ανάλογων προσεγγίσεων.

ο χαρτοκόπτης

Εκπαιδευτική τηλεόραση

«ΗΡΩΑΣ Ο ΜΑΤΕΪ», σημειώνει τις προάλλες ο πρωτοσέλιδος τίτλος του *Αδέσμευτου Τύπου* (Ρίζος). Και πρόσθετε λίγο πιο κάτω: «Τα παιδιά αναπαριστούν στα παιχνίδια τους το μακελειό, με πρωταγωνιστή τον Ρουμάνο». Εκπαιδευτική τηλεόραση; Οι πιτσιρικάδες μεταφράζουν την επικαιρότητα στη δική τους γλώσσα. Η αυλή του σχολείου, το πεζοδρόμιο, η παιδική χαρά, μετατρέπονται εν ριπή οφθαλμού σε μίνι στούντιο. Αρχίζει το γύρισμα, αρχίζει η προβολή.

ΕΠΙ ΤΗ ΕΥΚΑΙΡΙΑ του πρωτοσέλιδου, επιτρέψτε μου να παραθέσω στη συνέχεια μερικές προσωπικές εμπειρίες από αντίστοιχες περιπτώσεις:

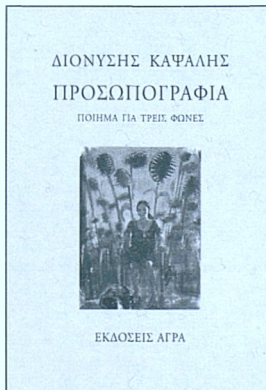
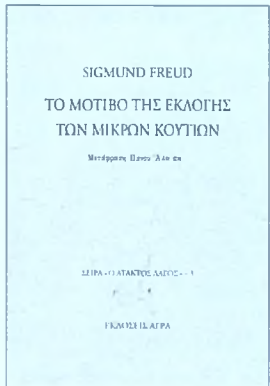
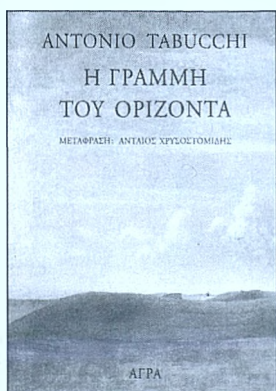
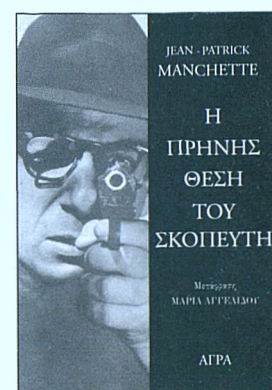
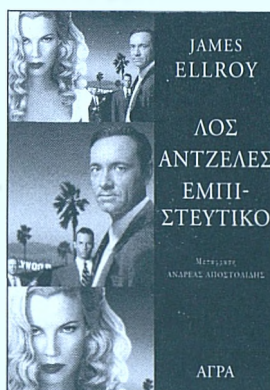
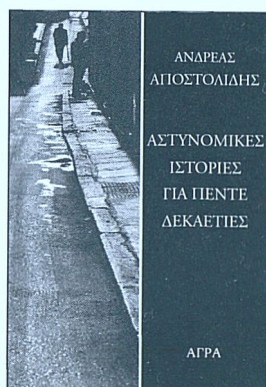
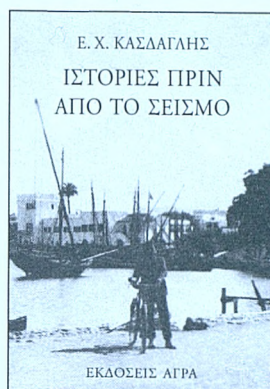
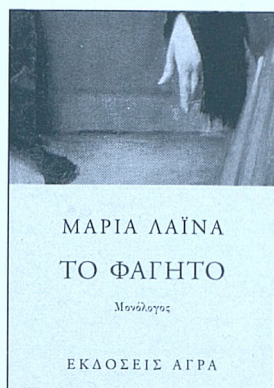
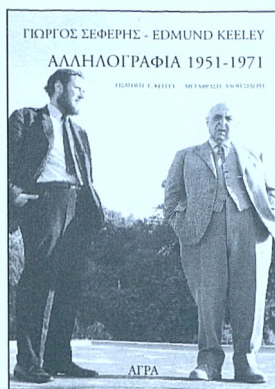
1. Προ διετίας στο Βύρωνα. Επίσκεψη σε κολλητό, στον πέμπτο όροφο της πολυκατοικίας. Μαζί στο ασανσέρ, ένας πατέρας και το πεντάχρονο βλαστάρι του. «Πού πάτε;». «Στον πέμπτο». «Εμείς στον τρίτο». Εκείνη την ώρα παρεμβαίνει το πιτσιρίκι: «Μπαμπά, ο κύριος πάει στον Αντέννα;». «Ναι, παιδί μου». «Εμείς, όμως, πάμε στο Mega». «Ναι, παιδί μου». «Όχι όπως χθες που πάτησες λάθος κουμπί και βρεθήκαμε στο Star». Ο πατήρ, αμήχανος, με κοίταζε. «Δεν τα μάθαινε αλλιώς», δικαιολογήθηκε...
2. Φέτος στον Πλαταμώνα. Ρεμβασμός στο μπαλκόνι. Από κάτω οι νεοσσοί παίζουν μπάλα. Κάποια στιγμή ξεκινάει καυγάς. Ένας χοντρούλης πιάνει απ' το λαιμό έναν τσιληβήθρα και τον στραγγαλίζει. Αμέσως ένας τρίτος παρεμβαίνει. Σηκώνει το δεξί χέρι στο ύψος του ώμου, φέρνει το αριστερό μπροστά στα μάτια του, σφίγγει τη χούφτα του και φωνάζει: «Η κάμερα του Αντέννα! Η κάμερα του Αντέννα!».
3. «Κουτσό», «κρυφτό» και «μήλα», τέλος. Υποδεχθείτε τους «τσαντάκηδες». Δηλαδή; Δηλαδή, ένας πιτσιρίκος και μια πιτσιρίκα παριστάνουν το ζεύγος υπερηλίκων που περπατάει στο πεζοδρόμιο. Ξάφνου ξεφυτρώνει άλλος πιτσιρίκος, «μηχανόβιος», που κλέβει την τσάντα της «γριάς». Εκείνη πέφτει χάρω ουρλιάζοντας, οι «περαστικοί» τρέχουν να τη βοηθήσουν, το «περιπολικό» βάζει μπρος «ίου, ίου» και στρώνει στο κυνήγι τον «επικίνδυνο κακοποιό».
4. Φρέσκο παιχνίδι νούμερο δύο: «Το μπαράκι». Δεξιά-αριστερά είναι καθισμένοι (ο λόγος το λέει) οι «θαμώνες». Πίσω από τον «πάγκο» σερβίρει η «μπαργούμαν». Μπαίνει ο βαρύν και ασήκωτος εξάχρονος, πλησιάζει και με βραχνή φωνή παραγγέλνει: «Πέρδικα! Διπλό...». (Συνέβη μπροστά στα μάτια καλής μου φίλης, δασκάλας. «Πέρδικα», όπως καταλαβαίνετε, είναι το ουσίκι Famous Grouse).
5. Επιστροφή στον κολλητό του πρώτου παραδείγματος. Η τετράχρονη κόρη του, έμπειρη πλέον βιντεοκλιποφάγος, έχει φανατισθεί με την Καίτη Γαρμπή. Όχι μόνο χορεύει και τραγουδάει όλα τα σουξέ της, όταν η Καιτούλα εμφανίζεται στο γυαλί, αλλά τον τελευταίο καιρό εμφανίζει και σημεία ταύτισης. Λέει «Είμαι η Γαρμπή», παίζει ως «Γαρμπή», ανταποκρίνεται στο «Γαρμπή, έλα εδώ». Αποκορύφωμα, η δήλωσή της προ ημερών ενώ κατευθυνόταν προς την τουαλέτα: «Η Γαρμπή πάει πιπί της!».

ΠΕΡΙΠΤΟ, νομίζω, να αναφέρει κανείς πως όταν παίζει το «κουτί» βιντεοκλίπ της Άννας Βίση, η νεαρή μουτζαχεντίν πατάει αμέσως το κουμπί «OFF».

ΕΚΔΟΣΕΙΣ

ΑΓΡΑ

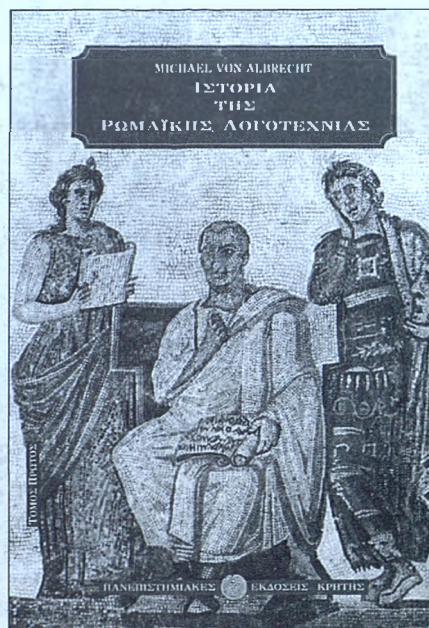

ΟΙ ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΑΓΡΑ ΣΤΗ ΣΤΟΑ ΤΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ

M. VON ALBRECHT

Ιστορία της Ρωμαϊκής Λογοτεχνίας

Τόμος Α΄

Μια σύγχρονη, διεξοδική και πολύπτυχη προσέγγιση της λατινικής γραμματείας από τις πρωταρχές της ως τον 6ο μ.Χ. αιώνα. Στο δίτομο αυτό έργο, ευρύτερες θεωρήσεις των ρωμαϊκών γραμματειακών περιόδων και των επιμέρους λογοτεχνικών ειδών συνδυάζονται με εξειδικευμένα κεφάλαια όπου οι Ρωμαίοι συγγραφείς φωτίζονται υπό ποικίλα πρίσματα: η ζωή και το έργο τους, τα πρότυπα και οι πηγές, η λογοτεχνική τεχνική, η γλώσσα και το ύφος, ο λογοτεχνικός στοχασμός, η χειρόγραφη παράδοση, οι επιδράσεις τους. Ένα έργο που απευθύνεται στον επιστήμονα και στον λόγιο, τον φοιτητή και τον καθηγητή, τον κάθε εραστή της Λογοτεχνίας. Ο πρώτος τόμος παρουσιάζει τη ρωμαϊκή λογοτεχνία των προκλασικών και των κλασικών χρόνων.

[17 x 24 cm, σελ. 1150] • ISBN I 960-524-037-8

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΡΗΤΗΣ

ΙΔΡΥΜΑ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ ΚΑΙ ΕΡΕΥΝΑΣ

ΑΘΗΝΑ: Μάνης 5 - 106 81 ΤΗΛ. (01) 3818372, FAX: 3301583

ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟ: «Στοά του Βιβλίου», Νέα Στοά Αρσακείου (Πανεπιστημίου 49)

ΗΡΑΚΛΕΙΟ: Τ.Θ. 1527, 711 10 ΤΗΛ. (081) 394235, FAX: 394236

e-mail: pek@physics.uch.gr